G. COŞBUC

OPERE ALESE
III

Ediţie îngrijită
şi prefaţă de
GAVRIL SCRIDON

POEZII

„SCRIITORI ROMÂNI"

EDITURA MINERVA

Bucureşti, 1977

DIN PERIODICE

FILOSOFII ŞI PLUGARII

(după o poveste poporală)

Cu-ai săi sfetnici de la curte craiul s-a pornit odată,
Ca să facă p-o cîmpie o primblare-ndatinată.
Sfetnicii, nouă la număr, povesteau, şi fiecare
Înşira cîte-o legendă, cîte-un basm ori o-ntîmplare ;
5 Craiul însă, dus pe gînduri, n-asculta vorbele lor,
Ci, tăcut, îşi păzea drumul călărind încetişor.
Sfetnicii, dacă văzură cum că craiul mereu tace —
Îl lăsară-n dragă voie, să gîndească orice-i place,
Iară între ei se-ntinse ciorobor şi mare sfat :
10 Cine este oare-n lume omul cel mai învăţat ? —
După o dispută lungă, după sfaturi fără nume,
După ce critică totul, ce este şi nu-i în lume,
Aduc la conclus, în fine, că pe-acest rotund pămînt
Cei mai înţelepţi în toate dînşii sînt. Ah, dînşii sînt !
15 Cum ? S-ocupă din juneţă numai cu filosofie ;
Logica-i o jucărie pentru minţile lor ! Fie,
Că ştiinţa-i vastă, însă ei în degetul cel mic
O posed toată ; în fine, nu e pe lume nimic
Lucru nenţeles de dînşii ; toate, toate-s bagatele :
20 Ştiu de-a rostul pe Sofocle, tot aşa pe-Aristotele ;
Fiecare dintre dînşii, chiar pe cînd era copil,
Cetea din Homer, din Plato, din Ovidiu şi Virgil !
Se pricep la *Corpus juris*, la *Pandecte*. Ce mai vrei ?
Chiar şi-n ştiinţa lui Pliniu — nu poţi să găseşti
ca ei !

25 Apropos ! Am zis că dînşii s-au disputat. Să se ştie,
Că ei, ca toţi „filosofii lipsiţi de filosofie“,

Au zberat, au făcut larmă, încît craiul, deșteptat
Din gînduri, atent la toate a privit și-a ascultat.
Zîmbea craiul, dar în urmă și-a perdut răbdarea.
„Drace !
30 Ei mai înțelepți în toate, chiar ca Dumnezeu s-ar face !"
Astfel cugeta în sine, apoi, zise tare : — „Eu,
Pe-al meu sceptru tot de aur și pe-ntreg poporul meu,
Jur că-nțelepciunea voastră este numai vorbă goală :
Sînteți proști ca cel din urmă prost ce nu știe de școală !
35 Un plugar fără știință, — și pe asta pun rămas, —
E în stare să vă-nvîrte și să vă poarte de nas !"
— „Un plugar !" sfetnicii strigă, „un plugar mai mult să știe ? !
Iartă-ne pentru-ndrăzneală, dar vorbești o nebunie !"
— „Nebunia cîteodată își are înțelesul său :
40 O să facem dar o probă și mă jur pe Dumnezeu,
Că de n-oi avè dreptate, vă dau vouă-a mea crăime
Și mai mult, ca om cuminte să nu mă mai țină nime !"

Sfetnicii rîdeau în taină de tot ce craiul vorbea,
Dar în sînul lor mînie fără de capăt ardea.
45 Ce batjocură ! O, Doamne ! Un plugar și-un sfetnic mare
Puși în cumpăna științii ! Puși acu-n asemănare !...
Glumind, craiul zice-atuncea : — „Știu că nu v-a căzut bine,
Dar așa îmi este firea : voi mă știți destul de bine !
Am glumit numai ! În urmă eu v-aș da vouă un sfat,
50 Adecă — să-ntoarcem caii, să plecăm iar spre palat."

Alergînd preste cîmpie, au zărit în calea lor
Un moșneag arînd, deoparte. Soarele cam binișor
S-a-nclinat cătră sfințite, dar moșneagu-abia arasă
Cîteva brazde. La dînsul, craiul cu sfetnicii pasă.
55 — „Noroc bun, om d-omenie !" zice craiul salutînd.
— „Să trăiești cu sănătate !" răspunde moșneagul blînd.

Sfetnicii zîmbeau ironic şi priveau la vîjul, care
Curios stătea pe brazdă, căutînd la fiecare
Dintre filosofi. În urmă, craiul iar a cuvîntat :
60 — „Ei, bătrîne, eşti cam leneş ! Prea de tîrziu te-ai sculat !"
Vîjul, răsucind mustaţa, din fundul inimii geme :
— „Nu mă mai mustra degeaba ! — M-am sculat destul devreme,
M-am sculat, cinstite doamne, deodat' cu-a zorilor foc,
Dar mi-a-mblat cruciş norocul, bată-l pacostea noroc !"
65 Craiul, ascultînd, cu jale : — „Ce să faci ! Aşa-i sub soare !
Dar te rog spune-mi, moşnege, lat e drumul nostru oare ?
Mare de n-ar fi ! Altmintrea pînă la viaţă nu-i ?"
Vîjul îi răspunde-ndată : — „Pune-ţi, doamne, grija-n cui !
Drumu-i mic, fără putere, cam aşa ca-n miez de vară :
70 La primejdie n-ajunge din potcoavă pînă-n scară !"
Vîjul tace ; craiul rîde ; sfetnicii se fac ocol :
Pentru dînşii, cum se vede, cată vîjul numa-n gol !
— „Moşule, mai spune-mi una ! Văd bine că eşti slab tare,
Însă nişte oi cu lapte, să le mulgi ai fi în stare ?"
75 Zise craiul, şi cu zîmbet către sfetnici lung privi,
Şi-apoi vîjului, cu stîngul, una pe ascuns ochi.
Vîjul pricepu-ntrebarea, deci ochind şi el o dată,
Zice : — „Doamne, ce mai vorbă ! Pare că-i din drum luată !
Fost-am eu voinic pe lume, cînd eram în vremea mea,
80 Toţi feciorii de pe sate pe mine mă cunoştea.
Dar acum... hăi, n-avea grije, că-s voinic, mă simţ acasă,
Măcar că soarele trece după dealuri ! Nici că-mi pasă !

Pot să mulg oile, doamne, de la asta nu mă trag ;
Chiar berbeci încă ţi-aş mulge, de ţi-ar fi mai mare
drag !
85 Însă, n-am cu dor pe nime să-mi deie berbecii-n
strungă !"
— „Fii pe pace !" zise craiul, „şi noroc
o să te-ajungă !
M-oi face eu păcurarul ; bagă numai seamă bine ! —
Rămas bun, moşnege dragă !" — „Dumnezeu fie cu
tine !"

După ce se-ndepărtară, craiul zise : — „Aţi văzut
90 Ce moşneag cuminte-acesta ? Aşadar că v-a plăcut ?"
Sfetnicii toţi într-o gură prind a rîde : —
„Ce cuvinte !
Să ne placă un om, care nu e, zău, de loc cuminte,
E nebun ! Atîta-i totul !... La-ntrebarea cea dintîi
A răspuns moşneagul bine, a vorbit cu căpătîi ;
95 Însă cît şi-a deschis gura la a doua întrebare —
Am văzut pe loc că dînsul logică firească n-are,
Nu cunoaşte nici sintaxa, nici grămatica, în fine,
N-a vorbit nimic pe cale şi nimic n-a răspuns bine !
Nici măria-ta-ntrebarea bine de tot nu i-ai pus,
100 Dar, apoi, dînsul răspunse cît se poate de confus !
La-ntrebarea ce-a de-a treia, am văzut că el vorbeşte
Lucruri nemaipomenite, simplamente buiguieşte :
Noi după-atîta ştiinţă şi de-nvăţătură-amar,
N-am cetit că să se poată mulge şi berbecii chiar !"

105 Regele uimit întreabă : — „Cum ? Dar vîjul a vorbit
Foarte bine, şi pe cale, şi destul de lămurit !
Nu l-aţi priceput ?" — „Nu !" strigă sfetnicii ca mai
nainte. —
Atunci, o idee mare trecu regelui prin minte.
— „Nu l-aţi priceput ? ! Ei bine ! Vom vedea cine-i
nebun.
110 Ascultaţi dar toţi acuma, ce doresc şi vreau să spun :
Dacă nu-mi veţi şti da seamă de tot ce-am vorbit
acuma
Cu bătrînul de pe brazdă, atunci, las deoparte
gluma —

Şi pe toţi, pe toţi vă spînzur ! Mă jur pe cerescul soare,
Că deşi sînteţi voi sfetnici, vă pun în spînzurătoare !"
115 Craiul a zis aste vorbe resolut, aprins şi tare,
Apoi apucă îndată singur pe-o altă cărare.

Sfetnicii, la aste vorbe, au încremenit pe loc :
Pe crai bine cunoscîndu-l, îl ştiau pară de foc.
Ce vor face ? Mîne craiul îi va pune-n furci înalte,
120 Dacă n-or şti să explice întrebările schimbate !
— „Lucrul naibii ! Nu-i de şagă ! E un «ce» periculos ! —
Vorbele vîjului fură anapoda şi pe dos ;
Apoi în întreaga lume *non datur*[1] filosofie,
Vorbe, nonsensuri ca astea, a le tălmăci să ştie !"
125 Sfetnicii, sărmani-acuma înghiţeau la boroboţi :
Au intrat, precum se vede, într-un „corn de capră" toţi !
— „Doamne-acum ! nimic n-ajută, zic nimic psihologie,
În zadar ar veni Criton, cu-o nouă apologie ;
În zadar şi-ar pune vorba cel cu *tandem usque*[2] chiar ;
130 Hippocrat să-şi sfarme capul, şi-ar fi totul în zadar.
Cum ? S-a mai cetit vrodată prin Tit Liviu Patavinul,
Prin Salustiu Crisp, prin Tacit, sau prin Xenofon Elinul,
Că popoarele vechimii, celţi, romani, latini ori grecii,
Sau ilirii, sciţii, persii — şi-ar fi muls cîndva berbecii ?"
135 Şi-au sfărmat capul, sărmanii, au cercat în mii de părţi,
Au cetit prin lexicoane, prin gramatici şi-alte cărţi,
Au ţinut consiliu mare ; sfătuiescu-se, s-adună.
Însă vai, *Frustra conatur cui Deus non...*[3] pace bună ! —
Bolboresc şi schimbă feţe, zor de spaimă mi-i apucă !
140 Ultima speranţă numai este că ei să se ducă
La moşneag şi să-l întrebe, că ce naiba-a povestit
Cu măria-sa, cu craiul, Bravo ! Iacă-au nimerit !

Dar — era mare rușine, că ei, domni cu-nvățătură,
Capul să și-l plece-n fața unui vîj de pe-arătură!
145 Cam șod lucru-i, zău, acesta! Dar altceva ce să faci?
Bine-a zis cine-a zis asta: de nevoie mînci colaci!
Astfel, sfetnicii așteaptă pînă ce-nnoptează bine,
Ca nu cumva din tîmplare să-i zăpsească oarecine,
Apoi se duc toți la casa unde moșneagul ședea,
150 (Pe care, nu știu de unde, unul din ei o știa).
Aci, dînșii bat la ușă și să între cer în casă.
Bătrînul, cam fără voie și cu mare greu îi lasă.
— „Bună seara!“ — „Seara bună! Vai de mine ce păcat,
Ce năcaz vă poartă oare, de umblați noaptea prin sat?!“
155 Sfetnicii i-au spus năcazul. — „Te rugăm dar și ne-ajută,
Căci de nu, viața noastră mîne în zori de zi-i perdută!“
Vorbeau cam sfiiți, sărmanii: se temeau, temeau amar,
Că s-a supăra moșneagul și-i va da pe ușă-afar'.
Dar moșneagul e cuminte: ști' să-nvîrtă bine jocul.
160 Și, cînd are ac și ață, coasă al dracului cojocul.
Hăi! Era șiret ca vulpea; se-nvîrtește-ntr-un picior;
Ca ciuperca stînd în mijloc astfel le vorbește lor:
— „Vai de mine și de mine! Boieri mari, din sfetnicie,
Năcazul care vă roade, greu năcaz trebe să fie!
165 Nu s-a pomenit sub soare lucru-așa de minunat;
De la un plugar să ceară sfetnicii vorbă și sfat,
Nici nu s-a pomeni-n lume cît va fi iarnă și vară!“
Mai umblă vîjul prin casă, mai rîde și zice iară:
— „Haida de! Glumă să fie, chiar de-ar fi așa cum nu-i
170 Și-ați ajunge pîn' la vorba și sfatul țăranului:
Totuși nu v-aș putea spune, (deși mi-aș face pomană)
Omul cîte mai vorbește, fără ca să bage seamă!
Apoi, sînt bătrîn și-aminte nu mai pot toate să țin:
Alta-i mintea cea de tinăr, alta mintea de bătrîn!“
175 Sfetnicii priveau în față la moșneag cu grije mare.

Oare-l criticau şi-acuma? Ce fel de logică are?
Nu-i poveste! Chiar de cumva bătrînu-ar fi cuvîntat
Nonsensuri cît Himalaia, dînşii n-ar fi observat:
Logica nu-şi are locul, cînd dă omul de năcaz,
180 Iar frica oricînd te face să uiţi cum că eşti viteaz!
— „Dar, bătrîne! Ştim noi totul, domnia-ta numai explică!"
— „N-aveţi gust rău, cum se vede, aşa numai pe nimică.
Ia scoateţi pungile-afară, ca să văd pe ce vorbesc!"

Sfetnicii privesc prin casă, apoi la moşneag privesc,
185 Şi-i promit cincizeci de galbeni, pentru osteneală! Fie,
Că aruncă-atîta aur numai pentru-o nebunie!
Însă dracu-i drac şi-n ceruri! Vîjul clătina din cap
Şi gîndea: „Am prins pe dracul, deci să-l ţin, ca să nu-l scap!"
Apoi răsucind mustaţa, zice resolut, în fine:
190 — „Banii-s scumpi, însă viaţa e mai scumpă la oricine!
Dragii mei, sînteţi pesemne, azi, pe dungă de cuţit,
N-am ce face! Cu bani — totul; cu nimica — nicidecît!
Daţi-mi trei sute de galbeni fiecare şi-apoi poate
Că mi s-a deschide gura, ca să vă tîlmăcesc toate!"

195 Era pretensiv moşneagul, dar din faţă-i se cetea
Cum că el nimic nu lasă din cele ce pretindea!
Trei sute de galbeni! Doamne! Trebe multă chibzuială
Pînă să te-nduri a face aşa jertfă colosală.
Sfetnicii de altă dată, auzind atare ton
200 Ar fi exclamat în pripă: *„Magna petis, Phaëton!"* [4]
Dar acum se-ndestuliră c-un „brr" lung, mai lung de-un cot
Şi fără să reflecteze, pungile afară-şi scot.
„Una salus restat victis" [5] a număra cît de iute
Galbenii rotunzi! Ce sună! De nouă ori tot trei sute!
205 Asudau sărmanii sfetnici fără voie numărînd;

Iar vîjul ţinea revistă de norocul său rîzînd.
— „Acuma sîntem la cale, vorbeşte vîjul îndată,
Grăbind să-şi adune banii şi să-i pună sub lăcată,
Apoi zice cu-ngîmfare şi cu un ironic rîs :
210 „Ei ! dar spuneţi-mi acuma, ce-a zis craiul, cum a zis ?"
Unul dintre sfetnici prinde vorba : — „Prima întrebare
A fost că de ce eşti leneş şi te scoli tîrziu ? Îmi pare,
Că ai răspuns : «Cinstite doamne ! m-am sculat devreme, dar
Norocul mi-a stat în contră şi-mi fu totul în zadar !»
215 Aste vorbe le-nţelegem : te-ai sculat cam tîrzior
Şi-ai avut acasă ceartă, cu vro fată sau fecior !"
Bătrînul ocheşte-atuncea, zicînd : — „Ştiţi voi foarte bine
Să tîlmăciţi lucrul, însă nu aşa cum se cuvine.
N-aveţi căpătîi la gînduri... Craiu-adecă m-a-ntrebat,
220 Că de ce-am fost oare leneş ? De ce nu m-am însurat ?
Eu să am feciori acuma, ei să-mi umble pe ogor,
Nu eu, care[-s] slab de zile şi în groapă c-un picior !
I-am răspuns : O, doamne, doamne. Mă-nsurai de tinăr încă,
Să am razăm şi sprijoană, cînd voi fi la vîrstă-adîncă.
225 Dar pesemne-a vrut norocul să nu-mi dea cale şi drum,
Toţi feciorii mei sub glie zac înmormîntaţi acum !
Dar a doua întrebare cum a fost ? ! Băgaţi de seamă !
Aţi avut un rîu să treceţi ? Mare-a fost ? Craiu-avea teamă
Că va fi adînc ; de-aceea m-a-ntrebat dacă-i afund.
230 Să-i minţesc n-am vrut, deci iacă craiului aşa-i răspund :
Fii pe pace ! Nu-i primejdie, căci e săc ca-n miez de vară,
Apa de-abia o s-ajungă pînă într-a şelii scară !
Cea din urmă întrebare tot pe-aceeaşi cale vine,
Voi deşi n-aţi înţeles-o, craiul a-nţeles-o bine !

235 M-a ochit craiul adecă, și rîzînd m-a întrebat,
C-aș putea niște oițe să le mulg? I-am cuvîntat:
Nu oi, numai, ci berbeci chiar aș putè să mulg, dar iată,
Nu-i cine să-i deie-n staul!... Asta ne-a fost vorba toată...
Apoi, de, precum se vede, craiu-i om, dar om la loc,
240 I-a fost milă de-alde mine și mi-a făcut azi noroc!"
Tace vîjul, lin cu mîna fruntea și-o mai netezește,
Mai tușind, mai dînd cu capul în urmă așa vorbește:
— „Acum eu stau la mulsoare și vă mulg de bani cum vreu:
Voi sînteți dară berbecii pe cari i-am înțeles eu!..."

245 — „Noi, berbeci?! strigă deodată sfetnicii plini de mirare,
Fulmen, tonitra et ventum [6]! Noi berbeci? noi la mulsoare? —
Joe din Olimp și Pluto din Tartar! Voi lari, penați,
Semizei, nimfe și grații, și voi furii, ascultați!
Unde s-a văzut vrodată un atare lucru! Drace!
250 *Hic crudelis, haec malitia, hoc malumque* [7]! Punct și pace!"
Astfel zbiară, dar se-nmoaie, pleacă fețele-n pămînt;
Iese unul după altul, făr' de-a zice vrun cuvînt.
Noaptea-ntreagă nu durmiră de năcaz, crepau de ciudă,
Cum? Deși totul e taină, dar putea lumea s-audă
255 Și-atunci cu filosofia dînșii au rămas pe jos! —
„Dracul să se vîre-n rege, dar în moșneag mai vîrtos!"...

Dimineața pînă-n ziuă ei la rege s-au grăbit.
Regele c-un zîmbet dulce, dar ironic i-a primit.
— „Ce-ați visat, dragii mei sfetnici? Așa-i dar c-ați durmit bine?
260 Ați văzut chiar pe Sofocles, pe jupîn Plato și-n fine
Ați întins o conversare cu Omer măria-sa? —
Fericit e muritorul care se poate visa
Discutînd cu Aristotel de berbeci și de cîrlani,
Despre dreptul filosofic în numărarea de bani! —

265 Ce mai spune păscălia ? şi planeţii cum o duc ?
Saturn, cum s-aude-n ţară, şi-a fost perdut un papuc,
Fu silit dar să rămînă acasă şi să cetească
Cîntul douăzeci şi patru din *Odiseea* grecească ?
Ah, uitam... ce-i cu bătrînul cel de ieri ? Ce-aţi tîlmăcit ?
270 Desigur Pallas Athene totul v-a descoperit !"
Sfetnicii ard de mînie. Unul dintre dînşii-ncepe
Să spună c-acele vorbe aşa şi-aşa le pricepe.
Craiul, care ştie totul, glumind, iarăşi i-a-ntrebat :
— „Conversarea cu Apollo cam cîţi galbeni v-a costat ?"
275 Sfetnicii tăceau ca *piscis in torente* [8] ; tăceau, dar
Nu puteau de ciudă multă nici să respire măcar.

Craiul serios atuncea, dezbrăcîndu-şi ironia :
— „Vedeţi, dragii mei, acuma ce-ajunge filosofia ?
N-am făcut lucrul acesta din răutate, deloc,
280 Nici din glumă, ca astfel să-mi pot bate de voi joc.
Nu ! — Voinţa mi-a fost numai să v-arăt că omul ştie
Să trăiască-n lumea mare şi făr' de filosofie !
Am voit să v-arăt cum că şi plugaru-i om isteţ,
Chiar aşa de-nţelept poate, tocmai precum voi sînteţi !
285 Am voit să v-arăt numai ce nebuni aţi fost anume,
Cînd v-aţi numit muritorii cei mai înţelepţi din lume !...
Nu-mi pasă ! Pe-Omer, pe Plato cetiţi-i, dacă puteţi ;
Daţi de cap cu Herodotul, ori cu capul de păreţi,
Lui Virgil îi faceţi ode, invitîndu-l cu plăcere,
290 La un prînz bogat, de gală, ori la o tură de bere —
Nu-mi pasă ! — Însă de-aceea, vă spun drept că-mi pasă mult :
Nu vă lăudaţi ştiinţa ; asta nu pot s-o ascult !
Nu acela-i om cuminte, care tot mereu vorbeşte
Despre-nţelepciunea-i multă, nu acel ce se făleşte,
295 Că de rost ştie pe Plato, nu acela e mintos —
Ci acel ce cu-umilinţă tace, ţine capul mai în jos !

Cest din urmă-i om cuminte, cel dintîi o tidvă seacă :
Spicul gol de grîu se nalţă, cel plin însă-n veci se
pleacă !
În urmă să ştiţi şi-aceea că sînt mulţi dintre plugari,
300 Ageri, cumpeniţi la fire ca oricare cărturari, —
Nu filosofia-l face pe om înţelept sub soare
Ci mintea cea sănătoasă, cîştigată cu sudoare,
De-aceea nicicînd plugarul nu-l luaţi în rîs de sus :
În oala acoperită nu ştie nimeni ce-i pus !"

Cluj

GHICITURI

I

Între toți șerpii din lume
Am eu unul cunoscut,
Fără seamăn, fără nume,
5 Și-n iuțeală neîntrecut.

Cît de iute zboară dînsul
Să-mi închipuiesc nu pot,
Căci omoară-n o clipită
Cal cu călăreț cu tot.

10 Lui îi place să trăiască
Sus pre piscuri — și pre loc
Poate face orice casă,
Toate pară, toată foc.

El strivește-un arbor mare
15 Ca pe-un pai suflat de vînt,
Căci pre dînsul să-l înfrunte
Nu-i putere pre pămînt.

Glasul lui așa-i de groaznic,
Încît tremură de el
20 Omul cel ce-i mai în fire
Întocmai ca un mișel.

Acest monstru niciodată
Nu-i de nime fugărit :
Și cînd moare, în foc moare,
25 Dacă moare — a murit.

II

Care rege n-are țară ?
Ce fel de plugari nu ară ?
Care piepten nu-i de os ?
30 Care scai nu e ghimpos ?
Care ceri e fără stele ?
Ce cioboată nu-i din piele ?
Ce pärete nu-i de piatră ?
Care cal șede pe vatră ?
35 Care om nu poate rîde ?
Care cheie nu închide ?
Care pom nu înflorește ?
Care vacă nu mugește ?
Ce fulger e fără tunet ?
40 Care clopot fără sunet ?

DOUĂ ÎNTREBĂRI

Şi ştiţi voi ce e moartea
Şi viaţa iarăşi ce-i ?
Ah, moartea-i noaptea, viaţa
E ziua, dragii mei !

5 Ştiţi voi, din aste două
În giur ce-mi domineazӑ ?
Nici ziua, dar nici noaptea,
Ci-acuma înserează !

UNDE ZBOR...

Unde zbor, ah, unde zbor
Lacrămile din amor ?
Poate-n cer, poate că-n lună,
Poate-n flori, poate-n furtună ?
5 Ori să uscă numa-n vînt,
Făr' de urme pe pămînt ?

Nu ! Menirea lor e sfîntă ;
Nu să uscă, nu să zvîntă,
Ci conduse d-un lung dor
10 Drept în inimă scobor...
Din ea ies, în ea scoboară :
Oh, sărmană inimioară !

BLĂSTĂM DE MAMĂ

Legendă poporală din jurul Năsăudului

I

Frunză verde tulburea,
Avea Lena — nici ca ea —
Trei feciori frumoşi avea ;
Trei feciori şi-o fată mare
5 Lena cea veselă are.
Trei feciori ca nişte zmei,
De-a dragul să cauţi la ei,
Iar copila rîzătoare,
Subţirea şi-ncîntătoare
10 Ruptă dintr-un raz de soare :
Mult cu mă-sa sămăna,
Deci Lenuţă-o boteza
Pe numele maică-sa.
Cîţi feciori au fost prin ţară
15 Toţi venit-au să o ceară,
Mîndri şi viteji ficiori,
Venit-au ca peţitori.
Dar Lenuţa, ţi-e mirare,
Răspundea la fiecare,
20 Că-i prea tinără şi-aşa
Încă nu s-a mărita.
Mai la urmă s-arătară
Peţitori din altă ţară :
Doi feciori, ca două flori.
25 Lenuţa cît ce-i vedea
Mamei sale-aşa zicea :
— „Vezi, iubită maica mea !
Din voinicii aceşti doi,
Cari au venit azi la noi,

30 Mie-mi place unul tare
Și la mers și la cătare,
Că-i înalt și supțirel
Și m-aș duce după el !“
Dar Lena pe gînduri sta ;
35 Gîndurile-o frămînta
Și cu jale cuvînta :
— „Draga mea, Lenuță fată !
Fiind așa-ndepărtată
Dor de tine-o să m-apuce,
40 La mine cin' te-a aduce ! ?“
Doi fii ai Lenei strigau
Și din gură cuvîntau :
— „Pe Lenuța nu o da
Și de noi n-o strămuta !“
45 Dar feciorul cel mai mic,
Constantin, copil voinic,
Lăcrima din ochi cu jale
Și-așa-i zise mamei sale :
— „Nu ești, mamă, cu dreptate
50 Nici la soră, nici la frate !
Că sîntem doară trei frați,
Toți crescuți ca niște brazi
Și noi ți-om putè aduce
Pe Lenuța ta cea dulce !...
55 Ascultă, mamă iubită,
Pe Lenuța o mărită :
N-o lăsa nemăritată
Fire-ar cît de-ndepărtată :
Căci, de te-a ajunge dor
60 Io-ți rămîn doară fecior.
Eu la dînsa duce-m-oi,
Acasă aduce-o-voi.“
Și Lena se-nduplеca
Pe Lenuța-o mărita.

II

65 Dar a fost ce-a fost să fie,
C-au dat boale și urgie

Şi-a dat Dumnezeu cel sfînt
Vremuri grele pe pămînt.
Şi de multă răutate
70 Mureau oamenii pe sate
Şi-au murit şi trei feciori
Ai Lenuţii frăţiori :
Constantin încă-a murit
Gîndul nu şi l-a-mplinit.
75 Lena singură rămase,
Fără de feciori în casă :
De dor o inimă arsă.
Şi ea, biata, supărată,
De jale multă sfărmată,
80 Se ducea pe-al lor mormînt
Şi se văieta plîngînd
Şi plîngea şi suspina
Şi din suflet cuvînta :
— „Dragii mei ! D-al vostru dor
85 Stau pe gîndul să mă-omor,
Fie-vă somnul uşor !"
De-altă dată blăstăma
Şi blăstămînd cuvînta :
— „Constantine, Constantine !
90 Blăstămat să fii de mine !
Blăstămat de mamă-ta
Că ai dat pe soră-ta !
Fraţii tăi mie-mi striga :
Pe Lenuţa nu o da !
95 Tu ai dat-o, blăstămate,
Pe hotară-ndepărtate ;
Dar te blastăm, blăstăm greu
Din tot sufleţelul meu :
Pămîntul nu te primească,
100 Ţărna nu te mai voiască,
Lutu-afară te izbească,
Căci de dorul Lenuţii
Rumpu-mi firul vieţii !"
Astfel dînsa blăstăma
105 Şi-azi şi mîni şi-alaltă mîni
Şi zile şi săptămîni.

Și de multul blăstămat,
Vai, blăstămul s-a legat.

III

Într-un amurgit de seară,
110 Constantin ieși afară
Din groapă, galbin la față,
Cu trup rece ca de gheață.
El plîngea și lăcrăma
Și cu jale cuvînta :
115 — „Duce-m-aș că-s blăstămat,
Dar nu pot că-s îngropat,
Duce-m-aș că maica cere,
Dar nu pot, că n-am putere ;
Nici am cal, nici căpeneag ;
120 N-am pe lume om cu drag,
Căci oricine m-a vedè
S-a-nfrica, s-a spăria
Făcîndu-și răpede cruce...
Nici la mama nu m-oi duce,
125 Căci m-a blăstămat măicuța,
Că eu i-am dat pe Lenuța !“
Și cum sta și cugeta
Gîndurile-l asuda,
El prin lacrămi se ruga :
130 — „Sălaș, mîndru sălășel,
Fă-te-un șoim de călușel,
Și tu, pînză din sălaș,
Fă-te un căpenegaș,
Și tu, cruce, schimbă-te,
135 Spadă de fier fă-mi-te,
Iar tu, Doamne, mă învie,
Dă-mi putere astăzi mie :
La Lenuța duce-m-oi,
Acasă aduce-o-voi“.
140 Dumnezeu l-a ascultat :
Putere de viu i-a dat ;
Sălașul l-a ascultat :
Și-ntr-un cal s-a preschimbat ;

Giolgiu-n căpeneag îndată,
145 Crucea-n spadă de fier, lată.
Constantin suie călare
Şi porneşte-n fuga mare ;
Şi fugea calul ca vîntul,
De-abia atingea pămîntul,
150 Şi zbura, dar nu glumea,
Ci ca dorul se ducea,
Căci stăpînul îi zicea :
— „Zboară, murgule, cu mine,
Căci zbor alături cu tine,
155 Zboară, murgule, pe cale,
Căci zbor pe urmele tale !"
Şi murguţul, pui păgîn,
Duce-se cu-al său stăpîn,
Încît n-a fost bine seară,
160 Cînd ei îşi descălecară,
La Lenuţa-n altă ţară.

IV

Lenuţa cît ce-a zărit
P-al său frăţişor iubit,
Din grai dulce i-a vorbit :
165 — „Constantine, Constantine,
Spune-mi dacă-i rău sau bine ;
Nouă ani, vezi, au trecut,
Că pe voi nu v-am văzut,
Ba nici veşti nu mi-aţi trimis,
170 Nice carte nu mi-aţi scris !"
Constantin a cuvîntat :
— „De cînd tu te-ai măritat
Rău nimic nu s-a-ntîmplat :
Sîntem sănătoşi acasă,
175 Mama încă-i sănătoasă.
Veste nouă n-am ce-ţi spune
Totuşi îţi aduc veşti bune :
Fraţii noştri se-nsurară,
Dar ei pe gînd se luară,
180 La nuntă nu te chemară !

Eu ți-s frate mai cu dor,
Și fiindcă eu mă-nsor,
Am grăbit aici ; de-i vrè,
Vino dar la nunta mea !“
185 Astfel zise Constantin
Cu glasul de jale plin,
Din ochi lacrămi îi cădea
Și suspine-l năpădea ;
Dar Lenuța-l cunoștea
190 Și de nou l-a întrebat :
— „Spune-mi, frate,-adevărat
De mă chemi la veselie,
Să mă-mbrac a bucurie,
Să-mi pun struț roșu și dalb
195 Și cai suri la hinteu alb ;
Dar de mă chemi la jelane,
Eu să-mbrac de jale haine ;
Să iau cai și hinteu negru
Să pornim, frate, pe-ntregu !“
200 — „Ba io-ți spun drept, soră, ție,
Că te chem la veselie.“
Și ea mîndru s-a gătat,
Haine albe și-a luat
Și-apoi ambii au plecat
205 Pe cărarea cea mai lată
De voinici codreni călcată,
Pe cărarea cunoscută
De codreni voinici bătută.
Iar pe cale cum mergeau
210 Pasările-i urmăreau,
Munții răi din grai grăiau :
— „De cînd soarele e soare
Și pe cîmpuri floarea-i floare,
Și de cînd e lumea lume
215 N-a mai fost așa minune :
Să meargă viul cu mortu
Tot alăturea cu codru,
Să meargă viul aproape
Cu cel mort, ieșit din groape !
220 Alelei ! minune mare,
Viu cu mortul p-o cărare !“

Constantin bine-auzea,
Lenuţa nu-nţelegea,
Dar glumind aşa zicea :
225 — „Auzi, frate Constantine,
Ce vorbesc munţii de tine ? !"
Constantin din greu gemînd
Îi răspunde-aşa zicînd :
— „Lasă-i, soră, să vorbească,
230 Minţile să-şi prăpădească ;
Ei să fie cu cîntatul,
Noi să fim cu ascultatul,
Ei păzească-şi cîntecul
Cum păzim noi umbletul !"
235 Asta-n seamă n-o băgară,
Calea lor că şi-o urmară.
Patru zile lungi de vară
Ei au tot călătorit,
Puţintel au odihnit.

V

240 Cînd a fost a cincea zi,
Soarele cînd răsări,
Au zărit şi satul lor,
Plin de negură şi nor.
Cînd aproape-au fost de sat,
245 Constantin a cuvîntat :
— „Lenuţă ! Cu-al tău căruţ
Vină mai cîtelenuţ,
Căci eu cu-al meu căluşor
O să merg mai tărişor,
250 Ca să dau mamii de ştire
Să-ţi facă bună primire,
Să-ţi deschiză porţile,
Să-ţi aştearnă mesele,
Să-ţi umplă păharele !"
255 Şi el frîu calului da,
Calul îşi împintena
Şi-ntr-o fugă alerga,

Nu la mă-sa, pe cuvînt,
Ci de-a dreptul la mormînt.
260 Aci a descălecat
Și din gură-a cuvîntat :
— „Cal crescut sub glii ierboase,
Sălaș strîngător de oase !
Dusu-m-ai și m-ai adus
265 Și pe cale și pe sus
Și-ai făcut un mare bine
Pentru mama, pentru mine,
Pentru mamă, pentru fată,
Pentru mine totodată !
270 Și tu, căpeneag iubit,
Pînză albă de-nvălit,
Și tu, spadă lucitoare,
Crucea mea de la picioare :
Ni-a sosit vremea, sosit,
275 Să-ntrăm de unde-am ieșit !
Tu, cal bun năzdrăvănaș,
Schimbă-ți trupul în sălaș,
Și tu, spadă lucitoare,
Fă-te cruce la picioare,
280 Și tu, căpeneag iubit,
Fă-te pînză de-nvălit,
Iar tu, Doamne, Doamne sfînt,
Dă-mi iar locul din mormînt,
C-am scăpat de ce fu greu,
285 Împlinit-am gîndul meu :
La Lenuța dusu-m-am,
Acasă adus-o-am !"
Dumnezeu l-a ascultat,
Pămîntul s-a despicat,
290 Lutul iar s-a ridicat :
Constantin era-ngropat.

VI

Și Lenuța cît ce-ntra
În sat, mult se minuna,

Căci erau toate schimbate,
295 Toate de jale sfărmate,
Dar mai mult s-a minunat
Cînd acasă c-a aflat
Porțile stricate, rele,
De puteai sări prin ele,
300 Staulul stricat și gol,
Iarba mare prin ocol.
Ea sărmana aștepta,
Că frații vor alerga
În prag a o-ntîmpina,
305 Dar nimeni nu s-a ivit :
Constantin n-a fi venit.
Ea la ușă se repede,
Ușa încuiată-o vede ;
Deci începe ca să bată
310 În cea ușă încuiată :
— „Lasă-mă, mămucă, lasă,
Lasă-mă să întru-n casă,
Că îți sînt iubita fată,
Lenuța cea-ndepărtată !“
315 Mă-sa din casă, plîngînd,
O alungă blăstămînd :
— „Du-te-n foc și-n cîte rele,
N-amărî zilele mele.
Du-te-n foc, te du d-aci
320 Și nu mă batjocori !
Trei feciori eu am avut,
Pe toți trei i-am pus sub lut,
Pe toți trei i-am pus sub glie,
Sfîntul Dumnezeu să-i știe !
325 Iar Lenuța, scumpa-mi fată,
Măritată-i, măritată,
Într-o țară depărtată :
N-oi vedea-o niciodată !
Însă fie blăstămat
330 Cine o a-ndepărtat !“
Dar Lenuța nu-nceta,
Tot bătea și se ruga :
— „Lasă-mă să întru, lasă !“
Și mă-sa cu greu o lasă,

335 Şi pe scaun o punea
Şi la dînsa cum privea,
Pe Lenuţa-o cunoştea.
— „Draga mea şi-a mamii floare :
Nu mă-ncred, că tu eşti oare ?
340 Oh, că nice n-am visat,
Că te-oi mai vedè vrodat' !"
Şi plîngînd, Lena spunea
Cîte-a mai suferit ea :
— „A dat sfîntul Dumnezeu
345 Multe boale şi mult rău
Şi-au murit feciorii mei
Şi-am rămas fără de ei !
Măcar tu, scumpa mea fată,
De nu erai măritată
350 Într-o ţară-ndepărtată !...
Mi-ar fi traiul mai uşor
Şi mi-aş mai uita de dor ;
Tu m-ai ajuta pe mine,
Eu m-aş bucura de tine !
355 Dar să fie blăstămat
Cine mi te-a-ndepărtat :
Pămîntul să nu-l primească,
Ţărna să nu-l mai voiască,
Lutu-afară să-l izbească !"
360 Lenuţa se-nfiora,
Reci fiori o-mpresora
Şi cu glas rupt cuvînta :
— „Vezi, măicuţă,-ai blăstămat
Şi blăstămul s-a legat !
365 Constantine, Constantine,
Cum m-ai amăgit pe mine
Ca să plec pe drum cu tine !"
Şi spunea măicuţii sale
Cum a venit ea pe cale,
370 Cum Constantin o aduse
Şi cîte mai cîte-i spuse.
Lena-atunci se-nfiora
Şi cum sta, cum asculta,
Lacrămile-o îneca,

375 Trupu-ntreg îi tremura,
Minţile-i se tulbura,
Fruntea i se înnora,
Pe Lenuţa săruta
Şi i-a zis cu glas înfrînt :
380 — „Haid', Lenuţă, la mormînt,
Haid', Lenuţă, să grăbim
La morminte-n cintirim !"

VII

La mormînt dacă sosiră,
Jos pe el se prăvăliră
385 Şi-ncepură-a lăcrima
Şi din gură-a cuvînta :
— „Constantine, ieşi afară,
Vină, Constantine, iară ;
Mai ieşi, dragă Constantine,
390 Că ni-e dor, ni-e dor de tine !"
Pămîntul însă rîdea,
Groapa de rîs hohotea ;
Constantin amar gemea.
— „Ieşi din groapă şi vorbeşte,
395 Spune şi ne povesteşte
Cum trăieşti în groapă, cum ?
Vină şi ne spune-acum !
Vină să ne vezi macar,
Vină, Constantine, iar !"
400 Pămîntul nebun rîdea,
Groapa de rîs hohotea,
Lutul glumind răspundea :
— „Nu te mai ruga de mine,
Blăstemă, Lenă, mai bine,
405 Nu te tot ruga mereu :
Ce-i al nostru, nu-i al tău !"
Pămîntul mereu rîdea,
Groapa de rîs hohotea,
Lutul nencetat glumea.
410 — „Morminte, nu fi păgîn,
Slobozi-mi pe Constantin ;

Oh, nu fi, morminte, rău,
Slobozi-mi copilul meu,
Ori macar dă-i glas, morminte,
415 Pentru cîteva cuvinte !“
Pămîntul atunci tăcea,
Groapa nimic nu vorbea,
Constantin din greu zicea :
— „Oh, mamă, tu ești de vină,
420 Că n-am pace și odihnă,
Că n-am loc nici în mormînt,
Că n-am stare sub pămînt.
Nici sînt mort, nici cu viață,
Nici sînt foc și nice gheață,
425 Nici în groapă nu pot fi,
Nici afar' nu pot ieși,
Căci m-ai blăstămat, măicuță,
Pentru scumpa ta Lenuță :
Pămîntul nu mă primească,
430 Țărna să nu mă iubească,
Lutu-afar' să mă izbească ;
Lutu-afară m-a izbit,
Țărna m-a batjocorit,
Pămîntul m-a prigonit !...
435 Mamă, dacă-mi vrei tu bine,
Fă-l acuma pentru mine
Și-mi dezleagă blăstămul
Că-mi apasă sufletul !“
Lena din suflet ofta,
440 Gînduri grele o mustra
Și ea, biata, cuvînta :
— „Dragul meu ! Să fii iertat
Și de blăstăm dezlegat.
Însă... fie blăstămat
445 Pămîntul, că nu m-ascultă,
Bată-l jalea mea cea multă,
Și nu te mai lasă-afară,
Bată-l jalea mea amară !“
Țărna-atuncea tremura,
450 Lutul mînios urla ;
Pămîntul se despica :

— „Nu-i destul c-ai blăstămat
Pe-un copil nevinovat,
Acum mă blastemi pe mine,
455 Blastămu-te eu pe tine!
Căci n-ai inimă de mamă,
Nu ți-e sufletul de seamă,
Nici ești vrednică sub soare
Să mori cum tot omul moare,
460 Ci pămîntul prin urgie,
Să te înghiță de vie!“
Țărna-n laturi se-mprăștia
Pămîntul se deschidea;
Lena din mormînt zicea:
465 — „Blăstămată să fiu eu,
Vai, pentru blăstămul meu!
Și ca mine pe vecie
Fie blăstămată, fie
Orice mamă s-ar afla
470 Pe copil a-și blăstăma!
Fie dînsa blăstămată,
N-aibă pace niciodată,
N-aibă prapori la-ngropare,
Nici popă la comandare!
475 Vai de-aceea mamă, care
Blastămă fără mustrare
Pe copilul ei, căci ea
Blastămă pe fiul său,
Dar pe dînsa Dumnezeu!“...

PE PĂMÎNTUL TURCULUI

Nu era în sat nevastă, ca frumoasa Veronica :
Tînără și vorbăreață, silitoare ca furnica,
Din neam bun, cu zestre multă ; tinărel bărbat avea
Și cu el în armonie și-nțelegere trăia.
5 Constantin era din fire blînd și pacinic pe tot locul :
Om cu gînduri ; ura foarte strugurii, pipa și jocul,
Dar era cap de ispravă, cîntăreț și se credea
Fericit, știind prea bine, că nevastă-sa-l iubea —
Și din astă cauză dînsul nu știa decît să tacă,
10 Iar nevasta-i putea face, orișice voia să facă.
Într-o toamnă-au ieșit ambii la holdă, la secerat.
Lanul era chiar pe lîngă drumul țării așezat !
Deci mirare nu-i că ochii nevestei din cînd în cînd
Rătăceau pe drum, să vază cine naiba-o fi trecînd.
15 — „Tu bărbate !... Vai de mine ! of, privește cine trece ! —
Lasă snopul în năpaste, seca-i-ar vița să-i sece !"
Constantin ridică ochii. Un flăcău tinăr trecea,
Nalt ca fagul, lat în spate. — „Ești nebună, draga mea !"
Zise Constantin. — „Ce vorbă ?! Eu, nebună ! O, bărbate !
20 Un voinic frumos, ca ăsta, nu găsești în șepte sate ;
Vezi cît de-ndesat pășește și cît e de subțirel ?
Să-l sorbi într-un picur de-apă și să fugi flămînd cu el !
Mult e tinăr ! Ca o fragă ! Și se vede de-omenie !
Cît e de frumos !... Bărbate, ce gîndești, de und' să fie ?"

25 Constantin vorbește-n glumă : — „Eu-l cunosc destul de bine !
Cum ? Tu nu știi unde merge ; nu știi tu de unde vine ? !“
Nevasta e în uimire : — „D-apoi eu n-am cum să știu ;
De-l cunosc, bată-mă dragul și-a minunilor să fiu !“
Cam rîzînd el mai adaugă : — „Nu-l cunoști ? Destul de rău ! —
30 E drumar și doarme noaptea chiar în pod la noi.“ — „Ba, zău,
Chiar în podul nostru doarme ?“ Veronica iar întreabă,
„Dar la noapte ?“ — „Tot acolo“, răspunde bărbatu-n grabă.

Ambii tac. Nevasta-ncepe planuri tainice : „O drace !
El doarme la noi și asta n-am știut-o ! Cum aș face,
35 Ca să mă-ntîlnesc cu dînsul ! Nu știu ce plan aș afla !...
A ! te-am prins, măi Constantine !“ Ea gîndea ; el șuiera.
— „Vai bărbate, rău mă doare mijlocul ! Bat-o s-o bată
Holdă, căci m-apucă junghiuri stînd aici mereu plecată !
Arde-mi capul și obrajii, pare că-s pusă pe foc !
40 Vai de mine și de mine, nu pot săcera deloc !“
Și suspină și se plînge și se vaietă nevasta :
— „Doamne, de cînd sînt pe lume n-am pățit una ca asta !“
Începînd să verse lacrimi, geme și oftă din greu,
Tînguindu-se amarnic, că nu poate sta de rău.
45 În sfîrșit : — „Oh, bărbățele, nu pot sta — mă duc acasă,
Căci durerea mă topește și junghiul nu mă mai lasă !
Doar va ști cumătra Floare ceva leac ! — mă duc la ea !“
Constantin cu jale multă la Veronica privea :

— „Du-te, scumpa mea, dar du-te! Numai să nu fii beteagă!
50 Căci tu ești așa de bună și atîta-mi ești de dragă!
Du-te dar!" Biata nevastă, suspinînd printre fiori,
N-așteaptă să-i spună popa predica de două ori,
Ci se-mbrobodește bine și prin vaiete pornește:
Face-un pas și stă și iarăși face-un pas și iar s-oprește,
55 Tot așa pîn' ce-ncorda după-un deal. Acu-i de ea!
Se ducea ca vîntuită, căci bărbatul n-o vedea.
Constantin, cum zic, la holdă a rămas. Nevestei sale
I-a spus cum că nu-și va face atîta năcaz și cale
Să mai meargă — peste noapte — ci va rămînè la cîmp:
60 Căci e cam departe holda, pierzi pe drum atîta tîmp.
Ei! această hotărîre a lui Constantin era
Bună pentru Veronica; de minune îi venea;
„Doamne, mulțumescu-ți, Doamne! Cît e de frumos și bine,
Că mi-e cam prostuț bărbatul și acasă nu mai vine!
65 El crede că io-s bolnavă, ba încă bolnavă rău —
Bată-l crucea ca pe dracul, căci, vai, mult e nătărău!
Ce socoți? Voi merge-acasă, am să fac plăcinte bune,
Mai frig și-o găină grasă, am s-aduc vinars de prune
Și-apoi o să chem în casă pe voinicul din podeț...
70 Vai de mine, mult plătește un om harnic și isteț!"
Astfel povestea nevasta singură pe drum mergînd
Și pășea ca opt de tare,
Iar acasă ajungînd
Face foc, plăcinte coace și vinars din crîcimă aduce:
75 Nu știa în graba-i mare de ce naiba să s-apuce!
Vesel rîde, ba se-nschimbă în haine sărbătorești:
Nu e oare-o sărbătoare c-un voinic să te-ntîlnești?
Scurt grăind: le face toate cum fac oamenii isteți.
După ce-nserează bine, pune scara la podeț
80 Și se urcă-ncet pe scară. Aoleo! De altă dată
Nu s-ar fi suit nevasta în podeț nice legată,
Dar acum suie de zboară. Mamă, mămulica mea!
Iute-ncepe ca să caute, prin podeț. Cum mai zîmbea

Și cerca și ici și colo pînă-n urmă se bufnește
85 De-un om. Ca trăsnită sare și-n sîn repede scuipește:
Sfinte Iacob și Procopi ! Mare mucenic Trofim
Și toți sfinții din biserici, pe cari îi blagoslovim !
Sfinte Filip cu ceaslovul, sfinte arhanghel Gavrilă,
Tălălău, Maxim, Păncrate, Avacum și Ezechilă !
90 Cuvioasă Paraschivă, sfinți apostoli, mucenici !
Cruce-n frunte, frunte-n cruce, că-i Ucigă-l crucea-aici !
Pei ! Satană ! fugi în codri ! fugi în pietri ! piară-ți glasul !...
Atîte și mai pe-atîte vorbe goale-au răsărit
Pe buzele Veronichii. Diavolul, cel pitulit,
95 Murmură și plin de teamă zice : — „Iartă, jupîneasă,
Io-s drumar, mă culc aice, căci mi-e greu să viu în casă !"
Cu mînie prefăcută strigă dînsa : — „Ce drumar ?
Doar drumaru-n pod nu doarme ? Hoț și lotru și tălhar !
Că m-am spăriat de tine de-am răcit pînă la glesne,
100 Batăr că eu n-am năravul să mă spariu așa lesne !"
El se roagă plin de milă ; ea pe-ncetișor devine
Tot mai blîndă, mai domoală, pînă ce-i vorbește-n fine :
— „D-apoi, bade, vino-n casă, căci vezi cum e frig aci !"
Străinul încet răspunde : — „Aș veni, cum n-aș veni,
105 Dar vă cad spre greutate : nu s-a mănia bărbatul ?"
— „Nu, bădiță ! Nu-i acasă. N-ar mai fi să calce satul !
Vină-n casă fără teamă, că-i un mut și-un nătărău :
Cel mai nătărău din țară și lumea lui Dumnezeu !"
Dar străinul nu voiește din podeț să se coboare
110 Nice pentru lumea toată. — „Vai nătîng ești, bădișoare !
Vină deci ! Vei mînca ceva, am plăcinte, și — vei bè !"
— „Nu cobor, nu, chiar un munte de plăcinte de-ai avè !"

— „Dar de-aduc aci vro două, vei mînca ?“ Străinu-n fine :
— „De-i aduce, bine-i face, dacă nu, iar va fi bine !“
115 Pe loc Veronica pleacă și s-arunca, dragii mei,
Pe fuștei, sărind degrabă cîte patru-cinci fuștei ;
Zboară,-aleargă și se duce, ca de duhul rău purtată,
Şi se-ntoarce-n cîtă vreme bați cu fălcile o dată. —
Omul meu o ia vulpește, și a sale-mbucături,
120 S-ajungea una pe alta pe grumazi, prin călcături.
Mai la capăt zice dînsul : — „Mi-aș lua două plăcinte,
Care-au mai rămas, în traistă, vreu să am ceva merinde,
Căci plec mîne dimineață.“ — „Mîne seară unde-i fi ?“
Îl întreabă Veronica. — „Dar eu nu știu, poate aci !“
125 Des-de-dimineață pleacă cel voinic la drum. În fine
Se făcu ziuă și timpul „prînzului cel mare“ vine.
Veronica-și ia coșarca : pune borș și-un mălai rău
Și-apoi pleacă, ca să ducă de prînz la bărbatul său.
Cînd a fost de holdă-aproape, se cîrligă de spinare,
130 Prinde-a geme, scapă lacrimi, blăstămînd în gură mare
Toate boalele din lume. — „Vai, bărbate, stau să mor !
Am dureri de cap, am junghiuri, toate oasele mă dor !
Mă dor ochii și grumazii : tusă, trochnă și lingoare,
Lîngă ele, friguri, junghiuri de la cap pîn' la picioare !
135 Numai Dumnezeu mă știe cum trăiesc, ca vai de mine !
Ah, vezi cît sînt de perită ? Nu mă vezi tu, Constantine ?
Nici n-am fost în stare măcar de mîncare să îți fac,
Căci de ieri, de pe-astă vreme, mă tot vaiet, plîng și zac !“
Constantin cu jale multă, blînd, îi zice : — „Văd, iubită,
140 Că ești galbină ca ceara și ca floarea de perită :

Dar te du acasă, dragă, și te culcă, nu lucra !"
Ea se-ntinde și-l cuprinde și-apoi prinde-a-l săruta :
— „Bun ești tu, bun, Constantine, ah, cum te iubesc pe tine !
Și-i așa că eu ți-s dragă ? Drag îmi ești tu, Constantine —
145 Dar deseară, bărbățele, vei veni acasă ?" — „Nu !"
Și nevasta pintre lacrimi murmura : „Vai prost ești tu !"
Ce să mai spun ? Veronica merge-acasă, face iară
Foc, plăcinte și friptură, precum a făcut aseară.
Străinul drumar bea, mîncă, însă e posomorît,
150 Nu vorbește, deci nevasta l-a-ntrebat numaidecît :
— „Ești bolnav doară, bădiță, ori ești supărat pe mine ?"
Străinul suspină, geme : — „Supărat ? De ce — pe tine ?...
Draga mea, spune-mi cu dreptul, place-ți ție Constantin ?"
Veronica rîde dulce, bate-n palmi și scuipă-n sîn :
155 — „Vai, mănînce-l vîrcolacii și l-ar bate nouă stele,
Bată-l praporul și crucea și blăstămul maicei mele !
De poznit el n-are capăt și ca dînsul nu găsești
Mai năprui, mai rău la gură, prin trei țări împărătești !
Sfada-n gură-i cînd se culcă și cu ea-n gură se scoală :
160 Murmură și mi se-nhoalbă, de stă să mă bage-n boală !
Tot la cleşte-i scapă ochii, la cociorbă, la corbaci,
Cît de spaimă întră-n mine șeptezeci de mii de draci !
De-i fac zamă — se răstește, dînd vina, că nu-i sărată ;
De-i pun sare — el înjură, că-i zama slatină toată !
165 De fac foc, el toarnă apă preste el ; de merg în sat,
Mă pîndește pe tot locul, nu vorbesc cu vrun bărbat.
De-aduc apă, el o varsă ori o toarnă preste mine :
Pentru el nimica-n lume nu-i făcut cum se cuvine !
Pune-mi nume de ocară, și mă face «pui de drac»
170 Și într-adevăr, bădiță, ști-mă Domnul ce să fac !

Io-s o mută şi-o tîndală şi dorm ziua pe picioare,
Că mă vaiet ziua-ntreagă ! E cuminte dînsul oare ?
Io-s o leneşă, nu mătur, vasele-n veci nu le spăl ;
Io-mi ţin ibovnici anume şi-l batjocoresc şi-nşel.
175 Că mi-e pînza nebilită şi ţăsută-n lătunoi ;
Că n-am torturi, că n-am gheme, că n-am ragilă ;
apoi,
Că-mi stau fusele prin poduri de trei ani
nerăschirate ;
Nu ştiu ţese, nu ştiu coase, cu suveica nu ştiu bate ;
Că nu iau acul în mînă, să-i prind cămaşa măcar
180 Că stau toată ziua-n casă şi nu ies de loc pe-afar'
Să port grije ca găzdoaie, ba de gîşte, ba de raţă,
Ba de — uliul le mănînce ! Ba îmi spune verde-n
faţă,
Că-mi fac sărbători anume şi nu lucru niciodată :
Vinerea, că-i sfînta Vineri ; lunea, că nu mi
s-arată ;
185 Cine lucră-n zi de mercuri, îl mănîncă lupii ; iar
Marţi deseară e Marţolea ; joia-i a lui Han-tătar !
Sîmbăta-ntreagă mă piepten. Apoi, bată-le norocul !
Alte sărbători am Focă şi Dochie cu cojocul,
Alexie, Dric de iarnă, Mercurea de la miez-post,
190 Sfîntul Urs, sfîntă Lupoaică : apoi nu-i bărbatul
prost ?
Şi-mi tot spune, şi-mi tot cîntă şi-mi tot bate
zăpistracul,
Iar eu tac, de nu tac — Doamne — minteni
mă-ntîlnesc cu dracul !
Că, vai, multe boale-n lume ni-a dat sfîntul
Dumnezeu,
Dar nu-i boală cu primejdii ca bărbatul nătărău !"
195 Străinul rîdea cu dulce ascultînd pe Veronica
Şi cît a ţinut „elogiul" n-a borborosit nimica.
— „Aşadar ţie nu-ţi place Constantin ?" — „Nu-i
de vorbit !"
— „Atunci, dragă Veronică, ştire-ai tu ce-am
socotit ?
Eu ţi-s drag şi tu mi-eşti dragă, astfel n-ar fi cu
bănat !
200 Tu să-ţi strîngi hainele tale şi să fugi de la bărbat !

Constantin rămînă-n pace, bată-se măcar de scară,
Căci noi mîne dimineață o să fim în altă țară,
Unde nu-i nici răutate și nici o nevoie nu-i :
Auzit-ai tu vrodată de «Pămîntul turcului» ? !"
205 Hop, copilă ! Veronica nu-și dă timp de cugetare,
Ci cu multă bucurie rîde lung și-n gura mare :
— „O ! mă duc, mă duc, bădiță, cu tine și-n iad
mă duc !"
Și-apoi rîde și iar rîde și se face toată huc.
Ambii se cobor în casă. — „Să aprindem dar
lumina,
210 Să ni se zărească-n casă !" — „N-o aprinde, bat-o
vina,
Căci se poate prin fereastră să ne vadă cineva !
Caută-n grabă tot ce-ți trebe, poartă-te dar și nu
sta !"
Și nevasta caută haine și-ntr-un sac afund le bagă,
Caută perini, cergi și țoale și le pune-ntr-o desagă.
215 — „Ici am perini de la mama, ici năfrămi — le-am
cumpărat
De la jidov, eu anume — n-am nimic de la bărbat.
Nouă zadii, trei alese toate-n păr de Cătălina,
Am un șurț — bat-o nevoia ! — nu mi l-a adus
vecina,
De cînd i l-am dat la clacă ! De la soacra eu n-am
țol ;
220 Țolul meu e de la mama, deci rămînă patul gol !
Eu strîng tot, nu las nimica !" — „Strînge dar și nu
vorbi !
Dar ia ceva de merinde, că asta mai bună-a fi !"
După ce s-au pus la cale, cel străin mai zice : —
„Na,
Cu degraba eram gata să uităm aici ceva...
225 Pe la noi sînt cam puține mori, acolo nu se poate
Să macini mălai, iubito, făr' cu mare greutate.
Dar cum văd se află-n tindă o morișcă : n-ar fi rău
S-o luăm cu noi ! În urmă vom pleca cu
Dumnezeu !"
Și nevasta pune-n spate cea desagă cu vestminte
230 Și cu piatra de morișcă ; străinul pleacă nainte,

Duce traista cu mîncare : el mergea cam tărişor,
Neavînd povară-n spate, putea merge pe uşor,
Iar nevasta păşea-n silă : se-ndoiau genunchii ei,
Răsufla ca-n oara morții, căci desagii erau grei.
235 — „Vino, dragă, numai vino!“ — „Ah, cît pot, iubite, vin,
Dar te duci, te duci prea tare!“ Și vicleanul de străin
O tot duce preste dealuri, dar o poartă tot cu fuga ;
Ea se roagă să mai steie, dar nu i s-ascultă ruga.
— „Vino, dragă, păși mai iute!“ Cîte dealuri au trecut,
240 Cîte văi și cîte rîpe și cît loc necunoscut!
Ce țară-i Țara turcească! N-are drumuri bătucite!
Umbli numai d-a mandela pe cărări nepomenite!
Măcar de n-ai fi să porți, ah! piatra, vai! dar ce să faci!
Dragostea așa te poartă! Cinci strigoi şi șepte draci!
245 În urmă-au ajuns în pace pînă într-un vîrf de coastă.
— „Vezi, iubită Veronică, d-aci-ncolo-i țara noastră!“
Ea suspină sub povară. — „Vai, să ne-odihnim aci!“
— „Ba nu, scumpo, vină numai, căci îndată vom sosi!“
Duplică străinul paşii, iar nevasta se topește
250 De-ostenită şi-i tot roagă, ca să stea. El se răstește :
— „Draci cu sucnă![1] Hm, ori vînă cumsecade, ori te lasă!“
— „Dar nu pot!“ — „Atunci, nebună, de ce n-ai șezut acasă!“
Ce să facă Veronica? S-a rugat de-atîtea ori,
Iar el zbiară. Lin cu mîna șterge fruntea de sudori
255 Și pășește, scăpînd lacrămi.
Ziua nu era departe ;
Aurora se ivise. — „Acest cîmp ne mai desparte
Numai, scumpă Veronică, de «Pămîntul turcului».
Trebe deci să merg acuma pîn' la graniță, să spui
260 Celora ce stau la vamă, c-o să trec în altă țară.“
El se duce, ea rămîne. — „Am ajuns în pace dară!

Strigă biata Veronică, punîndu-și desagii jos.
Ce păduri mai sînt p-aice, vai de noi, ce cîmp frumos !"
Și fiind prea obosită, pune capul pe desagă
265 Și-așteptînd — pe-ncet adoarme.
A trecut acum de șagă !
Soarele-i sus. Păcurarii scot turmele de la stîni
La pășune. — „La ce naiba latră tîlharii de cîni ?"
Se-ntreabă rîzînd păstorii. — „Măi, privește, cum stau roată
270 Colo pe răzor și urlă de răsună valea toată !
Sfinte Trandavela ! Oare nu-i Sătana printre ei ?
Haideți să vedem pe dracul ! Pe picior, băieții mei !"
Fug copiii pe cîmpie, ca mînați de vînt să vadă,
„Ce minune-i oare-acolo..." Cine-ar fi putut să creadă,
275 Că Sătana-i o nevastă, ce-i culcată-n cîmp aci,
Durmind dusă. — „Halo, drace, d-apoi asta ce-o mai fi !
Priviți, măi, sub cap desagii ! Ce mai poznă și minune !"
Și glumeau, glumeau păstorii, repetînd rîsuri nebune.
O privesc cu de-amănuntul și-n urmă la cale vin !
280 Bre ! Dar asta-i Veronica, nevasta lui Constantin !
Toți se miră, ce să fie, deci o deșteptară-n fine.
Ea se nalță somnoroasă : — „Doamne, Doamne, ce-i cu mine ?
Unde-i badea cel de-aseară ? Dar voi ce lucrați aici ?
Pentru ce-ați fugit de-acasă ?" Se miră bieții voinici.
285 Și o-ntreabă plini de grije : — „Cine a fugit de-acasă ?
Ce bade ?" Nevasta-ncepe ca să zbiere mînioasă :
— „Badea, care astă-noapte și ieri-noapte a durmit
În podeț la noi ? Și care cu min' de-acasă-a fugit ?"
Păcurarii zic : — „Ești beată, ori te-a bătut Dumnezeu !
290 Unde-ai fugit tu ast' noapte, căci tu ești în satul tău !

Nu cunoşti tu doară bine, nu cunoşti cîmpia asta,
Că-i din jos de sat?" Se miră, ba se-nspăimîntă nevasta,
Lung priveşte-n giur de sine : cine şti' ce-a cugetat,
Căci pune desagii-n spate şi porneşte cătră sat.
295 „Bată-l stelele şi luna şi blăstămul meu să-l bată !
N-aibă-n lume bucurie nici de mamă, nici de tată ;
Vai, ucigă-l sfînta cruce, că rău m-a batjocorit :
M-a purtat pe cîte coaste şi la capăt a fugit !
Am bătut, oh, numai calea mînzului ! Sperlă şi pară !
300 M-a făcut de rîs la lume, de batjocură la ţară !...
Satu-ntreg pînă deseară de păţita mea va şti.
Ce mişel ? vrînd ca să-şi bată joc de mine, m-amăgi
Să fugim în altă ţară, unde nu-i rău, numai bine :
Unde cînii mă lătrară şi păstorii-au rîs de mine !
305 Ba mi-a pus desagii-n spate, plini de haine, ba mi-a dat
Şi morişca, mincinosul, şi pe dealuri m-a purtat,
Moartă sînt de obosită ! Bată-l stelele şi luna
Şi-l ajungă tot blăstămul veci de veci şi-ntotdeauna !
Ba fugi şi cu merinde şi cu traistă ! Mama mea !"
310 Şi mergînd tot înspre casă în ăst chip se jăluia.
Era timpul, cînd să ducă demîncare la bărbat.
Ia coşarca, pune-ntr-însa tot ce biata-a mai aflat
Prin casă şi pleacă. „Doamne, cum să dau faţă cu dînsul ?
Dar de cumva ştie toate ? !" Şi-o-neca jalea şi plînsul.
315 Constantin, cît ce-o zăreşte, prinde-a rîde-n voie bună :
— „Odihnit-ai astă-noapte ? Somnul bun puteri adună !
Mi-ai adus de prînz, nevastă ? Doară n-or fi chiar plăcinte ?
De-o mîncare-aşa de bună nici nu mi-a trecut prin minte.

Pentru ce vii cu coşarca? Ori n-ai trăisti, iubita mea?
320 Constantin rîde; nevasta ca păretele tăcea.
Tot beteagă eşti, drăguţă? Ori de ce eşti aşa mută
Ca o piatră de morişcă? Te ştiam eu mai limbută!
Haide, de, glumele-s glume: gluma place orişicui,
Dar tu taci, parcă eşti, Doamne, din «Pămîntul turcului»!"
325 Vede Veronica bine că bărbatul ştie toate,
Dar de unde ştie? Biata nu ştia că-acel străin
De ast' noapte fu chiar însuşi bărbatul ei, Constantin!
Tremura dar Veronica şi-nnegrea şi-ngălbinea.
Dară Constantin, cuminte, el singur se sfătuia:
330 „De-i voi spune că io însumi am făcut-o de minune,
S-a-ndrăci cu mult mai tare: deci mai bine nu-i voi spune!
Totuşi o să-i cînt troparul pe glas douăzeci şi trei,
Ca să ştie dînsa bine cum că io-s vlădica ei!"
Deci tuşind o ia de mînă şi-i vorbeşte cu mînie:
335 — „Ştii tu cum zice diacul din ceaslov, la cununie?
Zice-aşa: «Femeia trebe să se teamă de bărbat
Şi de frica lui să umble toată noaptea pe sub pat».
Dar tu ţi-ai uitat de-aceasta, nu ţi-a stat în gînd diacul,
Căci de-o zi, de două numai, s-a vîrît în tine dracul!
340 Dar aibi grije, căci pe dracul să-l alungi uşor se poate:
Domnul îl scotea cu «vorba», eu cu «cleştele»-l voi scoate! —
Ai fugit în altă ţară? Goală casa mi-ai lăsat,
Clevetindu-mă-n tot chipul? Nu te-ai temut de păcat?
Bagă minte-n cap, nevastă, şi nu te juca cu focul,
345 Că de-i face-a doua oară, o să-ţi sune rău cojocul!..."

A tăcut Constantin. Dînsa încă stînd numai
tăcea ;
Nu știu ce gîndea, sărmana, destul numai că gîndea,
Şi scăpînd cîteva lacrămi, a privit cu-nduioșare
Spre bărbat, privirea asta însămna : să-mi dai
iertare ! —
350 Nu știu ce-a urmat de-aici ; cum au mai trăit,
n-am veste,
Însă știu atîta cum că...
Am gătat cu-a mea poveste.

Cluj, 1885

ANGELINA

Baladă din Albania

Ca *Dumitru*-n albanime
Mai viteaz nu era nime,
Nici la braț mai viguros,
Nici la umblet mai frumos :
5 Era înger la iubire,
Zmeu era la războire ;
Între fete curcubeu,
La bătăi trăsnet și leu.
El cu dragii săi tovarăși
10 La război pornit-a iarăși,
Dar pe drumul lat și-ntins
L-a cuprins un dor pe cale :
Dorul *Angelinei* sale.
Și el zice către frați :
15 — „Dragii mei ! Voi m-așteptați,
Pînă-n seară, pînă-n noapte,
Pînă mîne-seară poate,
Pîn' mă duc la draga mea
Căci nu pot de dor de ea !"
20 Astfel zise lin și blînd
Și-apoi pleacă șuierînd
Pe poteca mult bătută,
Care duce la paluță !

La palat dacă-a sosit
25 Porțile-nchise-a găsit.
„Ce-i aceasta ? Niciodată
N-a fost poarta sub lăcată,

Și-acum pentru-ntîia oară
Geme poarta sub zăvoară ? !“
30 Greu uimit d-aceste, el
Bate-n poartă-ncetinel.
Vine-o babă și-l privește,
De pe zid apoi vorbește :
— „Ce tot bați ? Mergi înapoi !
35 N-ai să cați nimic la noi !“

Și *Dumitru* greu mîhnit
De răspunsul ce-a primit,
Bate-n poartă cu piciorul,
Sparge poarta cu toporul :
40 Intră-n casă și gemea ;
Căci în casă ce vedea ?
Un fecior — oh, bată-l vina —
Ținea-n brațe pe-*Angelina*,
Și glumea, și-o dismerda
45 Și cu foc o săruta.

Trist *Dumitru* geme, zbiară
Și-n mînia lui amară
Prinde lemnul sclipicios :
Angelina cade jos,
50 Crud bolborosește-n sînge,
Lin oftează și se stinge.
— „Viperă cu două limbi !
Astăzi juri și mîni te schimbi !
Astăzi juri pentru-a-nșela,
55 Mîne-nșeli pentru-a jura :
Deci să moară mișelește
Inima care minețește !“
Apoi crunt și desperat
Către tînăr s-a-nturnat :
60 — „Vezi cadavrul !... Duplă crimă...
Este chiar a ta victimă...
Sîn zdrobit de două ori...
Pleacă fruntea... taci și... mori !“
Barda fulgera prin aer :
65 Un suspin înfrînt și-un vaier,

Și-un fecior tînăr, frumos,
Mort de bardă cade jos.

Ucigașul lung privește
Sîngele cum aburește
70 Și tăcut ca fierul stînd
El se pare tremurînd :
Simte-ale mustrării icuri
Și din gene-i lunec picuri.
Iar în urmă s-a plecat,
75 Trupurile-a ridicat
Și-așteptînd pînă deseară,
Cu ele-a grăbit la moară
Și la țărm groapă săpa,
Acolo le-nmormînta.

80 Și de-atunci *Dumitru* n-are
Liniște și zi cu soare ;
Și d-atunci mereu plîngea
Lîngă moară și zicea :
— „Moară ! pentru orișicine
85 Macină fărina bine !
Căci copila ce-am ucis
A fost singurul meu vis,
A fost blîndă cum e steaua
Și mai albă decît neaua !
90 Macină fărina bine,
Moară, pentru orișicine !
Căci voinicul ucis azi
A fost nobil și viteaz !"

Și pe locul, unde fu
95 Tînăru-ngropat, crescu
Un cipres cu frunză lată ;
Unde-a fost dînsa-ngropată,
Au crescut vițe de vii. —
Și d-atunci prin bătălii
100 Toți la chiparos s-adun
Și pe rane frunză pun :

Căci e frunza fermecată,
Vindecă ranele-ndată.
Iar la vie rînd pe rînd
105 Curg bolnavii, căci gustînd
Fructul viței fermecate
Iar le dă lor sănătate.

Cluj, octomvrie 1885

ATQUE NOS ! [1]

Iarna, cînd e lungă noaptea, s-adun finii și cumetrii
Și-apoi povestesc de-a dragul, stînd pe lavițele vetrii,
Despre crai cu steamă-n frunte, despre lei și paralei...
Oh ! că mult îmi place mie să mă pun la sfat cu ei
5 Și s-ascult ale lor vorbe, s-admir faptă glorioasă,
Să-mi încurc în minte firul din povestea cea frumoasă,
Să văd ce distăinuiește frazul cel îndătinat :
„Cică-a fost, ce-a fost odată, cică-a fost un împărat".
Oh, îmi place mult povestea, căci poporul se descrie
10 Singur el pe sine însuși în povești — și-mi place mie
S-ascult pe popor, ca astfel să observ cum s-a descris ;
Ascultîndu-l, fără voie, parcă mă cuprinde-un vis
Și-atunci eu mă pierd pe-ncetul pe-ale fantaziei maluri :
Văd cu ochii plăsmuirea vecinicelor idealuri
15 Și a tuturor acelor tipuri vii, pe cari le-avem
Și pe-a căror frunte pus-am mitologic diadem — ;
Văd cu ochii tot aceea, ce-a creat în zeci de veacuri
Imaginațiunea noastră : văd înamorate lacuri,

Văd cîmpii cu ierbi de aur, stele văd, cari
povestesc,
20 Brazi cu gemet, văi cu lacrimi, flori, ce sub
privire cresc,
Văd zăbrele și prin neguri văd crăieștile palute !...
Apoi parcă tot înăint, prin regiuni necunoscute
Și prin lumi de-alegorie ; pe cărări cu trandafiri
Văd și-ntîmpin tot ce-n mituri a născut întipuiri.
25 Văd pe Aeleton, vestitul, văd palatul său de
glajă,
Recunosc pomul sub care Arghir a durmit ca strajă,
Pre cînd a venit Elena cu porumbii după ea.
Toți satirii din poveste trec pe dinaintea mea
Și-mi fac semn ; văd pe-o cîmpie trei draci, cu
mînii turbate,
30 Și pe-o măgură piezișă eu zăresc Neagra-Cetate.
Basmul fiiului Medenii, prin sublimă-alegorie,
Tăinuiește adevăruri de vieți, căci basmul știe
Sub un ideal s-ascundă palide realități.
Și de cîte ori văd basmul lui Arghir, de-atîte dăți
35 Troienesc însumi convingeri că poporul,
care-mbracă
Într-o haină-așa de caldă gîndiri reci, poate să facă
Mult, și poate să se nalțe pajură de pe pămînt :
Omul află fericire nu numa-n negrul mormînt !

Văd pe Pipăruș-viteazul trecînd muntele de aur,
40 Și-l văd cum se războiește c-un nedumerit bălaur,
Monstru, care-aruncă flacări dintr-un piept
impancerat.
Văd pe-acest voinic cum cearcă trei copile
de-mpărat
Și cercîndu-le-n tot locul, zmei pe sub pămînt
alungă,
Lumea galbină-o străbate din o dungă-n altă
dungă :
45 Că-i fecior născut din babă și-ntr-un an crește
ca-n trei,
El aruncă buzduganul ca și-un măr, ucide zmei
Și-apoi, urmărit în urmă de curagi și de norocuri,
El pe-o pajură călare părăsind aceste locuri,

Capătă pe cea mai mică fată de-mpărat soție...
50 Pipăruș-viteaz! Curagiul întrupat în vitejie!
Tip eroic, suflet nobil și-n veci braț neostenit,
Tu porți flamură de-nvingeri! Susținut de-a
tale-ncrederi,
Ești rubin mitologiei: cap încoronat cu iederi!

Văd apoi pe Împărat-Roșu și pe Verdele-mpărat,
55 Văd zăbrelele pe care cest din urmă le-a durat
Pentru fată-sa, căci fata la părinți fu numai una
Și era de tot frumoasă: p-a ei frunte juca luna
Și-i juca prin dezmerdare soarele pe tipul ei
Și-i jucau pe cei doi umeri doi d-argint luceferei!
60 Văd pe sfînta Luni în codru, păzind tainicele
bercuri
Cu izvor de apă-vie; văd apoi pe sfînta Mercuri
Povestind cu șepte stele; adunînd neguri și ploi
Și-mpărțind viscole-n lume, eu zăresc pe sfînta Joi.
Aci văd pe sfînta Vineri, lîngă muntele de glajă
65 Culegînd flori de boscoane, ierbi de farmec pentru
vrajă
Și-n povești cu Zodiacul ținînd sfîntul Soare-n loc;
Văd pe sfînta Marți cum rîde și descîntă de noroc
Și-alungînd pe baba Dochie, dezvălește primăvara,
Și pe fete mai istețe le-nspăimîntă cu Marți-seara.
70 Babe meștere, urmate de-un stol greu de vrăjituri,
Ele știu să profețească prin descîntătoare guri
Și prin visuri întreite ani din soartea omenească
Dacă omul prin rugi drepte s-a legat ca să
postească!

Văd apoi Cîmpul-vieții cu mohor acoperit;
75 Văd poiana fericirii și, cu pasul liniștit,
Văd cum trece prin poiană o fantasm.-o copiliță,
Purtînd flori de mac în mînă, pe sîn flori de
tămîiță
Și-mpletiți în păr de aur purtînd tainici trandafiri.
Ea-i comoară de frumsețe, simbol dulce de iubiri
80 Și-i un tip de poezie, farmec de-admirare sfîntă:
Ea-i Ileana Cosintiana, din cosiță-i floarea cîntă!

Sub serinele-i surîsuri, ierni se schimbă-n
primăveri ;
P-a ei urmă azi renvie crinul veştezit de ieri ;
Şi de drag, soarele-n cale stă pe loc şi mi-o
priveşte
85 Şi cînd pleacă, beat el pleacă şi trei zile buiguieşte ;
Şi cînd ea-ngînă vrun cîntec, greu tresare prin fiori
Cerul înflorit cu stele, cîmpul înstelat cu flori,
Ea-i născută-n faptul zilei şi-n restimp de
lună-nouă
Şi se culcă-n pat de aur şi se scaldă-n rîu de rouă
90 Şi-i copilă descîntată cu trei roze-n bobocei,
Pentru ca să-nnebunească lumile de dragul ei !

Văd apoi pe Făt-Frumosul trist cum măsură
poiana.
Căci de mult iubeşte dînsul pe Ileana Consintiana
Şi de dorul ei lăsat-a doi părinţi şi-apoi pribeag
95 Rătăcit-a zi şi noapte preste ţări, şi de-al ei drag
El plîngînd încălecase pe Cal-Galben de sub soare,
Căci e năzdrăvăn din fire acest cal, ştie să zboare
Prin văzduh, pînă ce lasă stelele-ndărătul său !...
Făt-Frumos şi Cosintiană ! O, cu tot ce Dumnezeu
100 A lăsat frumos şi nobil şi fermecător în lume,
V-a-nzestrat pe voi poporul, inimi blînde cu blînd
nume,
Şi-a făcut din voi sub soare tip perfect de frumuseţi !
În voi personificate stau ascunse două vieţi
De-ncîntare fără margini : vultureascā fantazie
105 V-a creat şi întreite facultăţi de poezie.
Vi-a depus un tron de aur p-un pămînt de-ntipuiri !

Văd apoi zîne maestre şi văd alte năluciri :
Pe Zorilă şi Murgilă, cari grăbesc să mi se culce
La cele trei urzitoare, lîngă tău de lapte dulce ;
110 Văd pe gingăşa din Dafin : mă-ntîlnesc cu paraleii
Şi văd falnica pădure, unde-n curţi s-adună zmeii,
Făcînd sfaturi, cum să fure vro copilă de-mpărat ;
Apoi văd pămîntu-n care munţii-n capete se bat ;

Apoi văd pe Cenușotcă, prinzînd pureci la trăsură ;
115 Și văd pe-a zmeilor mamă flacări aruncînd din gură ;
Și văd Ceasul-rău de noapte, povestind cu-al său nepot
Și-apoi văd pe mult vestitul Statu-Palmă-Barbă-Cot ;
Și-apoi văd pe Surgă-Murgă mîncînd mazere pe vatră
Și mai văd pe Strîmbă-Lemne sfătuind cu Sfarmă-Piatră !

120 Aici văd pajuri mărețe, sub a căror adăpost
Voinic-Înflorit devine mai frumos de cum a fost ;
Văd și pe Leagănă-Munții, și văd pe Ușor-ca-Vîntul,
Pe N-Aude, pe Nu-Vede și pe Na-Greu-ca-Pămîntul ;
Văd aici pe Mama-Nopții, iele văd și văd moroi
125 Și văd pe Fata-Pădurii cu lungi taberi de strigoi.
Văd apoi Gerul în straie trecînd pe hotarul Ciumii ;
Văd pe Foametea și-n urmă mă bufnesc de Toarta-Lumii,
Eu de-aici mergînd la vale prin păduri de siminic,
Eu ajung în țara unde, cînd scuipești, scuipi în nimic !

130 Tipurile drăgălașe toate-mi trec pe dinainte
Și-mi revoacă-un veac de aur, plin de farmec dulce-n minte
Și-mi revoacă timpuri bune, zile de vieți senine :
Și-atunci amintiri duioase se trezesc rîzînd în mine,
Și-atunci gîndurile mele îndărăt prin secoli trec,
135 Și, zburînd prin Capitoliu, se opresc pe-Olimpul grec.
Aici văd zeii-n consiliu, văd tritoni și minotauri,
Văd ciclopi c-un ochi în frunte, văd eroi încinși cu lauri
Și văd toate-acele tipuri de grecești mitologii,
Pe cari le-a creat avîntul exaltatei fantazii.

140 Și privind adînc la ele, îmi par toate-a fi asemeni
Cu-ale noastre tipuri ; toate îmi par rude, îmi par
gemeni :
Și-ncet tipurile sfinte de mitologii grecești
Se-ncuscrează cu-ale noastre fantazii de prin
povești
Tot mai mult și tot mai tare, tot mai strîns pînă
ce-n fine
145 Din subiectele-nrudite un subiect comun devine ! —
Din Helada rătăcit-a mitul vechilor eroi
Și p-o cale-ndreptățită s-a prelins pînă la noi,
Pentru ca să mărturească sîngele cu grea dovadă.
Din splendoarea ei cea veche, ne-a păstrat vechea
Heladă
150 Stol de basme și credință, snop de tipuri, cari
trăiesc
Tainic înrădăcinate prin poporul românesc
Și cari numai cu viața deodată au să se scurgă.
Poliphemos recunoaște frate bun pe Surgă-Murgă
Și se bucură că-și află ochiul ars de Odiseu ;
155 Pipăruș-Viteaz își află prototipul în Teseu :
Ast din urmă războiește cu giganți și minotauri !
Cel dintîi, pe-aceea cale, cu zmei negri și bălauri.
Regi eleni din timpul mitic, cu-a lor fapte de mirat,
Mai trăiesc în basmul nostru pe la Verdele-mpărat ;
160 Și trăiesc în basmul nostru fantaziile păgîne,
Căci din grații și zeiță și din nimfe-am făcut zîne,
Iar din Mars, din Zeus, din Venus, din Mercur
creat-am noi
Sfîntă Marți și Sfîntă Vineri, Sfîntă Mercuri, Sfîntă
Joi !
Oedip încă mai trăiește cu-al său mit ; în infinituri
165 Se-ntîlnesc în tradițiune și-n nenumărate mituri
Harpie și grifi de spaimă ; în sălbatecii noști zmei
Afli taberi de himere și-un popor de briarei !
Iat-aci pe Făt-Frumosul, iat-aci pe Cosintiana :
Dînsul nu-i decît Apollo, dînsa nu-i decît Diana ;
170 El un Adonis ce-adoarme Deliae pe brațul său,
Ea-i Elena cea frumoasă, fiică de-a lui Tyndareu !

Soartea noastră-i profețită prin eterne urzitoare,
N-au murit Lachesis, Clotos, Atropos n-a murit oare ?...

★

Ah, îmi place mult povestea, căci poporul se descrie
175 Singur el pe sine însuşi în poveşti şi-mi place mie
S-ascult pe popor, ca astfel să observ cum s-a descris !
Ascultîndu-l, fără voie parcă mă cuprinde-un vis
Și zăresc poporul nostru, cu zîmbire drăgălașe
Legănat cu-acelaşi leagăn și-nfășat cu-aceleși fașe
180 Ca și vrednicii războinici de la Tibru şi Olimp !
Atunci ambiţiuni curate mă-nfăşoară şi mă-nghimp ;
Simțesc strîmt atunci pămîntul pentru dezlipite ramuri,
Cari născutu-s-au din sînul unor domnitoare neamuri ;
Și-mi vine să-mi înalț fruntea şi s-o scutur veselos
185 Și să strig în lumea largă : „*Et in Arcadia nos* [2] !“—

Cluj, februarie 1886

FATA CRAIULUI DIN CETINI

Un colț întreg de lume s-a fost înspăimîntat
De spada și curajul lui Tabără-mpărat,
Domn mare și puternic din Țara cu nenorii.
El trece-n șir de taberi cum trec secerătorii
5 Prin holdele răscoapte ; cu brațul său robust
Deschide-o cale lată pe unde-i drum îngust
Și zboară fortunatec prin rîndurile dese
Și-n veci cu biruință din grele taberi iese.
Deci dusu-mi-s-a veste prin lume și prin țări
10 Și s-a perdut în umbră de-albastre-ndepărtări
Că, de-ai cerca prin lume de-a lungul și de-a latul,
Voinic nu poți să afli ca Tabără-mpăratul !
Dar totodată veste și vorbă s-a pornit,
Că Tabără-i om dosnic și-i trist necontenit
15 Și cît e ziua dînsul cu nimeni nu vorbește,
Cît parcă ceva-l doare și nu știu ce-i lipsește ;
Că-i tot mereu pe gînduri și-i vecinic supărat.
Dar pentru ce ?... De-aceea, că bietul împărat
Avea trei fii războinici, ca nimeni pe sub stele,
20 Frumoși în zi de pace și tari în zile grele
Și demni de-un tată, care e demn de-ai săi feciori :
Era Voinic-Zorilă, copil născut în zori,
Braț greu la bătălie și trăsnet la izbîndă ;
Era mezinul Grangur, om bun, inimă blîndă,
25 Milos ; și era fiul din urmă, Trandafir,
Frumos ca o poveste, isteț ca un Arghir !
Așa erau feciorii : iar Tabără-mpăratul
Din inimă iubindu-i pe unul ca pe altul,

Sta-n cumpănă şi-n gînduri şi mult îmi chibzuia
30 Şi mult îşi bătea capul, căci dînsul nu ştia
La care dintre principi să lase-mpărăţia ?
Din ei care-i mai vrednic ? În care-i vitejia
Mai mult înoţălită ? Un suflet creştinesc,
Menit pentru mărirea de tron împărătesc,
35 Şi-o inimă domoală în care fiu trăieşte ?
O minte mai vicleană pe care-l ferice̦şte ?
Din ei care-i mai vrednic ? — Iubindu-i pe tustrei,
El nu putea s-aleagă pe nici unul din ei,
Iar neputînd s-aleagă, era tot trist, sărmanul,
40 Şi tot pe gînduri grele cu lunile şi anul !

Dar iată, veste mare prin lumi s-a străcurat,
Că-n Meştera-Cetate, la Craiu-Încetinat,
Vorbesc stelele noaptea cu florile-n grădină
Şi dorul şi-l desmiardă pe-un fir de rocoină,
45 Pe-un snop de vîzdogele, pe-o creangă de bujor :
Căci are craiul fată frumoasă ca un dor
Din zile cu speranţă, cu-obraji ca trandafirii
Şi-aşa de drăgălaşă ca patima iubirii !
Ea poartă haină-albastră şi poartă păr de aur
50 Şi-i albă ca zăpada din zilele lui faur,
Şi-o fată mai plăcută, prin şepte ţări crăieşti,
Ca dalba Viorică nu-i modru să-ntîlneşti !
Ea şede-ntr-o fereastră-n a turnului zăbrele,
Purtînd pe cap cunună de-albastre viorele —
55 Şi-aşa mi s-a prins fata, şi-aşa mi s-a jurat,
Că dintre toţi voinicii primi-va de bărbat,
Pe-acel ce va fi-n stare
S-ajungă la fereastra zăbrelei, din călare,
Luîndu-i de pe frunte cununa cea de flori !...
60 Şi-n darn mi se-ncercară vitejii peţitori,
Căci nici unul nu poate să facă vitejie,
Să capete pe fata crăiască de soţie !
Pe loc ce vestea fetei lui Crai-Încetinat
Ajunse pîn' la curtea lui Tabără-mpărat,
65 Acesta prinde suflet şi iar înveseleşte,
Şi plin de bucurie feciorilor vorbeşte :
— „O, dragii tatii ! Astăzi eu-s vesel mult, căci eu
Voi şti din voi pe care să-l las în locul meu !

Grăbiți tustrei la Craiul din Meștera-Cetate
70 Și-acel ce-aduce fata, acela va domni !"...
Așa vorbi-mpăratul și dulce-apoi zîmbi.

Atunci Voinic-Zorilă ieșind merge la staur* ;
Alege-un roib sălbatic, cu frînele de aur
Și-ncalecă și pleacă, se duce fulgerat
75 Cu gîndul să-mi alerge la Craiu-Încetinat
Și-acolo să cîștige pe fată de soție :
Pe fată de-o cîștigă, cîștigă-o-mpărăție !
S-a dus, s-a dus voinicul, perdut în negre zări,
Lăsînd în urmă-i dungă de-albastre-ndepărtări
80 Și nori de praf ; și mers-a trei luni și jumătate
Și-n urmă el ajunse la Meștera-Cetate,
Cu turnul de mărgele și-n giur cu bărbănoc.
La capătul cetății, Zorilă stă pe loc
Și caută-n giur, căci roibul cu spaimă sforăiește
85 Și-azvîrle din copite și-n laturi se izbește,
Pe cale mai departe nu pleacă nicidecum.
Descalecă Voinicul și vede lîngă drum
Pe-o babă răzimată de cîrja-i noduroasă,
Cu ochi întrați sub frunte, cu trup p-a cărui oasă
90 Topitu-s-a fost carnea de ani și de năcaz.
Zorilă, cît ce-o vede, întoarce-al său obraz
Și scuipă-n sîn cu scîrbă, iar baba zice : — „Bine,
Dar pentru ce te tulburi și te ferești de mine ?...
Căci macar eu-s bătrînă, dar sfatu mi-e frumos ;
95 Pe mulți viteji cu sfatul din pacoste i-am scos
Și poate-acum și ție vrun sfat să-ți dau ! Răspunde,
Din care parte-a lumii grăbești și pînă unde ?"
Voinic-Zorilă însă n-ascultă-al ei cuvînt,
Ci-ncalecă și-aleargă precum aleargă-n vînt
100 O frunză ; roibul tinăr de spaimă beat aleargă,
Lăsînd un nor de aburi pe narea sa cea largă
Și nu s-oprește pînă la poartă, la palat.
Pe loc înalții sfetnici și domni s-au adunat
Să vadă pe voinicul venit din depărtare,
105 De cumva-i dînsul vrednic de fapte mari și-n stare

* În părțile năsăudene nu se zice *staul*, ci *staur* *(n.a.)*.

Să facă-o vitejie, precum nu s-a mai dat.
A doua zi voinicul norocul şi-a-ncercat :
Copila sta-n fereastră, frumoasă cum e luna,
Pe buze purtînd zîmbet, pe cap purtînd cununa
110 De flori ; fălos Zorilă împintenă-al său cal
Şi-aleargă, dar — deodată grăbitul animal
Se-mpedică şi cade şi trei picioare-şi frînge,
Iar domnu-i se răstoarnă cu trupul plin de sînge.
Pe loc craiul se duce la el ; l-a ridicat
115 Şi dusu-l-a-n palută ; Zorilă ruşinat
N-aşteaptă zorii zilei ; în mez de noapte lasă
Ăst loc fără norocuri şi trist întoarnă-acasă.
Şi Tabără-i vorbeşte : — „Ispravă nu-i nimic ?
Degeaba tu, Zorilă, porţi nume de voinic !..."
120 Acuma Grangur iese, la staule grăbeşte
Şi-alege-un şoim, a cărui copită străluceşte
De-argintul din potcoavă ; apoi blîndul fecior
Încalecă şi pleacă cu gînduri şi cu dor
Să capete pe fata crăiască de soţie :
125 Pe fată de-o cîştigă, cîştig-o-mpărăţie !
Trecut-a munţi şi dealuri şi culmi a străbătut,
Prin şepte ţări de-a rîndul, ca vîntul a trecut
Şi-a mers şi zi şi noapte prin ţări nenumărate
Şi-n urmă el ajunse la Meştera-Cetate
130 Cu turnul de mărgele şi-n giur cu bărbănoc.
La capătul Cetăţii fugarul stă pe loc
Şi sforăie şi bate în ţărnă cu piciorul
Şi nu mai vrea să plece. Descalecă feciorul
Şi-n giur priveşte : vede o babă, care sta
135 De cîrje răzimată şi care-apoi era
Mai slabă decît moartea cu faţa schimosîtă,
Cu mîni ca reschitoare şi-aşa de mult urîtă,
Încît de groază Grangur privirea şi-a-nturnat ;
Iar baba-nhoalbă ochii şi-i zice aşezat :
140 — „De ce te tulburi oare şi te fereşti de mine,
Căci eu din moarte scos-am pe mulţi viteji ca tine
Şi-am fost sfătuitoare la multe vitejii...
Dar unde mergi, copile ? din care ţară vii ?"
Ci Grangur nu răspunde. Încalecă şi pleacă
145 Şi-aleargă-ncît în fugă nici vînt să nu-l întreacă ;

Fugarul, plin de spaimă, se duce ca turbat
Şi nu s-opreşte pînă la poartă, la palat.
Îndată prin Cetate cuvîntul se lăţeşte
Că alt voinic venit-a din lume şi voieşte
150 Să ia cununa fetei lui Craiu-Încetinat.
A doua zi toţi domnii din curţi s-au adunat;
Copila stă-n fereastră, frumoasă cum e luna
Purtînd surîs pe buze, pe cap purtînd cununa
De flori; voinicul Grangur e-n şea, şi plin de foc
155 Aleargă roibul tînăr săltînd, dar la un loc
Se-mpedecă fugarul grăbit şi gîtu-şi frînge,
Iar Grangur se răstoarnă cu trupul plin de sînge.
Îndată sărind craiul, de jos l-a ridicat
Şi dusu-l-a-n palută, dar Grangur ruşinat
160 N-aşteaptă zorii zilei, nu-i trebuie mireasă:
În cap de noapte pleacă pe neştiute-acasă.
Şi Tabără-i vorbeşte: — „Nimic? Ştiut-am eu,
Că nici tu nu eşti vrednic să fii copilul meu!"
Atunci Trandafir plînge şi din palută iese,
165 La staule grăbit-a şi dintre cai alese
Pe cel cu şea de-aramă; încalecă pe el
Şi pleacă şi se duce şi zboară rîndunel
Şi lasă-n urmă codrii şi munţi în urmă lasă
Şi-aleargă, cum aleargă dorinţa ce-l apasă,
170 S-ajungă mai degrabă la Craiu-Încetinat
S-arete că la-nvingeri de mult el s-a dedat,
Să capete pe fata crăiască de soţie:
Pe fată de-o cîştigă, cîştig-o-mpărăţie!
Şi mers-a crăişorul cu gîndul ce şi-a pus
175 Ţări multe şi străine; o lună s-a tot dus
Prin locuri fără nume, pe căi nemaicălcate
Şi-n urmă el ajunse la Meştera-Cetate,
Cu turnul de mărgele şi-n giur cu bărbănoc.
La capătul Cetăţii fugarul stă pe loc
180 Şi sforăie cu spaimă şi coama şi-o zbîrleşte.
Descalecă voinicul şi lîngă drum zăreşte
Pe baba cea urîtă, pe care mi-o-ntîlnir'
Şi fraţii săi. O vede voinicul Trandafir,
Ci nu-şi întoarce faţa, nu face semn cu mîna
185 Să-i piară din vedere. Atunci a zis bătrîna:

— „O, scumpe Trandafire! de vrei să biruiești,
Întoarnă-acasă iară la curți împărătești
Și-ți ia un cal mai harnic, ia-ți cal mai în putere!
Întoarnă-acas', întoarnă la tatăl tău și cere
190 Vestitul Cal-din-Spumă cu păr într-aurit,
Căci e năzdravăn calul și-i roib nedumerit.
El singurul pe lume e calul care-aleargă
Prin nori și prin văzduhuri și bate lumea largă
De-a lungul și de-a latul pe țară și pe mări;
195 El zvîrle foc pe gură și flacără pe nări
Și poate să vorbească cu stele și fortune!
Încalecă pe dînsul, căci dînsul îți va spune
Prin vorbe tot aceea ce nu-ți pot spune eu!..."
Atunci încet se lasă prin aer un nor greu
200 Și-acopere pe babă; iar Trandafir s-aruncă
Pe calul său și trece un deal, un șes, o luncă
Și tot mereu se duce pe drum îndelungat
Și-ajunge iar în țara lui Tabără-mpărat.
A rîs Voinic-Zorilă și Grangur încă rîs-a
205 Cînd l-au văzut în curte, iar împăratul zis-a:
— „Și tu te-ntorci acasă cu brațul gol? Mă mir!..."
Atunci în genunchi cade viteazul Trandafir:
— „Întorc, ci iar m-oi duce, căci nu doresc nimică,
Decît să-nving, părinte, pe dalba Viorică,
210 Bujor de primăvară, cu ochi de brebenei;
S-arăt că eu-s pe lume mai mult ca frații mei!
Dar n-am un cal de seamă, precum aș vrè să fie;
Oh, dă-mi, înalte tată, un cal năzdravăn mie,
Dă-mi Cal-Vestit-din-Spumă, cu păr într-aurit!"
215 Atunci Tabără plînse din greu și i-a vorbit,
Cu inima sfărmată de dor și de durere:
— „Ți-aș da, ți-aș da din suflet, de-ai cere orice-ai cere,
Dar Cal-Vestit-din-Spumă nu pot, iubitul meu,
Căci nu știu unde-i calul, nu știu nici singur eu!
220 Eu nu-ți pot da de seamă și nu-ți pot da de știre
În ce loc mai trăiește! Ci caută-l, Trandafire,
Prin staule, căci poate să dai de urma lui:
Și dacă nu-i în staul, atunci în lume nu-i!"

Pe loc Trandafir pune pe-o lespede jăratec
225 Şi-apoi pe rînd el scoate cîte-un fugar sălbatec
Din staul şi-l îndeamnă mereu să mînce foc :
Dar care cum atinge jăratecul, pe loc
Nechează şi se-ntoarce la staule. Degeaba
Vrea Trandafir să facă precum îi spuse baba,
230 Căci toată herghelia de foc mi s-a ferit.
Era-ntr-un fund de staul un cal îmbătrînit,
Rău, care n-avea preţul nici macar de-un iernatec* ;
Pe el nu-l încercase voinicul la jăratec,
Căci cine oare-n lume l-ar fi-ncercat, văzînd
235 Că-i slab, de stă pe moarte. Mezil' însă, rîzînd
Şi vrînd el joc să-şi bată de frate-său, grăbeşte
Şi scoate-afară calul şi-apoi în rîs vorbeşte :
— „Ei, frate Trandafire, pe-acesta l-ai uitat !
Încalecă-l şi-aleargă la Craiu-Încetinat
240 C-acesta-i Cal-din-Spumă !"
Aşa mi-a zis voinicul şi-a pus apoi în glumă
Jăratecul sub barba fugarului... Minuni !
Căci iată calu-ncepe să mînce din cărbuni
Cu poftă fără margini, cît nesăturat pare ;
245 Şi-n vreme ce mănîncă, se-ngraşă tot mai tare
Şi tot mai mult, şi-n urmă, cînd el şi-a isprăvit
Ciudatul prînz, nechează, şi-n giur mi s-a rotit
De zece ori şi-atuncea se-nschimbă-n roib, a cărui
Frumseţă n-avea seamăn pe-acest pămînt, căci păru-i
250 Era păr dalb de aur. Se miră Trandafir,
Şi Grangur, şi Mezilă şi Tabără se mir',
Iar Cal-Vestit-din-Spumă vorbeşte cu glas tare :
— „Atît-amar de vreme am fost uitat, de-mi pare
Că-s veacuri ! Dar acuma stăpîn mi-am căpătat !
255 Încalecă, stăpîne, că-i vremea de plecat !
Dar bagă numai seamă, stăpîne mult iubite,
Căci dalba Viorică nu vrea să se mărite
Decît după Viteazul Ostrovului cu flori,
Că mult i-e drag feciorul, că-i fală-ntre feciori !

---

* Fînul care îl consumă vitele în timpul iernii e *iernatec* (n.a.).

260 Ea numai de rîs poartă pe toţi cari vreau să-i placă,
Căci dînsa ştie bine că ei nu pot să facă
Atîta vitejie, încît pe cal în zbor
S-ajungă la cunună ; în darn e truda lor !
Dar ţine minte, doamne, aceste vorbe-a mele :
265 Cînd noi vom sta în faţa ziditelor zăbrele,
Şi cînd din mînă craiul un sămn încet va da —
Aproape de fereastra copilei voi zbura
Şi-n timp ce Viorica va sta-n nedumerire,
Privind la tine galeş cu ochi plini de uimire,
270 Tu-i ia cununa, însă te poartă totodat'
Şi fără veste lasă-i pe frunte-un sărutat..."
Aşa vorbeşte calul şi veselos necheează ;
Iar Trandafir pe tată, pe fraţi îmbrăţişează
Şi-n vreme ce aceştia poftitu-i-au noroc,
275 El spada şi-o încinge şi-ncalecă pe loc
Şi zboară ca furtuna, ca fulgerul, ca gîndul ;
Străbate-n o clipită crăimile de-a rîndul
Şi-ndată se trezeşte la Craiu-Încetinat.
Şi vestea despre dînsul pe loc s-a străcurat
280 Prin oamenii cetăţii, şi sfetnici s-adunară
Şi domni şi lume multă : cu drag ei aşteptară
Să vadă pe voinicul din lume rătăcit,
Să vadă dacă dînsul va fi mai fericit
Ori nu cum au fost alţii. Frumoasă ca şi luna,
285 Stă fata-ntr-o fereastră, purtînd pe cap cununa
Şi rîsuri pe guriţă ; şi craiul semn a dat :
Vestitul Cal-din-Spumă se pune pe-alergat
Şi fuge nebunatec şi zboară porumbeşte
Şi trece ca săgeata cît aerul plesneşte
290 Şi vîjăie sălbatec. Un semn de nou se dă.
Atunci pe sub fereastră fugarul fulgeră :
Voinic Trandafir prinde cununa cea măiastră ;
Strîngînd la pept, sărută pe fata din fereastră,
Apoi se perde-n aer cît nu s-a mai zărit ! —
295 Un ţipet lung atuncea din turn a răsărit ;
Era ţipetul fetei învinse ; era graiul
Copilei înecate de dragoste. Iar craiul
Se miră, se cruceşte şi-ntreabă-nmărmurit,
Că cine-a fost voinicul, din ce ţări a venit

800 Şi unde-a mers ? Răspuns-au acei ce-au prins de veste
Că Trandafir se cheamă şi-un Făt-Frumos el este
Şi-i un voinic, feciorul lui Tabără-mpărat !
Atunci craiul se-ntoarce şi mari porunci a dat
Şi-n clipă toţi curtenii de nuntă se gătară,
805 Pe cai fără de splină cu toţi încălecară,
Şi-n carul de mireasă pe fată mi-o puneau
Şi-apoi cu veselie plecînd ei se duceau
Trecînd prin tot oraşul din ţară, prin tot satul
Şi-ajuns-au toţi în pace la Tabără-mpăratul !

★

810 Apoi o lume-ntreagă trezitu-s-a-n cîntări
Şi dusu-mi-s-a veste prin nouăzeci de ţări,
Că Trandafir, voinicul fecior, mi se cunună
Cu dalba Viorică. Atunci în voie bună
Curgea vinu-n pahare de aur, iar la mese
815 Şedeau în zi de praznic vestite-mpărătese
Şi crai cu stele-n frunte şi harnici împăraţi
Şi sfetnici luminaţi.
Iar cînd era sărbarea mai dulce şi mai lină,
Mireasa ia paharul şi mirelui închină
820 Şi-i zice : — Trandafire, în veci să fii al meu
Şi-n veci cu veselie a ta să rămîn eu !"
Şi ea se pleacă dulce, sărută p-al ei mire
Şi rîde şi iar zice : — „Viteze Trandafire,
Primeşte-ţi iar sărutul, pe care mi l-ai dat,
825 Pre cînd eram eu fată : ci dă-mi un sărutat,
Acum pe drept, căci astăzi de lume nu ne pasă !"
Şi-n vreme ce voinicul sărută pe mireasă,
Stă Tabără-mpăratul rîzînd şi-nveselit,
Apoi el ia paharul să-nchine şi-a vorbit :
830 — „Voinice Trandafire, născut ai fost pe lume
Să-ţi faci un vestit nume, s-adaugi la renume
O mare-mpărăţie !... Mulţi ani tu să trăieşti
Şi-n pace-mpărăţia cu har s-o stăpîneşti !..."
De-atunci văzut-a lumea pe Craiu-Încetinatul
835 Strîngîndu-mi-se-n braţe cu Tabără-mpăratul !

Cluj, februarie 1886

ÎNGERUL MORȚII

Pe-al său tron stă mult vestitul și-nțeleptul Solomon,
Povestind cu-al morții înger, carele stă lîngă tron
Și vorbea de bunătatea vecinicului Dumnezeu
Chiar voia să plece-n urmă îngerul, cînd s-a ivit
5 Sfetnicul crăiesc în sală, un vîj slab și-ngîrbovit,
Ce venea la sfat, dar sfatul i-a fost azi fără noroc;
Îngerul, cît ce zărește pe bătrîn, uimit stă-n loc
Și privește lung la dînsul și se miră, stă crucit
Și tot măsură cu ochii pe moșneag necontenit...

10 Îngerul s-a dus. Bătrînul prinde-a tremura din greu
Și prin lacrimi el privește către Solomon mereu:
— „Pentru ce-a privit la mine îngerul cu-atîta dor ?!
Desigur voia să-mi spună cum că-i timpul ca să mor!
Va veni și mă va duce!... Solomon, te-am servit
15 Cu credință totdeauna, dar nimica n-am poftit
De la tine, — îns-acuma cer, stăpîne, ca să-mi dai
Calul cel mai nebunatic dintre cîți în staul ai!
Căci n-am liniște și pace! Gînduri grele mă distrug:
Vreu să fug departe-n lume, eu de moarte vreu să fug!
20 Dă-mi un cal, te rog, stăpîne! Lasă-mă să mă grăbesc,
Îngerul să nu mă afle, căci eu vreu să mai trăiesc!"
Solomon zîmbește dulce: — „Pentru ce să fugi ?" Plîngînd,
Iarăși mai zice moșneagul: — „Oh, dă-mi calul mai curînd!

Vreu să fug ! N-ai văzut doară îngerul, cum s-a uimit
25 Și se-ntreba el pe sine : oare cum de n-a murit
Pîn-acum vîjul acesta !... Oh, dă-mi calul să grăbesc,
Îngerul să nu mă afle, căci eu vreu să mai trăiesc !"
Solomon cu drag răspunde : — „Calul ți-l voi dărui,
Dar de moarte niciodată, dragul meu, nu poți fugi !"

30 Pe-un cal, iute ca furtuna, zboară palidul bătrîn
Și se duce dus pe gînduri, iar pe urma lui rămîn
Văi și coaste, cîmpi și sate : multe mile-a alergat
Și de seară-ntr-o pustie sub o stîncă nalt-a stat.
El descalecă, privește jur în jur, apoi voios
35 Zice : „Mi-am scăpat viața de-un bălaur furios !...
Desigur, îngerul morții la palat mă va cerca,
Dar io sînt aici, departe, unde nu mă poate-afla !"
Zice el și-n bucurie rîde lung și plin de foc
Și privește-n sus : atuncea el a-ncremenit pe loc
40 Și-n uimirea fără margini plecă fruntea suspinînd,
Căci pe stîncă el zărește îngerul cu fală stînd !
Desperat, bătrînul cade în genunchi și-ncet vorbi :
— „Spune-mi, îngere, oh, spune-mi, înainte de-a muri,
Pentru ce-ai privit la mine așa lung și-așa cu dor ?
45 Nu mi-ai dat tu a-nțelege cum că-i vremea ca să mor ?"
Îngerul întinde mîna și vorbește : — „Dragul meu !
Dumnezeu mi-a dat poruncă din viață să te ieu —
Și mi-a spus că-n seara asta să te-aștept pe tine-aci,
Dar mi-a spus că pe-amurgite desigur tu vei veni !
50 Te-am văzut însă, moșnege, astă-dimineață eu
La palat și-n grea uimire nu credeam ochiului meu ;
Nu credeam, căci stînc-aceasta e departe de palat
Și-un vîj nu poate s-alerge așa drum îndepărtat,
Cît să fie-aici deseară ! Nu credeam eu nicidecît :
55 Și-acum iată p-amurgite ești la locul hotărît !...

Omule, ce-ncunjuri moartea? Fii cuminte cît trăiești
Și mărește totdeauna căile dumnezeiești!“
Astfel îngerul vorbit-a, iar bătrînul a murit,
El care, fugind de moarte, chiar la moarte a fugit.

DRAGA MAMEI

Baladă

I

Colo-n jos, în jos,
Este-un plop frumos,
Plop cu frunza plină,
Neted la trupină,
5 Cu crăngi rătezate,
Spre pămînt plecate ;
Iară lîngă plop
Este-o casă nouă
Cu fereşti vro două,
10 Casă şindilită
Mîndru văruită,
Cu faţa spre soare,
Cu ograda mare,
Cu porţi ridicate,
15 Cu uşi largi şi late,
Şi cu prag de fag.
Iar apoi pe prag,
Pe cel prag afară,
În amurg de seară
20 Lelea Fira sta,
Gheme depăna,
Sfaturi înşira
Pentru fată-sa.
C-aşa-i dacă are
25 Fira fată mare :
Mi-o tot sfădeşte,
Căci fata iubeşte
Şi se prăpădeşte

Dup-un feciorel,
30 Și-apoi pentru el
Ea rabdă ocară
Și-n casă și-afară
De s-a dus prin țară
Poveste și veste,
35 Și-apoi nu-i poveste,
Firei plăcea tare
Feciorul pe care
Fată-sa-l iubea,
Însă el n-avea
40 Averi grămădite,
N-avea căsi și vite ;
Fira deci ferbea
Și mi se ciudea,
Căci dînsa voia
45 Fata-i să iubească
Pe-un fecior cu stare
Și cu vîlfa mare...

Tot așa și iară
Și-acum stînd afară
50 Fira se ciudește
Și mi se sfădește ;
Fata tort răschiră,
Fuse-pline-nfiră
Și-nfirînd oftează,
55 Jalnic lăcrimează
Și lăcrimînd tace,
Căci n-are ce face.
Fira mi-o vedea
Și din cap dădea
60 Și din grai grăia :
— „Fată, draga mea !
Nu știu cum, nu-i bine,
Nu știu ce-i cu tine,
Că tot porți bănat
65 De te rîd prin sat,
Și porți jale-amară
De te rîd prin țară !

Nu știu ce-i cu tine
Că deloc nu-i bine
70 Că oftezi mereu,
Lacrimi verşi din greu
Și tot gemi de sună,
Parcă eşti nebună,
Și-apoi zile întregi
75 Tu tot vii și-alergi
Și-ți tot plîngi norocul
Și nu-ți afli locul !
Nu știu ce-aș direge,
Ca să-ți dai de lege
80 Și să fii cuminte
Ca și mai nainte !"

Fata răschira,
Mama depăna
Și iar cuvînta :
85 — „Draga mamii, fată,
Nu fi supărată,
Nu tot suspina,
Nu tot lăcrima,
Că-mi faci gînduri grele,
90 De mă-omor cu ele !
Fii tu veseloasă,
Căci tu eşti mireasă,
Ai mire, ca el,
Tras prin un inel —
95 Și el ți-a adus,
Dar eu nu ți-am spus,
La grumazi mărgele,
Pe deget inele,
Brîu și-ncingători,
100 Zadie cu flori,
Năfrămi de mătasă
Toate-n aur trase,
Pe margini tivite
Toate-ntr-aurite !"

105 Fata suspina,
Mama sta ce sta

Și iar cuvînta :
— „Draga mamei, fată,
Fii cuminte-odată
110 Și-ți alină plînsul,
Du-te după dînsul,
Căci găzdac e tare,
Multe moșii are ;
Are vaci și boi,
115 Turme-ntregi de oi ;
Are zece juguri
Și pe-atîtea pluguri.
Are vii de struguri ;
Are-o casă naltă
120 Mîndru ridicată,
Casa șindilită
Mîndru văruită !“
Ana suspina,
Fira sta ce sta
125 Și iar cuvînta :

— „Draga mamii, fată,
Fii cuminte-odată
Și-ți alină plînsul,
Du-te după dînsul,
130 Căci el e frumos
La căutătură,
La scuturătură,
Nalt e de stătură
Și-ndesat pășește
135 Și se potrivește —
Potrivește bine,
Draga mea, cu tine.
Lasă pe Ionel,
Nu gîndi la el,
140 Căci sărac e tare
Și nici neamuri n-are
Și-i din viță rea —
Ce zici, draga mea ? !“

Fata răschira,
145 Din greu răsufla
Şi-apoi cuvînta :

— „Mamă, orice-i face,
Unul numa-mi place,
Unul singurel :
150 Numai Ionel !
Alt fecior în lume
Nu-mi trebui şi-anume
Io ţi-o spun o dată :
Decît măritată
155 După alt fecior,
Mai bine mă-omor !
S-o ştii, mamă, bine
Asta de la mine !"

Fira greu rîdea
160 Şi se cătrănea
Şi-apoi se răstea :
— „Fă dar cum vei face,
Fă precum îţi place,
Fă de capul tău,
165 Cum vei şti mai rău !
Du-te unde vrei,
Pieri din ochii mei,
Pieri-mi dinainte,
Fată fără minte !"...

170 Iubea-şi Fira fata,
Încît era gata
Pentru ea să sară
Prin apă şi pară
Şi d-aceea ea
175 De năcaz plîngea
Cînd mi se gîndea,
Cum că-i lucră fata
Cum nu lucră alta !

Și d-aceea sta
180 Și se cugeta
Și trăia cu gîndul
Zilele de-a rîndul
Și-ntrebat-a finii
Și-a-ntrebat vecinii
185 Și-ntrebat-a frații
Și-a-ntrebat cumnații
Doar vor ști să-i spună
Vro povață bună.
Și-a umblat, umblat
190 Zile-ntregi prin sat
Și-a tot întrebat,
Dar i-au spus cumnații,
Rudele și frații
Și i-au spus vecinii,
195 Oamenii și finii
Să nu-și bată gîndul
Unde nu-i cu rîndul,
Să n-apuce codru,
Unde nu-i cu modru.
200 Însă Fira sta,
Sta și cugeta,
Mult se frămînta
Și-ntrebat-a iară
Prin lume și țară
205 Și-a-ntrebat anume
Prin țară și lume
Pe la vrăjitori
Și descîntători ;
Pe la crai de meșteri,
210 Cari trăiesc în peșteri
Și cari pot s-adune
Dragoste p-alune
Și pot munți să-nșire
P-o sîrmă subțire,
215 Și pot face vrajă
Și scot fier din glajă
Și din nea scot sînge
Și pot dealuri strînge,

Și ei strîng un munte
220 Pînă-l fac grăunte !
Și-apoi vrăjitorii
Și descîntătorii
Bobi pe masă-ntins-au,
Păscălii deschis-au,
225 Bobi au înșirat,
Stele-au numărat
Și răspuns au dat
Că Fira să pună
Sîmbure de-alună
230 Și iarbă nebună,
Mugure de paltin
Și iarba lui Tatin,
Aripă de-albină,
Fir de rocoină,
235 Măduvă de soc,
Fir de busuioc
Să fiarbă la foc
În apă curată
Bine strătcurată
240 Pîn' va aburi,
Pîn' va clocoti,
Pînă ce vor fi
Ierbile-ncîlcite,
Arse și topite.
245 Iar apoi și-apoi
Fira le va scoate,
Le va pune toate
Într-o băndurică,
Într-o cîrpă mică
250 Și-apoi le va duce
Unde-i drumul cruce
Și le va-ngropa
Și-n pămînt vor sta
Din zori pînă-n seară
255 Și pînă-n zori iară,
Farmecul să piară,
Răul să se stîngă,
Vrajele să strîngă
Firicele coapte :

260 Ceasul rău de noapte ;
Dragostea copilei,
Ceasul rău al zilei !
Şi-apoi Fira-n zori
Pe la cîntători
265 Să le scoată-afară,
Şi-apoi de cu seară
Cînd se va culca,
Le va aşeza
Sub perina sa —
270 Căci din vrăjitură
Şi din făcătură
Ierbile topite
Vis îi vor trimite,
Visuri dulci şi bune
275 Şi-n vis îi vor spune,
Ce să facă biata
Să-şi mîntuie fata.

Fira-aşa făcea,
Ea la foc punea
280 Sîmbure de-alună
Şi iarbă nebună,
Mugure de paltin
Şi iarba lui Tatin,
Aripă de-albină,
285 Fir de rocoină,
Măduvă de soc,
Fir de busuioc
Şi-apoi le fierbea
Pînă clocotea
290 Apa din ulcea,
Pînă se topea
Ierburile stoarse,
Apoi mi le scoase
Şi le-a îngropat
295 Şi le-a dezgropat
Şi le-a aşezat
Sub perină-n pat ;
Apoi se culca
Şi greu vis visa,

300 Vis de vrăjitură,
Vis de făcătură,
Vis bun de cu seară
Pentru jale-amară ;
Vis de miezul nopții
305 Pentru vraja morții ;
Vis de dimineață,
Vraja de viață.

III

Iar a doua zi,
Cît ce se trezi,
310 Fira veseloasă
A ieșit din casă
Și s-a dus prin sat
Și-apoi mi-a umblat
Pe la toți cumnații
315 Și pe la toți frații,
Pe la toți vecinii
Și pe la toți finii,
Și le-a spus curat
Visul ce-a visat,
320 Că adeca-n vis
O babă i-a zis,
Că Fira pe fată
S-o prefacă moartă —
Și s-adune fini,
325 S-adune vecini
Și neamuri să strîngă
Pe fată s-o plîngă
Și să mi-o bocească
Să mi-o dăulească,
330 Și să mi se poarte
Chiar precum se port
Oamenii la mort.
Singur Ionel,
Numai singur el
335 Să mi se prefacă
Că nu-i supărat,

Nu-i înnegurat,
Să umble rîzînd —
Căci Ana auzînd
340 Glumele pe rînd,
Se va năcăji ;
Şi ea-l va urî,
Cînd va auzi,
Că de rîs o poartă
345 Măcar că ea-i moartă.

Fraţii şi cumnaţii,
Finii şi vecinii,
Dacă-mi obliciră
Ce vrea lelea Fira,
350 Mi se învoiră,
Căci altmintrea zău,
N-aveau încătrău.
Lelea Fira-apoi
Dusu-mi-s-a dus
355 Cu capul pe sus
Pînă la Ionel
Şi-a vorbit cu el,
Şi mi-l mai sucea
Şi mi-l amăgea
360 Nu ştiu ce-i spunea,
Destul că-l făcea
De mi se-nvoia
Să rîdă de fată
Măcar că ea-i moartă.

365 Şi-apoi veseloasă
Fira-ntoarnă-acasă
Şi precum rîdea
Neîncetat glumea
Şi fetei zicea :
370 — „Draga mamii, fată,
Nu fi supărată,
Nu fi-nnegurată !
Căci am socotit,
Singură-am gîndit,

375 Că n-am făcut bine
Ce-am făcut cu tine,
N-am umblat pe cale
Și-n voile tale!
Dar de-acum te las
380 Să faci cum îți place,
Fă dar ce vei face —
Placă-ți Ionel,
Dacă-ți place el!
Dar el totuși nu-i
385 Chiar așa cum spui
Și el, cum văd bine,
Nu trage spre tine,
Căci te ocărește,
Te batjocorește.
390 Nu te mai voiește."
Ana-ngălbinea
Și din cap dădea;
Mă-sa iar zicea:
— „Dînsul, cum văd bine,
395 Nu trage spre tine,
Și-apoi dacă vrei
Poți proba o dată,
Draga mamii, fată:
Iat' te fă tu moartă
400 Și-ți voi pune eu
Giolgi pe-obrazul tău
Și-apoi se vor strînge
Rude și te-or plînge
Ca pe morți, căci ei
405 Moartă te-or gîndi,
Și-apoi va veni
Și-al tău Ionel,
Iară dacă el
Plînge după tine,
410 Atuncea vezi bine,
Că el te iubește
De se prăpădește,
Însă dacă el
Nu va fi-ntristat,
415 Nice supărat,

Atunci nu te are
Dragă, cum îți pare
Ție, că te are !"

Ana-ntîi rîdea,
420 Căci bine știa,
Că de-ar muri ea,
Ionel ar plînge
Pînă ce s-ar stînge.
Dar Fira din greu
425 Îi zicea mereu :
Că Ionel glumește
Însă n-o iubește.

IV

Anei nu-i plăcea
Mă-sa ce zicea,
430 Deci se tot gîndea,
Moartă se făcea
Și mi se punea
P-o laviță lată
Mîndru ridicată,
435 Iar Fira-i punea
La cap făclioare,
Făclii la picioare,
Giolgiul preste față,
Cruce peste brață
440 Și-apoi Fira mea
Prin casă plîngea
Și se dăulea
Și ieșea p-afară
Și-ntra-n casă iară
445 Tot cu jale-amară.

Clopote sunau,
Oameni s-adunau,
S-adunară finii
Și-au venit vecinii,

450 S-adunară frații
Și-au venit cumnații
Și-au venit nepoții
Supărați cu toții ;
Care cum venea
455 Prin casă plîngea
Și se dăulea.
Ana-i asculta,
Se cutremura
Și mi se-nnora,
460 Căci vedea prin casă
Lacrămi cum se varsă
Și-auzea p-afară
Bocete amare —
Și biata copilă
465 Se umplea de milă
Și era mai gata,
Era p-aci fata
Lumina s-o stingă,
Pînza să o-nfrîngă,
470 S-arete la lume,
Că nu-i moartă-anume,
S-arete la țară,
Că ea-i vie iară.
Dar pre cînd voia
475 Giolgiu-a sfășia
Iată — vai de ea —
Ionel venea !

Fira veseloasă
Cît ce-l vede-n casă,
480 Prinde-a suspina,
Prinde-a lăcrima,
Prinde-n gura mare
Să geamă mai tare.
Însă cum plîngea
485 Inima-i rîdea :
Dinafară plînsul
La inimă rîsul,
Pe limbă suspinul
Sub limbă veninul.

490 Ana tremura,
Fira cuvînta,
— „Vezi drăguța ta ? !
Doamne, Doamne, ea
Pînă ce trăia
495 Cît te mai iubea
Și te mai dorea !
Și mi-a spun anume,
Că nu-i trebe-n lume
Numai el și el,
500 Singur Ionel !
Iar cînd îi spuneam
Și-n glumă ziceam,
Că mie nu-mi place
Cum vrea și cum face,
505 Atunci biata fată
Umbla supărată
Și plîngea mereu
Suspinînd din greu ;
O, scumpa mea floare,
510 Raza mea din soare !
Ce-am făcut cu tine
Nu mai facă nime
Și ce-am făcut eu,
Ierte-mi Dumnezeu !"
515 Atunci Ionel,
Dalbul feciorel,
De Fira-nvățat
Mai întîi zîmbea,
Mai apoi rîdea
520 Și glumind grăia :
— „Multe se vorbiră,
Multe, lele Firă,
Dar adevărate
Nu-s în lume toate !
525 Auzit-am eu
Povestind mereu,
Că Ana mă place
Încît moartea-și face
Și că mă iubește
530 De se prăpădește !

Ci nu-i drept, căci ea
De mine fugea
Şi mă ocolea
Şi nu-ngăduia
535 Să vorbesc cu ea !
Căci aşa zicea,
Că io-s sărac tare,
Om fără de stare —
Nu-i de casa mea
540 Şi eu nu-s de ea !..."

Ionel zicea
Însă cum zicea
El îngălbinea
Şi rău îi părea,
545 Că-a vorbit minciună,
N-a zis vorba bună,
Şi-i venea să zică,
Că n-a zis nimică
Precum trebuia,
550 Şi-i venea, venea
Lumini să le stingă,
Pînza să o frîngă,
Feşnici să dumice,
P-Ana s-o ridice
555 S-o pună-n picioare
Şi apoi să joare,
Că fata nu-i moartă
Făr' Fira o poartă
De ocară-n ţară
560 Şi la sat de-ocară !
Şi să joare-apoi,
Că el cum vorbise
Fira-l amăgise.
Dar pre cît el sta
565 Şi se frămînta,
Lelea Fira-l scoase
Greu plîngînd din casă.

V

Iar dacă se-ntoarse
Fira iar în casă,
570 Dusu-mi-s-a-ndată
La draga ei fată
Şi rîdea, rîdea
Şi din grai grăia :
— „Vezi ! Drăguţul tău
575 Te-a vorbit de rău
Şi te ocărește !
Crezi că te iubește ?"

Dar Ana tăcea,
Deci Fira mergea
580 Şi mi-o dezvălea,
Giolgiul ridicat-a,
Dar şi-acuma fata
Tot tăcea, tăcea,
Fira mi-o privea
585 Şi cum o privea,
Faţa-i înnegrea
Şi-mi înalbăstrea.
Albă se făcea ;
Inima-i bătea,
590 Ochii-i se-nvîrtea,
Creierii-i fierbea
Căci Fira privea :
Rugă [1] albă ruptă,
Faţa fetei suptă —
595 Doi bujori tînjiţi,
Doi ochi veştejiţi, —
Două flori pălite,
Buze-nalbăstrite —
Cărunjea [2] brumată
600 Ana, fata moartă !
Şi cînd mi-o vedea
Fira — vai de ea,
Jos pe loc cădea
Şi plîngea, plîngea

605 Cît de jale-amară
Inima să-i sară :
Iar după ce finii,
Fraţii şi vecinii
La dînsa-alergară
610 Şi mi-o ridicară,
Ea strîngea în braţă
Trupul fără viaţă
Şi cu-amor gemea
Şi cu-amor zicea :

615 — „Bujorel, bujor,
Inimă cu dor,
Scumpe bujorele,
Inimă cu jele,
Cît te-am iubit eu
620 Sufleţelul meu !
Te-am iubit pe tine
Mai mult ca pe mine,
Pentru-al tău noroc
Aş fi mers prin foc,
625 Aş fi mers în ţară
Şi din lume-afară !
Vai, de-aceea eu
Te-am sfădit mereu,
Ca să nu iubeşti
630 Pe cine voieşti —
Ci s-asculţi de mine
Că eu îţi vreu bine
Să te dau departe
După om de carte ;
635 O, de-ar fi să fie
Să fii iarăşi vie,
Cum te-aş asculta,
Pe braţ te-aş purta
Şi te-aş mărita
640 După placul tău...
Ierte-mi Dumnezeu !
Blăstămat să fie
Ceasul de urgie,

Care m-a-ndemnat
645 Să alerg prin sat
Şi s-alerg prin ţară
Pe la vrăjitori
Şi descîntători !
Blăstămaţi să fie
650 Finii şi cumnaţii,
Cumetrii şi fraţii,
Că nu mă opriră,
Nu-mi desfătuiră
Vrajul de cu zori
655 Pentru ca să mori !"
Şi Fira, sărmana,
Plîngea după Ana
Şi plîngea, plîngea,
Mînile-şi frîngea,
660 Căci aşa mult, biata,
Îşi iubise fata !

VI

Iar a treia zi
Clopotele grele
Răsunau cu jele
665 Şi preoţi cîntau,
Oameni s-adunau,
Pe-Ana o-ngropau.
Fira supărată
Neagră şi sfărmată
670 Păşea-ncetinel
După sălăşel,
Iar pre lîngă ea,
Ionel mergea
Negru şi sfărmat,
675 Ars de supărat.

Ei precum mergeau
Nimic nu ziceau,
Nu se dăuleau
Căci nu mai puteau ;

680 Iar cînd fuse-aproape
Pe moarta s-o-ngroape,
Fira mi se-ntinse
Și de mînă prinse
Pe bietul Ionel
685 Și-a privit la el
Cu durere grea
Și din greu gemea
Și cu-amar zicea :

— „Blăstămat să fie
690 Pe veac de vecie,
Blăstămat de nori,
De iarbă și flori,
Blăstămat de lună
Și de vreme bună.
695 Blăstămat de soare.
Blăstămat de mare,
De văzduh și zare
Acel om, pe care
Mi-l împinge firea
700 Să strice iubirea
Cea nevinovată
De fecior și fată ;
Și pînă-n vecie
Blăstămate fie
705 Mamele cari fac
Farmece de leac
Pentru dragosti rele ;
Blăstămate-s ele,
Blăstămate fie —
710 Lumea să le știe,
Să le știe bine,
Cum mă ști' pe mine !"
Și zicînd așa
Ea mi se pleca,
715 Țărna-n mîni lua
Și mi-o arunca
Preste fată-sa :

— „Dormi, draga mea fată,
Cum dormeai odată
720 Dulce legănată,
Dormi dar, şi mă iartă,
Iar tu, Ionele,
Floarea zilei mele,
Tu, sufletul meu,
725 Dacă n-am ştiut eu
Să te preţuiesc
Pînă ce trăia
Scumpă fată-mea —
De-acuma voi şti
730 Te voi preţui !
Tu vei fi al meu,
Căci aşa o vreu,
Să trăieşti la mine,
Ca să-ţi fie bine,
735 Să-mi ţii loc de fiu
Pînă vei fi viu !“

Şi ea cum zicea,
Spre mormînt privea,
Lacrimi îi venea,
740 Dulce cuprindea
Pe Ionel, bietul, —
Şi-ncetul, cu-ncetul
Fruntea ea-şi pleca,
Fruntea-i asuda,
745 Lung îmi răsufla,
Nemişcată sta. —
Iară Ionel
O ţinea spre el,
O ţinea doios
750 Să nu cază jos —
Lung el mi-o ţinea,
Însă cînd privea,
Ionel vedea,
Cum că-n braţ el poartă
755 Vai, pe Fira — moartă !

Năsăud, 1883

„AMIN“ STRIGĂ STÎNCILE

Bătrîn, slăbit de zile, și gîrbovit de chin
Prin lume trece Beda ; ca vecinic peregrin
El nu-nceta prin țară să tot călătorească
Vestind, prin evangheliu, credința creștinească.
5 Dar pentru că bătrînul părinte nu vedea,
Un prunc, ca drept tovarăș, de mînă-l conducea.

Odată călăuzul condus-a prin o vale
Pe Beda : era locul închis și fără cale,
Pustiu fără viață, cu stînci îmbrobodit.
10 Nemaiputînd bătrînul să meargă de-ostenit
Stă-n loc și, dup-atîta drum greu, se odihnește.
Copilul nebunatic glumind așa vorbește :
— „O, dragul meu părinte ! Nu-i bine-a sta în drum —
Poporul te așteaptă, deci scoală-te acum
15 Și predică...“ Bătrînul îndată se rădică,
Cercînd un text începe vorbirea și explică,
Așa de blînd și dulce, cît lacrime cu drag
Brăzdau șubreda față a bietului moșneag.

Copilul tot într-una rîdea cu desfătare,
20 Văzînd cum sfîntul ține la pietri cuvîntare,
Cum vorba lui răsună în gol și piere-n vînt.
Dar iată că... bătrînul încheie-al său cuvînt,
Cînd face semnul crucii, atunce deodată
Din crînguri se pornește o șoaptă fermecată
25 Și mii [de mii] de glasuri din vale strigă lin :
„P-a veacurilor veacuri amin, părinte,-amin !“

Se sparie băiatul. Pe cugete se pune
Şi tremură. Cu plîngeri se-nchină el și spune
Păcatul său lui Beda, cu suflet pocăit.
30 Bătrînul rîde dulce și zice umilit :
— „Tu n-ai cetit, se vede, scriptura ce vorbeşte :
Cînd tace omenirea chiar stînca glăsuiește !
Însemnă-ți asta bine și nu o mai uita,
Căci tot așa se poate o piatră înschimba
35 În inimă umană, precum inima încă
Adeseori se schimbă în piatră, chiar în stîncă !"

DRAGOSTEA PĂCURĂREASCĂ

Sună coasta ; turma-ncet
Preste cîmpuri face-și calea ;
Latră cîni de sună valea,
Iar de-alături prin spinet
5 Se ivește, alene vine
Flăcău nalt cu pasuri line.

S-opresc turmele-n izvor
Și din răcoroasa apă
Ele-n vreme ce s-adapă,
10 Păcuraru-n preajma lor
Razimă-se de-un fag ; șede
Supărat, zdrobit se vede.

Pe-a lui frunte nori s-adun
Și privirile-i curate
15 De grei picuri par udate ;
El tresare : nu-i semn bun,
Căci tot stă căzut pe gînduri
Și suspină-n dese rînduri.

„Cum nu-i neamțul blăstămat,
20 Căci se face, ce se face,
Multor feciori nu dă pace
Și nici mie nu mi-a dat,
Că m-a scos din sat afară
Să mă ducă-n altă țară !

25 Vai, și neamțul nu-i milos,
Nu se uită și nu cată
De-i ești frate, de-i ești tată,
Numai om să fii frumos :
Te dezbracă și te tunde
39 Și «cătană» te răspunde.

Iar cătană... n-ar fi greu
Și plăcea-mi-ar, plăcea mie
Să tot fiu în cătănie,
Dac-aș fi-n pămîntul meu
35 Să trăiesc, cum se trăiește,
Cum știm noi, ardelenește !

Dar te duc, ca să fii dus
Și să nu mai vii acasă,
Căci cu anii nu te lasă
40 Din porunci ; și-acolo nu-s
Oameni cu inimă bună,
Vorbe dulci măcar să-ți spună !

Vai, să merg în loc de chin,
Unde n-am cu dor nici frate
45 Și nici om cu bunătate,
Căci străinu-i tot străin :
Tragi de moarte și te vede,
El te bate, nu te crede...

Cît mi-a fost mie de drag
50 Să mîn oile, să pască,
Caprele să rătăcească
Prin pădurile de fag
Și din bucium cîteodată
Să cînt hora legănată !

55 Să văd codrul plin de-areți
Și cîrlanii cum s-alungă ;
Iar în amurgit la strungă
Să mulg laptele-n găleți —
Și să-mi fac eu singur slujbă,
60 Crestături făcînd pe cujbă !

Oh, și-acum să dau de greu,
Să mă ducă doru-n lume
Și să fiu silit anume,
Ca să-mi las pămîntul meu ;
65 Să las frați, să las o mamă,
Supărată-a bună seamă !

Vai, să mă despart acum
De berbeci și miorele
Și de voi, dragile mele
70 Oi, care-mi făcurăți drum
Prin senin, ca și prin ploaie
La livezi și la zăvoaie.

Să las lunca cea cu spini
Și să nu mai văd pe luncă
75 Lătrînd cînii cum s-aruncă
Peste rît, cînd păcuini
Înfricate de vreun tropot
Fac să sune glas de clopot !

Să las multe lucruri dragi ;
80 Eu să mă despart de stînă,
Să las sîlha cea bătrînă,
Să las codrul cel cu fagi,
Să las crînguri, să las hucii,
Și poiana cu bulbucii !

85 Să las văi, unde scobor
Capete de curcubeie ;
Să las staniști și nedeie [1],
Și să schimb tăcerea lor
Cu mult zgomot, multă larmă
90 Din cetate și căzarmă !

Și să las fluierul meu,
Și să nu mai cînt pe dînsul
Doine vechi ; îmi vine plînsul,
Cînd știu bine, cum că eu
95 Am s-apuc în loc de fluier
Pușca cea cu rece șuier !

Oh, și-apoi... atîta dor,
După doi ochi de mărgele,
Dup-un struț de viorele,
100 Strîns lipit de sînișor ! —
Doamne, Doamne, cu ce soarte
Tu mă dai de viu la moarte !

Știu eu că la străini sînt
Cîte lucruri de minune,
105 Cîte nu se mai pot spune
Și n-au semăn pe pămînt :
Turnuri mari pînă la stele,
De te pierzi privind la ele !

Și pe-acolo-s numai mări,
110 Și corăbii și ostroave,
Potcoviți cai cu potcoave
De argint ; și-n alte țări
Umblă cel din urmă faur,
Îmbrăcat în strai de aur !

115 Și spun cum că poți vedea
Alte lumi, și-acolo, Doamne !
Într-un an sînt două toamne
Și nu cade iarnă grea ;
Ba mai spun, că este-o țară,
120 Unde-i de-a pururea vară !

Poate fi, căci ce folos !
Pentru mine, ard-o focul,
Ard-o, chiar să fie locul
Cum e raiul de frumos !
125 Nu vreau țări de fală pline,
Lase-mă p-aci pe mine !

Căci p-aicea m-am dedat
Cu vremi grele, cu vremi bune
Și cu ploi și cu furtune
130 Și cu cer înnegurat :
Eu știu munții, dar mai bine
Mă știu ei întregi pe mine !

De pe-aceste locuri eu,
Nu m-aş duce niciodată,
135 Căci în ţară-nstrăinată
Ştiu că plînge-voi mereu ;
Vai, putea-voi trăi oare
Fără miei, fără mioare ?

Tot cu dorul eu să fiu ?
140 Tot cu jale fără seamă
Şi de tată şi de mamă
Eu nimica să nu ştiu ?
De părinţi, de fraţi, sărmanii,
Să port dor, să-l port cu anii ?

145 Vai, şi-n sate pînă cînd
Hori de brîu se vor întinde
Şi cu fete se vor prinde
Veselii flăcăi jucînd,
Singur eu în altă ţară
150 Să mă lupt cu jale-amară ?

Şi la clacă şi la nunţi
Şi la glume-n şezătoare
Numai eu să nu fiu oare ?
Şi pe coamele de munţi
155 Să facă ce-or vrea păstorii,
Eu s-ascult ce zic maiorii ?

Oh, şi-apoi să fiu închis
Între ziduri de cetate,
Unde soarele străbate
160 Numai rar şi ca prin vis —
Şi să plîng cu lacrămi crunte,
Largul meu, ce-aveam la munte ?

Ţări străine ! Mult amar,
Mult amar de cine-şi lasă
165 Mamă şi fraţi buni acasă !
Vai, şi mie-aşa-mi lăsar'
Sorţile, ca să am parte
De trai greu şi-n ţări departe !

Scrisu-mi-e cum să petrec !
170 Să vă las cîmpii iubite,
Oi de mine păstorite
Să vă las, căci mîne plec ! —
Oare după ani de jele
Iar veţi fi voi ale mele ?

175 Renturna-voi oare cînd ?
Prin poiana «de la Cruce»
Mai putea-mă-voi eu duce,
Mai putea-voi eu, lătrînd
Şi pitit dup-o movilă,
180 Să-nspăimînt cîte-o copilă ?

Mai trăi-voi primăveri
Să-mi văd turmele şi cînii ?
Şi cu baciu-n preajma stînii
Mai cerca-ne-om în puteri,
185 Spre-a vădi care-i mai harnic
De pus caşii pe comarnic ?

Şi de-acum în sărbători,
Părăsindu-mi mieluşeaua,
Mai juca-voi arcăneaua ?
190 Şi de-acum în şezători
Voi mai fi să fiu pe lume,
Fetele să-mi pună nume ? —

Nu ştiu cum am să trăiesc
Colo-n ţările străine,
195 Însă ştiu atîta bine
Că-n dor am să mă topesc,
Şi-n veci nu-mi va bate vîntul
Să-mi mai văd din nou pămîntul !

Ştiu eu, că de-acum mai mult
200 N-am să văd cîmpii cu soare,
N-am să păstoresc mioare,
Glas de clopot n-am s-ascult,
Şi vătui pe coasta lată
N-am să mîn eu niciodată !

205
210
215

N-am să văd preste răzor
Mai mult mieii cum aleargă,
Nici miori pe lunca largă,
Nici înterţii la izvor ;
N-am să văd de-acuma iezii
Pe la marginea livezii !

Şi pe coasta cu hemei
Nu mă va mai duce dorul,
Ca să tai eu cu toporul
Din fag frunza, pentru miei ;
Şi-n poiana «de la Cruce»
Veci de veci nu m-oi mai duce !“

FULGER

Poveste în versuri

Feciorul lui Crai-Negru cu drag ascultă sfatul
Tătîne-său și pleacă la Volbură-mpăratul,
Să ceară de soție pe Salba. — „Dragul meu —
Blînd Volbură vorbește — cunosc în tine eu
5 Pe omul bun și vrednic ! Ci-ți dau trei lucruri ție,
Pe cari de le vei face, tu vei primi soție
Pe Salba și, ca zestre, deplină țara mea !
Te cugetă dar, Fulger, și, dacă-ți va plăcè
Copila, dă-mi cuvîntul că stai la toate gata !"

10 La fată merge Fulger în turn ; și-i place fata,
Căci n-a văzut pe lume nimica mai frumos
Ca Salba. Ea roșește și pleacă ochii-n jos,
Cînd Fulger îi dă vorba, că dînsul o pețește ;
Și tot mai mult obrazul copilei se-nroșește,
15 Pre cînd zicea : — „Tot pasul, p-al casei noastre prag,
Să-ți fie pas de aur ! Tu-mi ești atît de drag
Și-a ta voi fi eu, Fulger, căci mult de tine-mi place !
Tu mergi acum la tata și-i spune, că vei face
Trei lucruri, vitejește, precum le va dori —
20 Să nu te temi de vorba lui Volbură : vor fi
Trei lucruri mari, pe care le caută-mpăratul,
Dar vino tu la mine, căci da-ți-voi ție sfatul,
Cum ai să faci acele trei lucruri !" A-ntornat
La Volbură-apoi Fulger și-a spus că-i aplecat
25 Să facă-acele lucruri. Cu drag atunci se duce
La masă-i împăratul ; din masa, ce străluce

D-arginturi și-adamante, păhar de aur ia
Și-l dă vorbind lui Fulger : — „Din veci dorința mea
A fost măcar o dată să-mi fac voios palatul
30 Cu apă din fîntîna lui Negură-mpăratul !
Așa-nțeleg din oameni, că-n Țara lui Amurg
Sînt șepte fîntînele și toate șepte curg
La Negură-n palaturi ; aceste fîntînele
Port apă fărmecată, căci cel ce bea din ele
35 E sănătos de-a pururi și vesel e mereu.
De mult doresc din apa lui Negură să beu,
Dar n-a fost nici un modru, căci la fîntîni stau pază
Trei taberi pînditoare și rar voinic cutează
Să fure strop de apă, prin vorbe viclenești, —
40 Dar tu, iubite Fulger, pe Salba de-o dorești,
Gătește-te și-aleargă ! Încalecă-ți fugarul
Și-mi fă dară pe voie !“ Blînd Fulger ia păharul
Și iese din palută ; cînd nimeni n-a zărit,
Se suie-n turn la Salba și tot i-a povestit,
45 Cum Volbură departe la Negură-l trimite.
Și cînd aude fata, din lăzi într-aurite
A scos năframa dalbă, pe margine cu flori,
Și dîndu-o lui Fulger i-a zis : — „Pentru feciori
Țin fetele de-a pururi inel și năfrămuță !
50 Dar fii cuminte, Fulger, căci Negură nu cruță
Pe nici un om ce trece pe granițele lui :
Tu însă năfrămuța pe inimă s-o pui
Și s-o săruți pe margini cu drag în patru rînduri
Și-atunci vei putè face tot ceea ce-ți stă-n gînduri,
55 Căci nevăzut ești, Fulger, de ochi lumești atunci.“
Cu-acest sfat zboară Fulger trei coaste și trei lunci,
Trei țări în tot de-a lungul, trei țări în tot de-a latul,
Și-ajunge-n pace țara lui Negură-mpăratul.
Iar cînd a fost aproape de curți, încetinel
60 Pe sîn a pus odorul și-n patru colțuri el
Sărută năfrămuța, și-atunci simți pe tîmple
Foc nobil : la fîntînă se duce și, cum umple
Păharul său de apă, trei taberi îl pîndea,
Dar nici un om din taberi cu ochii nu-l vedea,
65 El fură și se-ntoarce ; fugea fugaru-n fugă,
Cît pare că din frîie vrea suflet să mai sugă,

Şi-n zori de zi s-opreşte la Volbură-n palat.
Şi s-au mirat curtenii şi lumea s-a mirat
De Fulger, care-aduce păhar cu stropi de apă,
70 Căci toţi ziceau că dînsul nici mort măcar nu scapă
De Negură, de domnul din Ţara lui Amurg.
Iar Volbură surîde ; din genele lui curg
Doi picuri ; el pe Fulger cu drag îl ia de mînă
Şi-apoi l-a dus la Salba şi-a zis : — „Nădejde-ngînă
75 Slăbita mea putere şi-s plin de fericiri,
Cînd Domnul logodeşte speranţele de miri !"
Şi strînge-n braţ pe Fulger, pe Salba-n braţ o
strînge,
Pre cînd de bucurie duios copila plînge
Şi-aruncă ochi de dragosti la Fulger pe furiş.
80 Au mers apoi în casă şi toţi au fost deschişi
Şi veseli, ca la nuntă ; a fost o veselie,
Cum datina-i de-a pururi pe la-mpăraţi să fie.
Iar cînd, în zi de-a patra, zori dalbi se revărsară,
La Volbură-mpăratul grăbeşte Fulger iară
85 Şi cere-al doilea lucru. Cu drag atunci se duce
La masă-i împăratul ; din masa, ce străluce
D-arginturi şi-adamante, un frîu de aur ia
Şi-l dă vorbind lui Fulger : — „Din veci dorinţa mea
Şi-ntreaga nerăbdare, ce-n suflet mi s-anină,
90 A fost să văd vrodată cal galbin fără splină
Din Ţărmurile Mării. Spun oameni ce-au umblat
Prin alte lumi că-n ţara lui Pajură-mpărat
Sînt şeptezeci de stave de cai cu păr de aur ;
Şi spun că-i păstoreşte pe cîmpuri un bălaur,
95 Ce varsă dintr-o nară grea flacără de foc,
Căci om şi zbici nu poate să ţină caii-n loc,
Atîta-s de sălbatici ! Şi nimeni nu-i în stare
Să-i prindă, nime-n lume, afar' de-acela care
Îi pune-n frîu de aur, de zîne făurit.
100 Şi-acum, avînd eu frîul, aşa m-am socotit,
Să-ţi pun la încercare crăiasca vrednicie. —
Toiagul meu te-aşteaptă ; te du, şi-al tău să fie !"
Şi-l dă lui Fulger frîul ; iar el de nou s-a dus
La Salba, pre cînd nimeni nu l-a zărit, şi-a spus
105 Că Volbură departe la Pajură-l trimite,
S-aducă cal de aur din stave într-aurite.

Şi cînd aude Salba, surîde graţios
Şi blînd ea de pe deget inelul şi l-a scos
Şi-l dă apoi lui Fulger, şoptind cu-ncetinelul :
110 — „Aibi griji şi bagă seama, că-i fermecat inelul,
Precum a fost năframa : din deget cînd îl scoţi
Şi cruce faci cu dînsul, te-ascultă cîmpii toţi
Şi văi şi căi şi oameni te-ascultă ; în trei rînduri
Poţi fermeca prin dînsul tot ceea ce-ţi stă-n
gînduri !"
115 Voinicul pune-n deget inelul şi pe loc
Încalecă ; se duce, ca flacără de foc,
Trei ţări în tot de-a lungul şi ţări în tot de-a latul,
Şi-ajunge pe hotarul lui Pajură-mpăratul.
Oh, Doamne, nu-i pe lume voinic aşa fieros,
120 Încît el să nu cadă de greu cutremur jos,
Văzînd pe cîmpuri stava de cai ! În herghelie,
Nebuni şi sîlhuietici săltau fugari o miie,
Toţi galbeni, cum e galbăn un soare-n răsărit ;
Bălaurul pe gură zvîrlea necontenit
125 Pojar şi jar pe-o sută de zări în depărtare,
Grozav suna pămîntul sub clocot de-alergare
Şi joc turbat. Pe pajişti mereu s-apropia
Bălaurul şi stava ; tot cîmpul înnegrea
De spaimă şi de temeri, dar Fulger sîmte pace :
130 Rîzînd inelul trage şi cruce cu el face
Şi-n clipă toată stava, ca marmura, stă-n loc
Şi nici nu se mai mişcă. Purtat de-acest noroc,
Feciorul prinde frîul şi-un cal din stavă-nfrîuă ;
Şi-n cap de noapte pleacă, dar n-a fost încă ziuă,
135 Cînd bate la palatul lui Volbură-mpărat.
Şi s-au mirat curtenii şi lumea s-a mirat
De Fulger, care-aduce cal galbăn fără splină,
Căci toţi ştiau că ţara lui Pajură e plină
De spaimă şi primejdii.
140 Iar Volbură cu drag
S-apropie de Fulger şi vechiul său toiag
I-l pune-n mîni şi zice : — „Toiagul de domnie
Ţi-l dau, iubite Fulger, al tău de-acum să fie !"
Au mers apoi în casă şi prînzuri au întins ;
145 Şi-au fost boierii veseli, iar Salba dinadins

Zîmbea pe-obraz cu lacrămi, și răsuna palatul
De cînt şi veselie. A patra zi-mpăratul
Chema cu drag pe Fulger şi-a zis : — „Eu te-nțeleg
Că ești voinic în fire, că ești fecior întreg,
150 Dar timp e pentru fapta de-a treia" ; — şi se duce
La masă-i împăratul ; din masa, ce străluce
D-arginturi şi-adamante, fuior de aur ia
Şi-l dă vorbind lui Fulger : — „Cînd Lia, doamna mea,
Sta chiar pe prag de moarte, mi-a dat aceste plete
155 Şi-a zis că-n Ţara Dalbă sînt treisprezece fete
Frumoase și bălaie, și-aceste fete port'
În sîn mărgele scumpe : de-atingi pe omul mort
Cu-aceste mărgeluțe, tot omul mort învie.
Vai, cît mi-a stat de-atuncea mereu în gînduri mie,
160 S-aduc din Ţara Dalbă mărgele şi s-ating
Pe Lia, să-i dau zile ! Dar iată, zile ning
Pe fruntea mea-ncrețită şi-n groapă-s cu piciorul —
Degeaba mi-a fost însă la inimă tot dorul
Frumoasei mele doamne, căci nobilă mărgea
165 Eu n-am putut aduce ! Mi-a spus-o doamna mea
Că numai oameni tineri, feciori numai pot merge
La Cetină-mpăratul, dar n-au voit s-alerge
Feciorii mei nici unul, căci mult e drumul greu. —
170 Oh, Doamne, de-aş fi tinăr, de mult aş fi mers eu !
Dar ești voinic, tu, Fulger ; ești desigur feciorul
Menit s-aduci mărgeaua dorită ! Ia fuiorul
Şi mergi spre Răsărituri la Cetină-mpărat
Şi-n zori de zi tu bate la poartă, la palat,
175 Căci fetele veni-vor şi-ndată-ți vor deschide :
Dar nu glumi cu ele, căci stau a te ucide
Cu glume pentru glumă ! Ca schimb pentru fuior,
Tu cere, scumpe Fulger, mărgea din sînul lor, —
Şi-n urmă cu mărgeaua la Volbură grăbeşte !"
180 Blînd Fulger ia fuiorul, cu drag la el priveşte
Şi iese din paluță. Cînd nimeni n-a zărit,
La Salba el se duce și tot i-a povestit,
Cum Volbură departe la Cetină-l trimite
S-aducă mărgeluțe. Cu gemete-ntreite

185 — „Vai, Doamne! — strigă Salba și dulce-n braț a strîns
Pe Fulger — astă-noapte visatu-te-am în plîns,
Iubitul meu! Și plînsul cu dor se tîlmăcește!
Oh, ce să-ți dau? Năframa nimic nu-ți folosește,
Nimic acum inelul, tot farmecul nimic!
190 Ești brav, iubite Fulger, ești verde și voinic
Și poți să mergi cu zîmbet la Cetină-mpăratul, —
Tu nu mai ceri și-n urmă eu nu-ți mai pot da sfatul:
Dar cugetă la mine, căci ai să-nvingi mereu!
Tu ești frumos și tinăr, acesta-i chinul meu;
195 Mă tem să nu te-nșele copilele din țara
Lui Cetină, căci ele ard greu, cum arde para,
Și-un singur al lor zîmbet te poate fermeca!
Un farmec pentru farmec din suflet eu ți-aș da,
Dar n-am acum! Păstrează-mi inelul și năframa,
200 Și cugetă, nu cumva, voind să-nvii pe mama,
Tu să m-omori pe mine! Oh, tot poți face tu,
Din cîte cere tata, dar asta numai nu!
Ci du-te, du-te, Fulger, dar cugetă la mine,
Căci eu plîngînd voi face mătanii pentru tine
205 Și-n fiece clipită genunchii voi pleca;
Și, pentru-ntoarceri bune, cu dragoste voi da
Prescuri și sărindare, să cînte glas de clerici
Trei mii de slujbe sfinte la trei mii de biserici. —“
Așa vorbi copila, iar Fulger a vărsat
210 O lacrimă de milă, apoi a-mbrățișat
Pe Salba lui și pleacă. Urmat de-a Salbei șoapte,
Aleargă și se pierde sub nori, la Miazănoapte.

★

Trecut-au luni de-atuncea și luni tot trec mereu.
Lui Volbură-mpăratul îi trece timpul greu,
215 Iar Salba-n toată ziua mătanii multe face
Și-n zări țintește ochii, să vină cine-i place. —
Degeaba! Ea-n biserici trei mii de slujbe-a dat,
Dar dus e, dus feciorul și-n veci n-a renturnat.

23 septemvrie 1886

DEDESUPT ȘI DEASUPRA

(după Langbein)

Un angleuș, acolo-n țară,
Trăia-n chirie și trăia
Destul de cu prisosuri, dară
Podagra-n veci îl năcăjea.
5 Ci doftorul, cap larg și mare,
I-a spus că leacul stă-n mișcare.

„Așa voi face dar, anume
Tot, tot cum doftorul mi-a zis !
Dar ce ? să ies eu schiop la lume,
10 Să fiu privirilor de rîs ?
Ba nu ! Mai bine o să fie,
Să merg să fac vînătorie !

Dar pot vîna eu și prin casă !
Voi pune pomi și voi forma
15 Prin casa mea pădure deasă ;
Și cîni apoi voi cumpăra
Și iepuri ; asta-i mai cu modru,
De-a face vînătoare-n codru !"

El face dar. Și prin chilie
20 Sădește pomi, cumpără cîni,
Apoi cu multă bucurie
Vînează azi, vînează mîni
Și face zgomot ca la moară ;
Căpăii latră de s-omoară.

25 Dar în etagi ținea chirie
Un filosof, cap învățat,
Cui britica vînătorie
Mult greu și pacoste i-a dat.
Deci într-o zi la brit el pleacă,
30 Și-l roagă frumușel, să tacă.

— „Ei ! Ce grăiești ? îi zice-n grabă
Anglezul meu, casa-i a mea
Și nimeni n-are nici o treabă,
Să-mi dea porunci, cît stau în ea !
35 Nu-i nici o lege să mă-nculpe ! —
Hei ! Hei ! Mîne-am să prind o vulpe !"

Surîde filosoful ; tace
Și iese-apoi încetișor.
Anglezul a rămas în pace,
40 Precum a fost, tot vînător :
Îi sună casa-n gură mare
De trîmbițe și schieunare.

Dar într-o zi, dintre podele
Deasupra prinde-a da șiroi,
45 De apă curg izvoare grele
Și rîuri mari, și fac povoi,
Încît în trei secunde britul
Stătea de-a moi, precum stă chitul.

El blastămă și-și face cruce
50 Și-njură tot cu ah ! și of !
Apoi el pleacă și se duce
Pe trepte, pîn' la filosof,
Să vadă, să cunoască modul,
Cum pacostea de-i plouă podul.

55 Cel filosof stătea pe-o masă
Cu-o unghiță și pescuia,
Un lac întreg era prin casă
Și-n lac pești mulți ; el îi prindea
Și-apoi, punîndu-i la scutire,
60 De nou se da la pescuire.

— „Hei, domnule, ți-e pozna dragă ?
Vorbește britul supărat,
Prin casă-mi curge Volga-ntreagă
Și-abia de nu m-am înecat !
65 *Goddam !* [1] Voiești, domnule, doară
Prin casa mea să mîi o moară ?"

— „Eu fac în casa mea, vecine,
Ce vreau ! aici e casa mea
Și tot ce fac, e făcut bine !
70 Tu n-ai să-mi poruncești în ea !
Chiar legea încă-mi recunoaște ! —
Hei, mîne-aduc în casă broaște !

Dar ca să nu mai știe satul,
Putem ușor a ne-nvoi :
75 Tu lasă-n pacoste vînatul,
Căci eu renunț de-a pescui."
— „Să fie !" angleușul zbiară ;
Și-așa vecinii se-mpăcară.

IZVOR DE APĂ-VIE

„Cînd Prier-alb, feciorul lui Tulnic Împărat,
Din casa părințască la taberi a plecat
În alte lumi, să caute pierduta lui drăguță,
A dat lui Prier-negru atunci o năfrămuță
5 Și-a zis : «În toată ziua poți ști de soartea mea !
Privește-mi năfrămuța, și tu cînd vei vedè
Pe mijlocul ei dungă de sînge, dungă lată,
Să știi, iubite Prier, că-s mort !» Și zilnic cată
Năframa-i Prier-negru, iar cînd a opta zi
10 De sînge lata dungă pe mijloc o zări,
E *mort* ! a zis și-n clipă a-ncălicat feciorul.
Pe Vînteș, cal sălbatec, să-și caute frățiorul.
Găsindu-l într-o silhă de fagi, în stan schimbat,
La sfînta Luni se duce și sfînta Luni i-a dat
15 Învăț, să ude stanul cu stropi de apă-vie..."
Așa spun din poveste bătrînii. Din vecie
Așa le-a rămas rostul în basme și povești
Că mulți viteji năzdraveni și fii împărătești
Cătau ori cu tovarăși iubiți ori numai singuri
20 Izvorul de apă-vie. Și spun că era-n crînguri
Acel izvor, în codrii vechi fără de cărări,
Și-un monstru sta la pază, bălaur ce pe nări
Și gură vărsa flacări, de foc avea plumînii.
Iar dacă vrei legenda, frumos o spun bătrînii,
25 Cum palidul bălaur ajunse păzitor
Pădurii, cum izvorul ajunse-a fi izvor
De leac. Legenda asta eu vreau să ți-o spun ție,
Să vezi, ce mîndru-i rostul din basm cu apă-vie !

*

Pe vremea cînd bălauri și sarbede-arătări
30 Aveau culcuș în peșteri de munți și pe sub mări
De gheață trăiau monștrii cu forme fioroase,
Cînd zmei sălbatici, spaima copilelor frumoase,
Cereau în largi palute molatec adăpost :
P-acele vremuri, basmul vorbește, cum c-a fost
35 Un crai cu nume mare, dar crunt acela nume,
Cum n-aveau crunt atîta toți monștrii de pe lume !
Tiran de tot, cu moartea mai mult era dedat
Ca vîrful gol de munte cu cer înnegurat,
Și orb în judecată, sălbatec în mînie ;
40 Ziceau oamenii țării că nu-i creat din glie.
Și n-are suflet, n-are nici inimă, că-n loc
De inimă el poartă un foc, demonic foc,
Ce-l arde și-l zdrobește și-n veci nu-l poate stînge,
Decît numai beția de lacrămi și de sînge !
45 Crai-Sînger ! Toată lumea Crai-Sînger l-a numit.
Tot omul, care-o dată pe Sînger l-a zărit,
Cădea-n lîngori și friguri, sîlhui trăia cu anii,
Iar dacă scăpa teafăr, trei luni făcea mătanii,
Căci Sînger numai sîngiuri prin lume răsădea ;
50 El nu iubea pe nimeni și nimeni nu-l iubea.
Mereu încrețea gene, cătînd la spăzi tăișul,
Cu toată lumea largă sta Sînger de-a poncișul,
Chiar soră, frați și doamnă, părinții i-au fugit
De groaza lui pe lume. Căci nu s-a pomenit
55 Alt om ca el ; nici fiară n-a fost așa ca dînsul,
Căci el a fost Crai-Sînger ce n-a cunoscut plînsul.

Ci spun că Sînger, totuși, iubiri mai cunoștea,
Căci el avea o fată, pe Lina, și-o iubea
Cu patimă. Dar Lina de fel n-a fost ca Sînger :
60 Frumoasă era, blîndă, cu sufletul de înger.
Și n-a fost decît roabă ! Căci Sînger a zidit
Un turn cu temelia din piatră de granit,
Cu porți de aur gemeni, și-n turn a pus pe Lina :
Ea n-avea nici un umblet afară din grădina
65 Tătîne-său, nici oameni la dînsa nu s-au dus,
Căci dusul era moarte. Și crudul crai a pus

În preabătul [1] grădinei pîndaș, iară pîndașul
Nici somn n-avea, nici pace, căci Sînger, pătimașul,
A prins de la o vreme pe-argat a-l bănui,
70 A prins apoi a-l bate, mereu a-l chinui,
Să-i spună ce om are cărări de turn aproape ?
Și spun că, mai la capăt argatul, ca să scape
De-atîta bănuire, i-a spus neadevăr,
Că-n toată noaptea vine la fată Calapăr.
75 Și-atunci, cum a fost Sînger om negru de furtună,
Om care-și făcea lege din cea mai grea minciună,
Roși pînă la creștet și, negru, de turbat,
A-nfipt recele paloș în palidul argat,
Sfărmîndu-l bucățele cu spada și toporul.
80 — „Așa ! Pe rînd cu toate ! Să prind acum feciorul !"
A zis, și-a dat poruncă, și servii dinadins
Umblau din casă-n casă, pe Calapăr l-au prins
Și l-au tăiat din spade și l-au străpuns cu suliți
Și l-au legat de coama fugarilor, pe uliți
85 Trăgîndu-i mișelește cadavrul țăndurit,
Pîn' oasele pe drumuri de-abrust s-au fărimit.
Căci astfel era Sînger; spun basmele de dînsul,
Că-n toată-a lui viață el n-a cunoscut plînsul !

De-atunci s-a trezit lumea în alt amar de munci.
90 În preabătul grădinii lui Sînger-Crai de-atunci
La pază n-a stat nimeni, dar servi au stat la pază
Prin tot cuprinsul țării, să prinză și să vază
Feciori vorbind cu fete ; cum basmele ne spun
Nici nu știa ce face Crai-Sînger de nebun !
95 Și, cît a fost crăimea de-ntinsă și de lată,
N-a mai rămas un singur fecior, măcar o fată
N-a mai rămas, căci servii, nebuni într-adevăr,
În tot feciorul țării vedeau un Calapăr
Și-n orișicare fată, de crime-aveau oglindă,
100 Acesta li-a fost numai tot dreptul, ca să-i prindă.
Apoi a dat Crai-Sînger porunci, de-au năruit
Întregul turn, cu zidul din piatră de grănit,
A spart chilii frumoase și-a rupt porțile gemeni,
Făcînd zidirea toată pămîntului asemeni.

105 Şi-n loc de turn, acolo el a durat prinsori ;
A pus la lucruri grele pe fete şi feciori,
Siliţi au fost să lucre, muncind din greu cu anii,
Şireag întins de temniţi, tot pentru ei, sărmanii !
Iar Linei, ca la fete, cari poartă într-ascuns
110 Amoruri criminale, tiranul crai l-a tuns
Cosiţele, ca astfel mai tare să o doară,
Dînd semne biata fată că nu-i mai mult fecioară —
Şi-aşa batjocorind-o, cum n-a putut mai laş,
Tiranul a purtat-o de-a lungul prin oraş
115 Cu zgomote şi chiot de-o lume păgînească !
Dar n-a ucis-o craiul, ci, ca să-i amărească
Mai greu sfîrşitul vieţii, la servi porunci a dat
S-o ducă-n silhe negre, s-o piardă-n codru lat,
Căci astfel era Sînger ; mai monstru decît dînsul
120 N-a fost vrun om ; pe lume, el n-a cunoscut plînsul.

Trei zile lungi în codru noptatec s-a luptat
Cu temere şi tremur copila. I-au legat
Picioarele cu lanţuri, să nu-şi strămute locul ;
Zăcea pe glii, aprinsă de sete, cum e focul
125 De-aprins, căci setea numai, grea sete ucidea
Pe fata lui Crai-Sînger. Şi biata, cum plîngea
Vărsînd din ochi albaştri de lacrămi mari o vale,
Veni pe gînd să beie din lacrămile sale,
Şi-a zis cu gemet aspru : — „Vai, Doamne, văd că-i scris,
130 Să mor cum nu mai moare alt om ! Căci arse mi-s
De largi văpăi plumînii şi buzele-mi albastre !
Să fiu de-acuma hrană pădurilor sihastre
Şi vremurilor grele ! Să n-am eu nici sălaş,
Nici preoţi ; numai lupii, de sîngiuri pătimaşi,
135 Să-mi sfîrtice cadavrul, şi corbii duşi de vînturi
Să-mpartă-a mele oase pe-o miie de pămînturi !
Oh, Doamne ! Tu eşti mare, eşti bun şi-ndurător,
Oh, nu mă lăsa-n umbra pădurilor să mor,
De fiare sfăşiată." Şi plînge ; precum plînge,
140 Pe pălmi adună lacrămi şi ca-n păhar le strînge
Mai multe, tot mai multe ; al ochilor potop
Se varsă nebunatic în stropi, dar nici un strop

Nu perde cărăruşa spre pălmile vecine.
Cînd pălmile-mbinate de lacrămi au fost pline,
145 Copila blînd se-ndoaie, din greu a suspinat,
Apoi beu din lăcrămi. De-abia i-a lunecat
În pept ultimul picur, de-abia se prăvăleşte
Cel strop rămas pe palmă, cînd Lina şi simţeşte,
Că lumea ei se-ntoarce, că genele-i s-ating :
150 Pe palidele-obrazuri lini picuri se preling,
Pe frunte-i cade bură ; din braţe-i curg şiroaie,
Şi pieptul roureazǎ, din păr îi cade ploaie
Şi hainele-i se-ngreun, tot trupul e pǎrǎu,
Căci membrele sub apă topindu-se mereu
155 Fac trupul să tot scadă în şipot, în păraie ;
Şi-n două, trei clipite, copila cea bălaie
Rămase numai urmă de-un limpede izvor
Cu ape dulci, cu murmur etern şopotitor.
Un şopot lin, ce pare că spune tot de dînsul,
160 De Sînger-Crai, tiranul, ce n-a cunoscut plînsul.

Dar Sînger-Crai, tiranul, din ce era nebun
Mai mult înnebunise. Aşa vorbesc şi spun
Poveştile, că-n urmă mustrarea conştiinţii
S-a prins de el ; sălbatec crîşca din dinţi, cît dinţii
165 Sudori storceau de sînge, dar nu-i părea lui rău
De-atîtea mari ucideri, de-ntreg trecutul său,
Ci numai pentru fată simţea mustrare dînsul,
Dar nu plîngea, că-n viaţă el n-a ştiut ce-i plînsul.
Şi, ca să-şi amăgească mustrările din pept,
170 El a chemat la curte pe cel mai înţelept
Din cîţi ştiau să-ţi afle pe stele soartea toată —
Şi-acela, prin văzduhuri trecîndu-şi ochii roată,
Prin zece nopţi de-a rîndul mari taine le-a pătruns
Şi-n urmă lui Crai-Sînger aşa i-a dat răspuns :
175 — „O stea văd eu pe ceruri, cu semne de răpaos...
În pieptu-ţi furtunatec lipseşte-un larg adaos
De linişte şi pace, Crai-Sînger ! Şi din stea
Cetesc acel adaos. Cînd nu vei mai avea
În tot cuprinsul ţării nici măcar o săgeată,
180 Cînd orice fel de armă prin ţara ta cea lată

Nu va mai fi nici paloş, nici spadă şi topor ;
Cînd liber va fi-n drumuri oricare călător
Şi nu se va mai teme de nopţi şi căi înguste,
Cînd zece sărindare şi zece sărăcuste
185 Plini-vei pentru Lina : scăpat vei fi atunci
De chinul tău, o parte tu pierde-vei din munci !
Atîta-i tot ; fă toate, Crai-Sînger, bagă seamă
Şi fă ; cînd vei fi gata, atuncea tu mă cheamă
De nou, să cat voinţa puterilor de sus.“
190 Aşa i-a zis. Iar Sînger pe cugete s-a pus,
Şi nu-i venea să facă, la cruci de drum sta dînsul,
Căci Sînger era craiul ce n-a ştiut ce-i plînsul.

Dar a făcut el totuşi. Din fiece palat
Şi fiece colibă a pus de-au adunat
195 Săgeţi şi lănci şi suliţi şi spăzi înveninate
Şi paloşe, topoare de-oţel, şi le-au pus toate
Pe zece mii de care, la fiecare car
Părechi tot cîte patru de bivoli înjugar'
Şi, două luni de-a rîndul mergînd, în depărtare
200 Le-au dus la mări afunde şi le-au zvîrlit în mare.
Apoi au prins să sune mari clopote întins
Şi jalnic, prin biserici pii preoţi au aprins
Făcliile de ceară din sfeşnice-aurite,
Din turn răsuna toaca, prin tinzi împodobite
205 Treceau în rînd cădelniţi cu fumul lor domol,
Iar sfînta rugăciune curgea de la pristol :
Erau pentru copila lui Sînger sărindare.
A dat apoi drum liber drumaşilor, cărare
La toţi din tot cuprinsul hotarelor a dat —
210 Şi-n urmă pe cetețul de stele l-a chemat.
Acela, dac-aude, că simte încă grele
Mustrări în suflet Sînger, de nou privi la stele,
Şi, plin de murmur aspru, clătind mereu din cap,
A zis : — „Stăpîne ! Iartă, dar nu pot să te scap
215 De chinul tău sălbatic, pe cîtă vreme-n ţară
Mai este înc-un paloş ! — Cînd servii tăi legară
Pe Lina şi-o duser-în codru, au perdut
Un paloş ei pe cale. Ci nu-mi e cunoscut,
În ce loc e ; dar pleacă, stăpîne, însuţi pleacă
220 Şi caută-acela paloş şi dă porunci să-l facă

Bucăţi, a lui cenuşă s-o volbure pe vînt,
Aşa să-ţi piară chinul, cum pere pe pămînt
Cenuşa-nvolburată ! La paloş dar ! printr-însul
Un leac vei afla, doamne, şi-acela leac e : plînsul !“

225 În zori de zi Crai-Sînger spre crînguri a plecat
Să caute paloş. Chinul atît a măcinat
Puterile-i cît sarbed d-abia-şi trăgăna traiul,
Aşa de mult slăbise în scurtă vreme craiul.
Din zori de zi, pe drumul îngust a mers mereu,
230 Prin silhe mari, cu ochii bătînd suişul greu
Al codrilor sălbatici, pe căi şi sub căruntul
Desimilor un paloş căutînd cu de-amăruntul.
Şi, cum păşea cu silă, el tot părea scăldat,
Şi-n alb de ochi un purpur de sînge-i s-a lăsat
235 Şi-un purpur de stropi roşii s-a pus pe-a sale gingini,
Iar faţa lui primise color ca de funingini :
Un monstru părea, fiară, un tip întunecos,
Cum nu-i pe lumea noastră nimica mai hîdos !
Mergînd aşa, pe vremea cînd soarele se-ngînă
240 Cu noaptea, a dat Sînger cu ochii de-o fîntînă
Şi, căci i-au ars plumînii de sete, a beut —
Din apele curate, ci Doamne ! n-a ştiut,
Că bea schimbate lacrămi a Linei şi bea sînge
Din fată-sa, şi iată ! El bea — şi-ncepe-a plînge !
245 El, crudul şi tiranul, ce-atîtea vieţi a stîns
Şi-a fost născut pe lume să nu cunoască plîns
Şi milă, el acuma în ochii săi simţeşte
Potop întreg, sub plîngeri gîndeai că se topeşte ;
Atît era de gemet înfrînt şi abătut,
250 Că orice om atuncea, de cumva-ar fi văzut
Pe crai, putea să joare, că nu-i acela dînsul,
Nu el e Sînger, craiul ce n-a cunoscut plînsul !

Oh ! N-avea ce să caute mai mult în codru des
Pierdutul paloş ! Craiul atunci a înţeles
255 De prima oară-n viaţă, că-n plînset stă balsamul
Durerii, şi de-aceea tiran lucră tiranul,
Căci nu cunoaşte lacrămi : iar cei care nu plîng
Sînt tot acelaşi suflet cu fiarele din crîng !

Atunci de prima oară, cu sfîntă limpezime,
260 În ochi i se desfăşur întregile lui crime :
El vede morţi cari zbiară şi braţe reci întind ;
Feciori ucişi se nalţă şi-l blastămă murind,
Iar dintre ei mai palid şi plin de răni s-arată
Acel ucis pe uliţi de cai sumeţi ; o ceată
265 De mame vin, cu pruncii străpunşi pe sînul drag ;
Şi fete vin şireaguri, ci-n ultimul şireag
Mai mult răzbunătoare şi cruntă dintre fete
Apare-un trup cu lanţuri, un cap orfan de plete,
Şi — Doamne ! Craiu-nchide cu groază ochii săi ;
270 Cunoaşte ce nemernic a fost şi, de văpăi
Cuprins, mai tare plînge şi-l arde-n suflet vina,
Cînd ştie că izvorul e Lina ! Şi pe Lina
Ar vrea s-o mai cuprindă, s-o strîngă-n al său braţ !
Şi-atunci, ca niciodată, din ochii lăcrimaţi
275 Încep a pocni flacări, pe nări şi de pe gură
Şiroi curgea de pară, schintei o miie cură
Din barba lui, şi dinţii de jar i se prefac,
Se-ntind ale lui membre, cu solzi i se îmbrac'
Şi gheare-i cresc la mîni şi la picioare gheare,
280 Limbi mari acum învîrte şi colţi are de fiare !
Crud monstru între oameni, pedepse l-au ajuns
Şi-acela tip sălbatec a fost numai răspuns
Pornirii lui de monstru ! Să-l ştie toţi, că dînsul
A fost un crai sălbatec, ce n-a cunoscut plînsul !

*

285 A fost demult odată, spun oameni, un izvor
Cu ape dulci, cu murmur etern şopotitor ;
Şi spun că toţi vitejii cercau acele ape,
Căci cine bea din ele oricînd putea să scape
Din orice rău : bătrînii pe loc întinereau,
290 Bolnavii totdeauna se însănătoşeau,
Durerea trecea-n visuri, plînsoarea-n bucurie
Şi moartea trecea-n viaţă, căci apa era vie.
Mai spun că sta bălaur acolo şi păzea
Mereu acele ape, şi nimeni nu-l putea
295 Cu braţul său învinge, cu arma omenească
Era preste putinţă vrun om să-l biruiască,

Ci numai cu mătanii şi sfinte rugăciuni
Şi numai cu-ajutorul şi sfatul sfintei Luni...
Azi nu mai ştie nimeni de-acel izvor ; se pare
300 Că-i sec de tot : şi totuşi, în pept tot omul are
Acel izvor, de cumva voieşte a-l avea :
E lacrima ! Căci poartă un cer întreg în ea,
Şi-n ea stau toate-acele puteri mari ale firii :
Izvoarele credinţei, nădejdii şi-al iubirii !

Aprilie 1886

PAUL DE NOLA

Trecea cu oşti Alaric craiul
Şi-n drumul său vandalic
Schimba-n pustietate raiul
Pămîntului italic.
5 De spaimă tremura poporul
Din mare pînă-n mare,
Că-n piept de got s-aprinse dorul
De-omor şi răzbunare.

Trecea ducînd fărădelege
10 Şi crimă pe tot locul ;
Sub paşii goticului rege
Perit-a fost norocul
Şi pacea lumei ; p-a lui urmă
Sta lanţ şi tiranie :
15 Ducea pe oameni, ca pe-o turmă,
Cu sutele-n robie.

În drumul hoardelor păgîne
Mulţi fii îndură spadă
Şi mulţi rămas-au fără pîne,
20 Cerşind într-o grămadă.
Rămas-au gloate-ntregi în ţară
De-orfani, a căror soarte
Era ca-n foamete să piară,
Ori singuri să-şi dea moarte.

25 Dar s-au aflat inimi creştine
Şi oameni cu virtute,
Cari s-au jurat să mai aline
Din chin, să mai ajute
Pe cei săraci : şi-au dat parola
30 Plînsori de-orfani să şteargă —
Iar dintre ei Paul de Nola
Ţinea casă mai largă.

El tot a dat ce-avea : şi turmă,
Şi pajişte, şi case,
35 Şi haine, bani, încît în urmă
Sărac de tot rămase.
Aşa de mult i-a fost iubirea
De-aproapelui în gînduri,
Căci sta plîngînd din toată firea
40 În zeci de zeci de rînduri.

Şi-aşa-ntr-o zi, cum sta la masă,
Cu lacrime pe geană,
Veni plîngînd la el în casă
O văduvă sărmană.
45 Ea geme greu, rupe vestmîntul,
Se roagă-n desperare,
Genunchii ei aştern pămîntul :
— „Aibi milă şi-ndurare !

Mi-am mîngăiat în lume dorul
50 C-un singur fecior numa',
Dar goţii mi-au răpit feciorul !
Ah, n-am nimic acuma,
Căci el mi-a fost întregul bine
Şi cea din urm-avere
55 Şi, dacă-l pierd, e vai de mine :
Aibi milă, dă-mi putere !..."

Stă-n grele gînduri arhiereul
Şi plin de drag ascultă,
Apoi suspină din tot greul
60 Şi-a zis cu jale multă :

— „Oh, draga mea ! Cumplit mă doare
Și stropi din ochi îmi pică !
Dar nu-ți pot da nimic sub soare,
Căci nici eu n-am nimică !

65 Dar Dumnezeu e cale dreaptă
Și-n veci nu ne-amăgește...
Pe fiu trei zile tu-l așteaptă,
Că-n trei zile sosește !“
Prelatul Nolei blînd cuvîntă ;
70 Iar văduva se duce,
În ochii ei nădejde sfîntă
Și-ncredere străluce.

Trei zile-așteaptă ea-n suspine
Pe fiul său, și iată !
75 A patra zi feciorul vine
Cu fața-nseninată,
Lung mă-sa, lung la el privește
Și-ascultă cu mirare,
În timp ce fiul povestește
80 De-a lui eliberare.

— „Eu mamă, mă topeam cu plînsul
Și n-am avut tăria
S-ascult ca să-mplinească dînsul
Tortura și robia.
85 Dar m-a rugat pe cer și îngeri,
Cu lacrime nebune,
Și m-a silit prin dese plîngeri
Să fac ceea ce-mi spune.

O, dac-ai fi văzut tu, mamă,
90 Amarnica-i durere !
Și cum mai tremura de teamă
Că n-am să fac ce cere !
Plîngea cu-atîta umilință
Și jale milostivă,
95 Încît a fost cu neputință
De-a-i face împotrivă !“

Vai ! Biata văduvă s-abate
Sub vorba ce primește,
Și toată lumea din cetate
100 Se miră, pătimește —
Și toți de-a lungul și de-a latul
O știu și văd cu toții,
Că-n locul unui rob, prelatul
S-a dus ca rob cu goții !

105 Acest cuvînt, grăbit ca focul,
Trecea din gură-n gură,
Și pentru Paul, pe tot locul,
Suspine s-auziră.
Tot ochiul s-a schimbat în vale
110 De lacrimă fierbinte,
Și toți îl deplîngeau cu jale
Ca fiii pe-un părinte.

O, nobil suflet cu iubire
Ce curge din tot naltul
115 Puterilor de peste fire !
Să meargă pentru altul
La chin și moarte dușmănească
Un om, numai cu gîndul
Ca pe vecin să-l fericească,
120 De moarte grea scăpîndu-l !

Să meargă Paul, el să poarte
Tiranul lanț, să fie
De bunăvoie dat la moarte,
La chinuri și robie ! —
125 Nimic mai sfînt decît iubirea
Din suflete curate,
Nimic mai nobil ca jertfirea
De frate pentru frate.

Așa trecură luni, și Paul
130 Uitat a fost, ca toate...
Din dalbul de rubine staul
Mărețul soare scoate

Frumoșii cai a suta oară,
De cînd prelatul geme ;
135 Vin zori și zile, seri scoboară,
Trec luni de lungă vreme.

Uitat a fost Alaric craiul
Și neamul său vandalic,
Un rai ajunse din nou raiul
140 Pămîntului italic.
S-au vindecat atîtea rane ;
O, singur Paul plînge
Departe-n plaiuri africane,
Sub lanțul care-l strînge !

145 Dar iată ! Într-o zi răsună
Tot cîmpul de strigare
Și tot mai mult, mai mult s-adună
Poporu-n piața mare,
Pe strade crește greu potopul
150 De lume creștinească :
— „Trăiască Paul episcopul !
Prelatul să trăiască !"

— „E Paul !" strigă obștea toată,
Iar Paul lăcrimează ;
155 El vine aducînd o gloată
De robi cari îl urmează
Din castrele de sîngiuri pline.
Văd robii-a lor căminuri,
Scăpînd prin voile divine
160 De moarte și de chinuri.

O, cum s-a-ntors din nou norocul
Și dulcea veselie !
Și pentru Paul pe tot locul
Săltau acum o mie !
165 Și toți îl strigă, toți îl cheamă,
Și-s veseli toți, dar nime
N-a fost mai vesel ca o mamă,
Pierdută prin mulțime.

În colț de stradă, unde saltă
170 Potopul din tot greul,
Stă fiu și mamă laolaltă.
Cînd trece arhiereul,
Ei pleacă fruntea, mama geme,
Șoptind cu stînse graiuri :
175 — „Oh, ține-l, Doamne, multă vreme !
Și pune-l, Doamne,-n raiuri !“

1887

NON OMNIS MORIAR

La mormîntul lui Timotei Cipariu

Clădit-au grecii doară cetăţi de falǎ pline
Şi temple mari şi ziduri ciclopice-au zidit,
Dar toată măiestria clădirilor eline,
Columnele de marmur şi templele divine,
5 De mult s-au năruit.

Trăiesc numai imagini, hrănite de-amintirea
Condeiului istoric, ca vis numai trăiesc :
Dar cine poate zice că li-a perit mărirea ?
Ce cap va fi-ndărătnic să nege nemurirea
10 Poporului grecesc ?

Nu murii ţin pe-o gintă, căci murii pot să cadă ;
Nu oamenii fac neamul, căci ei se nasc şi mor :
Bărbaţii numai poartă putere şi dovadă,
Dar nu prin fier şi lance, ei nu înving prin spadă,
15 Ci-nving cu mintea lor.

Se nasc, avînd în suflet mari, nobile destinuri ;
Trăiesc, ca să creeze, şi trec ca nişte regi.
Umplînd a lumii goluri, golind a mării plinuri,
Ei mor deplînşi de-o gintă şi, chiar să moară-n chinuri,
20 Nicicînd nu mor întregi !

Aceia sînt bărbaţii, cari pot s-alunge norii
Naţiunilor uitate prin noapte şi sub fier,
Bărbaţi superbi cari poartă menirile-Aurorii,
Au larg avînt de vultur şi-n şir, ca şi cocorii,
25 Ei fură foc din cer.

Oh, sfînt și nalt e darul, cînd ori la care neamuri
Trăiesc bărbați cu suflet, cum nouă ni-a trăit
Cipariu, căruntul duce, purtînd a limbii flamuri,
Cătînd să lămurească prin vii și mîndre lamuri
30 Un grai îmbătrînit.

Căci l-a trimis Geniul luminii să-și unească
Puterea cu-ale altor bărbați cu suflet plin :
Să caute și să afle, să frîngă-a lumei mască,
Întregi să ne redeie și iar să ne renască
35 Prin grai de la Quirin.

Și-acum răsună tonuri lugubre-n tot de-a latul
Pămînturilor unde un grai găsești și-un port,
Că varsă lacrimi șipot tot colțul și tot satul,
Că gem la groapă flamuri cernite, că bărbatul
40 Națiunii doarme mort !

Gîndirea lui, aprinsă de-a neamului iubire,
Azi doarme-n glii și doarme întreg avîntul lui !
Cipariu, care cată prin veacuri de-amintire
O limbă românească și-a limbii noastre fire,
45 Cipariu de-acum nu-i !

E mort Cipariu ? Voi spuneți că-i mort ? Dar oare poate
Să moară omul care dă vieți, care-i trimis ?
Nu-i mort ! În mii de piepturi, în piepturile toate,
Trăiește el de-a pururi ; nici moartea nu ni-l scoate
50 Din piept, unde ni-e scris !

Trei scînduri și-o movilă de glii nu pot s-ascundă
Pe-un om iubit de-o lume, pe-un om de fapte mari !
Un neam întreg, ce plînge, stă gata să răspundă
Că-n veac va recunoaște cu-o inimă profundă
55 Pe marele Cipariu !

1837, septembre

TULNIC ȘI LIOARA

I

De cînd e lumea lume și rostul vorbei rost,
Domn bun, cum a fost Stîlpeș, nici nu-i și nici n-a fost
Și, de-ar trăi pămîntul oricît să mai trăiască,
Alt domn așa ca dînsul nu cred să se mai nască.
5 Era-mpărat puternic și mare nume-avea,
O țară, cît o lume, toiagu-i stăpînea,
Și oști avea din plinul, și-a gurei sale graiuri,
Treceau poruncitoare pe zece mii de plaiuri,
Căci mejdele lui Stîlpeș băteau hotar rotund :
10 Din granița lui Codru, ce-n preabătul afund
Al Ostului domnește mulțimi ascultătoare,
Trec mejdele trei sute de cîmpi și văi vioare
Spre munți pînă-n movile, pe cari le-au ridicat
Bătrînii lui Crai-Verde și Vultur Împărat,
15 De-aici apoi țin ață pe-a muntelui cunună
Și dau hotar lui Ținteș și craiului Fortună,
Și trec pe la Crai-Sînger, se pierd apoi mai sus
La Trăsnet împăratul, în margine de-apus.
Așa era ! Și lumea de-a lungul și de-a latul
20 Mirat-a fost de vestea lui Stîlpeș Împăratul,
Căci el nu numai taberi a-nvins de multe dăți,
Dar plin era de-avere și plin de bunătăți
Și-avea comori ascunse și turme mari o mie
Și nouăzeci și nouă de cai în herghelie,
25 Pe cîmpuri păcurarii purtau în grija lor
Trei stîni de oi lînoase și toate cu ampror !
Dar salba cea mai scumpă și-odorul din comoara
Lui Stîlpeș era înger, tip blond, era Lioara,

Căci Stîlpeş avea doamnă pe Lia şi avea
30 O fată, numai una, iar fata să numea
Lioară, după gîndul frumoasei doamne Lia,
Cum tot dorea să poarte un nume ea cu fiia.

De-a fost împărătească femeie-ntre femei
Şi-a fost fără păreche pe vremurile ei
35 De blîndă şi frumoasă şi-n vorbă ca vioara,
De trei ori, ba de şese, de zece ori Lioara
Cu multa ei frumseţe pe mamă-sa-ntrecea !
Avea doi ochi albaştri, ca ceriul, şi avea
Obraz rotund şi rumen, şi plete-avea bălaie —
40 Pe umeri doi luceferi de-o nobilă văpaie
Păreau că-i joacă tainic şi-n jocul lor domol
Aruncă văl de aur pe-al umerilor gol,
Şi sînul ei, ca marmor cioplit de zei, pe care
Zări sfinte se răsfaţă din luna ce răsare ! —
45 Oh ! las', că fost-au fete destule de-mpăraţi,
A căror ochi umplură toţi ochii de nesaţ
Şi dor al mai vederii, pe-atunci ca ş-altădată
Mai fost-au doară fete, dar n-a fost încă fată
Frumoasă, ca Lioara, şi nobilă, cît ea
50 Un înger din icoana bisericii părea.
Ş-atît avea copila mişcări de fermecate,
Cît soarele, că-i soare şi-i trup fără păcate,
Mirat stetea cu totul pe cerul său cel sfînt
Şi nu-i venea cu modru să-şi afle crezămînt
55 Privirilor, sta-n cumpeni de poate să se nască
Din om aşa făptură pe-o lume pămîntească !

II

Dar vestea despre fata lui Stîlpeş a trecut
Din ţări în ţări ; departe prin lumi a străbătut
Şi-ajunse preste rîuri şi late mări albastre
60 La cele mai de margini şi cele mai sihastre
Pămînturi, unde luna şi soarele se par
De gheaţă, căci o dată pe an numai răsar.
Acolo, pe hotarul apusurilor pale,
Prin locuri, unde-i vîntul fricos a face cale

65 Și iarba primăverii fricoas-a răsări,
Trăia un stol sălbatic de zmei, ce rătăci,
Din alte lumi mai negre ca lumea care este,
Și zmeii toți de-a rîndul au prins de fată veste.
Și-atunci, ca niciodată, pămîntul dinadins
70 Gemu de groază multă și greu fior cuprins,
Căci zmeii duși de patimi din peșteri alergară
Spre munți, de vuiet aspru toți codrii se mișcară,
Și glasul lor de dealuri așa greu s-a izbit,
Cît munții din adîncuri ca frunza s-au clătit.
75 Zbierat-au ei sălbatici, cît negurile zării,
S-au strîns un punct de spaimă, iar rîurile țării,
Din curgeri întorcîndu-și întreagă matca lor,
Năval-au dat s-alerge spre munți către izvor.
„De ce să stau pe gînduri, cu lunile și anul ?
80 Voi pune pantă nouă, voi trage buzduganul,
În fer, și voi adauge venin de șerpi uciși
Și-oțel de-un lat de mînă pe-al spadelor tăiș,
Să pot tăia cu ele cum vreau de-ndemînatic,
Un cal apoi voi prinde, pe cel mai furtunatic,
85 Și voi zbura ca vîntul, ca gîndul de turbat,
Și voi răpi pe fata lui Stîlpeș Împărat ! —
Trei zile numai ! Vreme destulă-i doară asta !
Trei zile, și-n palaturi aduce-mi-voi nevasta..."
Așa strigau, și-n clipă tot zmeul se grăbea
90 Mai mult oțel să pună pe paloș ce lucea,
Și caută cai, cu aripi de spaimă și-ntunerec,
Și-otrăvuri pun pe spade și-n pante se înferec.

Dar zmeul cel mai mare, al căruia palat
Pe șeptezeci și șepte de munți era durat,
95 De-abia primi cuvîntul de fata-mpărătească,
Cînd el a fost de-a una gătit ca să pornească
Din alte lumi în lumea cu sori pe cerul sfînt,
Cu zîne prin văzduhuri și fete pe pămînt —
Gătit, ca totdeauna mai mult fiind el gata,
100 S-alerge, din palaturi să fure dînsul fata.
Atunci, ca niciodată, un cal din stavă prinse ;
Grei nori a pus pe umeri, lat paloș el încinse
Și greu, care la cumpeni de nouăzeci de măji ;
Pe doi bălauri negri i-a pus apoi de străji

Palatului, cu vuiet clătindu-şi ale sale
Mari capete de spaimă, a zis : — „Mi-oi face cale
Pe vînturi şi furtune şi volbure, ca vînt
Voi trece ţări o miie şi-o lume de pămînt,
Izbi-mă-voi ca fulger, ca trăsnetul de vară,
Şi voi răpi lui Stîlpeş fumseţile din ţară !
Am paloş şi-al meu paloş de trei ori e-nădit
Cu tot oţelul, care trei munţi l-au tăinuit
În sînul lor, am calul cu strana din Ostroave
Şi-i cal ce nu cunoaşte nici frîie nici potcoave,
Ci vînt numai şi zare deschisă de-alergat ! —
Aşteaptă dar, aşteaptă, tu Stîlpeş Împărat,
Să vezi a mea putere, să simţi tu din tot greul
Mînia mea..." Sălbatec aşa vorbit-a zmeul ;
Şi-abia muri cuvîntul pe buza lui de fer,
Cînd aripi el întinse de-a una şi, sub cer
Albit de faptul zilei, s-a pus în alergare.
Creştea mereu mai negru, mereu creştea mai tare
Şi tot mai mult : de patimi şi negru dor învins,
El dat era cărării ca fulger dinadins.
O sută de pămînturi cu nouă mii de sate
Şi munţi şi văi şi silhe şi plaiuri, aburate
De plîngerile nopţii, şi rîuri a trecut
Grozavul zmeu, pe aripi de ceaţă, s-a perdut
În zări ; turbat să clătin' a cerului rotunduri,
Greu zările să mişcă, şi sarbedele-afunduri
Cu ceaţă pe-a lui urmă şi neguri să-nvălesc.
Iar cînd trei mii de mile cu zboru-i să-mplinesc,
El stă pe loc, să trage sub neguri şi s-ascunde
Sub norul greu, cu ochii departe-n zări pătrunde
Şi ţintă ţine ochii la Stîlpeş Împărat,
Pîndeşte pe Lioara, s-o vadă prin palat
Şi, cînd va fi copila mai veselă, dodată
S-o fure şi s-alerge prin zarea depărtată.

III

Prin dalba grădinuţă cu strat de toporaşi
Şi crini, ce poartă rouă pe sînul drăgălaş,

În zorii zilei dalbe cînd cerul rumenește
Noptatecele piscuri și-n aur le-nvălește,
Să plimbă rîzitoare cu pasul legănat
Lioara, mîndră fata lui Stilpeș Împărat.
145 Mai des-de-dimineață ca alte dăți ea lasă
Chilia și-așternutu-i cu cergă de mătasă
Și perini moi, scoboară pe prag într-aurit
Și trece prin pridvorul de marmoră, cioplit
Cu barda și să duce de-a dreptul la portița
150 Grădinei și-apoi întră cu zîmbet copilița
Pe-o aripă de ușă, că-i ușa cu zăvor
Și două aripi are de-argint strălucitor,
Cioplit ciudate-n formă de aripi de balaur.
Pe moale iarbă calcă papucul ei de aur,
155 Și stropii mari de rouă, sub pașii ce să plimb,
În mari mărgăritare și salbe mari să schimb.
Pe largi cărări, ce-n umbră de pomi cruciș să taie,
Copila trece blîndă și pletele-i bălaie
Le-alunecă pe vîntul frumoasei dimineți,
160 Iar vîntul le resfiră mai late și mai creț
Și-n taină el sărută tot părul dalbei fete,
Cînd tremură de dragul frumoaselor ei plete.
Pe cap Lioara poartă cununi de bărbănoc,
Și frunze de smaralde și flori de siminoc
165 Ea poartă ; pe vestmîntu-i, țăsut cu măiestrie
Din fire lungi de aur, cu drag sclipesc o miie
De stele, și pe mîneci ea poartă porumbei
D-argint, cusuți cu sîrmă pe fir de mîna ei.
Un brîu îi strînge trupul la mijloc, de mătasă
170 Și plin de flori e brîul și-așa de strîns s-apasă
Pe trup, încît să cugeți că dînsul a crescut
Cu mijlocul deodată, și-apoi mai e țăsut
Din fir de diamante, și-atît îi stă de bine,
Și unde se-ncopciază, stau copcii de rubine.
175 Și, cum se duce fata mereu privind la straturi
În urmă dă spre stînga și-apucă drum în laturi
Și merge la izvorul ce-n murmurul alin
Prelinge clarii picuri pe lespezi de rubin.
S-apleacă preste fața izvorului, voioasă
180 În ape clari se caută copila de frumoasă

Şi rîde, cînd zăreşte doi ochi sărini şi mari
Clătindu-se, ca faţa izvorului mai clari,
Obrazul ei s-aprinde d-o nobilă văpaie —
Şi-n vreme ce-şi admiră frumseţile-i bălaie,
185 Ea pleacă dalba-i frunte şi-o razimă cu drag
D-o creangă, aplecată din codrul unui fag,
Şi tot mai visătoare privind a ei talìe,
Să perde lin în visuri şi dulce reverie.
Ea nici nu mai aude cum murmură de lin
190 Doioşii stropi de apă pe lespezi de rubin,
Ea nu-nţelege boarea, ce-i clătină vestmîntul ;
Şi granguri cîntă jalnic, dar n-o răpeşte cîntul
Ca alte dăţi : în apă doi ochi i s-oglindea
Şi-n ochii ei distrasă alţi ochi îi surîdea,
195 Ochi nobili ai lui Codru, frumoşi ca lampa zilei,
Căci el era de Stîlpeş logodnic dat copilei ;
În apă dar părîndu-i că vede surîzînd
P-alesul ei, Lioara şopteşte-un nume blînd
Şi arde, cum ard fagii cu foc cînd îi împresuri.

200 Pe cînd stătea cuprinsă de-atîte nenţelesuri,
Un nor porni pe ceriuri, greu nor de la apus,
Crescînd mai greu, mai tare, mai sus şi tot mai sus
Prin larg văzduh, străbate trei cîmpuri în trei
clipe ;
Un zmeu venea cu norul, pe-un cal cu largi aripe,
205 Venea ca o săgeată, ca fulger de turbat
Şi cade spre grădina lui Stîlpeş Împărat —
Văzut-au toţi curtenii de-afară şi din casă,
Văzut-a împăratul şi nalta-mpărăteasă
Din turn văzut-a bine, cum zmeul cel din nor
210 De-a dreptul în grădină ţinti către izvor.

Şi cînd a văzut Lia, frumoasa împărăteasă,
Că norul greu din zarea văzduhului se lasă
De-a dreptul în grădină şi cînd a văzut ea
Că zmeul prinde-n braţe făptura supţirea
215 A fetei, şi cu fata se duce şi s-afundă
Prin negre zări şi negre palaturi să-i ascundă
Tezaorul, atuncea de-abia s-a stăpînit
Frumoasa-mpărăteasă şi repede-a fugit

Prin largi chilii, cu țipet plîngînd, cu toată mila,
220 S-a dus sîrmana Lia să-și apere copila.

Nebună de durere pe scări a alergat ;
Dar cînd a fost aproape de fagul rourat
Și cînd văzu departe, că-n nori ajunge norul
Cu fata, desperată lovi ea cu piciorul
225 În glii, și de mînie foc greu avea-n priviri :
„Oh, draga mamei, dragă ! Tu nu ești nicăiri !
Te-ai dus ! Lioara mamei, te-ai dus pentru vecie —"
Și fără simțuri cade pe glii frumoasa Lie.

IV

O lume de pămînturi atunci s-a deșteptat
230 În plîngere ; pe-o mie de plaiuri a sunat
Cuvîntul greu, că-i moartă copila-mpărătească.
Și cît a fost în larguri hotar ca să primească
Acest cuvînt, hotarul întreg a fost cuprins
De jele fără margini și gemete dinadins.
235 Mari crai din țări vecine și țări de-a zecea țară,
Primind această veste, din capete mișcară
Cu drag și milă multă, iar cîți aveau mai drag
Pe Stîlpeș dezlipit-au piciorul lor de prag
Și-n scări au pus piciorul, mai repede s-ajungă
240 Să mîngîie pe Stîlpeș în jelea lui cea lungă.
Și trist stetea-mpăratul de-o masă răzimat,
Departe-avînd toiagul prin colțuri aruncat
Și spada lui departe și coiful la picioare —
Mai galben era Stîlpeș ca omul care moare,
245 Și slab de-atîta jele și negru de zdrobit.
Cînd el pe nalții prietini în casă i-a zărit,
Roșì fără de voie și capul ridicat-a
Și-a zis : — „Ori poate-aduceți voi fata ? Poate fata
Lui Stîlpeș pătimașul din nou va fi a mea ?
250 Vai, Doamne, spuneți iute : trăiește oare ea ?
Trăiește ? De trăiește, pe ce loc poartă pasul ?
Vai, spuneți... Doamne, Doamne, tîrzii sînteți cu glasul !

Şi cum cerea s-audă, de dorul său învins,
Crai-Galben cu tot dragul de mîn-atunci a prins
255 Pe Stîlpeş şi cu milă fățiș în ochi cătîndu-l
A zis : — „O, scumpe prietin ! Împacă-te cu gîndul,
Şi vezi, că tocmai trebe tîrzii să fim la glas !
Întreabă-mă, ce gînduri am eu, de n-am rămas
La vatra mea ? Şi-ntreabă, de ce-am plecat eu oare ?
260 Puteam să şed acasă ; dar nu ştiu cum mă doare
De dorul tău, mă doare durerea ta, și știu
Că-așa numai se poate și-i bine-așa să fiu !
Copila ta-i perdută : atîta știm noi bine,
Iar ce știm mai departe ? Nimic nu știm, ca tine !"
265 Și-au prins atuncea craii să-l mîngăie, cătînd
Să-i facă dorul aspru din inimă mai blînd,
În cît li-a fost puterea cuvîntului mişcară
Pe Stîlpeş, a lui jele pe-ncet o alinară
Cu vorbe și cu sfaturi de milă și de drag —
270 Şi-atunci ieşi-mpăratul pe prag și de pe prag
Chema pe cel mai harnic din argitani în casă
Şi-a zis plîngînd : — „Durerea așa de greu m-apasă,
Cît nu mai știu de mine nimic, și nu mai pot
Nimic, cînd știu pe lume că-s singur ! Cînd socot
275 La pierderea Lioarei, mă-nec în noapte-amară
Și n-am nici gînd că vesel pot fi vreodată iară !
Oh, draga tatei, dragă, de ce te-am prăpădit,
Atunci cînd eu mai tare ca oricînd te-am iubit !
Și plînge, Stîlpeş plînge și zice iarăși : Scrie
280 Prin țări și lumi, ca lumea și țările să știe
De-a lungul și de-a latul, că Stîlpeş a perdut
Odorul cel mai nobil din cîte le-a avut !
Tu scrie și dă veste să vadă fiecare
Cuvîntul scris ; tu scrie, așa cum ți se pare
285 Mai drept și mai cuminte să scrii ; în orice sat
Să sune glas de clopot trei zile necurmat
Și oamenii să lase deoparte bucuria
Și popii toți să țină priveghiuri pentru Lia
Să facă sărăcuste cum datini au rămas,
290 Prohoade să citească cu stări și parastas,
Și-n patruzeci de vineri cu slujbe prin altare,
Să facă lumea toată copilei sărindare !

Aşa să scrii, iubite, că doar pe rînd, pe rînd
Voi perde dorul negru şi flacăra din gînd,
295 Şi nu voi fi pe lume silit de-atîta jele
Să-mi perd a mea domnie prin patimile grele."
Aşa vorbi-mpăratul şi stropi au lăcrimat
Din ochii lui pe haina cea dalbă de-mpărat,
Iar argitanul scrise, precum i-a fost cuvîntul,
300 O carte, cum să poată pricepe tot pămîntul
Întreagă slova cărţii : cu sfaturi mari şi lungi,
La mijloc cu pecete, pe margine cu dungi,
De aur, căci o lume avea să o citească
Ş-o lume-avea porunca din carte s-o-mplinească.
305 De-a fost pe lumea toată vreun suflet înnorat
De patimi, acel suflet în sîn era-ngropat
De mamă, căci nebună ca volbura de toamnă
Părea de jale Lia, frumoasa ţării doamnă.
A plîns cît era ziua perdută-ntr-adevăr,
310 A rupt găteala-i toată şi-a smuls din al ei păr
Frumosul ac de aur şi primele, ce-i leagă
Un stol de plete negre, cari noapte par întreagă ;
În haină de mătasă cernită şi-a-nvelit
Frumosul trup : şi astfel, cu părul despletit,
315 Cu ochii roşi şi umezi de plîngerea cea deasă
Din loc în loc aleargă frumoasa-mpărătească
Şi strig-un nume dulce şi geme cu fior —
Tot caută mama, caută pierdutul ei odor.
Şi, cum fugea de-a lungul pridvoarelor, ea trece
320 Cu pas grăbit şi lînged prin cele treisprezece
Chilii şi la chilia din capăt a stătut :
Aici era războiul, în carele-a ţesut
Frumoasa ei copilă cu drag şi cu-ndemînă,
Aici erau talpigii, şi caierul de lînă
325 Şi ghemele şi tortul, precum le-a rînduit
Lioara ; gol sta patul, cel mîndru şi gătit
Anume pentru fata lui Stîlpeş Împăratul,
Căci tot lucea-n mătăsuri şi-n scumpe haine patul.
Şi, cum stetea cu ochii la haine ţintiţi drept,
330 Şi-a pus mîinile dalbe de-a crucea preste piept

Şi-a stat înmărmurită frumoasa-mpărăteasă.
— „O draga mamei, dragă ! De ce te-ai dus de-acasă ?
De ce te-ai dus ? Acasă de cumva ai fi stat,
Eu aş fi dat să facă pe seama ta un pat
Din aur şi mărgele cioplit şi din smaralde, 335
Să dormi un înger nobil pe paturile calde
Mai blînd decît în leagăn un fiiu născut de-o zi !
Iar cînd în zorii zilei din somn te-ai pomeni
Şi-ai vrea să cauţi o haină mai scumpă decît toate,
Atunci din lăzi de aur o haină tu ţi-ai scoate 340
De purpur mai frumoasă ca orişice frumos :
Ţesută de pe umeri şi pînă-n poală jos
Din fir de diamante, pe margine tivită
Cu flori de-argint, la mijloc frumos împodobită
Cu stele mici de sîrmă şi fluturi de rubin, 345
O lucitoare haină ca soarele deplin.
Şi, ca să nu mai fie pe-ntreg rotundul fată
Mai mult şi mai de-a dragul ca tine desmerdată,
Eu aş fi pus pe-un meşter, din alte lumi venit,
Din paltin să cioplească războі într-aurit 350
Pe seama ta, cu suluri ca grindina de albe ;
Suveică făurită din mîndru lanţ de salbe
Eu ţi-aş fi dat şi bregla din aur şi fuştei
Cioplіţi în strug şi patru talpigi mai uşurei
Ca fulgii de zăpadă : făceam pe-această cale, 355
Să nu mai fie stativi ca stativele tale !...
Puteai tu, draga mamei, la tors de te-ai fi pus
Să torci fuior din furcă de aur, şi cu fus
De-argint să torci, şi pînza să ţeşi în patru iţă,
Să coşi a ta cămaşe din flori din cruciţă, 360
Pe margini cu mătasă, cu sîrmă la prinsori,
Pe pepţi apoi să preseri un stol de puişori
Albaştri, cum ţi-s ochii, ori galbini, cum ţi-e părul,
Ori roşii, cum ţi-e faţa, cînd arde adevărul
Pe faţa ta... Lioară, cu moartea ta mă-omori ! 365
Puteai să fii tu farmec, şi dragă la feciori
Să fii ; trei ţări să rîdă cu rîsetele tale
Şi feţi-frumoşii lumei nebuni să bată cale
De dragul tău, şi oameni, din alte lumi, trecînd
Prin lata noastră ţară şi chipul tău văzînd, 370

Să zică : Mai sînt fete frumoase cum e luna,
Dar fată ca Lioara mai dalbă nu-i nici una,
Nici trup ca trupul dînsei, nici ochi aşa dalbi ochi —
Atîta-i de frumoasă, nu-i fie de deochi...“

V

375 Aşa vorbeşte Lia, frumoasa-mpărătească,
Privind cu ochi de patimi tot colţul de prin casă,
Căci dulce suvenire găsea-n fiece colţ,
Iar Codru, sub rotundul chiliilor cu bolţi,
Trecea-n această vreme cătînd ca să-ntîlnească
380 Pe Lia, căci un cuget avea să-i tălmăcească
Şi-un dor avea să-i spună, dor tainic, care-n pept,
Ardea, dar avea lipsă de-un sfat mai înţelept.
Şi cînd ajunge Codru de numără chilia
De-a treisprăzecea, află la furcă stînd pe Lia
385 Zdrobită de durere, plîngînd de-al fetei drag ;
S-opreşte dar feciorul şi stă pe-al casei prag,
La doamnă cu mirare şi lung fior priveşte,
S-apropie de dînsa şi-n patimă vorbeşte :
— „Oh, nu mai plînge, doamnă, te rog să nu mai plîngi !
390 Atîta eşti de slabă şi pală, că te stîngi
Şi pieri văzînd cu ochii ! Te uşti pe zi ce vine
Şi, nu ştiu cum, de milă, mi-i greu să caut la tine !
Căci, vai, eşti numai umbră cu nume şi cu glas,
Şi te-ai topit, stăpînă, topit, de n-ai rămas !
395 De ce să plîngi ? Cu plînsul omori numai viaţa !
De-ai merge, oh, de-ai merge, să-ţi vezi o dată faţa
În ape clari : de tine tu însaţi te-ai mira
Ce mult este topită şi slabă faţa ta !
Dă-ţi fire şi mai curmă din plîngerea cea deasă,
400 Căci eu gîndesc — oh, iartă-mi durerea ce m-apasă —
Gîndesc să las în lume o lume de femei,
Să merg după Lioara, să caut urmele ei !
S-aduc, s-aduc odorul, acesta gînd mă poartă :
Să mor cu ea alături, de cumva-i dînsa moartă !

405 Oh, ce mi-e bun de-acuma frumosul comănac
Cu penele de vultur? O, Doamne, ce să fac
De astăzi cu săgeata-mi atît de mult deprinsă
La tăl și-a cărei pană de trei ori e prelinsă
Cu palid colb de aur? Cu straiele ce port
410 Și care sînt țesute din cel mai nobil tort
Eu ce să fac? Cu lancea-mi dedată-n alergare
Eu ce să fac? Și-n urmă cu paloșul, la care
Trei meșteri din trei colțuri de lume-au asudat,
Eu ce să fac? O, Doamne, să mor eu blăstămat
415 De țară și de oameni, și vești de rău să-mi iasă,
Că n-am atîta suflet să caut a mea mireasă?
D-aș ști c-alerg o lume, eu totuși am s-alerg;
Dar lasă-mă, stăpînă, vai, lasă-mă să merg!"
El zise. Și-mpăratul aude suspinînd
420 Pe Tulnic, îi ascultă cuvintele pe rînd,
Și-atunci, mișcat de vorbă-i, la Tulnic el s-a dus
Și brațul drept cu dragosti pe umeri i l-a pus
Și-n ochi privindu-l zise: — „Fă, Tulnic, cum
îți place!
Dar fă cum știi că-i bine, cum știi că-i drept a face!
425 Noi nu te-oprim!" Și Tulnic așa i-a dat răspuns:
— „O, Stîlpeș Împărate! Mă simț eu îndeajuns
De vrednic să bat lumea! S-o bat din dungă-n
dungă,
Cruciș cît e de lată și-n larg cît e de lungă,
Să trec din Răsărituri spre margini de Apus,
430 Să cat în care lume și-n care părți s-a dus
Lioara mea! M-așteaptă, așteaptă-mă,-mpărate,
Cu post și cu mătanii, trei luni și jumătate,
Trei luni m-așteaptă, doamnă, căci în trei luni,
socot,
Să-ntorn acasă iară cu dorul meu cu tot,
435 Dar cînd, înaltă doamnă, tu vei vedè pe cer,
Că zorii zilei dalbe tot vin și trec și per,
Că vremea rentornării din ceas pe ceas s-amînă,
Că luni mereu s-adaug din zi și săptămînă,
Atunci tu ia-ți tot gîndul și nu mai aștepta,
440 Căci mort voi fi eu, Lie, și moartă fiica ta.

Prin țări înstrăinate, tu nu ne duce dorul,
Și nu ne plînge; pleacă cu dragoste piciorul
Și-ai tăi genunchi la masa bisericii, plîngînd,
Tu pentru noi te roagă cu inimă și gînd;
445 Dă slujbe-n zece mercuri și-n zece mari dumineci,
Gîndește la Lioara, cînd mergi să te cumineci
Și n-o uita! D-a pururi în minte să ne ții,
Căci tu, tu ne-ai fost mamă și noi ți-am fost copii!
O, deie, deie Domnul, să-ntorn acasă iarăși
450 Speranței tale prietin și-amorului tovarăș!..."
Așa vorbi feciorul, de nalte patimi dus,
Și fără de zăbavă pe capul său a pus
Un coif ornat cu pene de pajură de munte,
Cu creasta de aramă și dungi d-oțeluri crunte;
455 Pe pept a pus peptarul, cum poartă la război
Vitejii toți de-a rîndul, și s-a-mbrăcat apoi
Cu cele mai frumoase și mai vestite straie;
A-ncins apoi la mijloc un paloș de bătaie,
Frumos și cu mănunchiul de zece ori lucrat
460 În piatra de mărgele; în urmă, a-mbrăcat
Pe dalbele picioare păpucii săi de aur,
Cusuți pe dinăuntru cu piele de bălaur.
Și-atuncea împăratul i-a strîns mîna cu drag,
Iar dalba-mpărăteasă stînd palidă pe prag
465 Și, vorbele-necîndu-și în lacrămi fără număr,
I-a sărutat cu milă vestmîntul de pe umăr
Și-a prins să plîngă jalnic, mai jalnic ca oricînd,
De nu-i venea nici suflet, așa gemea plîngînd,
Iar Stîlpeș, bietul Stîlpeș, plîngea cu drag și dînsul,
470 Văzînd cum doamna Lia topește-se cu plînsul.
În urmă Tulnic face trei cruci lui Dumnezeu,
La mijloc încopciază mai strîns paloșul său
Și-apoi pe nalte trepte la scări de-argint scoboară
Și servii-aduc îndată fugarul roib la scară;
475 Greu calul varsă aburi pe narea sa de foc
Și tropotă-n picioare și nu-și găsește loc,
Iar Tulnic îl adie și-l bate-ncet pe coamă,
Cînd roibul să izbește ușor ca o fantoamă,
Și-ncalecă feciorul, dă frîu calului nalt
480 Și calul prinde aripi, s-aruncă și-n asalt

Izbeşte trupul nobil în toată-a lui putere
Şi fulgeră pe faţa pămîntului şi pere
Prin zări, cum stele sfinte din cerul nopţii per.
Nebun răsună petri sub pas de rece fer
485 Al iuţilor potcoave, scîntei răsar în zare
Şi calul pe cîmpie mereu, mereu dispare,
Se pierde-n răsărituri cu naltul său stăpîn.

La scări, cu inimi triste, zdrobiţi şi pali rămîn
Părinţii trişti, din pepturi mereu vărsînd şiroaie
490 De gemete scăldate în larg potop de ploaie
A ochilor, cari umezi de plînsul mult şi des
Închid privirea tristă şi plină de-nţeles.
S-ar duce, ei s-ar duce cu Tulnic într-o cale,
Să bată cîmpi şi codri, să bată deal şi vale,
495 S-alerge tot pămîntul şi-n negre depărtări
Să caute pînă-n margini de margine de ţări
Comoara lor perdută ; s-ar duce, duce-i dorul,
Şi totuşi ei stau marmur, legat li e piciorul.
D-abia numai cu ochii mai pot să urmărească
500 Pe Tulnic, care-ncepe să nu se mai zărească
Prin zări luate-n fugă d-un roib aşa păgîn :
Albaştri codri-n urmă-i să-nşiră şi rămîn
Departe, mai departe, mai mici din clipe-n clipe ;
Şi calul înteţeşte turbat a lui aripe
505 Şi zboară, dînd în vînturi o coamă de păr creţ,
Pîn' zarea prinde-n noapte şi cal şi călăreţ...

VI

S-a dus ! Atîta jele s-a dus cu el pe-un pas
Şi-n urma lui acasă cît dor a mai rămas !
Şi Stîlpeş, doamna Lie tot plîng şi zi de zile
510 Aşteaptă trişti întorsul iubitei lor copile.
Înalta Lie face mătanii la pristol
Şi şoapte pii rosteşte din peptul slab şi gol
De orişice nădejde, căci ceas de ceas s-amînă,
Şi luni mereu s-adaug prin zi şi săptămînă,
515 Şi vremea troienită lung şir de ani a tors
De cînd e dus feciorul şi nu s-a mai întors !

Ce veșted era Stîlpeș și cît de slabă Lia !
Din peptul lor perise cu totul veselia
Și zîmbetul ; de-atuncea dureri i-au frămîntat
520 Cît nu puteai cunoaște pe veselu-mpărat
Și nu puteai pe Lia, căci ea-și schimbase portul
Și slab pășea, ca grija, ș-obraz avea ca mortul
Și nu-i mai era trupul frumos și plin și drept,
Umbla cu-ochii tot umezi, cu fruntea tot în pept.
525 Dar Stîlpeș, încă Stîlpeș ! Ce mult și-a schimbat statul,
Să nu-l mai poți cunoaște că el e împăratul !
Și ei, furați de gîndul nădejdii, nencetat
Așteaptă ceasul zilii și-al vremii de-nturnat,
Visează, cît e noaptea de lungă și de mare,
530 De-o zi, cînd au s-audă pe drum în depărtare
Un viu nechez și-un tropot de cal, carele-n zbor
Venind o să s-oprească la poarta curții lor.
Rîzînd fugi-va Lia mari porți să le deschidă :
Vai, Doamne ! bucuria va sta să o ucidă,
535 Cînd biata mamă-n toiul sositei bucurii
Va strînge-n braț copila-i, pe ambii săi copii !
Și cît va plînge Lia și Stîlpeș cît va plînge
Și-n braț unii pe alții cu drag cum se vor strînge
Și iarăși vor fi veseli, cum poate n-au mai fost,
540 Și iar vor ținea dînșii, cu rostul lumii, rost.
De nou va zîmbi Lia făloasă de-a ei fată
Și fata va fi iarăși de-o lume lăudată,
Cînd ea prin grădinuța cu strat de toporași
Plimba-va iar piciorul cel mic și drăgălaș.
545 Și-i vor luci pe haina țesută-n măiestrie
Din fire lungi de aur, mici stele vii, o miie
De stele, și pe mîneci luci-vor porumbei
De-argint, cusuți cu sîrmă pe fir de mîna ei,
Căci haina va fi mîndră ca orișice frumos :
550 Țesută de pe umeri și pînă-n poală jos
Din petri și mărgele, pe margine tivită
Cu flori de-argint, la mijloc frumos împodobită
Cu stele mici albastre și fluturi de rubin,
O haină, ca un soare, ca soarele deplin.
555 Dar nu ! Să-ntoarne numai Lioara ! De-ar veni !
Căci mamă-sa va face și tot va rîndui

Din nou pe seama dînsei, să nu mai fie fată
Așa de mult frumoasă și-atît de desmerdată,
Ca ea ! Va chema Lia pe cel mai povestit
Din meșteri, să cioplească război într-aurit
Copilei ei, și suluri ca grindina de albe
Și nobilă suveică din lanț frumos de salbe,
Și breglă de rubine, și ițe și fuștei
De-argint, și-n urmă patru talpigi mai ușurei
Ca fulgii de zăpadă : așa va face Lia,
De-ar fi numai să fie să-și vadă iară fia...
Și tot visează doamna, și lacrimi o înec,
Iar anii trec ; trec zece și cincisprăzece trec !

VII

În colțul lumii, zarea de miazănoapte poartă
Pe cîmpii mari o umbră cu tip de fată moartă,
Cu ochii stînși, cu față de ceară și zăpezi,
Ce cînd o vezi, îți pare că-n vis numai o vezi.
Și umbra pe cîmpie s-aleargă ca nebună,
De țipetul ei jalnic viu văile răsună ;
Ea pleacă, stă, privește, să-ntoarce, pleacă iar
Și măsură tot largul întinsului hotar.
A cincisprăzecea oară să-nvîrte zodiacul,
Pe cerul nalt să-ntoarce de nou în cale veacul
A cincisprăzecea oară, de cînd s-a pomenit
Prin zări această umbră venind din Răsărit ;
Era o fată blîndă, cu ochi ca viorele,
Cu plete lungi și primă d-argint purta prin ele,
Cu haină de mătasă ca îngerii din rai,
Așa cum poartă numai copilele de crai.
Așa era, dar anii de-atunci au trecut deși ;
E pal acum obrazul și-ndată ce-l apeși
Rămîne locul vînăt, și pletele-i sînt rupte
Și buzele-i albastre ca patima de supte,
Și ochii stînși, de-ți pare că-n vis numai zărești
Un tip creat din ceară și doruri sufletești.
Nici ea nu se cunoaște, nici ea nu se mai știe,
Aleargă-n hohot numai nebună pe cîmpie

Și rîde cît e ziua de rupe din vestmînt
Bucăți, ce cad în urmă-i ca frunze duse-n vînt.
595 Iar cînd își vine-n fire arareori, ea plînge
Și petecile hainei pe trupu-i și le strînge
Și-n cap adună gînduri, mii doruri i s-adun
Și-aducerile-aminte cu drag atunci îi spun
Că-n alte lumi, odată, demult, demult odată
600 Trăia-mpăratul Stîlpeș și Stîlpeș avea fată
Iar fata avea mamă pe Lia ; căci avea
Frumoasa Lia fată și fată era — ea !
Gîndirea troienită sub doruri uriașe
Îi redă pe-ncetul, ca pruncului din fașe,
605 Simțiri să recunoască, să-și vină iar în firi
Să cheme din trecuturi doioasele-amintiri
A zilelor vieții ; și-atunci, oftînd din greul,
Ea vede grădinuța de flori, ea vede zmeul,
Se simte prin văzduhuri, plutind pe negru nor,
610 Ea intră în palatul înalt și lucitor
Al zmeului, trăiește mereu în dor și plîngeri,
Simțind rumperea minții și-a sufletului frîngeri.
Ea tremură, cînd vede în gînd acel palat
Pe nouăzeci și nouă de dealuri ridicat,
615 Dar cît o prinde groază și tremur cînd zărește
Pe zmeu murind în sînge și foc ce-l învălește
Din capetele nalte jos pînă la genunchi !...
Hah ! Iată-l, vine Tulnic ! E Tulnic ! Un mănunchi
De petri și mărgele străluce-n brîu mai tare
620 Ca paloșul ! Vezi coiful frumos și aurit,
Și coiful strălucește mai palid ca obrazul
Lui Tulnic ! Uite, straie de cel mai nobil tort,
E dînsul, — el e ! Doamne ! E mort, e Tulnic mort ?
Tu n-ai ascultat, Tulnic, de sfatul sfintei Mercuri,
625 Ești piatră, tu ! ești piatră, în negură de bărcuri,
Afund în codri !... Rîde, lung rîde cîmpul tot
Și ochii pali ai fetii văpăi doioase scot
Și ultimile lacrimi îi cad și i s-adună
P-obraz ; ea perde firea și-aleargă iar nebună
630 Pe cîmpi, pînă ce noaptea o prinde-n brațul său
Și-adoarme-n văi, scutită de cer și Dumnezeu !

În zori, cînd doamna Lie din somnu-i se trezește,
Un plîns în ochi și-un tremur în suflet ea simțește
Și lumea ei să-nvîrte, ea cade jos plîngînd :
635 În mintea ei murise chiar cel din urmă gînd
Al veștedei speranțe, nimic ea nu mai crede,
Pe fată n-o mai are, și-n veci nu o mai vede.
Îndată ea-și îmbracă vestmîntul ei cernit,
Deschide ușa, trece pe prag într-aurit
640 Și iese pe pridvorul cel larg, cu stîlpi de aur
Ciopliți în patru fețe de cel mai meșter faur,
Scoboar-apoi pe trepte, pe nouă trepte lungi
Cari au parcană lată de-argint cioplit în dungi.
Acolo-i stă cu bobii bătrîna vrăjitoare ;
645 Ea murmură cuvinte și caută-n sus la soare,
Desface din năframă boscoanele pe rînd
Și numără-n șoptire pe degete, zicînd :
— „E Tulnic stan de piatră și doarme-n des de bărcuri,
Căci n-a ținut cuvîntul și sfatul sfintei Mercuri,
650 Iar fata — fata fuge pe cîmpi din Răsărit ;
Trei luni, și-atunci blăstemul lui Tulnic e-mplinit,
Trei luni va fi el piatră, dar luna cea de-a patra
Va face om cu suflet, căci glas va primi piatra.
Atunci vedea-vei soare, ce nou va răsări,
655 Atunci a ta copilă din neguri va veni
Și iar vor merge toate pe calea lor cea dreaptă —
Așteaptă, doamnă Lie, trei luni numai așteaptă..."

*

Trei luni ! Ziua de mîne trei luni se-ntorc cu ea,
Așteaptă, doamno Lie, căci mîne vei vedè !

STRĂJERUL

Ce blizguie zăpada pe cîmpi ! Întregul cer
Azi poartă iar cămașă cu tivituri de fier,
E tot o pînză albă prin tot întinsul zării,
Cu dungi de neguri, negre ca dorul răzbunării ;
5 Din osturi bate crivăț, și plaiul alb al țării
Greu scapără de ger.

În pas grăbit, Amurgul adună-n braț de vrajă
Mari umbre cari s-alătur și țin cu noaptea strajă
Pămîntului ; azi umbre așa de multe sînt !
10 E tot un iad din ceruri jos pînă pe pămînt,
Înghețul pe sub streșini dă sloi, pe cîmp dă vînt
Și flori pune pe glajă.

E iarnă, cum e dînsa mai aspră-n firea ei,
Iar negrul întunerec purtat de norii grei
15 Stă mort, precum pe leșuri stă-n basme un bălaur
A cărui limbi de gingini se bat mugind, ca taur
În lanț, și cruntul muget e viscolul din faur,
E moartea, dragii mei.

Oh, vai de cei ce noaptea stau străji, lăsînd să cearnă
20 Pe ei văzduhul negru un larg troian de iarnă
Cu ger, pînă ce semne de viață nu mai dau !
Dar vai de oameni mizeri, cari rupți de foame stau
Și zac pe fața căsii în frig, cînd bieții n-au
Nici țol măcar s-aștearnă !

25 Și vezi nămeții colo, la margine de sat?
Ce slab e coperișul și cît e de-ngropat
Sub iarnă, ca un suflet sub patimile vieții;
Hîrtii în loc de geamuri și fără mal pereții,
Bordei urnit cu totul sub vîrsta bătrîneții,
30 Scîrbos ca un păcat.

Pe prag acolo moartea sta zi de zi la pîndă,
La uși acolo grija stă goală și flămîndă,
Prin astfel de bordeie curg lacrimile crunt!
Sînt doi: un fiu și-o mamă; ea slabă, el mărunt —
35 Sînt doi acei ce sufer al iernilor înfrunt
Și-a morții lor osîndă.

Ce trist e prin odaie! Cînd domnii vin și ieu
Tot, tot ce ai, sînt dînșii cari pun pe om la greu,
Cînd dînșii nu-ți dau chinuri, tu singur doară dai-ți?
40 În fundul căsii doarme, din vremuri vechi, un laiț
Bătrîn și rupt, pe vatră dă licur un opaiț
Din ultimul oleu.

Și masă nu-i, căci masă au numai cînd e soare;
Prînzesc pe cornul vetrii, ci-n zi de sărbătoare
45 Cînd au și pot ca alții să ție zile mari,
Atunci iau ușa tinzii și-o pun pe patru pari
De fag, cari stau în fața odăii lor și cari
Țin masa pe picioare.

Trei scînduri, cari au capăt pe vatră așezat
50 Și merg pînă pe laiț, fac slujba unui pat
Mai gol și mai nemernic ca tot ce-i prin odaie;
Și ghem făcut, pe dungă de scîndură ce-l taie,
Trist zgribură, sub coaste-i avînd cîteva paie,
Copilul înghețat.

55 De calzi genunchi aproape lipiți stau obrăjorii;
Ca paiele mai palid, mai rar avînd fiorii,
Pe-ncet el ațipește și-adoarme tremurînd;
Oh, mă-sa nu-i dă pîne și-l culcă tot flămînd!
E mult de cînd e dusă, ea nu vine curînd
60 Și vai, departe-s zorii!

S-a dus de mult ! Sărmana, din fapt de-amurg
s-a dus,
Aleargă cît e satul spre vale şi spre sus ;
Ea cere lucru, cere şi roagă să muncească,
Nu-i trebuie pomană şi nu vrea să cerşească,
65 Nu ! Cînd te-ai pus să cauţi vreo milă omenească,
Eşti bun sub piatră pus !

Şi nimeni nu-i dă lucru, flămîndă ea rămîne ;
Dar cum să-ntoarne biata la fiu fără de pîne ?
Grozav trebe că-i simţul din pept de mamă, cînd
70 Se tîrîie copilul de slab şi de flămînd,
Şi n-ai ce-i da ! Nu cugeţi c-atunci tu eşti în rînd
Cu cel din urmă cîne ?

Ea trece pragul, tristă ca om fără noroc,
Aşează două sfărmuri de pîne la un loc,
75 La pat apoi grăbeşte şi caută trist în faţa
Copilului ; el doarme, dar rece-i tot ca gheaţa
Şi parcă-n peptu-i lînged de mult s-a stins viaţa,
E pal ca fiert la foc.

Sub cap avînd o mînă, şi rupt un ochi de glugă
80 Pe glezne, mititelul, cu şopot el îndrugă
Prin somn un şir de vorbe lipsite de-nţeles ;
Din ochii pali ai mamii ca bobul picuri ies,
Se scurg p-obrazul care se mişcă-ncet şi des
Sub vii suflări de rugă.

85 Zdrobită de năcazuri stă multă vreme-n plîns ;
Aşa-i de frig în casă ş-opaiţul s-a stîns.
Ea vrea s-aţîţe măcar trei zări, vrea foc să vadă,
Un foc — din trei surcele culese de pe stradă,
Dar ele-s tari ca fierul şi-s pline de zăpadă
90 Şi tari precum le-a strîns !

Şi-n vreme ce stă beată de lunga ei suflare,
Deştept copilul geme şi oblu-n sus trăsare
Cu ţipet, avînd ochii mai sarbezi ca de mort,
Se zbate, ca pe ţărmur un peşte, parcă-l port
95 Furtuni, din poala hainii nebun destramă tort
Şi ţipă tot mai tare.

În urmă să răstoarnă pe pat, fără de vrere ;
Mai mult, mai mult răsuflu-i scăreşte din putere,
Stă mort întreg ; şi ochii pe pod i-a ţintuit —
100 Un doctor ! Biata mamă de tremur a-nnegrit ;
Să plece ? Dar desculţă prin ger : E de pierit ! —
Ori el, ori dînsa piere !...

Piciorul ei dă sînge pe drumul grunzuros
Şi viscolul izbeşte cu şuier viforos
105 În faţă-i fulgi ; cu pieptul mai gol de jumătate,
E crunt de frig obrazul şi pulpile-s crăpate,
Ea tremură ca frunza, căci frigul o străbate
Prin carne pînă-n os.

În turn ciocanul geme de zece ori în clopot ;
110 S-a stîns de mult pe stradă chiar cel mai palid
şopot
Al buzelor, căci nimeni nu stă pe-aceste vremi
În vînt şi ger, cînd trupul ţi-l scuturi şi ţi-l gemi
Tot pas de pas, cînd însuţi de tine tu te temi
Ca fiarele de tropot.

115 Nici flacări, nici potopul, nici mii de limbi infame
Nu pot să pună stavili pornirii unei mame
Cînd vrea să moară-n locul copilului ! Sînt legi,
Sînt lanţuri, sînt pumnale ca-n sîngiuri să o-nchegi,
Dar dragostea-i din suflet nici cei mai lupavi regi
120 Nu pot să i-o destrame !

Oh, nu-i ! — Atunci o mînă de om cu suflet crunt
Se-ncleaştă nod puternic în părul ei cărunt
Şi voci de mari sudalme străbat mai greu ca gerul
În pieptul ei ; ea ţipă, iar el, lovindu-şi fierul
125 De pulpi, o îmbrînceşte, căci aspru e străjerul
Şi greu al său înfrunt.

Nici flacări, nici potopul, nici mii de limbi infame
Nu pot să pună stavili pornirii unei mame,
Cînd apără cu viaţa pe fiu : Nici lumi întregi
130 Cu monştrii toţi, nici arma cu sîngele, nici regi,
Cu lanţ din tălpi la creştet, prin fier şi aspre legi
Nu pot să i-o destrame.

Nebun s-aruncă dînsa din tot al ei avînt,
Dar lunecă și cade de-a pluta pe pămînt.
135 — „Au ! cum nu cad pe tine, sălbatico, păreții !
Tu mergi să furi ; ești prinsă ! În numele dreptății
Te cer să vii, femeie, la casa judecății !
Mă vezi tu cine sînt !"

— „Să fur ! Șoptește dînsa zdrobită de rușine,
140 Dar astfel umblă furii ? Privește-mă mai bine
Și vezi că nu-mi dă gîndul prin minte ca să fur !"
Și-n laturi ea s-aruncă gemînd, dar brațul dur
Al legii nu-i dă liber, și el cu larg înjur
O tîrîie cu sine.

145 De ghimpii gheții crunte picioarele-n alerg
Se sfîșie, se taie mai tare și se șterg
De nu rămîne carnea pe os. Ei merg de-a valma,
El blastămă, ea plînge. — „Înceată cu sudalma !
Zdrobește-mă cu pumnii și-ncruntă-mă cu palma,
150 Dar lasă-mă să merg !"

Dar legea nu cunoaște pe nimeni ; e poruncă,
Pe fur în timpul nopții în temniți îl aruncă,
La chin. Sărmana mamă se zvîrcole-n plînsori ;
La casa judecății ogrăzile-s prinsori :
155 Sînt largi ogrăzi ; în ele stă mama pînă-n zori,
În gol, ca pe o luncă.

Și-n ger, cît a fost noaptea, ea fuge prin ogradă,
Nebună fuge, zbiară ș-aleargă prin zăpadă,
Cu ochii roși și umezi, cu pieptul aburit
160 Și plin de bruma cruntă, ca ielele din mit,
Un gînd numai o ține, un gînd neisprăvit :
Pe fiu să și-l mai vadă.

Și cînd în zorii zilei veniră logofeți
Ai legii, să-i deschidă, ca dorul ei drumeț,
165 Așa pășea de grabnic și iute biata roabă —
Ce slab e coperișul, ce șubredă cocioabă,
Sub pumni o poți ascunde de mică și de slabă,
De-ascunsă sub nămeți !

Hîrtie nu-i pe geamuri, căci a suflat-o vîntul ;
170 În casă urlă crivăţ pustiu, cum urlă cîntul
Sărmanei mame ; tristă se pleacă ea spre pat.
E sloi copilul, pielea pe-obrazu-i a crăpat,
Tot trupul lui e vînăt, şi supt şi de-ngheţat
E rece ca pămîntul.

175 Oh, cît e de sălbatic al iernilor înfrunt !
Cum smulge mama plete din părul ei cărunt
Şi blastămă. — Vai, Doamne, fereşte-o de osîndă !
Pe prag acolo moartea stă zi de zi la pînda,
La uşi acolo grijea stă goală şi flămîndă,
180 Prin astfel de bordeie curg lacrimile crunt !

ANACREONTICA

I

Ca Gyges, sardicul despot,
Eu nu-s setos după renume,
Nimic nu-nvidiez pe lume
Şi-a fi gelos de fel nu pot.

5 A mele griji şi tăinuiri
Sînt toate numai să port salbe
Şi să-mi dedic pletelor albe
Ghirlandele de trandafiri.

De alte griji alţi oameni ştiu ;
10 Eu numai pentru azi port grijă,
Căci timpul e cu braţ de spijă —
Şi mîne pot să nu mai fiu !

II

Tu lauzi în cîntări mărirea
Tebanilor, el cîntă firea
Şi tot ce Thales cunoştea :
Eu cînt însă robia mea.

5 Nu flote m-au învins pe mine,
Nu regi cu tolbe largi şi pline,
Altfel de trupe m-au robit :
Doi ochi de foc şi-un glas iubit.

III

UNEI COPILE

De ce fugi, copilo, de mine ?
Obrajii tăi, rumeni ca tine,
Aprinşi par de rumeni şi plini,
Ca rozele vara-n grădini.

5 De ce fugi ? Am creţe pe frunte,
Am pletele rari şi cărunte ?
Ca părul tău alb de ninsori,
Nu-i alb nici un crin între flori.

Sînt crin eu, tu roză de vară
10 Şi flori cînd aşezi tu-n pahară,
Ce flori au un farmec mai plin
Ca roza lipită de crin ?

IV

Am scris vecinei mele
Să ştie că mi-e dragă,
I-am scris o faţă-ntreagă,
Dar n-aşteptam răspunsul —
5 Ce bună-i dînsa totuşi !

Pe cînd răsăreau stele,
Frumoasa mea vecină
Cetind ce-am scris, p-ascunsul
A rîs de milă plină —
10 Ce bună-i dînsa totuşi !

Şi ca să nu cred doară
Că nu-i sînt drag, stă gata
Răspuns să-mi deie fata,
Dar cum ? Ea nu şti scrie —
15 Ce bună-i dînsa totuşi !

Văzîndu-mă-n uscioară,
Ea însăși deci se fură
De-acasă, ca să vie
Răspuns să-mi dea din gură —
20 Prea bună-i dînsa totuși !

V

Aperi tu cu mîna tare
Pe pilotul dus pe mare,
Venus tu !
Dar pe-acela ce-ți servește,
5 Pe-un poet care iubește,
Pe el nu !

Las' pilotul ! Căci din apă
Undele cu timp îl scapă,
De-i bărbat.
10 Venus ! Apără-ți poetul,
Căci de-l lași se-neacă bietul
Pe uscat !

VI

Cîți picuri de rouă pe frunze sclipesc,
Atîtea pahare de vin să golesc !

Și cînturi atîtea să cînt eu cu drag,
Cîți muguri în vară pe codru de fag.

5 Și cîte steluțe pe cerul azur,
Atîtea săruturi de fete să fur.

Și cîți sînt aceia pe care-i iubesc,
Eu numai atîtea clipeli să trăiesc !

VII

MI-A ZIS MAMA

Mi-a zis mama, dragă fată,
Că-i păcat a săruta —
Nu te mai sărut ! Cu tine
Prea sînt păcătos aşa !

5 A, dar mama mea pe mine
Cît de mult m-a sărutat,
Şi-a făcut păcat ? Hai, fato,
Te sărut, că nu-i păcat !

VIII

„SOMNOROASE PĂSĂRELE"

Somnoroşii de cu sară
Prin culcuşuri se adună,
Se ascund în vro cămară —
Noapte bună !

5 Proştii pot să beie apă,
Cei beţi meargă să se culce —
Cîrcimăriţa-i ca un înger,
Vinul dulce !

Ce draci ! A săcat izvorul
10 Vinului ? Cîrcimarul tace —
De te dă pe uşă-afară,
Ieşi în pace !

Într-a nopţii feerie
Numai gura noastră sună —
15 Deja-i ziuă, cînd ne zicem :
Noapte bună !

PROFEȚIE...

Caligenes sfîrșește moșia de arat ;
O seamănă. Pe urmă — roman adevărat —
Dă goană-n urbea Romei să-ntrebe toți augurii
Că da-vor zeii nobili rod bun semănăturii ?
5 În Roma, cel mai vrednic augur, Aristofil,
E om cărunt, servește de cînd era copil,
Și poate să-mblînzească și viforul cu ruga.
La dînsul vine dară Caligenes în fuga,
Zicînd : — „Aristofile, să-mi spui tu de va fi
10 An bun și toamnă lungă, de pot nădăjdui
Să secer grîne coapte și pline-n spic ?" Pășește
La scîndura-i augurul, ia bobi, îi rînduiește
Vrăjind ; apoi mai face cu bățul său figuri ;
Își încruntează fruntea cu-atîtea-ncrețituri,
15 Dă roată prin odaie și numără într-una
Pe unghii, roagă cerul cu stelele și luna ;
Mai face-un hocus-pocus și-odată stă pe loc ;
Se-ntoarce și grăiește cu tonul de proroc :
— „De cumva e sămînța destul de roditoare
20 Și bine semănată, la caz dacă e soare
Și cald, pe cîtă vreme sub brazde ea va sta,
Pe loc ce ploi mănoase și calde vor uda
Cîmpiile, îți iese sămînța toată plină ;
Fii sigur că de cumva nu vei avea neghină
25 Și alte ierburi, grîul va crește ca un rîu
La caz că n-o să bată furtuna peste grîu,
Rupîndu-i paiul ; însă — de vei avea norocul
În orice fel să-ți aperi de cerbi și vite locul,

Ca nu cumva să-ţi pască din grîu — presupunînd
30 Că piatra nu te-o bate, nici bruma, şi scăpînd
De pasări să nu-ţi fure din boabe semănate —
Oricum, orice... În fine, spun zeii că tu poate
Avea-vei grîu, căci anul va fi dintre cei buni ;
Dar ţine minte bine : necopt să nu-l aduni !
35 Atunci ţi-or fi desigur grînarele înguste
De-or vrea din ceruri zeii să scapi fără lăcuste !“

GRAMATICA ŞI MEDICUL

Odată îmi trimise un medic renumit
Pe fiu-său la şcoală pe două luni, cu dorul
Să fac din el gramatic şi retor, căci feciorul
Isteţ era la vorbă şi gînd, un îndrăcit,
5 Da-n lună cu piciorul.

În şcoală eu, fireşte, voind să-l introduc
În taină de gramatici, încep cu poezia ;
Iau versul *Iliadei : „Să-mi cînţi, muză, mînia,*
Căci ea pe mulţi trimite la iad“, apoi apuc
10 Să-i spun ce-i prozodia.

Deseară, cînd băiatul se duce la părinţi,
El spune ce-i prin şcoală şi prinde să recite :
„Să-mi cînţi, muză, mînia, căci ea pe mulţi trimite
La iad“ ; vestitul doctor a prins să crîşte-n dinţi
15 Ca cei scoşi din sărite.

Atîta i-a fost şcoala băiatului ; de-atunci
El n-a venit la mine, căci tată-său pesemne
Ţinea c-aceste versuri sînt oarecum nedemne
De-un doctor ; dar în fine dai versuri unor prunci
20 Ca versul să-i îndemne.

Trecură zile multe, şi-odată mă-ntîlnesc
Cu doctorul pe stradă ; făţiş venind spre mine,
El rîde, mă salută, poftindu-mi bani şi bine,
Eu resalut, şi dînsul cu glasul prietinesc
25 Mi-a zis şoptind în fine :

— „Mulțam de ostăneală ! Tu vrei să-nveți pe fiu
În ce mod *să trimite la iad ?* Să plătesc taxă
La școală ? Dar acasă nu pot să-i dau eu praxă ?
Pe mulți trimit, amice, *la iad !* Deși nu știu
30 Nici boabă de sintaxă !“

ATLETUL DIN ARGOS

Eu, Stratofo din Argos, n-am brațe de titan,
Dar merg la Phliu și Pyton în fiecare an
La luptele cu pumnul ; mă prind și eu la trîntă,
Alerg, arunc cu discul — azi nu. Că-mi socotesc :
5 Eu dau vîrtos în alții, dar alții mă lovesc
Cu pumni, încît tot capul dogit trei luni îmi cîntă,
Și, braț la braț, rivalul mari unghii el împlîntă
În carne-mi, mă ridică, mă vîntură pe jos,
De-mi pîrăie spinarea și-mi frînge os de os.
10 De ce să-mi strămut oare din loc eu tot atomul,
De ce să-mi rup grumazii ? Ori ultimul meu scop
E sfînt ? Cum văd, sfințenia poftește să fiu schiop
Și orb, să nu mai samăn cu oameni ? Poate omul
Menit e să îngrașe cu sînge hipodromul ?
15 Ori, dacă am dinți, cere al Ledei mare fiu
Să-i samăn, să-i împrăștiu pe cîmpii de la Phliu ?

Azi ce folos am oare din pofta mea de luptă ?
Piciorul meu e schilav și mîna mea e ruptă ;
N-am păr pe cap, căci părul la Pisa mi-a rămas
20 În mînile lui Dandes, acel războinic, care
Așa mi-a tras în ceafă trei pumni, încît îmi pare
Că-i simt mereu ; ca dînsul așa pumni nu mi-a tras
Nici Clitomach din Teba, deși boleau cu anul
Acei ce-aveau să lupte din cesturi [1] cu tebanul.

25 Aveam doi ochi odată, şi ce dinţi aveam eu !
Dar am donat lui Timon un ochi, şi lui Menalca
Toţi dinţii, pe deasupra lăsîndu-i gratis falca
Şi buzele şi nasul, căci dînsul lovea greu
Şi nu voia să-mi creadă că-s domn pe capul meu !
30 Un rest de dinţi în gură lăsîndu-mi însă cestul
Lui Dandes, venea Dorus să-mi tabere şi restul !

Homer, dacă vorbeşte cu drept cuvînt minciuni,
Ar sta mirat s-audă, că eu de patru luni
Lipsesc numai din Argos şi ce toi se mai naşte
35 Din pricină că nimeni din tot oraşul meu
Nu ştie şi nu crede că Stratofo sînt eu !
Homere, tu, războinic de şoareci şi de broaşte,
Tu spui, că bietul Argus, ogarul, el cunoaşte
Pe domnu-său, cu toate că lînged de dureri
40 Nu-şi vede el stăpînul de douăzeci de veri !
Eu am lipsit de-acasă trei părţi din an, şi iată !
Azi nu numai ogarii din Argos, dar privesc
Chiar oamenii la mine ponciş şi mă numesc
Străin ! Ba chiar eu însumi mă-nfior cîteodată
45 Cînd îmi zăresc obrazul în apă, căci m-arată
Aşa diform de Pyton, de Phocis şi de Phliu,
Încît, de nu-s Tersite, dar pot Esop să fiu !

Şi nu mi-ar păsa mie de oameni ! Dar îmi pasă
Că mi-am pierdut tot dreptul la acaret şi casă,
50 Căci dac-a murit tata, lăsînd averea-ntreagă
Feciorilor, Olimpic, el frate-meu, azi neagă
Şi nu vrea să mă ştie că-s Stratofo, zicînd :
— „Ce vrei ? Eu am un frate, dar dînsul are-n rînd
Şi ochi şi nas şi gură şi păr şi fălci şi toate ;
55 Tu n-ai nimic, străine, şi tot ceri să-mi fii frate ?"
Şi toţi jucătorii tot astfel îmi vorbesc ;
Portretul, mai nainte d-a merge eu la luptă,
Mă dă frumos şi chipeş şi fără mînă ruptă
Şi nesucit la falcă : prin el mă dovedesc,
60 Căci nici decît nu-i samăn. Cînd eu nu-s eu, fireşte :
Ori eu minţesc pe Ares, ori Ares mă minţeşte.

*

DE CEA DIN URMĂ DATĂ

(spaniolește)

Veni-vor rîndunele de nou la primăvară
Și iar vor face cuibul sub streșini peste prag,
Pe marginea ferestii cînta-ți-vor ele iară,
Jucîndu-se-n amurgul seninului de seară,
5 Cînd dragul naște doruri și dorul naște drag.
Dar nu se vor întoarce nicicînd, iubită Lină,
Acele, cari odată zburau cu vesel joc
În giur de noi, sub nucul cel mare din grădină,
Cîntînd a ta frumseță de dulce farmec plină,
10 Cîntînd al meu noroc!

Pe frunzele de iederi etern va cădea rouă,
Și vînt în zorii zilii cu drag va scutura
Etern picurii limpezi din frunzele ce-i plouă
Mai clari ca două lacrimi din genele-amîndouă
15 Cînd ceasuri de durere muncesc inima ta.
Dar arse vor sta vecinic acele iederi care
Plîngeau cu ploi de rouă, cînd veseli și zglobii
Clăteam noi lin frunzișul și, cînd vedeam că sare
Un strop pe haina noastă, rîdeam cu desmerdare
20 Distrași ca doi copii.

Al serii vînt va bate etern peste huceaguri,
Etern va plînge fiul în fapt de demineți,
Tu iar vei juca hora, perdută prin șireaguri,
Să fluturi în vînt părul cel pal ca palii faguri
25 Cînd el pe albii umeri alunecă-n val creț.

Dar vecinic nu va bate, iubită Lină, vîntul
Acelor vremi, cînd ambii prin văi adunam fragi,
Tu flori puneai pe peptul aprins ca jurămîntul
Amorului, eu vesel visam că e pămîntul
30 Prea strîmt de oameni dragi !

În inima ta, dragă, de nou va da mlădiță
Iubirea ; știu eu bine, că iar vei iubi tu,
Și iar vei pune roze în blondele cosiță
Și *el*, plecîndu-și fruntea pe sînul tău, pe viță
35 De păr lipindu-și gura, tu nu vei zice : „nu".
Dar las' ! Te vei convinge că nu-s porniri curate,
Nu-i dor cum era dorul din arsul pept al meu,
Nu vei afla un suflet cu-atîta bunătate —
Și nu te-a iubi nimeni, cu-așa sinceritate,
40 Precum te-am iubit eu !

TILINCA

Împărat cu părul creț
Iese-n fapt de dimineți
În cerdac cu stîlpi în dungi
Și cu scări de marmor, lungi,
5 Și cum iese și cum vine
Sar argați să i se-nchine,
Și pe praguri el cum trece
Sar curteni să i se plece,
Să-i sărute din genunchi
10 Mîna dreaptă pe mănunchi,
Și-așternuți pămîntului,
Să-i sărute dînșii lui
Marginea vestmîntului.
Împărat cu păr[ul] creț
15 Vine lin, vine măreț,
Și cum iese și cum vine
Mi-l cunosc argații bine
De pe pas, de pe umblat,
De pe coiful de-mpărat,
20 De pe sunetul de pinten,
Că la pași e des și sprinten
Și-apoi are comînac,
Prețul lui trei țări îl fac,
Și mai are paloș, are,
25 Fără chip de cumpărare,
Că-i la vîrf cu vîrf de-argint
Cu plăsea de mărgărint,
Să n-am parte, dacă mint.

Și cum vine împăratul,
30 Stă la cap de scări argatul,
Cel mai mare din argați
Cu trei sulițe pe braț,
Cu trei frîne-n mîna dreaptă,
Și tot stă și tot așteaptă
35 Pînă-i vremea de plecat,
Pînă-i sămn de la-mpărat,
Să mai scoată din cel staur
Trei cai înșelați cu aur.
Cînd aduce caii trei,
40 Scapără piatra scîntei,
Joacă pajiștea sub ei,
Căci sînt cai de vijelie,
Cum nu-s alții-n herghelie,
Unul negru ca pămîntul,
45 Unul repede ca vîntul,
Altul — apere-te Sfîntul !
Că-i turbat de n-are loc
Parcă-i flacără de foc
Și cînd fuge, zări el suge,
50 Zboară ca porumbi cum fuge,
Și s-aruncă rîndunel :
Nu fug plumbi, cum fuge el.
Calul negru, cel dintîie,
Are-argint cusut pe frîie,
55 Și stăpîn are voinic
Pe-argitanul cel mai mic,
Că-l frămîntă și-l aleargă
Cît e zarea-n larg de largă ;
Cel mezin, iute ca vînt,
60 Are frîul tot de-argint
Și stăpîn voinic el are
Pe-argitanul cel mai mare,
Că-l frămîntă și-l alungă
Cît e zarea-n larg de lungă ;
65 Dară cel de-al treilea murg,
Ochii după el se scurg,
Și frîu are scump tezaur,
Frîu din pele de bălaur
Țintuit cu flori de aur,

70 Iar stăpînul lui anume
Numai unul e pe lume,
Numai naltul împărat,
Că de mici ei s-au dedat,
Şi la salturi şi la pasuri
75 Se cunosc numai din glasuri.
Şi ca vîntul frunza moartă,
Calul p-al său domn îl poartă :
Nu-l aleargă, nu-l alungă
Cît e zarea-n larg de lungă,
80 Nu-l alungă, nu-l aleargă
Cît e zarea-n lung de largă,
Fără-l vîntură şi saltă
Cît e zarea-n nalt de naltă !
Aşa cal nu s-a mai dat
85 Nici la Volbură-mpărat,
Şi-aşa roib de strană bună
Ca tăiat dintr-o furtună
Nu găseai, de-ai fi dat roată
Rotogol prin lumea toată,
90 De-ai fi tot umblat anume
Dintr-un colţ în colţ de lume.
Nu mergea, precum se merge,
N-alerga numai s-alerge,
Dar izbea potcoava-n glii
95 Şi trecea ca spaime vii,
Scăpărînd al urmei loc
Şi pe nări scăpărînd foc
Şi din ochi scăpărînd pară,
Scăpărînd potcoavă iară,
100 Căci dintîi zbura porumb
Mai apoi zbura ca plumb,
După plumb zbura ca vîntul,
După vînt zbura ca gîndul,
Se topea sub el pămîntul !
105 Pentru el întinsa zare
N-avea larg şi depărtare,
Căci era crescut în zări
Şi născut pe mal de mări —
Nu ştiu caii din ostroave
110 Nici de frîu, nici de potcoave,

Și tot fug și nu s-alină,
Că-s nezdraveni fără splină.
Și ce bine-i mai ședea
Cînd pe domn în scări avea,
115 Scări de-argint frumos gătite,
De mari meșteri făurite,
Cum mai bine se lovesc
Pe picior împărătesc ;
Cînd stăpînul îi da frîie
120 Și-l strîngea greu din călcîie,
Sărea ca trăsnit atunci
Năvălind pe șes și lunci,
De sta lumea din tot satul
Să se mire de-mpăratul.
125 Căci era-mpărat frumos,
Ca din spuma mării scos,
Subțire și nalt cu statul,
Rar bărbat om ca-mpăratul.
Blînd la glas, la minți deștept
130 Și cu toată lumea drept,
Avea țări pe zece plaiuri,
Zece țări ca zece raiuri,
Avea sute de ostași
Și comori avea-n oraș
135 Și de tot avea prin țară,
Nu-i lipsea nimic pe-afară,
Dar lipsea-i, lipsea-i în casă,
Nalta doamnă-mpărăteasă.

II

Împărat cu părul creț
140 Iese-n fapt de demineț
În cerdac cu stîlpi în dungi
Și cu scări de marmor, lungi,
Și cum iese și cum vine
Mi-l cunosc argații bine
145 Și pe loc grăbesc la staur,
Scot trei cai cu șea de aur.

Argitani cu păr bălai,
Doi s-aruncă pe doi cai,
Şi-mpărat cu păr creţ sare
150 Pe cal roib, pe cel mai tare
Şi tustrei pe caii lor,
Per din ochi, se perd în zbor
Şi se duc, ca duşi de zbor,
Şi, cum era loc frumos,
155 Împăratul se dă jos.
Şi ca el fac argitanii,
Ei descalecă şoimanii,
Şi tustrei în codru pasă
Şi săgeţi din arcuri lasă
160 După pui de turturele
Stînd părechi pe rămurele.
Sus pe creangă de fag vechi
Vezi părechi după părechi,
Iar deasupra lor mai sus
165 Stă, ca om pe gînduri dus,
Turturea fără soţie —
— „Şi d-ar fi orice să fie,
Eu din arc tot am să trag
Turtureaua de pe fag ;
170 Că, de-i singură lăsată,
Singură ea moartea-şi cată,
Haid' ! S-o văd dar săgetată !"
Împăratul cum grăieşte,
Cum el arcul şi-l găteşte,
175 Şi din mîni el coardă-ntinde
Şi din ochi cărare prinde,
Cînd e însă chiar la dat
Turtureaua s-a mişcat
Şi din grai a cuvîntat :
180 — „Împărate ! Mila ta !
Aibi tu milă şi nu da,
Că nu-s de-a fi săgetată,
Că-s de maica blăstămată
Vînturile să mă bată,
185 Să n-am loc şi pămînt drag,
Să trăiesc pe crengi de fag !

Am fost fată de-mpărat,
Maica mea m-a blăstămat
Să fiu turturea, ca ele,
190 Să zbor între turturele,
Să port aripi împenate
Nouă ani și jumătate :

Și-acești ani, întorcători
Rînd cu rînd de nouă ori,
195 Astăzi sînt împlinitori !“

TEOTOLINDA

Născută-n pat de rege din mamă-ncoronată,
Era Teotolinda cea mai frumoasă fată
P-a craiului pămînturi, şi craiul o iubea
Precum în lumea toată pe nimeni ca pe ea.

5 Rotunzi avea obrajii şi ochii vii, albastri,
Ca-n ţara Lumii-albe doi Feţi-frumoşi sihastri,
Ochi dragi cum au fost ochii crăiesei cu păr creţ :
De beat, te trezesc ochii, de treaz, de ei te-mbeţi !

Şi dac-a fost frumoasă, venit-au s-o peţească
10 Feciori înalţi ca steagul, de viţă-mpărătească,
Viteji aducînd zestrea în aur cumpănit,
Din patru părţi a lumii, cu-alai nepomenit.

Cîţi principi pe cai trupeşi şi albi ca nea de faur
Cu straie de mătasă cusute-n flori de aur ;
15 Cu perle, cu inele, cu noapte de comori,
Vineau, mai mare dragul d-aşa frumoşi feciori.

Dar fata privea rece la perle şi inele,
Căci toată bogăţia şi prinderea din ele
N-aveau atîta farmec, ca ochii vii şi dragi
20 A pagului, a celui mai tînăr dintre pagi.

Crescut pe străzi, copilul născut era pe paie,
Sărman, dar cu glas dulce, cu pletele bălaie,
Şi dac-a fost un înger pe străzi nenorocos,
Luat a fost la curte, căci prea era frumos.

25 Şi cum avea stat chipeş ş-obrazul ca oglinda,
Privea tot pe furişul la el Teotolinda,
Iar el glumea cu dînsa, distras şi nu ştiu cum,
Şi ambii ziua toată ştiau să-şi steie-n drum.

Pe ea mai mult o-mbată un pag în două clipe,
30 Decît pe viaţa-ntreagă splendoarea de principe,
Şi, de-ar veni toţi regii călări pe stol de zmei,
Ea mai cu drag se uită la pag decît la ei.

Dar dragostea stă-n inimi, în suflete stă firea,
De-ascunzi o fire totuşi, nu poţi s-ascunzi iubirea !
35 Şi cînd tu porţi o taină în inimă, din grai,
Din ochi, din pas tu însuţi te vinzi cu tot ce ai !

Şi n-a vorbit cu nimeni de pag Teotolinda,
Şi, ce-a văzut p-ascunsul, nimic n-a spus oglinda,
Şi n-au trădat-o ochii, nici zîmbetul deschis,
40 Dar visul — ah ! iubirea te vinde mult în vis !

Cum sta la pat odată, în somn privind-o craiul
Cu ochi de tată, dînsa şoptind alene graiul
Mişca din gură-ntr-astfel precum s-ar fi atins
D-o altă gură peptul şi-obrazul ei aprins.

45 El stă, el înţelege că fiică-sa iubeşte
Pe pag : de grea mînie el tot înalbăstreşte
Şi bate cu piciorul şi tremură plîngînd :
Atîta umilire lui nu-i încape-n gînd !

Un pag şi-o principesă ! Mai bine mort să fie
50 Decît s-audă, bietul, atîta mişelie !
Ha, moară ei ! Să moară scăldaţi în plumb topit !
Amor infam ! Nici iadul nu-i chiar aşa-ndrăcit.

A doua zi, şi-a treia, din faptul alb al zilii
S-a pus la pîndă craiul pe urmele copilii,
55 Şi, dacă ea distrasă nimic n-a observat,
El n-o pierdea cu ochii din zori pînă-n culcat.

Şi-n vreme cînd Amurgul dă umbre preste soare,
Copila întîlneşte la colţ de coridoare
Pe pag ; şoptesc în treacăt, ea-i prinde braţul drept,
60 El blînd îi pleacă fruntea şi-o duce către pept.

Un zîmbet — nu ! un ropot de sarbedă-njurare,
Un pas ca din afundul pămîntului răsare,
Şi două braţe vînjuri pe umerii lor cad ;
În flacări arde craiul, şi-i negru ca un iad.

65 Turbat încleaşta mîna şi tort în mînă rumpe,
Cămaşa principesei, ţesută-n fire scumpe,
De-a lungul se destramă pe-ntregul ei tivit,
Cînd fata, izbind trupul, degeaba l-a izbit.

— „Nemernico ! Păcatul azi colcăie din tine !
70 Cu zi de zi simţi-vei că răul este-un bine
Şi-n urmă vei ajunge, perzînd al tău onor,
Pe paturi criminale nevastă tuturor !

Să nu mai fii de astăzi născuta mea ! Să piară
Şi numele tău ! Ochii mai bine vreau să-mi sară,
75 Dar nu te iert ! Să-mi sece şi mîna pe mănunchi,
Chiar Dumnezeu să vie să-mi plîngă din genunchi !"

Apar atunci argaţii din uşă sub părete,
Ei prind pe pag sălbatici şi-l tîrăie de plete,
Şi prind pe principesa, şi craiul scos din minţi
80 Scrîşneşte cît dă sînge din gingeni între dinţi.

În larg d-ocol s-adună curtenii şi fac roată,
Acolo lasă craiul pe amîndoi să-i scoată,
Acolo el, mai vînăt ca vînătul talaz,
Loveşte-n principesa cu palma peste-obraz.

85 Plesnesc obrajii rumeni de larga lovitură,
Cald sînge năpădeşte cu şipote pe gură,
Şi ochii ei sînt tulburi precum în zi cu nor
E tulbure pârăul cînd fulgeră-n izvor.

Porunci apoi dă craiul pe pag cu vergi să-l bată,
Cu bici în patru plesne s-o smicure [1] pe fată,
În urmă să-i închidă sub gratii deschilin —
Făcut-au servi fanatici porunca din deplin.

Şi i-au legat cu lanţuri de stîlpii din ocoale
Şi-n vînt i-au lăsat cruzii cu piepturile goale
Şi rupt picura pieptul pe ţărnă brazde lungi
De sînge stors din rană de pleasnă-n şese dungi.

I-au pus apoi în temniţi, în unghiuri de odaie,
Sub zid îngust şi muced, p-un umed pat de paie,
Să zacă morţi de foame, de chinul repetat :
Atîta-i pentru tigri amorul un păcat !

Şi dînşii sufer toate ; trec luni şi ani în urmă,
Slăbitul pept să rupe, puterea-n ei se curmă,
Dar nu-i ucidea chinul cît doru-i ucidea,
Un dor să se mai vadă, căci nu se pot vedea.

Şi chinurile grele şi dorurile crunte
Lăsat-au ierni pe plete şi brazde largi pe frunte,
Culcuş era al morţii slăbitul pept al lor,
Dar peptul mort adese e viu pentru amor.

Şi nu mai credea nimeni în alt întors de soarte,
Trec şese ani, trec zece, trec zilele spre moarte :
De cînd Teotolinda şi pagul nu văd sori
Se-nvîrte pe cer anul de douăzeci de ori.

Dar într-o zi de toamnă, cînd fulgi acoper plaiul,
A prins a fi mai veşted din oară-n oară craiul,
Şi toţi vedeau cum ochii în frunte i se trag,
Iar cînd a fost în iarnă sta moartea lui pe prag.

În cel din urmă suflet tot omul simte milă.
Iertînd, el vrea să moară iertat de-a sa copilă,
O cheamă dar. Ea vine cu pasul tremurînd,
Mai palidă, mai slabă, mai tristă ca oricînd.

Căruntă, oase numai, ca jelea de tăcută,
Ea vine lîngă rege şi mîna-i o sărută,
Şi nu mai avea lacrimi în ochi, căci ar fi plîns
De tatăl-său, văzîndu-l aşa de slab şi stîns.

125 El vrea s-o agrăiască, dar sînge, nu cuvinte,
Îi bîlbîie pe buză cu larg şiroi fierbinte,
Şi-l tremură durerea şi junghiurile-l prind,
El urlă-n năduşeală, văzînd pe pag venind.

Bătrîn, să nu-l asameni cu cel d-odinioară,
130 Doi servi îi proptesc pasul şi-l ţin de subsuoară
Cînd el abia se trage păşind încetinel —
Zîmbind Teotolinda se-ntoarce către el.

Se văd, stau muţi, pe buză respirul lor îngheaţă,
Greu inima-şi alungă tot sîngele spre faţă,
135 Şi-s ochii de văpaie, ca pofta din tirani ;
Mult dor se troieneşte în douăzeci de ani !

Stau, parcă ei din vremuri un vis amar recheamă,
Să măsură cu gîndul, se-nfioră de teamă,
Se simt străini, căci chipul nu-i azi cel ideal,
140 Şi — braţ în braţ ei tremur ca valul lîngă val.

O clipă, numai una, ei gem de fericire,
Devin apoi mai palizi, şi slaba lor privire
Se-nchide ostenită, icneşte peptul lor,
Şi, strînşi în braţ, se clatin şi cad apoi şi mor.

145 Şi cînd îi vede craiul, îl fulgera deodată
Mînii şi nebunie, el scuipă peste fată
Şi bîlbîie : — „Amorul ! Nebun ca orişicînd !"
Apoi aşează capul şi moare blăstămînd.

August 1885

PATRU PORTĂREI

I

Din larguri de palată ies patru portărei :
Au coifuri, au ceaprazuri, au sulița la ei.

Nebun s-aruncă roibul, ca viforul pe luncă,
Trei cai cu el alături p-același pas s-aruncă.

5 Și zice portărelul, al cărui cal e corb :
— „Ca pajură pe Surgă, zdrobit, am eu să-l sorb !"

— „Ți-l strîng, pînă ce-mi urlă că nu-i mai trebe fete",
Vorbește cel ce fuge pe cal stropit cu pete.

Și cel pe calul muced răstește vulturel :
10 — „Așa să trăiesc ! Astăzi îngrop sulița-n el !"

— „De nu-l fac eu cenușă, să n-am de mama parte !"
Se joară cel cu roibul frumos ca scris în carte.

II

Un zmeu a dus pe Veta lui Trăsnet-Împărat
Pe Veta s-o găsească ei patru s-au jurat.

15 Și cine-o va aduce din Țările măiestre
O ia pe Veta doamnă și nouă țări ia zestre.

Să pleci orbiş la moarte, cînd zestrea-i lumi deloc,
Cînd ai pe Veta doamnă, să prinzi cu gura foc.

E ţara toată şesuri, ca ploaia-i de mănoasă ;
20 Şi n-are-n lume seamăn Saveta de frumoasă.

Ca malura de negri sînt ochii ei duioşi,
Obrajii ei molateci ca zmeura de roşi.

E ruptă din zori palizi, căzută e din soare :
Căci glia, cît de stearpă, pe urma ei dă floare.

III

25 Şi patru cai aleargă cu patru portărei,
Topeşte-se pămîntul cum tremură sub ei.

Ajung la mănăstirea din crîngul de fagi tineri,
Cer sfat, şi le dă sfaturi vrăjite sfînta Vineri.

Le spune că departe, pe rîu de mărgărint,
30 Sînt poduri cu părcane cioplite din argint.

Sub nalt grindiş d-aramă stau cîşiţe de aur,
Şi-acolo străjuieşte mereu cîte-un bălaur.

De scapi de dînşii teafăr, ajungi să poţi vedea
Palatele de glajă pe-un munte de mărgea

35 „Şi cine-i om să lupte cu zmeu, ca să-l omoare,
Stăpîn va fi pe Veta, pe chei şi pe zăvoare.

IV

Hei, Trăsnet-Împărate ! Mulţi ani cu har de domn !
Feciorii tăi deşteaptă tot iadul azi din somn !

De-ar da spre cer năvală, şi-n cer ar face strungă,
40 Voinici, cît să-ţi răstoarne pămîntul într-o dungă.

Ei per în Răsărituri, ca șoimii zboară zbor.
Se duc cum nu se duce nici dragoste, nici dor.

Ei trec în Lumea-neagră, trec rînduri de movile
Și trece-o zi, trec două, trec cinci și șepte zile.

V

45 Dar cînd a fost în ziua d-a opta, pe-nsărat,
În zări, departe-n funduri, un cal s-a arătat :

Cu tarnița pe șolduri, cu frînele-n picioare
Și galbin călărețul ca prinsul de lingoare.

Trei cai aleargă-n urmă-i sălbatici de merei ;
50 Să-i vezi și să-ți faci cruce de bieții portărei !

Ei fug mîncînd pămîntul, ar soarbe-n gură marea
Căci nu-i încape șesul și nu-i cuprinde zarea.

Și geme portărelul, al cărui cal e corb :
— „E nalt, cît e nalt cerul, cît iadul e de orb !"

55 — „Hu, tot îs de cutremur, și gheață simt în spete",
Suspină cel ce fuge pe cal stropit cu pete.

Și cel pe calul muced oftează tulburel :
— „Să-mi dai pe Cosinteana, eu tot nu lupt cu el !"

— „Nu, da' să-mi dai tot cerul și și din rai o parte",
60 Vorbește cel cu roibul frumos ca scris în carte.

Și cum izbesc ei fuga răzleți într-un șireag
Îi vede maica Vineri din tindă, de pe prag.

Din cîrjă ea ridică bătrînele sprîncene,
Și dă din cap privindu-i la margini de poene.

65 — „Sînt tari feciori la spusuri, dar slabi la făptuit :
Vitejii lumii noastre de mult s-au pristăvit [1].

Cînd n-au curaj în suflet, de ce se bat nebuni ?
Nici Dumnezeu nu face cu cei fricoşi minuni.

De nu te-a născut cerul voinic să lupţi cu zmeii,
70 Degeaba măsuri cîmpii, căci paţi ca portăreii.

Nu-s toţi viteji de luptă, cîţi stau în şeauă puşi —
Viteaz e numai unul, şi-l cheamă Pipăruş !“

RODOVICA

Baladă din popor

Tot cerul la vest era-n purpur scăldat —
Doinind treceau veseli flăcăii prin sat
Cu luciile coase pe-un umăr robust,
Şi fete, cu ochii din soare de-august,
5 Treceau avînd furcă la brîne.
Pe-un laiţ, sub veche tulpină de fag,
Eu stam privitor, cum d-a pururi mi-e drag
Să stau şi din ochi de-amărunt să privesc
La sate tot mersul de trai românesc,
10 Ca sfînt trai din vremuri bătrîne.

Era după Paşti, şi era un timp bun.
Vedeam îndeparte un vînăt cordun [1]
De munţi şi pe dînşii al iernilor giulgi ;
Cireşii ningeau căzătorii lor fulgi
15 De albă şi nobilă floare.
Ici-colo vreo fată fugea la fîntîni,
Veneau păcurarii cu tulnice-n mîni,
Şi boi tăngăneau cîte-un clopot la gît,
Copii se jucau lîngă plopii din rît
20 Şi-un fluier plîngea-n depărtare.

Şi, cum stam pe trunchiul de fag răzimat,
Lenos avînd capul pe spate lăsat,
Priveam într-un loc la o cruce de străzi :
Stăteau înaintea cutării ogrăzi

25 Flăcăi într-o deasă grămadă.
Pe rînd s-adunară mai mulţi trecători,
Eram curios eu, la ce-s privitori ?
Întreb pe-un moşneag ce venea dinspre ei,
Şi-mi spune ; şi plec eu să văd dară ce-i ?
30 Am stat şi-am privit de pe stradă.

Pe prispă de lut, avînd furcă la brîu,
Stă Vica, şi părul ei galbin ca grîu
Desprins din pletenci, preste umărul drept,
Se varsă val blond pe rotundul ei pept,
35 Aşa, ca-n icoane la îngeri.
În mînă cu fir, el se-nfiră pe fus,
Dar gîndul copilei departe stă dus,
Şi blînzii ochi, negri ca sufletul trist,
Ca noaptea cînd Precesta naşte pe Crist,
40 Sticlesc într-o rouă de plîngeri.

Şi mă-sa, stînd palidă jos lîngă ea,
Cu dragoste drept între ochi îi privea,
Şoptindu-i cuvinte să fie cuminţi,
Dar fata se-ncoardă şi geme-ntre dinţi
45 Şi bate-n pămînt cu ciobota ;
Apoi stă domoală, cu fruntea-n pămînt,
Şi mie-mi părea, cum priveam, ceva sfînt,
O mamă-n genunchi, adiind-o p-obraz
Pe fiică-sa, astfel stă Maica-n privaz
50 La crucea de lemn din Golgota.

— „Tu, Vică, m-auzi, Rodovica ? Socoţi,
C-aşa-i de cînd lumea şi nu mai mor toţi ;
Şi haida, că doară tu nu eşti de plumb,
Tu dragostea mamii şi-al mamii porumb,
55 Mă faci tu să plîng eu de tine !
Că nu-ţi mai stă gîndul la fus şi la tort,
Totuna-i, dar răul din viu te dă mort,
De rău mă tem, Vică, mă tem de Ceas-rău,
Şi vezi că stau satele-n plînsetul tău —
60 Să nu te gîndeşti că-ţi stă bine !"

Şi lung o sărută şi-o strînge la pept,
Şi capul plecat i-l aşează ea drept,
Şi blînd i se joacă p-obrazul de nea,
Şi rîde, că doară va rîde cu ea,
65 Şi plînge şi cît o mai roagă.
În aste vremi, pîlcuri de oameni veneau,
Miloşi cîte-o seamă, iar alţii rîdeau ;
Alături de mine primarul din sat
Zbera prin mulţime c-o gură de sfat :
70 — „La doctor ! Căci n-are o doagă !"

Sărmana ! Ei, oameni care nu o-nţeleg,
O mînă la doctor, cînd satul întreg
Vorbeşte că Vica de mult îl iubea
Pe Nandru, că beată de dragoste ea
75 Perdutu-şi-a capul şi firea.
La clacă, ori seara cînd ţin şezători,
La joc pe la Paşti, şi-n dumineci la hori,
Pe prund în amurg, la Crăciun în vergel,
Ea nu-şi dezlipeşte nici ochii de el,
80 Că vai ! cum o-nvinge iubirea !

Ş-acum, desperată că nemţii l-au dus
Pe Nandru-n cătane, ea-n gînduri s-a pus,
Ş-o doare durerea de milă cu drag
Şi stă, ca cioplită, stă ceasuri pe prag,
85 Nici moare şi nici nu trăieşte.
Şi-acum, înspre seară, cu păr despletit,
Şi galbină-n faţă ca cei ce-au murit,
Nebună plecase, cu furca în brîu,
La moară, cu gînd să s-arunce în rîu,
90 Şi mă-sa a prins-o, fireşte.

— „Vai, lasă-mă, mamă ; de ce nu mă laşi ?
Mai bine cu giolgiul p-obraz în sălaş,
Mai bine sub moară de hrană la peşti,
Vai, lasă-mă, mamă, de ce mă opreşti ?

95 De vrei, cu săcurea mă taie !
Că n-am, cît pămîntul, tot fată să şed !
Că ştiu că pe Nandru eu n-am să-l mai văd,
Cînd văd eu că neamţul mi-l pune-n şireag
Şi-l poartă cu trîmbiţi şi-l joară pe steag,
100 Şi-l duce să moară-n bătaie !"

Şi plînge, ea plînge de varsă părău,
Stă ruptă şi suptă de-al inimii rău,
Îmbăieră mînile-n părul blondin,
Şi palidă, parcă beuse pelin
105 Nu-şi află răpaos copila.
Şi mă-sa, cu fraţi şi cumetri s-au pus
S-o tragă în casă, şi-au dus-o pe sus,
Şi ea-n zvîrcolire nebună gemea —
Mereu mă cutremur cînd cuget la ea,
110 Şi-atunci am stat veşted de milă.

Şi cei adunaţi se-mprăştiară pe drum ;
Şi iarăşi primarul da sfaturi : — „Nicicum !
Cu bine nu-i bine, şi-i rău cu sudălmi :
Să-i trag eu din zdravăn vro cîteva pălmi,
115 S-o vezi cum se scutură-ndată !
S-o bat ca la chip şi s-o leg eu butuc,
O dată, dar numai o dat' să-i apuc
Cosiţele-n stînga ş-apoi s-o plesnesc
Cu dreapta, să-i sară cel sînge drăcesc,
120 Că-i prea îndărătnică fata !"

*

A fost într-o mercuri aceasta ; iar joi,
În zori am plecat la oraş, şi napoi,
D-atunci neputînd a mă-ntoarce la sat,
Trecut-au luni multe şi eu mi-am uitat
125 De firul povestii cu Vica.
Ţineam, dintru-ntîi, că plînsorile ei
Sînt lacrimi de care plîng mulţi farisei,
Aşa-mi venea-n suflet să cred lămurit,
Că tot acel joc a fost joc făţărit,
130 Ori prea mult jocat din nimica.

Dar ieri, din răvașul de-acasă trimis
Din sat, între altele cîte mi-a scris
Un prieten, eu aflu că Nandru e mort,
Și Vica — ea, blîndă la vorbă și port,
135 Ea n-a fost fățarnică biata.
Cătană la tunuri de cînd a plecat
Recrutul, s-a pus de-atunci Vica pe pat
Beteagă de friguri, și boala crescînd
Prin dorul iubirii, prin unicu-i gînd,
140 Ca moartea topitu-s-a fata.

Pe Nandru, cum sta cercelînd [2] într-o zi
Un cal, plecat fiind, calu-l lovi :
I-a-ntrat pînă-n crieri copita de cal,
Și-a doua zi Nandru, pe pat în spital
145 Muri sub cuțite de medici.
Și, cînd a prins veste de mortul recrut,
A rîs cu amar și din greu a gemut
Copila : de-atunci în zadar a mai fost
S-o mîngîie mă-sa cu vrăji și cu post
150 Și zilnic c-o miie de predici.

Și, cînd într-o noapte cu pal luminiș
De lună, părinții-i dormeau, pe furiș
Din pat ea se scoală și iese-n ocol
Încet, în cămașă, desculță,-n cap gol,
155 Și pleacă spre moară, grăbită.
Și roata să-nvîrte și surd vuiet dă.
Deodată — tac apele, roata, ea stă :
Cînd iese morarul să-i caute de chip
Dă-ncolo, dă-ncoace și află pe șlip
160 Sub roată pe Vica zdrobită.

Mai bine sub moară de hrană la pești ! —
Tu n-ai cetit cărți cu novele domnești,
Tu n-ai învățat a iubi ca-n salon,
Cochetă-ntrupînd paragrafi de bonton :

165 Să leșini, să plîngi în nimică.
Cu inima caldă, cu sufletul viu,
Cu-ntregul lor clocot de sînge, azi știu
Puţini să iubească, și tu ai știut,
Dormi blînd ! Și-n etern pe mormîntul tăcut
170 Răsară-ţi crini albi, Rodovică !

Sibiiu, 15 mai 1888

CEAS-RĂU

Baladă

Pe cînd clopotul de sară
Sună lung și legănat
La biserica din sat,
Nina șade-n prag afară
5 Și-ascultînd cum bate rară
Boarea-n crengile de fag,
Fata toarce ; stînd pe prag
Fata toarce ;
Plinul fus ușor se-ntoarce
10 Pe sub degete cu drag.

N-are Nina scumpă salbă,
Nici înauriți cercei,
Că-s săraci părinții ei, —
Dar ea are față albă,
15 Ca tăiată-n flori de nalbă,
Oblu trup ca bradu-n plai
Ea mai are ; păr bălai
Ea mai are,
Și-apoi doi ochi, pentru care
20 Două-mpărății să dai !

Blîndă ea, ca faptul sării,
Vara cînd e cer senin,
Visător, cu un suspin,
Ea privește-n latul zării
25 Cum, din negrul depărtării,

Vine-un nor, privind la nor
Nina cîntă ; cu mult dor
Nina, cîntă,
Și-a ei gene tainic zvîntă
30 Picurii din preajma lor.

Dar pe loc ea schimbă glasul
Și silește zîmbet plin,
Căci aude pas vecin ;
Bate-n casă șase ceasul,
35 Cînd s-oprește-n tindă pasul :
Lîngă fata tinerea,
Mă-sa vine ; lîngă ea
Mă-sa vine.
Și-o întreabă cu suspine :
40 — „Ce-i cu tine, draga mea ?!"

— „Nu-i nimic ! răspunde fata,
Mamă dragă, nu-i nimic !
Pentru dragosti de voinic,
Gata-i sapa și lopata
45 Și făcliile stau gata,
Căci o jale-ncetișor
Îmi tot vine ; negru dor
Îmi tot vine
Și gîndesc cum c-ar fi bine,
50 Mamă dragă, eu să mor !"

Fata zice și zîmbește,
Mă-sa greu a tresărit :
— „Vai de mine ! Ce-ai grăit ?
Draga mamei, ce-ți lipsește ?
55 Taci, că vraja te pîndește
Cu păcat, de capul tău
Să se lege ; cu ceas-rău
Să se lege ;
Nu-l chema, că te-nțelege !
60 Ne ferească Dumnezeu !"

— „Ceasul-rău — fata suspină —
Unde-i, mamă, ceasul-rău ?
Bun și drept e Dumnezeu,
Dar la toate-s eu de vină !“
65 Zice Nina și deșdină
Din bălaiul păr buclat
Roze două ; a sfărmat
Roze două,
Și-n potop întreg de rouă
70 Ochii ei i s-au scăldat.

— „Oh, tu știi de bună seamă,
Că din suflet îl iubesc
Și tu știi că pătimesc
Pentru Sandru, dragă mamă !
75 Cît de cu iubiri mă cheamă
Sufletul, să mi-l fac steag
Pentru Sandru : cîte trag
Pentru Sandru !
El abia-i un copilandru,
80 Vai, dar cît îmi e de drag !

Cînd în sat pornește hora,
El mă jură p-un inel,
Să-mi țin ochii tot la el —
Și, ca fratele și sora,
85 Noi în ciuda tuturora
Stăm cu glume, rîzători
Pînă-n noapte ; și din zori
Pînă-n noapte,
Purtăm vorbe tot în șoapte —
90 Nu mi-l las, să mă omori !

Vai, ș-aseară în șezătoare
El de mine s-a ferit,
Mamă ! Parcă-i otrăvit,
Ori drăguță alta are !
95 Tot rîdea cu fiecare,

Numai mie nu-mi rîdea
Vesel dînsul ; povestea
Vesel dînsul,
Pe cînd mie-n taină plînsul
100 Brîu din inimă-mi rupea.

Tot așa o seară-ntreagă
Numai cu străine-a stat
Și făcea cu ele sfat, —
Și da semne să-nțeleagă
105 Că lui Nina nu i-e dragă !
Iar eu, mamă, suspinînd
Stam pe laiț ; tremurînd
Stam pe laiț,
Mai la foc, mai la opaiț
110 Ochilor de lucru dînd.

Dar dușmancele-s, măicuță,
Tot dușmance cum văd eu ;
Căci știind năcazul meu,
Mi-a zis Fira lui Sulcină :
115 «Ce ți-ai pus de gînd tu, Nină ?
Poate-n rîs te-a supărat
Sandru doară ? te-a lăsat
Sandru doară ?
De, dar taci tu, surioară,
120 Că mai sînt feciori în sat.»

Oh, și Sandru, Doamne sfinte !
El care de alte dăți,
Ar fi smicurit bucăți
P-acel om cu-așa cuvinte,
125 Tot rîdea ca scos din minte,
Și-n batjocură privea
Lung la mine ; ochi ținea
Lung la mine
Și cotind fete străine,
130 Pricină de rîs făcea.

Mamă, pentru ce se ține
Sandru chiar așa-nținat ?
Știu că nu-i el de-mpărat !
De ce-și bate joc de mine ?
135 Dacă-i place oarecine,
Mai frumoasă de-a dorit,
Las' să-i placă ; de-i orbit
Las' să-i placă,
Dar, de-am fost fată săracă,
140 Pentru ce m-a amăgit ?

Așa-i mamă, oare-n țară,
Tot așa-i în orice loc ?
Dragostea-i numai de joc ?
Sînt sătulă de joc dară !"
145 Și plîngea cu jale-amară
Și ținea privirea-n jos
Tot într-una ; dureros
Tot într-una
Vărsa lacrimi, pe cînd luna
150 Răsărea de dup-un dos.

— „Bată-l crucea, că s-arată !
Vai de mine ! ceasul-rău !
Ne ferească Dumnezeu !"
Strigă mă-sa-nspăimîntată,
155 Și privește lung la fată,
Lung, căci fata-ngălbenea
Tot mai tare ; ea strîngea
Tot mai tare
Pumnii săi ; mă-sa-n rugare
160 Pe toți sfinții miluia.

Dar copila hohotește ;
Lasă caier, lasă fus.
Veselă s-aruncă-n sus
Și tot cîntă și horește
165 Și la mă-sa lung privește.

— „Hei, pe mine m-au hrănit
Ceasuri-rele ; m-au iubit
Ceasuri-rele..."

. . . .

Pentru doruri tinerele,
170 Multe fete-au-nebunit !

1888

LA LOGODNĂ

Baladă

— „M-așteaptă Nora la palat ?
Marcele, iute, iute !
P-un cal, pe cel mai înfocat,
Să fiu în trei minute !“
5 Marcel s-a dus, el a venit ;
La scări un cal, frumos gătit,
Nechează, sare-n tropot.

Pe cînd steluțe-n cer apun,
Trill bate drum de-a dreptul,
10 Se duce calul, cal nebun,
Cît strîmt îi pare peptul.
Menard, ca și Trill, o iubea
Pe Nora ; doi, iubiți de ea,
Din doi s-alegi pe cine ?

15 Frumoși și nobili amîndoi,
Război trebe să poarte,
Și, cel ce biruie-n război,
E cel iubit de soarte.
Rivalii-ncruntă arma lor,
20 Cîștigă Trill acest amor,
Menard e-n pat de moarte.

— „Hei ! plîngă, geamă cel murind
Și mii de griji apese-l !
Deasupra mea doi sori s-aprind
25 Și-mi văd sufletul vesel !

Chiar azi, haihui ! eu voi chema
Pe cel ce moare, hahaha,
La joc, că-i azi logodna !

Mă cheamă Nora la palat,
30 Al ei sînt pe vecie !
Cînd n-am rival, ea mi-a păstrat
Întreg amorul mie !
Menard e mort ; eu l-am ucis !
Dar piară ! Pentr-un dulce vis
35 Aş perde lumea-ntreagă !"

Greu suflă peptul ; raze vii
Apar în răsărituri,
Se duce calul pe cîmpii
Ca-n gînd, aşa ca-n mituri.
40 Dar — iat-un lup ! Stă roibu-n loc,
Necheazá, sare plin de foc
Şi-aleargă fuga spaimei.

În pept sta capul, coama-n vînt,
Crunţi aburi ies pe nară ;
45 În scări piciorul, pe pămînt
Un trup de conte ară
Şi, cum ara, de el spăriat
Aleargă duplu de turbat
Spre punţi şi porţi fugarul.

50 Acolo stă ; duc servitori
În sală pe sfărmatul,
Dar vai ! îl fulgeră fiori
Şi nu-l încape patul.
E Nora ea ? El e Menard ?
55 Obrajii ei ca focul ard,
Şi ochii lui ca focul.

„A fost rănit, dar nu din greu,
Precum credeai tu, Trille —
El azi trăieşte şi-i al meu !
60 De mîne-n şepte zile

Vom fi, amor în Crist jurat,
Nevastă eu, şi el bărbat ;
Azi, Trille, e logodna."

— „Şi m-aţi chemat voi, să vă fiu
65 Eu martor fericirii ? —
Hah, iadule, că nu-s azi viu !"
El crunt priveşte mirii,
Se zvîrcole ca un copil ;
Menard s-apropie de Trill
70 Să-i lege rana triplă.

— „Pe mine vrei tu să mă legi ?
Menarde, tu pe mine ?
Dar n-ai ochi, n-ai, să mă-nţelegi
C-aş rumpe azi din tine,
75 Aş rumpe-n dinţi ?! Vai fugi, vai fugi,
Că-mi pari vampir, că tot îmi sugi
Răsufletul din suflet !"

Spre Nora-ntoarce-un ochi zdrobit :
— „Aşa să-l vezi, în rană
80 Perind, pe cel ce l-ai iubit,
Tu fiară, tu Satană !"
Apoi el moare blăstămînd,
Căci lui îi pare ca şi cînd
În rîs Menard i-ar zice :

85 — „Hei, plîngă, geamă cel murind
Şi mii de griji apese-l !
Deasupra mea doi sori s-aprind
Şi-mi văd sufletul vesel !
Chiar azi, haihui eu voi chema
90 Pe cel ce moare, hahaha !
La joc, că-i azi logodnă..."

Hordou, 1886

LEAC PENTRU DRAC

Anecdotă poporală

I

Stă Cinica supărată
De trei zile-n pat culcată,
Nici nu doarme, nici se scoală,
Bat-o pustia de boală !
5 Iar bărbatul supărat
Stă pe laiță lîngă pat.
— „Vai de mine, Filimoane !
Stai ca sfîntul din icoane,
Și-ți înholbi ochii la mine,
10 Nu vezi tu că nu mi-e bine ?!
Ce-mi tot stai plouat ca ceuca,
Parcă ești lovit cu leuca ?
Eu mă macin de beteagă
Și tu iai lucrul de șagă ;
15 Nu ți-e milă, nu ți-e greu !
Valeo, vai de capul meu,
Că mă strînge-n pept amarul
Și tu nici că-mi ai habarul !"
Filimon, el om milos,
20 Sta năuc, din fire scos :
— „D-apoi ce să fac, Cinică ?
Spune-mi ; că nu-mi spui nimică !"
Pricepînd că asta-i asta,
A-nceput la plîns nevasta :
25 — „N-am odihnă și n-am stare,
Nu-mi tignește de mîncare ;
Noaptea numai mă-nvîrtesc,
Nu pot să mă odihnesc !

Parcă ard pe jar și foc
30 Și mă mut din loc în loc,
Și tot stau și tot mă duc,
Nu știu de ce să m-apuc !
Mi-a spus lelea Catarină,
Că m-au prins dureri de splină,
35 Boală rea, dar încă boală :
Rar om din bolit se scoală !
Și de mor eu, — mor, vezi bine —
Ce te faci tu fără mine ?
Adă-mi leac ! Aducă-l dracul !
40 Și rozole [1]-mi este leacul,
Și-n rozole presărată,
Nucă de mare sfărmată
Ca s-o fierb apoi la foc
Cu muștar și busuioc,
45 Iar din astă beutură
Să trag cîte-o-nghițitură,
Pînă mi s-a-ntoarce buna,
Dimineața să beau una,
La amiazi două, ba trei,
50 Mai deseară cîte vrei.
Mi-a spus lelea Catarină
Că junghiul mult e de vină,
Și de multul ridicat
Spată ruptă-am căpătat,
55 De vreau să fiu sănătoasă
Nu-i bine să ies din casă.
Vai, bărbate, de ți-s dragă,
Fii tu bun, fii bun și-aleargă
Pînă-n tîrgul lui Cărare
60 Și-mi adă nucă de mare !
Te rog ca pe Dumnezeu,
Bagă-te la făgădău
Și-mi adă-o glajă de bere
Ori vin, că-l beau cu plăcere,
65 Iar de nu-i aduce vin,
Adă-mi măcar rostopcin —
Nu că l-aș bè bucuroasă,
D-apoi — vai, mîndru miroasă !...

Și-mi adă trei pîni de grîu
70 Din șatră de la Tîrziu,
Dar pîni — știi tu, cucuiete,
Pare că mănînci burete !
Căci precum sînt de morboasă
Cu mălaiul nu fac casă,
75 Dar din pită cumpărată
Tot voi ciuguli vrodată..."

II

Bun și bucuros ! De frica
Ce-o purta pentru Cinica,
Filimon ia traista-n spate
80 Și-apoi — drumul la cetate.
Mergea iute și-ndesat,
Ca de vîntul rău mînat ;
Nu-și da rîndul să se ducă
La cetate după nucă —
85 Și-n oraș cînd n-ar afla
Leacuri la nevastă-sa,
Hotărît era, săracul,
Să se ducă chiar la dracul !
În cetate dacă pică,
90 El s-a dus la apotică,
Acolo de tot se are,
Și găsești nucă de mare.
Poticareșul Proțap,
Om cu multă lume-n cap,
95 Îi dă nucă, și-l întreabă :
— „Ce stai, bade, ca o babă ?"
Filimon n-ar fi prea vrut
Să-și deie gîndul știut
Căci de ! Eu socot în mine,
100 Că i-a fost poate rușine.
Dar gîndea : „Nici eu nu-s prost !"
Și i-a spus precum a fost.
— „Ce ! S-a betejit Cinica ?
Las' că nu-i va fi nimica !

105 Zice chir Proțap, la dracul !
Știu eu petec la tot sacul !
D-apoi nuca ? Ea nu-i bună,
Căci împrăștie, n-adună :
Ci de vrei, îți dau îndată
110 Medicină minunată —
Vezi bine, e scumpă tare,
Rar apotecar o are —
Dar atîta e de bună,
Cît nevasta, nu-ntr-o lună,
115 Ci privești la ea prin casă
Pîn' se face sănătoasă !"
Filimon pare că-nvie !
— „Zău că-i scumpă ! D-apoi fie !
Și-apoi scutură din cap,
120 Dă-mi-o, domnule Proțap !"
Chir Proțap e om cu sfaturi ;
Chir Proțap pășește-n laturi
Și deodată — trosc ! Pe loc,
Filimon se face foc,
125 Și de spaimă-n șepte calcă
Și se vaietă de-o falcă,
Bună palmă ! Și-n curînd,
Trosc ! Ce lucru fără rînd !
Și — gîndeai, că Proțap zboară —
130 Palma, trosc ! a treia oară !
Filimon clătește capul,
Ce draci, e nebun Proțapul ?
Dar Proțap, el : — „Dragul meu,
Vezi ce leacuri știu da eu !
135 Ei, dar leac ! Așa mi-e leacul,
De-nvăț polca și pe dracul !
Du-te, dragul meu, acasă,
Pune-te lîngă boreasă,
Și o strînge lîngă tine,
140 Și cînd îți va cădè bine,
Dă-i așa o lovitură,
Cît să-i joace dinții-n gură —
Ș-apoi o să vezi, fărtate,
Că-i per junghiurile-n spate !

145 Şi de-a mai durè-o splina,
Repetează-i medicina,
Şi-apoi oricînd va durè-o
Tot la trei parale ia-o !
Şi te jur pe D[umne]zeu
150 Că ea nu va duce-o rău !"

III

„Leac de splină-n pălmi ! Sărace !
Ce zmei roşi voi şti eu face ?
Să-i dau pălmi ! Să-i dau din plin
Pumni, în loc de rostopcin ?
155 Şi-n loc de pîni cucuiete,
Să-i dau raci, ca să se-mbete ?
Ba eu nu ! Dar, cine ştie,
Chir Proţap nu-i ciocîrlie ;
Chir e chir şi-i om cu veste,
160 Şi-a văzut multe neveste ;
N-am ce zice, chir e drac !
Tot atîta ! Haid' să fac !" —
Acasă dacă soseşte,
Nevasta-i plîngea morţeşte,
165 Că : — „Nu pot şi nu mai pot !
Vii, bărbate, şi-aduci tot ?"
— „Viu ş-aduc ! Da' cum nu, dragă,
Numai să nu fii beteagă !"
Şi-o cuprinde-n braţe el,
170 Tot cu drag, cu frumuşel,
Şi cînd i-a venit la cot,
I-a lipit o palmă-n bot
De-i săriră trei măsele,
Şi vedea prin casă stele !
175 — „Ce-ţi mai spuse Catarina ?
Doare-te ş-acuma splina ?
Mai ai junghiuri, mîndrulucă,
Să-ţi mai dau sîmbur de nucă,
Că-am adus cîte pofteşti,
180 Numai să te lecuieşti !"

Şi turbat el se răsteşte ;
Iar nevasta-ngălbineşte ;
Mîna el iar o ridică,
Dar atunci biata Cinică :
185 — „Vai bărbate, stăi odat'
Stăi, că mă scobor din pat !
Nu mai da, căci faci păcate !
Ard-o focul de cetate !
Mulţumesc lui Dumnezeu
190 Că m-am mîntuit de rău !"
Şi din pat se scormoneşte,
Ia peptar, se-mbrobodeşte,
Şi de-atunci — minune-ntreagă —
N-a mai fost de fel beteagă !

IV

195 După cîtva timp, măi frate,
Filimon pleacă-n cetate,
Nu ştiu cum şi după ce.
Vorba numa-atîta e,
Că umblînd el prin cetate,
200 Pe la chir Proţap se-abate.
Poticarul cît ce-l vede
Îi dă scaunul de şede
Şi-l întreabă cum a umblat
Cu leacul ce i l-a dat.
205 Mai are Cinica boală ?
Filimon atunci se scoală,
Face-un pas spre chir şi — trosc !
Bună palmă ! — „Recunosc
Cum că-i leacul bun anume ;
210 Dar eu încă-s de pe lume !
Trei pălmi bune mi-ai cîrpit,
Pe tustrele le-am primit :
Una, căci mi-ai dat-o mie,
Ca de-nvăţ dînsa să-mi fie,
215 Şi să nu plîng pe femeie
Chiar să văd că stă să pieie !

N-am știut, am învățat-o,
Mulțumesc, deci, că mi-ai dat-o !
Cea de-a doua palmă-a fost
220 Leacul tău ; mi-ai spus de rost,
Că s-o dau nevestei mele,
Spre-a o ispăsi de rele :
Mulțumescu-ți și de asta,
Că mi-am lecuit nevasta !
225 Pîn-aicea-i omenie ;
D-apoi palma cea de-a treia ?
Împrumut mi-ai dat-o numa :
Și-apoi, vezi, ți-o-ntorn acuma !
Și ți-o dau de-nvăț, vecine,
230 Căci dacă-am venit la tine
După leacuri oarecui,
Ai putut atunci să-mi spui,
Să-mi spui numai ce-am de-a face,
Nu să-mi dai tu pălmi ! De-ți place,
235 Mulțumește-mi, chir, din gură
Că ți-am dat învățătură,
Ca să știi că nu stă bine
Să dai pălmi la orișicine !
Sîntem chit, Proțapul meu !
240 Domniata, Cinica, eu, —
Tustrei știm că palma-i leacul,
Care face blînd pe dracul !..."

SULAMITA

La nucii din livezi m-am dus,
  Să văd ce e prin vale,
Am mers la vii pe deal în sus
  Și mi-am făcut o cale
5 Pe cîmpii de către Damasc —
  De ce m-am dus eu oare
La locul unde turme pasc ?
  Vă jur, fete fecioare,
Să nu cercați voi a trezi
10 Iubirea-n piept cu sila,
Căci ea de sine va veni !
  Cunoașteți voi copila
Sionului ? Cine-i ca ea ?
  Frumoasă ca ea, cine ?
15 Frumoasă ești, iubita mea,
  Nici roza nu-i ca tine !

Vai, las' să te mai văd, căci fierb !
  Vii, scumpă porumbiță,
Sărind pe deal ca pui de cerb,
20 Jucînd a ta cosiță
Prin crinii cîmpului, dar las'
  Să-ți văd obrajii, dragă,
S-aud fermecătorul glas,
  Să tremur ziua-ntreagă !
25 Căci te aseamăn, roza mea,
  Cu roibii de la carul
Lui Faraon — și-am zis : Ca ea
  Nici una n-află harul !

Oh, cît de drag ştii să zîmbeşti !
30 Plăcută ești ca luna,
Ca soarele curată ești,
Tu singură-a mea una !

Al tău sînt eu, a mea eşti tu !
Am optzeci de regine,
35 Dar nu-mi sînt dragi ca tine, nu !
Vezi, dragă, vara vine,
Pe cîmpuri vițele dau flori
Și merele granate
Se nasc, iubito, noi din zori
40 Vom merge-n vii la sate.
Dar trage-mă de mînă, hai,
Cu fuga după tine !
La Baal-Hamon, la vii, să-mi dai
Săruturi, fi-va bine ?
45 Da, beți de multe sărutări,
Ne va umbri smochinul,
Ştii tu, c-a tale desmerdări
Mai dulci sînt decît vinul ?

Întoarce-te să te privim
50 La joc între fecioare !
Voi, fete din Ierusalim,
Vă jur pe căprioare,
Să nu-mi rîdeți voi draga mea !
E neagră Sulamita,
55 Căci soarele-a privit la ea,
Dar cine-i ca iubita
Lui Solomon ? Frumoasă ești,
Tu blîndă porumbiță,
Un crin în văi, așa-nflorești !
60 Și neagra ta cosiță
Ca purpura lui Dumnezeu,
Cum fir de fir s-alege,
Și-n lanț făcut din părul tău,
Tu sclav ai prins un rege !

65 Grădină-nchisă ești, izvor
Oprit ca sub pecete,
Privește-o, tu uimit popor !
E soare între fete !
Ca un sigil ea mi s-a pus
70 Pe inima rănită ;
Cu văl p-obraz, la spate dus,
Atît e de iubită,
Ea, cea mai scumpă-ntre femei !
Cuvintele-i ca mustul,
75 Ca palmul e statura ei
Și trupul ei ca bustul
De fildeș în vestmînt safir
Din pept pînă-n călcîie,
Tu, Sulamito, deal de mir
80 Și munte de tămîie !

Șiragul dinților tăi, des,
Ca turmă păscătoare
De oi nesterpe, care ies
Șireag din scăldătoare !
85 C-un turn de marmur oare nu-i
Frumosul gît asemeni ?
Și țîțele-ți sînt ca doi pui
De cerb ce se nasc gemeni !
Doi crini sînt buzele și strat
90 De flori îți e obrazul ;
Și nu sticlesc înviorat
Nici apele din iazul
Lui Heșbon, ca și ochii tăi,
Pe fața ta senină
95 Ei seamănă cu porumbei
Pe țărm de apă lină !

O, spune-mi, unde stai în văi
Și unde porți tu turma ?
Fugi, dragă, fugi de soții tăi,
100 Căci eu, pîndindu-ți urma,
Veni-voi către-miez de zi
Tiptil preste coline,

Acolo unde *tu* vei fi —
Aș merge pentru tine
105 Și-n munți cu pantere și-n gropi
Cu lei și pe tot locul !
Oh, dă-mi să beau măcar doi stropi
De vin, căci ard ca focul !
Cu ochii m-ai aprins de tot ;
110 Cînd gura ta zîmbește,
Eu nici să mai respir nu pot
Și sîngele-mi vuiește !

Ai tăi frați, în mînia lor,
Te-au pus străjer la viie ;
115 Cei răi cu gîndul, din popor,
Ne-au zis într-o mînie :
— „Ea are rochia pînă-n pulpi,
Ce vrea cu el băiata ?
Sînt ambii tineri, dar sînt vulpi !
120 Veniți să prindem fata !"
De ce așa ? Căci m-ai iubit.
Vigilii de la poartă
Bătutu-te-au și te-au rănit
De te-au lăsat mai moartă ;
125 Oh, nu ieși-n Ierusalim,
Căci ei îți rump vestmîntul !
Dar ce ne pasă ! Ne iubim
Chiar de-ar pieri pămîntul !

Și noaptea eu la voi am mers,
130 Tu nobilă mireasă,
La poartă rugătoru-mi vers
Cerea să întru-n casă.
Și tu mi-ai zis : — „M-am dezbrăcat
Și cum să mă-mbrac iarăși !"
135 Și-atunci tu toat-ai tremurat.
Mîncați și beți, tovarăși,
Că eu d-acum nu sînt cu voi !
Mă bate noaptea vîntul
Și, cum sînt plin de-a nopții ploi,
140 Îmi picură vestmîntul,

Şi părul meu de rouă-i ud —
Voi patimi mai dormi-veţi ?
Deşteaptă-te, tu vînt de sud,
Ridică-te, tu crivăţ !

145 Eu ard în flacări, ard de tot !
Prin mii de mări aş trece,
De-aş şti că ele-n parte pot
Iubirea să-mi înece !
Aş vinde sceptru şi popor
150 Şi-n joc mi-aş pune soartea,
Dar bine ştiu c-al meu amor
Mai tare-i decît moartea !
Ca iadul, gelozia lui
Atît e de turbată :
155 De ce nu poţi oare să-ncui
Şi-amorul sub lăcată ? !
Veninul dragostei îl sug
Şi-s bolnav de iubire,
Căci tu m-opreşti, d-aş vrea să fug,
160 Cu-o singură privire !

Fugi tu de mine, fugi, căci eu
Nu pot fugi de tine !
O, daţi-mi vin şi must să beu,
Să-nec durerea-n mine !
165 Atîta farmec d-unde-l ai ?
Tu cea mai dragă floare,
Eu tremur cînd te văd şi vai,
Cînd nu te văd mă doare !
Oh, cînd va face Dumnezeu
170 Văpaia să se stîngă
Şi stînga mea sub capul tău
Şi dreapta să te strîngă ?
Nu mi-ar păsa de m-ar vedè
O lume ; să mă vadă !
175 Oh, dac-ai fi tu sora mea,
Te-aş săruta pe stradă.

*

Era-n amurg. Şi Solomon
Cînta pe Sulamita.
Castelul nalt de pe Sion,
180 Frumos împodobita
Cetate, strălucea-n amurg
Cu turnuri de metale,
Şi s-auzeau domol ce curg
Păraiele din vale.
185 Sub nuci, sub boltuitul arc
De frunze, sta poetul,
Şi-un vînt pribegitor în parc
Bătea-n frunziş duetul.
Durmeau toţi cei din Israel,
190 Şi noaptea ea venit-a,
Tîrziu în noapte însă el
Cînta pe Sulamita.

NEBUNA

Voi o vedeţi fugind prin sat,
Cu zdrenţele şiroi,
Desculţă-n ger, cu ochii supţi,
De cine rîdeţi voi ?
5 Şi după dînsa curioşi,
De ce fugiţi în roi ?

Ce fel de rău v-a făcut ea,
De-i faceţi rău ? Scuipînd
În urma ei, o huiduiţi
10 Cînd iese-n drum, şi cînd
Vă vine-n prag flămîndă, voi
O bateţi înjurînd.

Îi ştiţi povestea ei ? De-o ştiţi,
Ce mult vă cred mişei.
15 Dar nu ! Atunci aţi fi miloşi,
Cu dînsa, dragii mei,
Veniţi dar, vreau azi să vă spun
Povestea vieţii ei.

Pe deal, în revărsat de zori,
20 Un bucium repetat
Da sunet, şi lătrau zăvozi ;
Bărbat lîngă bărbat
Ieşea din văi, suia pe culmi
Cu groful la vînat.

25 Sărmani iobagi ! Un sat întreg
Cu sila-n codri dus,
Pe placul unui domn nebun !
Și sus și tot mai sus
Treceau, purtînd în ochi grăbiți
30 Un cerb pe goană pus.

Și șir de șir gonaci stăteau
În umbră de copaci,
Și contele pe-un tînăr cal
Da frîu ca dus de draci,
35 Dar iată ! Calul sub picior
A prins p-un biet gonaci !

Arama potcovită,-n piept
Un larg mormînt făcu,
Au stat iobagii marmor toți,
40 Dar Arpad groful nu :
Zburînd pe cal privea napoi
Cu rîsete, huhu !

Luptîndu-se cu moartea, el
În pat se zvîrcolea,
45 Și biata mă-sa ! Vezi-o azi
Cum plînge-n hohot ea ?
Același plîns, pe care-atunci
Sărmana îl plîngea.

Sărmana ! Și vă bateți joc
50 De traiul ei d-acum ;
Dar mama voastră n-ar putea
S-ajungă oarecum
Nebună ? V-ar plăcea s-o știți
De rîs obștesc pe drum ?

55 Oh, leacul ! unde-i ? Din pămînt,
Din foc ea l-ar fi scos !
Erau săraci. Bărbatul ei,
De mult bolnăvicios,
Zăcea și el, puteai de slab
60 Să-i numeri os de os.

Pe laiţ ficior, părinte-n pat,
Pe răni al cîrpei nod,
Şi-n vatră focul stîns de mult
Şi nu-i porumb în pod :
65 Trei zile, iar a patra zi
Doi morţi sub un prohod !

Iar azi cînd se trezeşte-n ea
Nelimpedele gînd
Al morţii lor, ce rîs aflaţi
70 În plînsul ei ? Urlînd
Morţeşte, biata, iat-o iar,
De zid cu fruntea dînd.

Şi vezi cum face gesturi ea,
Aşa precum în joc,
75 Desmierzi copii ? Cum rîde ea,
Ca omul în noroc ?
Apoi răsare blăstămînd ;
Şi-i varsă gura foc.

Rusanda e, copila ei !
80 În uşa tinzii-n prag,
O desmierda ea nopţi întregi
Ca un odor pribeag,
Ea singură i-a mai rămas
Din tot ce-avuse drag.

85 Privindu-şi fata, îi părea
Şi traiul mai domol,
Frumoasă, ca un sfînt potir
P-al schitului pristol,
Şi harnică, din ceas în ceas
90 Umplînd al casei gol.

Dar într-o zi, la casa ei
S-abate un argat :
— „Vrea domnul o cămaşă-n flori
Cu portul de la sat —
95 Tu, Sando, coşi cea mai isteţ,
Să mergi dar la palat !“

S-a dus. Dar Arpad, el ferbea
De patimi păgînești.
— „De ce-ncui ușa ? Ce vrei tu ?
100 Turbatule ce ești !"
Și capul ea și l-a zdrobit
De drugii din ferești.

A fost prea mult ! Cînd i-au adus
Pe Sanda doi argați,
105 Ea n-a mai plîns, a stat ca stan,
Cu pumnii ridicați,
Cu gura plină de blastăm,
Cu ochii înghețați.

Ești om nebun, cînd vrei să porți
110 Întreg onorul tău !
Nimic nu-i sfînt ! Căci cei tari pot
Sîli pe slabi la rău,
Și domnii sînt d-aceea tari,
Căci rîd de D[umne]zeu !

115 Și-aici i-a izbucnit din ochi
Plînsoarea bob de bob,
Și jos, săcată de simțiri,
Căzu ea toată zdrob.
Domn groful, domn și D[umne]zeu,
120 Ei ambii rîd de rob.

Și noi ? Să rîdem înjurînd
Pe robi ? De ce pe ei ?
De ce nu domni ? Giganți în drept
Și-n suflete pigmei.
125 Cu crucea-n mîni să pălmuiești
Pe domni, ca pe mișei !

UNUI POET

Poet cu fruntea lată, de lauri troienită,
Ce netedă-i cîntarea pe „harfa-i" aurită,
Ce dulce-i este doina „cavalului". Șoptește
O lume-ntreagă-n urmă-ți și-n cale se oprește
5 Setoasă, biata lume, să-ți prindă o privire,
Că te-a zărit, să poată oricui să dea de știre.
Dar tu ? Să bagi în seamă o lume muritoare,
Pitică, ce nu poate mărimea să-ți măsoare ?
Alene-ntorci tu capul în alte părți de lume,
10 Și gîndul, îndrăznețul, în sfere fără nume
Îl mîni, poete mîndru. „Te-admir și te ador !"
Și-n inima-mi îngustă trezește-se un dor,
Să pot și eu ca tine vrun gînd înalt să prind,
Să-l torn apoi în versuri și gîndului suită
15 Să-i dau *„aripii boarei"* o *„rază aurită"*
Trei *„flori de portocală"*, și fără a mă teme
De-așa caricatură ; vro „roză" prea devreme *
Din stratul ei ieșită, să scriu și eu un vers,
Dar mult mă roade ciuda că-n falnicul tău mers,
20 Eu nu pot fi ca tine, ci-n urma ta rămîn,
Simțind din glodul prozei, că nu-s de versuri bun.

Ci te-am văzut, poete, cum stai scriind la masă,
Cînd fruntea ta pe palmă gîndirile-ți apasă :
„Onufrie ? Aștepte și doarmă liniștit
25 De multă povestire și el a obosit.

---

* Plagiate din Th. Alexi *(n.a.)*.

Chiriță? Supăratul, că nu are mănuși,
Iar poate să aștepte; în lume introduși
De meștera mea peană, vor pierde dulcea pace
Căci lumea pace nu-ți dă, cînd ce cetește-i place;
30 Onufrie, Chiriță din minte o vor scoate
Și s-a convinge lumea că multe peana-mi poate
Să scrie. Un *proverb* s-aleg și să *propag,*
Să trec înțelepciunea la oameni peste prag
Și fără să voiască; și astfel să-nțeleagă
35 Că-n lume azi norocul de frîul său ne leagă,
Că-i bine pentru fete, de naltele călcîie
Patinele să lege, de vreau vrodat' să ție
Tot sub papuc bărbații, ce-adesea i-au găsit
Pe gheață, de la gheață în nunte s-au trezit.*
40 Să scriu o poezie? Ce naiba să mai scrii,
Cînd sferele gîndirii de gînduri sînt pustii?
E greu, e greu" — Și astfel ridici a ta privire
Și nu vezi cum hîrtia domol, de fericire
Se mișcă, că tu-n spate azi nu-i încarci nimic:
45 *„Decît un vis prea sarbăd, mai bine un nimic"*. **
„O, muza mea divină,
De ce nu vii la mine, de ce așa haină
Tu ești și-n al meu creier de ce n-arunci vrun gînd,
Cînd vezi că după gînduri atîta-i de flămînd?
50 Coboară-te, o muză, și varsă inspirare
În sufletul ce-așteaptă, *pătruns de admirare"*. ***

Și fruntea ta pe palmă gîndirile ți-o-apasă
Și frînt de așteptare tu ești. Poete, lasă
Nocturna ta veghere! Ba nu! Ba nu! Așteaptă,
55 N-auzi? Din care parte un zgomot se deșteaptă?
Din colțuri, din ferestri, de sus și de pe jos
Nu simți tu o suflare de zefir răcoros?
Nu simți tu că-mprejuru-ți pe line adieri
Se mișcă... Hei! Poete! Ce vesel ești!
Din cer

---

* Subiecte de romane și vorbe ardelenești *(n.a.)*.
** Plagiat din Eminescu *(n.a.)*.
*** Plagiat din Alecsandri *(n.a.)*.

60 S-au scoborît odată atîtea limbi de foc,
Și-atîta veselie, și-atîta inspirare !
Cu-a ta însă nici una nu are-asemănare,
Cînd opera-n urzeală îți crește cu noroc !

De bună seamă muza șoptitu-ți-a-n ureche
65 Că-n scrinul de alături o carte prea străveche
Îți zace prăvuită și moliilor pradă
Și ți-a fi spus, poete, — spunînd și ea o șagă —
Că-n cartea cea străveche e tot ce dînsa are
Și poate de pomană să dea pentr-o rugare...
70 Poete, crede-i șaga ! Poete, tu o crezi,
Deschizi, poete, scrinul, minunea să o vezi,
Și-ntorci mereu la file, nervos de nerăbdare,
Și-aștepți ca preste frunte-ți „*foc nobil*" * să coboare —
Dar nu-i, nu simți nimica și „*ochii bulbucați*" **
75 Îți scînteie ; la file-ntorci și cați, și cați...,
Și cînd pe fruntea-ți lată ies stropii de sudoare
Și-aprinsă-ți este fața de-atîta căutare,
Hei ! Vesel ești, poete, pe pagină e scris
„*Ciocoii vechi și noi*" — Și ochii i-ai deschis
80 Mai mari, de mulțumire mai plini, și ai zărit,
Spunîndu-ți că fusese al ei magaziner,
Că-n carte cuprinsese averile-i din cer,
De unde șede muza, de mintea lui răpite
Și filă după filă cu grije rînduite...

85 „A ta să fie vina, prea darnica mea *muză*
Că ascultai cuvîntul de pe cereasca *buză* ***
Și astfel îndrăzni-voi, sub pavăza ta pus,
De sfatul tău cuminte, la ăști ciocoi adus
Din lumea lor uitată **** să-i scot, să-i pomenesc,
90 Cînd oamenii ceti-vor, să-i văd că înlemnesc

* Plagiat din Coșbuc *(n.a.)*.
** Dtto din Eminescu *(n.a.)*.
*** Rime plagiate din *Arghir și Elena* lui Barac (n.a.).
**** Plagiat din Eminescu *(n.a.)*.

De-atîta fantazie și-avînturi prea *înalte*
Mira-se-vor, și veseli vor trebui să *salte*...“ *
Sărmane Filimoane, abia răcită-i glia,
De cînd naturii vecinici plătit-ai datoria,
95 Și nimeni sărăcuște și nimeni parastase
Pe glia ta nu-ți face, ca sfinții să te lase
Ușor să treci în raiuri, dar ce-ai lăsat pe lume
Să nu te uite lumea, să-ți știe toți de nume,
Ciocoii din vechime și cei mai noi ciocoi,
100 Sărmane Filimoane, acuma printre noi
Sumeți, fără păreche, cu nume adoptiv,
Au dat năvală-n lume ! Din care catastiv
Atîta fărdelege, găsi-va judecată ?...

Zăritu-te-am, poete, stînd iarăși, de-altădată,
105 În jilț ; de tine-alături un prieten de demult.
Cînd tu grăiești, poete, toți oamenii ascult,
Căci oameni sînt, și omul prea este doritor
De vorbe înțelepte și e pescuitor
De orice fel de fraze. „Bei-vodă nu mai este !
110 Prin lume el colindă, ducînd de mine veste.
Vezi slovele ce-mi scrie un prieten redactor,
Geniul meu în slujba-i ar vrea să mi-l cobor ;
Mai vezi ce scrie și-altul. Și cine îndrăznește
Să-mi măsure mărimea, cînd lumea povestește,
115 *Că-n cer mi-ajunge capul, piciorul pe pămînt* **
Giganții nu se clătin de-o *„batere de vînt“* ***.

Sfios din ușă iese copilul și grăiește :
— „Stăpîne, o hîrtie“. Trei zloți îmi socotește
El pentru treaba asta ? Și cinci pentru bumbac ?
120 De unde pînă unde ? Mi-o face chiar pe plac.
Se-ngroașe, frate, gluma, opt cere pentru lînă,
Se poate ? Să nu facă el socoteală bună ?
Și patru mărunțișuri ? Deci douăzeci de-arginți !
Amar e traiul, frate, cu-o lume fără minți !
125 — „Hei ! Mergi și-i dă hîrtia și că e scump îi spune.

* Plagiat din *Psaltirea* lui Dosoftei *(n.a.)*.
** Plagiat din Homer *(n.a.)*
*** Plagiat din Eminescu *(n.a.)*.

Să fie dar mai ieftin şi-n schimb tu îi vei pune
Pe masă pe «Bei-vodă» şi versurile mele.“
Şi versurile sale se duc, merg sprinten ele —
De „Vodă“ cîrmuită, nezdravănă oştire,
Să mai cuprindă lume şi să mai dea de ştire,
Că-n cer ţi-ajunge capul, piciorul pe pămînt...
Giganţii nu se clatin de-o batere de vînt!

Nu-i nime, singur dînsul se razimă de pult,
Visează-n grindă ochii, un gînd mai de demult
Se par că iau la goană. „O lume ce rea eşti?
Prea lesne, prea degrabă tu genii zdrobeşti!
Ce dreaptă este vorba: profet de vreai a fi
Te du în ţări străine, străinului vorbeşte,
Străinul te-nţelege, străinul te iubeşte.
Ce? Nu simt eu avînturi înalte de genìi?
Nu-i capul meu cu capul lui Schiller dintr-o stofă,
Nu curg dintr-însul rime ca vinul vechi din cofă,
Nu simt eu cum sfioasă tragedia răsare,
Şi umple de lumină, ca soarele ce-apare,
Lucind prin neguri dese, o lume literară?
Nemernici criticastri! Şi voi m-aţi da afară
Din templul nemuririi? Dar rîdă lumea, rîdă!
La fetele urîte şi Venus ar fi hîdă!
Dar mila eu avè-voi şi-n ciudă voi mai scrie
Tragedia lui Tudor! O, Schiller! Poezie!
Poftim şi-mi staţi alături şi versul sprijiniţi
De-a mea tovărăşie veţi fi prea măguliţi.
Şi Wallenstein de astăzi avè-va lîngă sine
Pe Tudor şi cu Schiller avè-mă-vei pe mine.“

Poete şi gigante, de cumva versul meu
E şchiop de vreo silabă, lipsit de Dumnezeu,
De n-are-n *coadă rime,* * să sune mai frumos
Şi-n sfere mai înalte nu poate maiestos
Şi sprinten să colinde, mă iartă şi-mi dă voie
Să chem şi eu pe muza, la *vreme de nevoie,*
Să-nvăţ şi eu ca tine, dibace măiestrie.
Atunci? Atunci tăcea-voi, vom fi-n tovărăşie,

---

* Plagiat din Eminescu *(n.a.).*

Potop, volume groase în lume vom trimite
Și mințile la oameni le-or sta încremenite
165 În față stînd piticii, cu doi giganți, doi munți —
Poete, nu sînt munții ce nasc șoareci mărunți,
„Poet cu lată frunte, de lauri troienită", *
Primește pîn-atuncea, cîntarea mea smerită.
Eu ție ți-o închin
170 Ca un smerit vecin,
Cum este lîngă munte un biet de mușinoi,
Și n-a avut vreo parte din vechi și noi ciocoi...

* Mă plagiez și pe mine însumi aici *(n.a.)*.

DR. JURIS

Ştiu şi eu că dreptatea de multe ori omoară
Mai mult decît minciuna ; e drept, că nori înnoară
Pe suflet, şi-atunci Thales ca gardul e de prost ;
Da ! Nu mai e poetic azi omul, cum a fost
Pe vremea lui Hystaspes : dar totuşi am dreptate
Să zic, cum că izvorul de orice libertate,
De pace şi frăţie stă-n suflet de iurist !
Căci începînd cu *Eva,* finind cu *Antichrist,*
Prin veacuri vedem lupta ce-o poartă tot atomul
Cu alt atom, în urmă să nu se lupte omul ?
Căci cine e în lume lumina din lumină ?
Nu legile ? Nu jura ? Cine-ar putea să ţină
În frîu atîtea patimi lumeşti ? O nobil scop !
De cinci ori dau la dracul pe Kant şi pe Aesop,
Şi mai de cinci ori încă pe Solon din Atena —
Ce vrea filosofia ? Din veci de veci hiena
Gîndirilor şi-a minţii şi-a dreptului privat
A fost psihologia, un demon blăstămat.
Ci-n urmă ştim cu toţii ce preţ au filosofii :
Valoarea lor *in neto* e simplu toarta cofii.
Vorbesc în gura mare, că mintea-i for suprem
Lucrărilor, că-n suflet izvor de vreri avem
Şi-aceste vreri de-a pururi sînt libere, că-n lume
Se naşte liber omul : dar ce sînt ăstea ? Glume
Din Plaut şi din Münchhausen ! E bine, dragii mei,
Ce-i tabla de-apelare şi curia oare ce-i ?
Nu-i for suprem ? Cu mintea degrabă o fineşte
Asesorul, căci legea din pravile pofteşte

Supunere și ordin, cum stă-n articuluși.
30 De ce stau paragrafii sub cifre oare puși ?
Nu cumva ca tot omul, cu liberă voință,
Să scoată ochi, să rupă urechi și-n prisosință
Să facă rău și pozne vecinului ? Mă rog,
De glonț de pușcă-i vrednic oricare psiholog :
35 De sînt voințe-n suflet, nu sînt desigur regii
Lucrărilor, ci sclave, supuse-s ele legii
Și dreptului politic ; iar sufletul nu-i crai,
Ci un „Cușomo Diener“ lui Puchta și lui Gai !
Dreptatea nu stă-n vorbe și sfaturi, ci-n edicte
40 Și deciziuni și norme, decrete și rescripte
Și-n cărți de „Jus civile“ : pe stoicul Epictet
Nu dau nici trei parale ; Homer, el ca poet,
E demn de furci, în urmă pe Flacc și Aristofane
Nu dau nici două slove din legile romane.
45 Poeți, istorici, retori, toți merg pe-un calapod.
Cînd văd în ochi gramatici, simțesc în gură nod
Și, făr' d-a vrea, cu luna vorbesc în solicisme,
Precum vorbea Lucillius ; cu sarbede sofisme
Ne-mbată ei, căci zilnic dispută — ce delict ! —
50 Că „*fix*“ e zis mai bine ca *fipt*, ca *fips* ori *fict*.
Ce ! Steaua cînd e fixă, e fixă, de-i chiar fiptă,
Dar limba de gramatici cu fier trebuie friptă !
Îndrugă legi și forme de topici și sintaxă ;
Se năcăjesc, se sfarmă cu teorii și praxă
55 Și-n urmă dînșii află că bietului copil
Ușor îi departi foamea cu versuri din Virgil ;
Iar dacă ești profesor, ești monstru ca toți zmeii,
Căci vecinic îți stă capul la „Andres Atinei“
Și cînd ai o manie și vrei s-o pui în „phrasis“,
60 Studentul o simțește în Criton ș-Anabasis !
Știind aceste toate, pe gînduri m-am pus eu
Și-am dat pe Plato-n lături ; tot timpul din liceu
L-am petrecut cu drepturi și deciziuni elene,
Căci mă-ngrozeam cu stilul lui Crisp și Demostene
65 Ba draci și zmei ! Sofocle de multe ori mi-a dat
Secundă ; din Salustiu cu greu am învățat
Trei șire, căci în urmă silitu-m-a fost lipsa,
Să cam cinstesc pe domnii Iugurta și Micipsa.

Ce fleac ! Lui Catilina să-i ştiu întregul neam ;
70 Dar ce ştiu despre Ştefan şi Mircea-vodă ? N-am
Idei despre Moldova, atît cît am de China,
Nu ştiu cine-s românii, dar ştiu ce-i Catilina.
Mai bun e „far nienti“, decît e Patavinul !
Cînd în pahare nalte vedeam cum toarnă vinul,
75 Atunci eram în stare să spînzur într-un cui
Pe Virgil cu pe toate *Bucolicele* lui !
Nu-i vorbă ! Cînd şarmanta Mariţi, recte Roza,
Mă cuprindea în braţe, uitam d-abrustul proza
Latinilor, în minte Horaţ numai îmi sta
80 Cu Glükis şi Lalagis şi întreagă oastea sa
De zîne şi neveste frumoase şi blondine :
Dar cînd privea prea stoic profesorul la mine,
Mă turburam în suflet şi-atunci aş fi zdrobit
Pe Bion şi pe Solon, pe Crisp şi Teocrit,
85 Pe sceptici şi-academici şi alte vulpi turbate !
O, tu moşneag cu mintea sucită, tu Socrate,
Pe urma ta ne vine şi bietul apolog,
O, fost-ar fi el, Plato, de rîs ! Apoi mă rog,
Să taci ? Virgil e-n Roma poet adevărat,
90 Precum aud, ci-n dînsul dreptate n-am aflat
Şi nici măcar o vorbă de Codex şi Pandecte.
Ovid a scris desigur epistole perfecte,
Şi Flacc satire bune, Properţ e genial :
Dar unde-i dreptul public şi dreptul natural ?
95 Ei scriu nimicuri numai, căci am interes oare
Să ştiu eu că pe Flaccus a fost mai să-l omoare
Un pom ce se răstoarnă slăbit şi scorburos ?
Fricosul ! Însuşi spune, că el a căzut jos,
Cînd un biet lup în codru sabinic i s-arată.
100 De ce să ştiu că Flaccus bea vin cîteodată
Şi-apoi pe *Via Sacra* din datini să plimba ?
Să-l cînt şi eu ? Aş, drace ! Şi jalea-i din exil
De ce s-o ştiu ? Păstorii din cartea lui Virgil
Se vaietă de dragosti, se scheaună mereu ;
105 Dar scheaune-se-n pace ! De ce să am griji eu,
Că Titirus sub umbră de fagi comodizează :
Că Gallus nebuneşte, iar Coridon visează ?
Eu n-aş ceti din clasici, chiar aur să-mi aşterni !
Mai drept fac totdeauna poeţii cei moderni,

110 Căci ei prin poezie vorbesc în gură mare
De legi și constituții, de treburi financiare,
De dietă și guverne, de titule de graf,
Încît mai în tot versul găsești un paragraf !
În lături filosofii ! În suflet și-n natură,
115 Știința lor e haina croită-n cîrpitură !
Ei au simbol ! În urmă trăiască-le simbolul :
Minerva și cu buha ! Se dau ei de tot golul
Cu buhele, căci astfel explic și comentez :
Minerva e știință, iar ei sînt — huhurezi !

120 Mă știți, sînt doctor Iuris. De mic aveam mania,
Să urgisesc pe dascăli, și-așa filosofia
Cu greu mi-a deschis ochii și gura ; m-am dedat
Să fiu tot *drept,* deci dară sînt astăzi advocat.
Atîta *drept* în suflet, în gînd atîta *drept !*
125 Statura mea-i înaltă și *dreaptă,* sînt deștept !
La om privesc în față *de-a dreptul ;* pe cărare,
Merg *drept,* ca o țepușă ; chiar Bachus cînd își are
Un *drept* privat pe minte-mi, merg *drept* neclătinat,
În toată-a mea viață *dreptăți* am căutat
130 Și oameni *drepți ;* vrodată pe drumuri de-am plecat,
Ales-am cea mai scurtă cărare, căci e *dreaptă.*
De-a pururi adevărul și-n cugete și-n faptă
Mi-a fost un *drept* tovarăș ; și numai *drept* vă spun,
Cînd spun că sînt din fire om nobil și om bun.
135 Pe-obrazul *drept* am pată, pe mîna *dreaptă* semne ;
Lucrările-mi de-a pururi sînt nobile și demne
De templele *dreptății ;* e lucru înțelept,
Că nu caut contraziceri în ce știu că nu-i *drept.*
Aș vrea să fac *dreptate* la toți, dar e cam greu !
140 Pios sînt ; nu stric legea ce sfîntul Dumnezeu
Ni-o dete, ca o normă de *drept* și de *dreptate.*
Eu nu stric armonia naturii, frați cu frate
Împac eu totdeauna, și chiar cu frații mei
Am fost tot *drept,* cu toate că *drepți* nu mi-au fost ei.
145 Puteam să fac odată o *dreaptă* pretensiune
La partea de moșie ș-averile străbune,
Puteam în trei și patru cu frații să le rump,
Căci *ius ereditatis* e *dreptul* cel mai scump

Din *drepturile* lumii, ca *drept* născut din fire :
Dar n-am luat nimica din *dreapta*-mi moștenire.
În sîn eu port lumină și dor după *dreptăți ;*
Pe masa mea stau scrieri de *drept,* autorități
Pe-acest teren ; în tașcă port acte și fragmente,
Întreaga mea *dreptate* de legi și documente.
Desigur îmi dați *dreptul,* la ce vorbesc cu *drept,*
De-acum numai *dreptatea* de veci o mai aștept,
Să pot ieși din lume cu fruntea-nseninată :
Urăsc filosofia, vi-o spun și de-astă dată,
Și dacă mă scriu Dr., nu vezi tu ce subscriu ?
Un „*Dr.*“ mereu arată că-s al *Dr*-eptății fiu !

Așa vorbea odată un doctor și, mă rog,
Accentua cu fală superbu-i monolog,
Precum se-ndatinează toți doctorii-n vorbire.
Avea, se poate, dînsul, tot dreptul : eu n-am știre,
Dar știu atîta cum că un filosof a stat
Pe-acesta timp la ușă și tot a ascultat.
El dă din cap și zice : — „A fi expert în iură
E a fi dres în arta de-a face-ncurcătură.
Ești drept, dar e-ntrebare : cu *dreptul* care-l ai
Cum au să te primească pe tine *drepții*-n rai ?“

ÎN BISERICĂ

O, prinde-mă de mînă, iubito, și mă du
Aproape, să ne fie vecin iconostasul, —
Sub bolți între columne molatic sune-ți pasul,
Și eu voi fi cucernic cît ești de blîndă tu.

5 Atîta sînt de rece, mă-nfior să o spun.
O, dacă știi tu, Fanny, că-mi ești atît de dragă,
Tu poți să mă cutremuri în firea mea întreagă,
Din cît sînt rău, iubito, o, vino, fă-mă bun !
Ești tare, cît să-mi spulberi a sufletului mumii
10 Cu cel mai gingaș tremur al ochilor azuri,
Tu risipești c-un zîmbet a mele-nvățături, —
O, vino și-mi răstoarnă pe toți savanții lumii !

Credințele-mprăștiate le voi uni mănunchi,
Din patima iubirii mă voi renaște iară,
15 Ca-n sufletul meu veșted speranța să răsară,
Voi sta cu tine, dragă, alăturea-n genunchi
În fața sfintei mame, sub bolțile-ncrustate
D-albastrul zugrăvelii ; și-o cruce sărutînd,
Mă vei vedea, iubito, pe piatra goală stînd,
20 La candela eternă cu mîni împreunate.

Și eu voi prinde ruga din piul tău respir,
Precum din gura mamei copilul ia cuvinte
Să zică tot aceea ce zice ea nainte ;
Pristol îmi vor fi ochii și gura ta potir.

25 Atît de ideală, blîndeţa ta mă-nbete
Să simt în ea căldura vangheliei lui Crist,
Şi crede-te-voi înger, cum ştii să zîmbeşti trist
Şi-ţi scuturi alba frunte sub Dunărea de plete.
Vorbeşte-mi de speranţă, de rai şi Dumnezeu,
30 De tot ce nu-mi încape în inima pustie :
Ce n-am crezut d-a pururi, eu îţi voi crede ţie,
Şi face-mi-voi o dogmă din tot cuvîntul tău.
Mă va-nspira de nobil al ochilor tăi plimbet
Şi-atîta poezie din ochi am să culeg ;
35 Zîmbindu-ţi inocenţa din sufletul întreg,
Eu voi cunoaşte raiul din fiecare zîmbet.

Voieşte numai, dragă, şi-atît de bun voi fi !
Eu nu iubesc pe nime, sînt lut sălbatic, Fanny,
Dar cere-mi tu, şi vecinic îmi voi iubi duşmanii,
40 De-mi zici să iubesc petri, eu petri voi iubi.
Tu poţi să mă cutremuri în firea mea întreagă !
Din cît sînt rău o, vino, cuprinde-mă-n sublim,
Fă tot ce vrei din mine ! De-mi pari un cheruvim,
Îmi fac din tine idol şi-atît îmi eşti de dragă !

45 Oh, prinde-mă de mînă, iubito, şi mă du
Aproape, să ne fie vecin iconostasul, —
Sub bolţi între columne molatic sune-ţi pasul,
Şi eu voi fi cucernic cît eşti de blîndă tu.

UN PIPĂRUȘ MODERN

Parodie

A fost ce-a fost. De n-ar fi fost,
Achim ar fi șezut acasă ;
Dar după ce Savinca lasă
Pe-Achim în ajunări și post,
5 El, zău ! nu face lucru prost,
De-și cată draga-i jupînească.
Dar vezi ! Achim era-nsurat
Cu fata lui Mihai Terinte :
Femeie bună și cuminte,
10 Cum alta nu găsești în sat,
Și oablă-n mers și dreaptă-n stat
Și rumenă, părea o fragă —
Rar om, să n-o găsească dragă !
Avea doi ochi de brebenei,
15 Să mori cercînd viață-n ei ;
Și-avea obraz rotund, molatec :
Deci nu-i mirare, dragii mei,
Savinca da din ochi scîntei
Și-Achim era tot-tot jeratec.
20 Dar într-o zi, — poznit itros ! —
Savincă-n sus, Savincă-n jos,
Savinca taie cruce-n grindă :
Din casă iese pînă-n tindă,
Din tindă iese pînă-n drum,
25 Din drum — „Dar flacără și fum
Și patruzeci de zmei și-un drac
Și mai pe-atîția draci cu frac !
S-a dus Savinca, dus ? Pojar
Și-un car de draci și mai un car !“

30 Achim se plînge-acum degeaba :
Savinca-i dusă ! Gata-i treaba !
Ea face noduri în năfrămi
Şi pleacă-n ţară fără teamă ;
Scăpat-a de gendarmi şi vămi,
35 Căci pe la vămi, cum bag de seamă,
Nevestele cam rar dau vamă !

Achim Cotor al lui Ignat
Rămase ars de supărat.
Ce zmei ! Fără nevastă-i lesne
40 Să fii desculţ şi dezbrăcat :
Sumanu-i subsuori crepat
Şi cioarecii-i sînt rupţi în glezne,
Pieptaru-i ros şi destrămat —
Şi-Achim se teme-a prinde acul,
45 De ce să-l prindă ? Prindă-l dracul !
Prin casă-i nor întreg de fum,
Prin oale nu-i nimic acum
Şi-apoi, — să fim mai scurţi şi repezi, —
Achim e singur, stă ca-n drum,
50 Şi dinţii lui pocnesc de străpezi,
Dar nu pocnesc c-aşa li-e firea,
Ci foamea aduce pocnirea.
„Nu-i modru, nu ! De ce stau par ?
Îşi zice el : Ce dracu-i asta ?
55 Mă duc ca să-mi găsesc nevasta ; —
Mă duc, duc, zău ! Plec astăzi chiar !"
El îşi tocmeşte deci opinca
Şi pleacă-n ţări după Savinca.
P-un cal ce varsă foc din guri
60 Şi veci de veci nu s-osteneşte
Şi-i văr cu tufa din păduri,
Achim Cotor călătoreşte
Trei zile lungi de lungi torturi,
Şi-a patra zi, cam pe-nserate,
65 La Crai-din-Peşteră s-abate.
Vestitul crai, măcar e crai,
Nu-i vrednic preţ de trei surcele :
Dar trei groşiţe dacă-i dai,
Te poate ridica prin stele,

70 Cît poți să dai „*bonjour*“ cu ele.
Achim Cotor i-a povestit
Din fir în păr tot adevărul,
Zburlindu-și de mînie părul.
— „Ei vezi ! Savinca mi-a fugit ! —
75 Mă rîde-acuma tot norodul,
Că stau de foame să rod podul :
Și mult mă mir, de ce nu-l rod ?
Să-i fie-afurisit prohodul
Și-i facă dracii-n gură nod !
80 Dar fii bun, cată-n păscălie
Și-mi dă din bobi cuvînt curat,
Savinca-n ce pămînt să fie ?
De cine zmeii s-a legat ?“
Cel Crai-de-Peșteră sucește
85 De trei ori capu-i luminat,
Apoi înșiră bobi pe sîtă,
Vrăjind cu voce răgușită ;
Începe-apoi la descîntat,
Tocmindu-și barba ca păunul :
90 — „Voi patruzeci și-n capăt unul !
Ieșiți în stele și-n văzduh, —
Vă dau amînă pămătuh
Și mături groase și-nnodate
S-aduceți pe Savinca-n spate !
95 Din lut și petri și din rîu,
Din sfîntul trup al lui moș Soare,
Din cîte-s vii și-ascultătoare !
Din flori de mac, din spic de grîu,
Din mintă creață, pădureață,
100 Cu dragosti la Savinca-n brață,
S-o văd pe bobi și s-o cunosc...“
Și-așa tot hodorosc și trosc,
Din fălci mereu se-nvîrte crugul,
Că-așa-i, vezi Doamne, meșteșugul !
105 — „Măi, frate Chim ! Ești norocos —
Vorbește iară păscălăul,
Să nu ne mai audă răul !
Vezi bobul est mai negricios ?
Arată drum și zile bune,
110 Că vezi tu, bobul ăsta spune :

Savinca ta nu ți-a fugit !
Savinca ta s-a prăpădit,
Umblînd pe deal după căpșune.
Dar om ești tu cu mult noroc !
115 O poți afla ca scrisă-n carte,
Vezi bine, că-i pe drum departe, —
E chiar la craiul Poloboc.
Dar știi tu ce ? Pleacă pe loc !
Tot mergi spre răsărit de vară,
120 Tot mergi, dar nu te mai opri, —
Și cînd d-un deal te vei bufni,
Oprește-te, căci ești în țară !
Și-aici de nu vei isprăvi
Nimic, ia un fuior, fă ață
125 Și caut-un pom și — te acață !"

Achim pornește. Ars de foc
Se duce, duce ; d-apoi unde ?
Nu știe singur, ci-și răspunde,
Că-n țări la craiul Poloboc.
130 Drum bun, Achime, și noroc !
S-a dus o săptămînă-ntreagă, —
Dar nu știu cum a rătăcit,
Că nu mergea spre răsărit,
Și astfel, fără să-nțeleagă,
135 Ajunse-ntreg și fericit
La toarta galbină de-aramă :
La capul lumii, bag de seamă.
Și ce gîndiți ? Achim era
Cu nenoroc ori desperase ?
140 De unde zmei ! Se bucura,
Cît sta din pele mai să iasă !
Pe el de mult îl tortura
Dor greu, de-a sta cu sfinți la masă :
Și-acum în orice caz va sta !
145 Dar cum ? Achim cetise-n carte,
Că sfinții-și au crăimea lor
Și-apoi pe sfinți cam binișor
Chiar toarta galbină-i desparte
De celalalt lumesc popor !

150 Și-acum Achim — trei pași, oh, bată-l !
Și iată-l sfînt, ca sfinții, iată-l !
Dar ăști trei pași au fost cam grei :
Sufla un vînt, iubiții mei,
Atîta de nebun și tare,
155 Cît munți în aer ridica
Și prin văzduh îi legăna.
O poznă și minune mare,
Că n-a rămas pom în pămînt,
Toți pomii fluturau în vînt,
160 Gîndeai că au pornit tătarii,
Răzmíriți cu șolomonarii !
Iar biet Achim era mai-mai
Să zboare precum zboar-un pai, —
Dar el scuipește-o dată-n barbă,
165 S-așterne iute la pămînt,
Se prinde-apoi d-un fir de iarbă
Și — vîntul doară-i numai vînt !
Cu greu trecu pe-aici Cotorul
Și se plîngea că-l poartă dorul
170 Prin țări, cu gînd să fie sfînt !
Că vezi, mă rog ! Pe-aici e locul !
Pustiu și numai pipirig, —
Și zău, p-aici așa-i de frig,
Cît creapă-n trei și-n opt cojocul,
175 Se face bradul tot covrig
Și-ngheață flacăra și focul !
Dar el, Achim, avu norocul
Să scape teafăr, dezghețat :
Din întîmplare și-a luat
180 De-acasă cremene și iască :
Și, ca țiganul, dragii mei,
Scăpa de ger, avînd scîntei ! —
Dar sfîntul Dumnezeu ferească
Pe tot creștinul cu gînd bun !
185 De-aici prin tufe de alun
S-a dus Achim mereu la vale
Și-ajunse-n urmă pe cordun,
La țara sfinților. Pe-o cale
D-aramă dalbă de lulea,
190 Achim ca vîntul se ducea,

Lăsînd fuior după călcîie ;
Și nasul astupat ținea,
Că el mirosul de tămîie
Cu mare greu îl suferea.
195 La sfîntul Soare mai întîie
Ajunse Chim ; cu pas domol,
Se bagă dînsul în ocol.
Sta sfîntul Soare cu zîmbire
Pe prispă-afară și cetea
200 Cu glas înalt dintr-o Psaltire,
Dar în cetit cam slovenea,
Strîmbînd din nas în mod idilic :
Bag-seamă el cu greu cetea
Scrisori cu alfabet cirilic.
205 — „Noroc și galbeni ! Aferim,
Dar cum mai poți ?“ a zis Achim ;
Iar Soarele cu grabă pune
Deoparte sfînta rugăciune
Și-i zice : — „Eh ! jupîn Achim ?!
210 Dar ce păcat ? — Poftim, poftim
La umbră dulce, la răcoare !“
Și tot rîdea jupînul Soare.
Iar Chim, asemenea rîzînd,
S-a pus pe prispă. El își strînge
215 Sumanul bine petecit,
Apoi cu suflet asuprit
Se tînguiește și se plînge,
Că-n țări nevasta i-a fugit.
— „Ba draci ! îi zice pe loc sfîntul,
220 Îndată ce-auzise tot,
Ba draci ! Cu tine-n cîrcă pot
Să-ncungiur mîne tot pămîntul !
Dar facem mai întîi prinsori,
Auzi ! Te port pe cer și nori,
225 Cît da-voi pară din potcoavă,
Iar tu să-mi spui, dar să fii drac,
Să-mi spui vro glumă și vro snoavă
Că snoavele de tot îmi plac !
Primești ? De cumva nu te-oi duce,
230 Să n-am noroc de sfînta cruce !
Dar și tu — știi ! Tu spui, eu tac.“

Achim, plăcîndu-i tîrguiala,
Tușește-o dată, lung și greu ;
Și prinde-a spune de Pîcala,
235 Cum face nebunii mereu,
Și pune coarne unui mire ;
A spus de cînd s-au jeluit
Țiganii la metropolit,
Să-și facă și ei mănăstire ;
240 A spus cum lingurar Achire
Fura prescură de la schit :
Așa spunea de lung și jelnic,
Ca popa Spic din molitfelnic !
A spus Achim cîte minciuni
245 Și cîte pozne și minuni,
Cît Soarele murea de rîs.
— „Hei, cioară neagră ! Ce ți-am zis ?“
Răsun-atunci un glas de-alături,
Și ca din pod porni din dos
250 În modul cel mai furios
Război de clește și de mături !
Și rap ! și zup ! și zup și rap !
Și-n fel și-n formă preste cap,
Cît sta biet Chim făcut suveică :
255 Iar sfîntul Soare — tunde-o neică,
Să nu-ți bat colbul din scurteică !
Ei, hei ! Dar cine bombarda ?
Chiar sfînta maică-a lui sfînt Soare !
Zău ! Flacără pe nări lăsa,
260 Și-avea priviri răzbunătoare
Și-n mîni avea un — hopsasa !
— „Ce ? Nu-ți mai stîmperi obiceiul
Și nu te-ai săturat de sfat ?
Triodul zace pe sub pat
265 Și-a mucezit acum mineiul,
De cînd în ladă l-ai lăsat !
Iar tu, — cătră Cotor, — te cară !
Să nu te văd p-aici ! Auzi !
De nu vrei să mînci cucuruzi,
270 Pornește ! Haid', sperlă și pară... !“

Achim Cotor e om cu minți ;
El dă din cap scrîșnind în dinți
Și-o cam grăbește din picioare.
„O, bată-l pacostele, Soare !
275 Dar ce-a pățit ! În adevăr,
Bătut e bietul ca un măr !
Al dracului." — Și se tot duce,
Făcînd de spaimă cîte-o cruce.
„Mă duc la sfînta Luni ! La ea,
280 Să-ntreb de Savincuța mea !"
Cu-acest gînd el se ușurează.
Deci merge-ncet la sfînta Luni
Și întră-n casă și s-așează
Pe-o vatră plină de cărbuni.
285 Bătrîna sta-ntr-un colț de masă.
Și-avea niște pantofli mari,
Puteai în ei din pod să sari.
Avea trei scaune prin casă
Și-un pat făcut pe patru pari.
290 Avea pe masă dinainte
Cilindru plin de „Kőnig-Tinte" [1]
Și-avea condei și ochelari,
Și tot făcea la mestecușuri
Și tot pe rînd și pe răvaș
295 Făcea trăsuri și sămădaș [2]
Din slove și din numărușuri.
— „Cinstită jupîneasă Luni,
Vorbește-Achim dintre cărbuni,
Ian vezi ! Ai oameni buni în casă !"
300 Atunci de scris baba se lasă
Și repede, ca vînt cu nor,
Ia-n mîni o cofă de sub masă
Și zvr ! în capul lui Cotor.
Povoi întreg și grindini grele,
305 Cît biet Achim, ud pînă-n piele,
Ia ușa-n cap, că nu-i de stat.
— „Așteaptă, gureș blăstămat !
De-amar de vremuri tot fac planul,
În ce mod aș putè vîrî
310 O zi-ntre zile : cu o zi
Mai lung de-acum să fie anul,

Încît, pe calculi noi și buni,
Să cadă Paștile-ntr-o luni!
Și cum? Dumineca să fie
315 Tot baștină de sărbători,
Iar noi, mă rog, șese surori,
Să n-avem strop de omenie?
Ba foc și fum! Am tot gîndit;
Și mai că reușeam cu planul, —
320 Dar uite colea! Mitocanul,
M-a scos din gînduri, m-a smintit!
Dar las' pe mine! Știu eu plata,
Că am s-apuc în pălmi lopata!"

Achim se duce făr' de-a vrè;
325 Lopata nu-l prea-nveselește,
Deci, nici n-așteaptă după ea.
„O, bat-o Luni! Dar ce gîndește!
Și ce plan are! Cum scria
De-al dracului" — Achim se duce,
330 Făcînd de spaimă cîte-o cruce.
„Mă duc la sfînta Joi! La ea,
Să-ntreb de Savincuța mea!"
Se duce dar. Bătrîna sta
La foc și depăna pe gheme;
335 Cotor de cam cu bună vreme
Privește-n giur; el planisa [3]:
La caz, cînd Joi i-ar coase gluga,
Pe ce cărări să-ntindă fuga!
— „Bun lucru, jupîneasă Joi,
340 Bun lucru!" zice el din tindă,
Și-atuncea poc! cu fruntea-n grindă
Și — fulger, trăsnete și ploi!
Și-ocări și sfăzi și nenvoială!
Și-n fel și-n formă păruială!
345 Pe grinzi sihastra și-a-ntocmit
Ulcelele cu borș adică,
Dar cînd Achim a pocănit
Cu fruntea-n grindă, ele pică
Și borșul — borș, pe jos e borș
350 Și peștii pe uscat și storși!

— „Valeu, păgîne ! Om de-osîndă !
Mă lași săracă și flămîndă !
Cu zile tu-n pămînt m-astupi,
Valeu !“ Ia baba un tăciune
355 Și-aprins întreg pe vînt îl pune
Și-azvîrle-n Chim, ca după lupi ;
Iar biet Achim pe la portiță
Fugea cum fuge-o veveriță,
Și nu-și da rînd, iubiții mei,
360 În loc de-un pas, făcînd tot trei !

Achim Cotor e om cu minți ;
El dă din cap scrîșnind în dinți.
„Măi, măi ! — zicea cu indignare —
Oricum și cum e lucru mare,
365 Să n-am eu cinste pe la sfinți !
Dar, haid' să cerc ; ce-o fi, să fie !
Să văd, afla-voi omenie
La sfînta Sîmbătă !“ S-a dus,
Deși nu chiar în voie plină.
370 Bătrîna sfîntă sta-n grădină
Și se grăbea lucrînd, cu pus
De cepe-n strat. — „Cu tot norocul !
Să-ți fie ceapa cum e focul !
Cinstită Sîmbătă, să fii
375 Tot verde, cum e bărbînocul !“
Bătrîna scutură cojocul
Și zice : — „Da' de unde vii
Și unde mergi ?“ A spus Achim
Tot lucrul, după cum îl știm.
380 — „Ți-aș da eu sfat, cît — nu te teme !
Dar vezi, Achime, că n-am vreme !
De cumva însă vei pofti
Un strat de cepe-a răsădi,
Atunci — de-mi răsădești trei straturi,
385 Eu ție-ți dau treizeci de sfaturi !
Primești ?“ Primește chir Achim,
Se pleacă jos, ia snop de cepe
Și-apoi la răsădit începe.
— „Așa, tîlharule ?! Poftim,

390 Așa știi tu strica răsadul ?!
Umplè-mi-s-ar cu tine iadul !
Tu vreai să mă batjocorești ?
Așteaptă, căpläuz ce ești !“
Și sute de mustrări încarcă
395 Sihastra dintr-un suflu — zup !
Achim ședea pe straturi pup,
Și-acum Achim e sub cotarcă [4]
Și prins în staul ca un lup !
Cotarca-i mare și-nvălește
400 Pe-Achim întreg, întregușor ;
El strigă, zbiară sub zăvor,
Din răsputeri se zvîrcolește,
Dar baba-l ține apăsat :
Ea petri pe cotarcă urcă,
405 Ba ea chiar însăși s-a urcat !
— „Așa ! Să-mi vezi cum șede-o curcă !
Aici să-mi stai trei zile-ntregi,
Flămînd ! Auzi tu ? Mă-nțelegi ?“
E totuși mult, și-Achim nu poate
410 Să rabde-acest canon, cam sfînt !
El face vînt și-aruncă în vînt
Cotarca de pe cap și scoate
Cinstitul cap de la pămînt.
Și ce gîndiți ? A stat de poară ?
415 Ba zmei ! Fugea de sta să moară !
Și cum, mă rog ! Cu frica-n sîn
Și-apoi și cu rușinea-n spate
Să nu fugi ? Ba să fugi, fărtate,
Să nu stai pînă-n Dobrițin !
420 Achim Cotor e năcăjit.
Atîta mai dorea de-acasă
Să poată sta cu sfinți la masă,
Și-acum Achim e hotărît
Să lase-n pace pe toți sfinții,
425 Că prea i se rărise dinții,
Dar iarăși, iarăși se-ntorcea :
Savinca lui e-n țări străine
Și nu cunoaște drum la ea !

„Oh, vai și vai, sărac de mine !
430 Mă duc la sfînta Mercuri ! Duc,
Căci nu m-a bate doar butuc —
Și poate să mă-nvețe bine !“
A zis și face. A-nturnat
Pe drumul cel cu tămăiță.
435 Bătrîna sta chiar în portiță
Și, măcar e călugăriță,
Cetea rîzînd din Leonat.
— „Să deie Domnul sănătate !
Mătușe dragă, nu mă bate,
440 Că viu să cer la tine sfat !“
Bătrîna rîde cu căldură,
Mișcînd un singur dinte-n gură
Și zice blînd și linișor :
— „Cu drag îți dau a bună seamă !
445 Dar spune-ntîie cum te cheamă ?“
Achim se pleacă-ncetișor :
— „Eu sînt Achim al lui Cotor.“
Se-ncruntă-atuncea sfînta Mercuri
Și zbiară : — „Tu ? Cotor păgîn ?!
450 Te cară, cioară blăstămată !
Mă mir că zmeii te mai țin
Cu zile ! Hei ! Tu niciodată,
De cînd pe lume-ai răsărit,
În zi de mercuri n-ai postit !
455 Și totuși ai obrăznicie
Să vii pe-aici ? Ocară vie
Și drac ce ești ! Fugi, că te-omor
Și fac să te cunoască satul !“
Și-atuncea zvr ! cu Leonatul
460 În capul lui Achim Cotor :
Așa de bine-i unge-o falcă,
Cît bietul Chim în șepte calcă !
— „Așteaptă tu, s-apuc un șchiap [5]
Să-ți scot de-dulcele din cap !“
465 Dar Chim e om ; cinstește-obrazul
Bătrînelor ; Achim e țap :
Așa ușor trece prilazul !
Ce lucru sarbăd și pocit !
Așa-l lovise sfînta Mercuri,

470 Cît el era acum silit
Să-și lege capul tot dogit
Și preste fălci să puie cercuri !
Voia să-ntoarne-acas-acum,
Să lase la năpastea toate !
475 Să-ntoarne ? Oh, dar nu se poate,
Că el avea să-și facă drum
Prin locuri vechi : întîmplămintea
Cerea drum chiar pe dinaintea
Căsuței sfintei Luni și Joi.
480 Și, dragii mei, știți bine voi
Că-n locul unde-ai pățit moară,
Cu greu mai mergi de-a doua oară !
Dar ce ? Achim e om cu minți ;
Se duce pe-unde-l duce dorul !
485 Va merge-ncet, cu-ncetișorul,
Va da de sate fără sfinți,
Și-și va găsi de nou odorul !
Va nimeri — într-un noroc
Și-n țări la craiul Poloboc !
490 El face dar o sfîntă cruce
Și-un „mulțumesc că mă departi"
Și-apoi s-a dus. Dar cum se duce,
Nevrînd pe plai străin s-apuce,
Sosește chiar la sfînta Marți.
495 El dă din umeri, tot e rece
Și strigă plin de jale : — „Dec !
Mă tem pe-aicea chiar a trece !
Dar am să trec ! Că dacă trec
Și-n treacăt sfat nu voi pofti
500 Eu cred că nu m-a părui !"
El n-are pricini să se teamă,
Că sfînta Marți tocmai stătea
La foc, tivindu-și o năframă, —
Achimul însă cum trecea,
505 Mereu în lature privea,
Și cînd el ca scăpat se ține,
Năcaz și poznă ! Sare-un cîne,
Și-i sare tocmai după cap !
„Așa-i, că nici aici nu scap !"

510 Își zice-Achim, strigînd pe nume
Tot, „nea Bălan, Cloțan, Sobol",
Și strigăt tot precum în lume
Strigi cîni, dar strigă tot în gol. —
Mai dă cu bîta, dă din brață,
515 Degeaba ! cînele-l înhață !
— „Na, na Colțun !" strigă din prag
Bătrîna și se duce-n grabă
La chir Achim și mi-l întreabă
De sat și nume. Cu mult drag
520 Îi zice ea, după ce știe
Năcazul lui Cotor : — „Vezi, vezi !
Tu trebuia să cercetezi
Pe sfînta Vineri mai întîie !
De-a dreptul să fi mers la ea,
525 Că desigur nu te bătea,
Dar sfat îți da cu căpătîie !"
Sărman Achim ! Acum se-neacă
D-atîtea gînduri. Și el pleacă,
Făcînd un aspru sămădaș :
530 Atît a fost de pătimaș !
Bătut cu mătură și clește ;
Cu foc și schiapuri huiduit,
Cu apă-n urmă opărit —
Închis, cum nu se pomenește
535 Pe lume lucru mai olog :
Închis el sub cotărci, mă rog !
Cu ochii scoși, pe fălci cu cercuri,
Din pricina cinstitei Mercuri !
Of ! Doamne, Doamne, cum vedeți,
540 E om cuminte și drept are
Acel ce-a zis, că Saul n-are
Nici strop de cinste-ntre profeți !

La sfînta Vineri merge dar.
Sihastra chiar își soarbe cafa :
545 C-un ochi ea măsura garafa,
C-un ochi cetește-ntr-un bazar.
Ea cînd aude ce pățise
Achim pe-aici, murea de rîs,
Așa de cu din suflet rîse.

550 Apoi domol și blînd a zis :
— „La Crai-din-Peșteri, dragul meu,
Să nu mai mergi, că totdeauna
Vrăjește gol, precît știu eu,
Îndrugă vorba și minciuna !
555 Ascultă tu cuvîntul meu !
Tu cați pe Sava ? Ea-i răpită
De Cîrc Ciolan, care-i nepot
Lui Pavel Drug al lui Răchită.
Auzi, Achime, eu socot,
560 Că-i treaba mai ca isprăvită !
Te du mereu de-aici în jos,
Pe Dunăre ; la stînga lasă
Trei fagi, un deal și-un rîu și-o casă ;
La dreapta treci un pod frumos :
565 De-aici încolo-i drum de-aramă,
Prin Țara-Verde, bagă seamă !
Aici în țară, cum ți-am spus,
Sînt mulți tîlhari pe nas cu creste,
Cari fură fete și neveste, —
570 Și Cîrc Ciolan aci ți-a dus
Odorul tău ! Dar nu-i poveste,
De-aflat tîlharul ușor este.
În țară este-un sat sărac
Și-n sat, Achime, este-o claie,
575 Și lîngă claie stog de paie,
Și-n dos de stog holdă de-alac ;
De-aci, mergînd trei pași pe coastă,
Vezi nouă pari și-un bolovan,
Și-aici stă chiar lîng-un bostan
580 O casă mică, slabă, proastă,
Și-n casă șede Cîrc Ciolan.
Auzi ! Ai ploscă ? Ai, e bine !
Tu mergi la cîrcimă, ia cu tine
Cinci litre mari de rostopcin,
585 Și-apoi te du, te du, creștine,
La Cîrc Ciolan. Ca bun creștin,
Te fă că tragi la el de gazdă
Și-i dă vinars : întîi mai lin,
Dar mai tîrziu bagă-l în brazdă !

590 Şi tot un *şluc*[6] şi iar un *şluc*,
Tu-i dă pe urmă plosca-ntreagă,
Ruseşti înghiţituri să tragă,
Şi-l fă la capăt turduluc!
Iar după ce va fi butuc,
595 Tu ia-ţi de mînă pe boreasă
Şi cară-te cu ea spre casă!"

Achim Cotor e-mbucurat.
Şi suflet de voinic iar prinde
Şi-a babei mîni a sărutat.
600 Bătrîna trei şuştaci i-a dat
Şi-un corn de pîne ca merinde.
Şi-Achim pe drumuri a plecat.
Se duce lîngă-mpărăţie,
Ca sfîntul Dumnezeu să-l ţie:
605 Trei ceasuri merse-ntr-un tîmpău!
Dar era cald, arşiţa mare;
Achim se-ntoarce către soare
Şi zice: — „Zău, tu frate, zău!
Aşa mă frigi de rău şi tare?
610 Măi, soare! Fii mai cu-ndurare!
Căci ştii tu ce-mi făgăduiai:
Ai zis că mi-i purta pămîntul, —
Dar precum văd, nu ţini cuvîntul!
Ei, bag de seamă, tu minţeai!"
615 Şi soarele — să n-am păcate!
Amar de Chim s-a ruşinat,
Acasă iute-a alergat
Şi n-a ieşit pe cer, măi frate,
Trei ani şi-o zi şi jumătate!
620 Noroc a fost, că-n acel veac
Cinstita lună era plină
Şi da lumină, ştii, lumină:
Încît şi omul cel sărac
Vedea mîncări şi carne-n oale,
625 Deşi ştia că toate-s goale!
Atunci Achim Cotor stă-n loc,
Adună vreascuri, face foc,
Şi mîncă bine, se întinde
Şi trage-un somn ca de noroc.

630 În zări, departe, el zărește
Ca șerpe Dunărea curgînd,
Și preste Dunăre trecînd,
Un pod de aur strălucește,
Cît nu-ți încape nici în gînd :
635 Lucea ca zugrăvit în ramă,
Gîndeai că-i acurat aramă !
— „Hei, hei ! vorbește Chim Cotor,
Cercîndu-și traistele de-afunde,
Hei, hei ! Acuma pot ascunde
640 Vrun bulz... voi merge-ncetișor
Căci nu văd străji ! Așa, măi frate,
De pot, fur podul jumătate !“
Cu-acest gînd slab, dar foarte șod,
Voios Achim în fugă pleacă
645 Și merge ca un voievod,
Ținînd cărarea cătră pod.
Dar — hui ! Achim Cotor se-neacă
Și limba i se face nod. —
Pămîntul ferbe loc d-un jugăr,
650 S-aude glas ca de călugăr
Și din pămînt, odată, rap !
Ca fulger, iese un bălaur,
Cu barbă-ngustă, ca de țap,
Cu șapcă pistriță pe cap
655 Și plin de zgură, ca un faur.
Avînd cănaci pe umeri puși,
El vine aducînd o oală
Și-un car de vrescurele-n poală.
— „Hei, mă ! jupîne Pipăruș !
660 Aud că ești om cu prilege :
Beai dohot și mănînci gătege
Și rozi piper pe număruș !
— Vorbește Nămila cu hohot, —
Aici am vreascuri și-aici dohot —
665 Voinice ! Să te văd acuși !
Ian, ian, învîrte nițel crugul
Și-arată-ți, frate, meșteșugul !“
Nu-i vorbă ! Umblă vorba-n sat,
Că omul, dacă dă de frică,
670 Se face popă și-mpărat,

Chiar fără voia lui... adică
Să beai chiar dohot ! Draci cu chică !
Nu-i nici de rîs ! Achim, săracul,
A dat de-atîtea neplăceri,
Încît el simte-se-n puteri
De-a duce-n cîrcă și pe dracul,
Ba chiar să-l suie-n vîrf de peri,
Dar — zmei cu veriguță-n coadă !
Gătege cum bătăi să roadă !
— „Ce, frate ! Nu vreai să mănînci ?
Aibi grij' că la minut voi face
Să treci pe pod în patru brînci !
De-ți place, place ; de nu-ți place,
Te-nvăț eu vitejii, sărace !
Zău, zău ! Adecă dar tu vrei
Să cauți prin șepte țări sihastru
Pe fata craiului Albastru ?
Ți-ai pus de gînd să mergi la zmei ?
Dar ce poți face tu la ei ?
De ești viteaz, dă-mi mîna ! Adă !
Din pumni, din trîntă ori din spadă ?
Că și eu doar' sînt bătăuș —
Aibi grij' că te fac tot grămadă,
Degeaba ești tu Pipăruș !
Te bat, cum bați mărul cu șchiapuri,
Trei luni de zile să beai hapuri !"
Și pune mîna pe mănunchi
Bălaurul, scoțînd o spadă,
Dar Pipăruș e la spovadă,
Și de viteaz era-n genunchi !
— „Proslavnice bălaur mare !
Te rog, aibi milă și-ndurare
Și nu lovi, că faci păcat !
Te rog, cu sufletul curat,
Cum rogi pe sfîntul din icoane,
Să nu confunzi două persoane !
Eu nu mă duc acum la zmei,
Căci n-am nimic să fac cu ei ;
Și nici nu caut, umblînd sihastru,
Pe fata craiului Albastru,
Că n-am văzut de cînd sînt crai !

Cinstită-n veci să-ţi fie faţa
Şi-ţi ţină Dumnezeu viaţa,
Şi locul prea cinstit ce-l ai !
715 Măria ta ! Ascunde-ţi dinţii,
Că nu sînt Pipăruş, mă jor !
Mă bată sfîntul Jov, toţi sfinţii
Şi toţi vlădicii din sobor !
Io-s biet Achim al lui Cotor
720 Şi iată că mă-nhaţă vina !"
Bălaurul bufneşte-n rîs
Şi zice-apoi aprins ca focul :
— „Cum, nu eşti Pipăruş ? Ai zis,
Că eşti —, o bată-te norocul !
725 Eram să-ţi petecesc cojocul !
Eşti Chim Cotor ? De eşti Cotor,
Te du cu Dumnezeu şi bine,
Că n-am nici un prilegi cu tine !"
Se scoală Chim încetişor,
730 Nu cumva graţia-i să-şi strice.
Bălaurul atunci îi zice :
— „Eu pot, vezi bine, rău să-ţi fac
În şepte sute de privinţe,
Dar vezi tu ! Buna mea voinţă
735 Te lasă-n pace ! Mergi pe plac !
Dar stăi, mă rog ! De cunoştinţă
Să-mi dai o pipă de tăbac !
O pipă numai, că adică
N-am timp să merg pe la trafică" !
740 Cotor cîştigă-ncuragiări ;
El caută-n pungă, zice-n pripă :
— „Zău, zău ! Că n-am tăbac de pipă.
Dar am mai mîndru de ţigări." —
Şi atunci iute, pre cît poate,
745 Achim îşi face mîna drob,
Şi-un pumn de *magyar finom* [8] scoate
Şi-apoi hîrtii *Houblon* şi *Job.*
Bălaurul îi mulţumeşte.
Achim Cotor la drum porneşte.
750 Şi Dunărea pe pod trecînd,
Ajunge chiar în Ţara-Verde.
De-aici apoi fălos păşind

Pe căi de-aramă, el se perde,
Pe-un drum făcut de meşter faur :
755 Aşa sclipea, gîndeai că-i aur !
Cu rostopcin în plosca plină,
Se duce-n ţara cea străină
Şi-ajunge chiar la Cîrc Ciolan.

Savinca lui ? Aman, aman !
760 Savinca-i astăzi gospodină,
Se-nvîrte numai pe-un picior
Şi nu gîndeşte la Cotor !
Sărac Achim ! Multe păţeşte
Cercînd odorul prăpădit :
765 Dar vai, odorul se fereşte
De Chim ! Pe loc, cînd a zărit
Savinca pe Cotor în casă,
Ocheşte lui Ciolan rîzînd
Şi — Doamne, lucru fără rînd ! —
770 Ciolan se scoală de la masă
Şi zice : — „Servus ! frate-Achim,
Poftim la masă-ne, poftim !
Savincă hei : Auzi, mătuşe ?
Ian fă-te tu de către uşe !"
775 Achim Cotor pricepe sfatul !
El zvîrle plosca la amar,
Ia uşa-n cap să fugă, — dar
Pe uşi Savinca-a pus lăcatul !
Achim e-n păruială iar !
780 Oh, mare Doamne, fie-ţi milă !
Hămbar şi laiţ, sucitor
Şi lemne, cute, cleşte, pilă,
Şi blide, linguri, podişor —
Şi cofă, fuse, răschitor
785 Şi fer de pluguri şi cobilă
Şi — toate-n capul lui Cotor !
Şi pumni şi pălmi şi trîntitură,
Prăjini, părechi după părechi,
Şi-l trag de păr şi de urechi
790 Şi-l bat cu mături preste gură,
Şi-n fel şi-n formă mi-l întind
Şi-l ciuciură şi-l trag şi-l pişcă,

Prin păr îi găuresc morișcă,
De nas cu cleşte roşi îl prind
795 Şi-l opăresc şi-l bat ca napul,
Şi-i sparg cu laboşele capul !
Achim mai dă cît dă din mîni :
Dar ce-i o vulpe printre cîni ?
Sub pat s-ascunde, pe sub masă,
800 Dar Cîrc Ciolan pardon nu-i lasă,
Iar ea ? Savinca nu stătea
Pe loc, ea lovituri împarte
Cu foarfeci, sîtă, ce-i cădea
La mînă, haid' ! Zup, zup ! dădea,
805 Vitează cît un Bunăparte,
Al dracului ! Cotor era
Aproape mort, de el e gata !
Zdrobit şi lat cum e lopata,
Şi nu mai poate nici răbda.
810 El sare pe fereastră-n drum
Şi haid' la drum ! Fugea ca vîntul,
Gîndeai că-i pare strîmt pămîntul !
Acum era la el acum !
Iar ce gîndea, boieri cinstiţi,
815 Puteţi chiar singuri să gîndiţi !

Ce-a fost de-aicea mai departe,
Nu-i lipsă să mai scriu în carte,
Că orişicine poate şti,
Că biet Achim nu-şi găsea locul
820 Şi, blăstămînd mereu norocul,
Trăia — cum zmei va mai trăi ?
El n-a voit de-atunci să ştie
De popi şi de căsătorie,
Şi nu credea, iubiţii mei,
825 În sfinţi, în drumuri şi femei !
El a trăit tot singur, tare
Şi verde, ca un bolovan,
Şi n-a murit de mult : îmi pare,
Că-n holera de-acum un an
830 Muri în Blaj un biet sărman,
Şi tot mă mustră şi azi dorul,
Că el a fost Achim Cotorul !

PIPĂRUȘ-VITEAZ

Pe-acele vremuri vechi și bune,
Cînd n-avea plugul încă plaz,
Jupînul Pipăruș-viteaz
Făcea minuni, precum se spune,
5 Că singur el era minune.
Firește, a trăit demult,
În vremuri tare-ndepărtate
Și într-un veac de tot necult :
Siguri de dînsul n-avem date —
10 Și chiar d-avem, stau puse-n pult,
Ca știri puțin adevărate !
Istoricii din acel veac
Se dau de la dreptate-n laturi,
De Pipăruș nu prea fac sfaturi,
15 Iar cînd din întîmplare fac,
Să-i vezi ce spun ! Iau fîn în coarne,
Vreau lumea toată s-o răstoarne,
Și spun că bietul Pipăruș
A fost egumen pe la schituri
20 Și-a fost de viță angleuș,
De profesiune cărăuș,
Iar faptele-i povești și mituri !
Adecă mit ? Ce oameni buni !
De Pipăruș, orice istoric
25 Va ști să-ndruge la minciuni
În mod așa de categoric,
Încît cetind, îți cresc perciuni

Și-ți vine dor să ieși în slavă
Să paști, ca vitele, otavă !
30 Istoricii contimporani
Spun rău de Pipăruș-viteazul,
Cu glod îi feștelesc obrazul
Și-l vînd cu patru gologani,
Îl fac apoi de tot năcazul
35 Și-l numără printre mocani !
Poftim ! Curat Eumenide ! —
Dar altă poznă mă ucide :
Mi-au spus părinții de părinți
Că Herodot și Tucidide
40 Au fost istorici mai cuminți —
Și totuși gura lor se-nchide
Și-ascund dreptatea între dinți :
Vorbesc *a dorso* și cu frică,
De Pipăruș nu știu nimică !
45 Săracul, bietul Pipăruș,
Ascuns de oameni prin pănuși !

El s-a născut. Faimă pătrunde,
Că Pipărușul s-a născut.
Dar pe tapet e vorba : unde ? —
50 Atît e numai cunoscut
Că-n vîrstă de cinci ani se-mbie
La Crai-Albastru ca păstor
De gîște, dar încetișor
Ajuns-a rang de sub-major
55 Și colonel de-artilerie.
La care an ? După Christos ?
Aceasta n-o știu, nu voi ști-o,
Căci doarme buna muză Clio !
O, Doamne, mult ar fi frumos,
60 Să știm noi cronologic toate,
Dar vezi, e rău, că nu se poate !
Mereu îmi fac capul bostan
Și paie-mi ard mereu în crieri,
Dar nu găsești măcar un an
65 Sigur, să-l presărez prin scrieri !

Că n-avem un cronologist,
Să facă trei-patru tabele
Cu ani și fapte, ca din ele
S-aflăm — curagi de concepist
70 Și date, cari să nu ne-nșele !
S-aflăm an, lună zi, minut,
Secundă,-n care s-au născut
Viteji ; s-aflăm chiar tot nimicul,
Să știm curat, cînd a-nceput
75 Să sugă țîță, cît a supt-o ?
Și toate ce-a făcut voinicul
Să știm curat și *ex abrupto !*

Atîta numai știm noi siguri,
Că Pipăruș era cam chior
80 Și totdeauna-n mărțișor
Bolea de tusă și de friguri ;
Avea negele pe picior
Și chiar p-un braț avea negele,
Și-adeseori bolea din ele.
85 Din babă știm că-a fost născut,
Deși el n-a fost tocmai babă ;
Purta mereu cioareci de habă,
Și-un pieptăraș cu flori cusut —
Mai spun că-avea o față slabă,
90 Dar om era bine făcut,
Apoi pe țări se duce veste,
Că el vinars deloc nu bea —
Dovadă-avem și vom avea :
Noi n-auzim nici o poveste
95 Și mit, în care-am fi siliți
Să dăm de glăji cu șliboviț.

Dar cine-i Pipăruș ? Anume
Cu greu poți da curat răspuns,
Dar totuși ne va fi de-ajuns,
100 Spunînd că Pipăruș în lume
A fost un suflet greu pătruns

De taina multelor curagiuri :
Un om de pozne și voiagiuri !
El sta s-apuce lumea-n cap,
105 Și chiar cu timp a apucat-o
Precum ne povestește Cato
Și Cicero. Precum un țap,
Sărea cu inimă rănită ;
Pe loc ce dînsul pricepea,
110 Că-i vro princesă iar răpită,
Și fuga, bade, după ea !
Oh ! multe pozne mai făcea,
Cît trece-n miie numărușul !

Dar a murit biet Pipărușul !
115 Și, Doamne, măcar s-a luptat
Cu inima d-amoruri friptă,
Dar nici un crai nu i-a păstrat
Vrun loc, *ad gloriam,* în criptă,
Deși toți craii l-au stimat !
120 De părăstas și sărindare,
Nici vorbă pentru Pipăruș !
Și vezi ! Grămadă cum stau puși
Vitejii toți prin călindare,
Dar el, — fugi, neică, din cărare,
125 Că nu văd timbru pe posuș [1] !
Dar ce ? Știm noi că lumea noastă
La multe pricini e cam proastă
Și n-are strop de căpătîi,
Dar eu mă mir întîi și-ntîi
130 De Pipăruș ! El, om cu slavă
Și d-un caracter eminent,
Cum zmei de n-a făcut ispravă,
Lăsînd în urmă testament ?
Că multe-avea de pus la cale :
135 Avea o traistă cu săgeți,
Un cal arab cu părul creț
Și pe curea podoabe-n zale, —
Dar cui năpastele-a testat
Păpucii, roși d-atîtea uliți ?
140 Și bunda, cușma cui le-a dat ?

Şi cele treisprezece suliţi,
În mîna cui au mai picat ?
Da : Pipăruş a ştiut multe
Şi-a fost desigur poliglot,
145 Doar a umblat pămîntul tot ;
Trăind la curţi, în cercuri culte,
Era savant şi eu socot
Că pricepea filosofie
Şi logaritmi — cine mai ştie !

CETINĂ-DALBĂ

De trei ori dă craiul poruncă, dar nime
Nu vrea să-l asculte. Din toata crăime
Nu iese nici măcar un singur ficior
Să zică : „Stau gata s-alerg și să zbor,
5 Înaltul meu rege ! Mă jur că stau gata
Cărărilor ! Doamne, știu bine că-i fata
Răpită de Laur ; știu bine că-i greu
Să lupți libertatea copilei, dar eu
Port patima-n suflet, port inima-n brață,
10 Port dorul ce-n lume dă singur viață !
Ci-mpacă-te, doamne, cu negrele sorți,
Că-n mine tu paloș de-nvingere porți."
Oh, cît e crăimea de-ntinsă și mare
Nu-i om așa harnic, nu-i suflet în stare
15 Să meargă să lupte cu Laur-bradat,
Cu toate că riga de trei ori a dat
Poruncă și carte cu litere d-aur,
Că cel ce va-nvinge pe Laur-bălaur,
Primește trei părți din crăime ca dar.
20 — „Aduceți voi fata la tatăl său iar",
Cu lacrimi pe gene blînd craiul vorbește ;
„Căci cel ce-o aduce soție-o primește."
Așa zice craiul și zice cu-amar,
De trei ori el zice, dar zice-n zadar :
25 Slăbia de suflet pe toți înverigă
Și-n dar[n] numai sună cuvîntul de rigă.

Și veste de fata lui Codru s-a dus
Departe prin lume și veștile-au spus,

Că-i riga tot veşted, tot negru, căci nu e
30 Voinic pe pămînturi în stare să-şi puie
Puterile-n cumpeni cu Laur-bradat.
Şi cît ce prin lume cuvînt a zburat, —
De ceea ce Codru promite să facă, —
Voinicii se-nspăimînt, nici unul nu pleacă
35 Să lupte cu Laur, că-i Laur păgîn
Şi-n braţe-i viteji d-a pururi rămîn
Zdrobiţi : el ucide pe cel ce-i stă-n poară,
Cu flacări din limbă, şi-i groaznic ş-omoară
Trei sute de taberi c-un tremur de braţ ! —
40 Şi-n urm-apoi oare de ce să te baţi
Cu-atîtea primejdii, cînd poţi sta p-acasă
Şi n-ai nici o lipsă de ţări şi mireasă.

Dar scris era-n ceruri că totuşi va fi
Sub soare vrun suflet în stare-a grăbi
45 La Laur ; de Salba veşti bune dau bobii,
Că nu-i ea născută să moară ca robii,
Nu-i prinsă ea-n farmec cu rău de rămas !
O sută şi-o miie de bravi s-au retras
Din luptă, ci-n urmă retrage-s-o miie !
50 Tot omul e numai un om, ci-n vecie
Mai mult cumpăneşte p-al faptelor crug
Un om ce cutează, ca mii care fug ! —
A fost dar ! A fost, că se duse cuvîntul
De Salba departe şi-ajunse-n pămîntul
55 Lui Fulger, crai mare cu mare popor.
Şi-avea craiul numai un singur ficior
Pe Cetină-Dalbă, frumos precum este
Frumos Făt-Frumosul din dalba poveste
Cu zîna ce-i soră cu soare din Ost.
60 Şi ce-a fost să fie chiar astfel a fost,
Că-ndat' ce ficiorul de Salba-nţelege,
Se pune pe gînduri şi-şi face de lege
Să-şi măsure braţul cu Laur-bradat :
Se simte puternic, se vede chemat
65 Să scoată pe Salba de moarte. Deci spune
Lui Fulger tot gîndul ce-l are. — „Nebune !
Vorbeşte cu spaimă crai Fulger, chiar tu ?
Dar ştii tu că cine-i bălaur ori nu ?“

Așa-i zice craiul, mereu îi vorbește,
70 Mereu însă fiiul tot una păzește :
— „De ce să stau oare pe gînduri d-un an !
O, tată, știu bine că-i Laur dușman
Puterilor mele, că-i tare, știu bine,
Dar nu știu cum ard eu și nu știu ce-mi vine,
75 Că simt al meu suflet în flacări mereu !
M-aș bate cu lumea, m-aș bate mereu
Cu mii de bălauri, în sute de rînduri !
Căci ziua și noaptea mă tabără gînduri,
Mă mustră ; n-am pace, degeaba fac cruci,
80 Și-mi strigă : « Dar du-te, de ce nu te duci !»
De ce ? Dar iau martor trei veri și trei toamne !
Mă duc ! Mă voi duce ! Nu-i bine ? O, Doamne !
Nu-i bine ? Dar face cînd vrea Dumnezeu
Chiar sînge din apă, chiar bine din rău !
85 De ce nu zici, tată, să merg ? Dar zi, tată !
E bine, nu-i bine ? Dar spune-mi odată !
O, spune-mi să știu deci de ce să m-apuc !
Dar zici ori nu zice, eu totuși mă duc !"
Tot astfel vorbește și nici n-o mai curmă
90 Și zice, tot zice, iar Fulger în urmă
Cu dragoste multă dă vorbă și glas :
— „Eu n-am zis, copile, că nu vreau să las
Cărări pentru tine ; am zis că mi-e frică !
Tu ești încă tînăr, tu n-ai prins nimică
95 Din greul și-acuma tu vrei să grăbești
La Laur ! Ci du-te și fă ce dorești,
Că-mi place de tine ! Ce faci mie-mi place,
Dar numai mi-e teamă, că nu o poți face !" —

Dar Cetină-Dalbă se-ncrede. De-abia
100 Primește cuvîntul lui Fulger și-și ia
Din staule calul și-i gata să plece.
Trei văi și trei dealuri, trei țări le petrece
Cu fuga ; trei zile se duce ; s-a dus
Și-a patra zi dînsul piciorul a pus
105 Pe-otarele sfintei Duminecí. Cu graba
Descalică, bate la ușe, iar baba
Răspunde : — „Hei, cine-i ? Femeie-ori bărbat ?
De cumva ești om să dorești ceva sfat,

Apropie-ți pașii ; ci dacă ești fiară,
110 Te du și te-afundă și-n codru peri iară !"
Atuncea voinicul în casă păși
Și spuse bătrînei tot dorul. Tuși
Sihastra și zise : — „De-ar fi să se poată,
Ți-aș da ție sfaturi din inima toată !
115 Dar nu pot, copile ! Eu sfat nu mai dau
La cei ce nădejde și dragoste n-au !
Ci du-te, dar du-te la sora mea Vineri,
Căci singură dînsa dă sfaturi la tineri
Și singură dînsa dă dragosti ! Eu tot
120 Ce pot a mai face, e numai că pot
Să-ți dau pe cal-zdravăn, ce n-a văzut staur
Și știe cărarea spre țara lui Laur !"
Și-atuncea bătrîna pe praguri ieșind,
Lung fîșcăie-n palmă și-n zbor nechezînd,
125 Apare cal-zdravăn din zarea cea largă.
— „Încalecă-l ! zice sihastra, și-aleargă
La Vineri !" Ficiorul s-aruncă pe șea
Și-n cîteva clipe la Vineri stătea.
Descalecă-n grabă și bate la ușe,
130 Din casă-i vorbește vrăjita mătușe :
— „Hei, cine mă strigă ? Femeie-ori bărbat ?
De cumva ești om și dorești ceva sfat,
Te chem în căsuță, ci dacă ești fiară,
Te du și te perde și-n codru peri iară !"
135 Și Cetină-Dalbă la Vineri a-ntrat
Și-a spus că-i din viță de mare-mpărat
Și caută pe Salba și merge la Laur,
Pe cal-zdravăn, calul ce n-a văzut staur !
— „O, Cetină-Dalbă, bătrîna i-a zis,
140 Cu Laur-bălaur nu-i lucru de rîs !
El ține hotarul și țările Ciumii
Și-s țările-aceste la marginea lumii,
Și-s puse-ntre dealuri de fer și de plumb !
Prin țara lui Laur nici măcar porumb
145 Nu poate să treacă ; nu-i arbor, nu-i floare,
Nimic nu-i pe-acolo, chiar sfîntului soare
Nu-i vine cu dragul să-mpartă lumini
Pe-acolo ! Mai bine să stai să te-nchini,

Tu, Cetină-Dalbă ! Mai bine fă-ţi cruce
150 Şi lasă tot gîndul, căci nu te poţi duce !"
Dar Cetină-Dalbă răspunde rîzînd :
— „O, scumpă mătuşe ! De-mi stă mie-n gînd
Să lupt cu bălaur, dă-mi sfaturi mai bine
Şi-ndemnuri, căci astea le vreau de la tine !
155 O, nu face vorbă de spaimă mai mult,
Nu, nu, căci atuncea de loc nu te-ascult !
Tu cugeţi că tremur ? Că-s frunză de nalbă ?"

Lung baba priveşte la Cetină-Dalbă,
Cu-ncredere-i zice : — „Eşti suflet voinic,
160 Deci du-te, dar du-te, căci nu e nimic
În stare cu spaima pe loc să te ţină.
Ai grije dar ! Ţara lui Laur e plină
De cîte primejdii şi numai cu greu
Poţi trece prin ţară ! Ci tu, dragul meu,
165 Dă-ţi suflet, fii suflet şi treci bărbăteşte
Şi nu căta-n lături ! Potopul ce creşte
Să nu-l bagi în seamă, căci drumul ce-apuci
E plin de fantasme, de cîte năluci,
Şi toate veni-vor cu spaimă la tine.
170 Vedea-vei, copile, cărările pline
De lauri-bălauri, de lei-paralei ;
Tu treci fără grije şi lasă-i pe ei
Să joace, să strige şi-n veci să nu tacă.
De treci fără frică, ei nu pot să-ţi facă
175 Nimic ! Dar ai grije, că-n drumuri vei da
De pedeci mai grele ! În cale-ţi vor sta
Copile şi zîne şi fete măiestre,
A căror frumseţă de-ajuns ţi-ar fi zestre,
Vor sta, zic, în drumul de tine călcat
180 Şi semne-ţi vor face să te-aibă bărbat.
Te poartă ! Căci ele pot scoate din fire
Pe oameni cu rîsuri şi mult-amăgire,
Şi cîntă, şi joacă şi-n jocuri s-aprind
Şi braţe de farmec cu dragoste-ntind,
185 Şi cheamă şi strigă şi plîng cu mustrare
Şi-aşa-s de frumoase, cît nu eşti în stare
Să nu-ţi perzi curagiul în mînile lor !
Dar bagă de seamă, căci dînsele-omor

Pe cel ce le-ascultă ! Tu treci, dar la ele
190 Să nu-ți apleci ochii ; de-or vrea să te-nșele,
Tu cată-ți de drumuri și nu da răspuns !
Iar dacă la Laur tu fi-vei ajuns,
Răpește pe Salba și dă frîu s-alerge
Fugarul..." Își curmă cuvîntul și merge
195 La masă bătrîna și caută-apoi ea
Hambarul și scoate rîzînd o surcea
Și-o piatră și-o glaje și-un picur de apă.
— „Aceste trei lucruri pe tine te scapă
De Laur-bălaur, — bătrîna vorbi
200 Cu dragosti și grije, — căci el va porni
Pe drum după tine, cu gînd să te-ngroape ;
Ci cînd tu vedè-vei că-i Laur aproape
Și mai că te-ajunge cu-o mînă de pași :
Aruncă-i în cale surceaua ! S-o lași
205 Cu vorbele-aceste : «De spije, de spije !»
Apoi de bălaur să nu mai porți grije !
Și-așa în trei rînduri să faci cum îți spui :
Aruncă-ntîi lemnul și-n căile lui
Zi vorbe de vraje, arunc-apoi piatra
210 Și-arunc-apoi stropul ! Tot ziua de-a patra
Ți-o-nseamnă ! Așa scapi, dar altmintrea nu !"
Și-aicea bătrîna sihastră tăcu.
Ficiorul lui Fulger cu drag mulțumește
De sfat și stă gata de drum. Ci-l oprește
215 Rîzînd sfînta Vineri : — „Așteaptă și taci
Și-ascultă-mă totul ce trebui să faci !
Tu du-te la Rugă, căci Rugă mi-e frate
Și-i plin de credință și plin de dreptate
Și știe mai multe ca soră-sa ! Eu
220 Te rog dar pe tine să mergi, dragul meu,
La Rugă să-ți spună vreun sfat ! Însă du-te
Pe căile-aceste de volburi bătute,
Mergi, Cetină-Dalbă, ținînd vorba mea,
Mergi până ce-n drumuri pași mulți vei vedè
225 Și-o vale, și-un codru, și-o pajiște lungă,
Poiana-nflorită din dungă la dungă
Și-n dreapta trei dîmburi, și-n stînga trei huci,
Și peșteră ! Du-te, dar zic să te duci !"

Ficiorul lui Fulger se-nchină și iese
230 Și pleacă la drumul bătut mai adese
De volburi, se duce, se duce perdut
Și-n urmă cînd dînsul pași mulți a văzut,
Și-o vale și-un codru și-o pajiște lungă,
Poiana-nflorită din dungă la dungă,
235 Și-n dreapta trei dîmburi și-n stînga huci trei,
Sosește și întră la Rugă... — „Tu vrei
Să mergi după Salba !? sihastrul vorbește.
Aibi grije ! Palatul lui Laur sclipește
Sub aur ; să-l afli ți-e lucru ușor,
240 Pe poartă-i de-a pururi mijește zăvor
Și nime nu poate zăvorul să frîngă :
Ci bagă de seamă că-n laturea stîngă
Trei uși stau la casă și-aceste uși trei
Port cale la Salba. Și seama să iai,
245 Că-n preabătul triplelor uși înflorește
Un păr cu frunzișul de-aramă. Grijește,
Voinice, și-ndată ce-ajungi tu la păr
Lovește-l cu petri, ci dă-ntr-adevăr
Să sune, căci pală vedè-vei tu fata
250 Grăbind la fereastră și-atunci să fii gata
De drumuri, căci Salba veni-va plîngînd
La tine ! De Laur tu nu purta gînd,
Căci Laur departe va fi de palaturi..."
Și dînd mulțumită de vorbă și sfaturi,
255 Voinicul pornește. Dă pinteni pe loc
Și calul s-aruncă văpaie de foc,
Cît parcă din frîne vrea suflet să sugă ;
Și trece ca vîntul prin țara lui Rugă,
Și-a doua zi calcă pe graniți. De-aici
260 E calea mai aspră și rar sînt voinici
S-o bată. Dar fiiul lui Fulger nimică
Nu vede, n-aude, nu simte vro frică,
Deși-i ies în cale bălauri și zmei
Și taberi răzlețe de lei-paralei,
265 Și cîte fantasme și iasme. Grăbește
Voinicul și-n laturi defel nu privește ;
Iar zmeii și dracii, cu rece fior,
S-azvîrl nebunatec și-opresc pe ficior

În cale-i ; dau urlet și joacă și-ntind ei
O miie de brațe cu strigătul „prinde-i !"
Și latră și cască guri roșii de foc.
Lui Cetină-Dalbă nu-i pasă de loc :
Curagiul său arde și-s ochii lui țintă,
De tipuri de noapte el nu se-nspăimîntă
Și pare sălbatec în zbor porumbesc.
Și-i ies lui în cale și hori învîrtesc
Copile și zîne ; frumoase ca stele,
Se joacă pe cîmpuri ca-n zbor rîndunele
Și cîntă și strigă și brațele-ntind
La Cetină-Dalbă ; mai tare s-aprind,
Și rîd tot într-una cu mult-amăgire,
Pe cel ce le vede să-l scoată din fire,
Și lui ca neveste pe rînd i se-mbiu.
Dar nu le ia-n seamă sălbatecul fiu
Din țara lui Fulger ; el nu cată-n laturi,
Căci astfel îi spuse sihastrele sfaturi
A sfintei. Se duce, se duce și-n zbor
Zărește-n departe palat lucitor,
Și lesne-l cunoaște că-i zidul de aur,
Și nu-i decît numai palatul lui Laur.

Și-ndată ce-ajunge, cal-zdravăn s-a pus
Aproape de poartă, iar domnul s-a dus
La părul cu pere de-aramă. Lovește
Cu petri-n frunzișul ce greu zîngănește,
Crengi multe și muguri o miie rumpînd.
Atunci din chilie, copila-auzind,
Înlatur-oblonul și-apare-n obloane :
Frumoasă ca cerul, ca Maica-n icoane,
Cu părul ce-ajunge mai jos de la brîu,
Dar pildă,-ntocmai cînd joacă pe rîu
Luceafărul. Salba privește din casă
La Cetină... Doamne, și-i zice distrasă :
— „Voinice, voinice ! Oricine să fii
Și ori pe ce cale de farmec să vii
Din lumea cu oameni, te rog bagă seamă
Și nu lovi-n părul cu frunză de-aramă,
Căci bați la urechea stăpînului meu
Și-aude și vine..." — „Și ce griji am eu,

Că bat la urechea stăpînului ! Pace !
310 De-i place m-audă și vie de-i place !"
Copila se-neacă de spaimă. — „Te du !
Vai, du-te, că astăzi per eu și peri tu !
O dragul meu, du-te ! Că Laur, — sosește !"
315 Ci plin de nădejde și-ncrederi vorbește
Voinicul : — „O, Salbă, m-alungi și te temi ? !
Mai bine-ar fi, uite, cu drag să mă chemi
În casă, că doară sîntem dintr-o lume !
Și eu de departe venit-am anume
320 Să lupt cu bălaur și-apoi să te scot
Din țările-aceste, dar tu ești de tot
Prea dată lui Laur! O, scumpă copilă,
De cumva de tată, de mamă ți-e milă,
De cumva porți dorul și vrei să trăiești
325 În țara cu oameni, pe care-i dorești,
Atuncea tu vino ! Dar nu perde vreme,
Ci vino ! Grăbește să vii ! Nu te teme !"
De-abia-l înțelege copila ce vrea
Și-ndată scoboară din casă ; plîngea
330 Și scris avea dînsa pe-obraz de zăpadă
Nădejdea și dorul, cum are să-și vadă
Părinții și frații și tot ce-i iubit !
— „Eu nu știu, eu nu știu ce gînd te-a hrănit,
Să vii tu, voinice, din țări după mine !
335 Străin ești și totuși mă-ncred azi în tine,
Că-n ochii tăi luce tot sufletul lor !...
Totuna-i cu tine ! Mi-e dulce să mor !"
Și Salba-l încinge cu brațe de-ncrederi,
Așa cum s-acață mici vițe de iederi
340 De-un pom în grădină, și dulce rîdea.
Atuncea ficiorul lui Fulger o ia
De mînă ; cal-zdravăn nechează și sprinten
Dă glas loviturii grăbitului pinten. —

Ficioru-i de flacări și calu-i de vînt ;
345 Se duce-armăsarul și-abia de pămînt
Și-atinge potcoava, se duce spre casă.
De-abia însă-n urmă palatul rămase.
Cînd muget sălbatec pe deal clocoti :
E Laur, e Laur ! El cît ce veni

350 Din desele crînguri simțește și vede
Că-i Salba răpită de-un om ; se repede
Pe drumuri sălbatec și lasă din guri
Pojaruri și pară și-aprinde păduri,
Cu negru-i răsuflet ; de temeri îngheață
355 Copila lui Codru la Cetină-n brață !
Crunt vîntură Laur cîmpia din dos,
C-o falcă pe ceruri, c-o falcă pe jos,
Și-i aspru și negru ca noaptea din groape.
El vine, tot vine și-acuma-i aproape
360 De Cetină-Dalbă : voinicul fugînd
E fulger în cale, ci Laur e gînd,
Și-aleargă-ntr-o clipă, pe zarea cea largă,
Un drum ce porumbul trei zile-l aleargă.
Oh, nu-i nici un modru, nu-i drum de scăpat !
365 Ficiorul lui Fulger atunci a lăsat
Surceaua din mînă și vorbe vrăjește :
Deodat-o pădure se-ntinde și crește,
Mai deasă ca părul pe capul de om —
Tot paltin la paltin și pom lîngă pom,
370 Și-i naltă cît cerul, cît lumea de lungă,
Că bate pămîntul din dungă la dungă
Și-nchide cărarea lui Laur-bradat.
Lung Laur mugește, cît mai a crepat
A cerului haină, el urlă și zbiară
375 Și-ncearcă-apoi preste pădure să sară,
Dar nu-i cu putință. Și pieptul său gol
Dă flacări albastre ; el face ocol
Pădurii, dar capăt și margini de codru
Nu vede. Pe gînduri se pune și modru
380 Găsește : să roadă pădurea pe loc
Și drumuri să-și taie. Cu flacări de foc
Străbate și-aprinde copacii pe rînd
Și-i roade cu dinții și, cale rozînd,
Se duce-n frunzișuri ca focul în paie.
385 Trei zile tot arde, trei zile tot taie
Și-a patra zi iese, cînd ziua sfințea.

Iar Cetină-Dalbă pe drum se ducea
Ca desele neguri ; trei zile tot merge
Și nu-i mai sta gîndul, că trebui s-alerge

390 De frica lui Laur ; el strînge cu dor
Pe Salba, rîd ambii şi-n rîsetul lor
Se duce cal-zdravăn ca tip de fantomă,
Cu spumă-n zăbală, cu frîul pe comă.
Ci-n ziua de-a patra, cînd cerul sfinţi,
395 Voinicul în spate căldură simţi
Şi zice : — „Vai, Doamne, ce rău mă pătrunde
Căldura de soare !“ Iar calul răspunde :
— „O, Cetină-Dalbă, nu-i soarele, nu-i !
Că-i Laur-bălaur : răsufletul lui
400 Te arde, stăpîne ! Dar fii tu bărbat
Şi nu-ţi face temeri !“ De-abia şi-a gătat
Cuvîntul şi iată că Laur apare
Cu groază pe frunte, cu noapte-n spinare,
Şi vine, dar vine turbat de nebun.
405 Şi flacări se-mpart şi pojaruri s-adun
Şi geme pămîntul ; greu zarea vuieşte,
Că Laur acuma puterea-ndoieşte
Şi trece-n văzduhuri ca munte plutind,
Dar calul se duce cît nici nu-l cuprind
410 Cîmpiile-n cale, se duce nălucă,
Precum ştie singur că-i chip să se ducă !
Se duce, dar Laur e meşter la drum
Şi iată-l ! O, iată-l aproape acum
De fiiul lui Fulger : s-apasă
415 În şea crăişorul şi-aruncă şi lasă
Bucata de cremini şi vorbe-a vrăjit.
Atunci din pămînturi o stînc-a ieşit
De cremene toată, mai aspră ca ferul,
Mai lungă ca lumea, mai lată ca cerul,
420 De n-avea nici capăt, nici nume de spus.
Crunt Laur aruncă privirile-n sus
Şi-n lături, el cată vrun modru să poată
Sări preste stîncă ; apoi mai dă roată
Spre marginea petrii, dar tot e-n zadar.
425 Şi geme şi ferbe, să zvîrcole-amar
Şi bate pămîntul cu neagra lui coadă
Şi-n urmă s-apucă de piatră s-o roadă.

El roade, mari sfărîmuri din gura lui cad.
Cum sfredelul trece prin lemnul de brad,

430 Aşa trece Laur şi macină piatra
Trei zile de-a lungul ; şi-n ziua de-a patra,
Cînd cerul sfinţeşte, din stîncă ieşea.
Iar Cetină-Dalbă ca vîntul mergea
Pe drumul cu soare, el nu mai gîndeşte
435 La Laur-bălaur ; cu dragosti priveşte
La Salba şi-i spune cuvinte de-amor
Şi rîde, rîd ambii şi-n rîsetul lor
Se duce cal-zdravăn trei zile de-a rîndul,
Ca norul, ca dorul, mai iute ca gîndul.

440 Ci-n ziua de-a patra, cînd dealuri se scald
În razii de seară, porneşte-un vînt cald
Şi bate din preajma lui soare-răsare.
— „Ce vînturi mai suflă !" vorbeşte-n mirare
Voinicul şi-adie fugarul. — „Vînt rău !
445 Şopteşte cal-zdravăn, că-i Laurul tău !"
Şi-abia găta vorba, dînd goană cărării,
Cînd Laur departe-n albastrele zării
Dă clocot şi-aleargă pe drumul umplut
De spaimă. Şi-n clipă trei cîmpi a trecut,
450 Trei şesuşi, trei dealuri, cu triplă mînie
Şi vine ca norul de grea vijelie.

Grăbeşte cal-zdravăn cum n-a mai grăbit
De cînd e pe lume ; dar Laur cumplit
Grăbeşte de trei ori mai mult şi mai tare,
455 Cît mîncă pămîntul şi-n oarba-alergare
Se perde ca vifor, cu tunet urlînd.
Iar Cetină-Dalbă de-aproape văzînd
Duşmanul, ia picuri de apă din glaje
Şi-l zvîrle şi spune cuvinte de vraje.
460 Atunci din pămînturi un lac răsărea
Cît lumea că margini avea
La marginea lumii. Şi Laur soseşte
Pe ţărm, dar acuma el nu mai gîndeşte
La-ncungiur, ci sare sălbatec de tot
465 În undele-albastre şi trece cu-not
Trei nopţi şi trei zile. Şi iese şi pleacă
Pe drum şi se duce, cît stă să-şi întreacă

Gîndirile minții ; se duce turbat,
Că vede din mînă fugarul scăpat.
470 Mai tare, mai tare s-apropie dînsul ;
Și-i Cetină palid, iar Salba cu plînsul
Ascunde-a ei față sub recile mîni.
Și calul se duce cît n-are-n plumîni
Răsuflet, de spaimă el fulgeră-n fugă
475 Și iată-l, s-oprește pe graniți la Rugă.

— „Scăpat-ai, cal-zdravăn, din mîna mea iar !
Vorbește-atunci Laur și-ameninț-amar,
Scăpat-ai acuma, dar ține-o tu minte,
Că Laur e tare ! Cu-un pas mai nainte,
480 C-un singur pas numai de-aș fi plecat eu,
Tu nu vedeai țara lui Ruga ? Dar vreu
Să știi tu că barda-mi ca sigur te ține :
De n-ai perit astăzi, peri-vei tu mîne !
Noroc tu avut-ai c-ai fost cu voinic,
485 Cu Cetină-Dalbă ! Nu-mi pasă nimic
De perderea Salbei ! Nu, nu pentru-o Salbă
Mi-oi trage eu seama cu Cetină-Dalbă !...“

Și tremură, geme, să clatină Laur,
De-albastra-i mînie el geme ca taur ;
490 Iar Cetină rîde și strigă voios :
— „Ni-om trage noi seama : Să fii sănătos !“

*

Prin țara lui Rugă trec repede mirii,
Trec iute p-otarul bătrînei ce dă
Cuvinte de vraje și farmec iubirii —
495 Bătrîna vorbește, cînd Cetină stă :
— „Scăpat-ai, voinice, scăpat de peire !
Știut-am eu cum că ești harnic și-n fire
Să mergi la bălaur. Dar drumul e greu
Și-n cîtva de tine temutu-m-am eu
500 Să nu faci cum alții făceau mai nainte,
Căci nu-mi ascultară nici două cuvinte
Și-n urm-apoi Laur pe toți i-a zdrobit !“
Și-atunci sfînta Vineri p-ascuns a șoptit

Lui Cetină ceva, cu-așa-ncetișorul,
505 Să n-audă Salba, ci numai ficiorul.

Și pleca de-aicea. Trei zile, nopți trei
S-au dus ei ca vîntul și dusu-s-au ei
Ca dorul ; ajuns-au în ziua de-a patra
Pe-otarul lui Fulger, ajuns-au la vatra
510 Părinților. Doamne, ce bine-a părut
Lui Fulger, cînd dînsul în curte-a văzut
Pe Cetină-Dalbă... Și-au mers cu grăbire
Doi oameni la Codru să-i facă de știre
Că Salba trăiește, — să-i ducă de vești,
515 Să iese naintea copilei crăiești !
Și-ndată ce-aude mîhnitul părinte,
Le iese cu pompă și-alai înainte ;
Și sfetnici ieșit-au cu mare popor,
Cu steagul de nuntă pe umerii lor.
520 O lume de oameni din țări alergat-a
Să vadă pe fiiul lui Fulger, pe fata
Lui Codru s-o vadă. Și hori au întins,
Trei sute de mese de-abia mi-au cuprins
Pe oaspeți și, Doamne, era veselie
525 Cum alta pe lume nu poate să fie !
Ci cînd era jocul mai lung și mai lat
Se face tăcere... pe ceteri a stat
Cîntarea, sub arcuri întinsele strune
Nu vreau să mai lase glas dulce... Minune !
530 Pe-un pom mai de-a laturi zburînd s-a oprit
O pasăre toată cu trup aurit
Și-așa de frumoasă, cît sta să te-orbească,
Căci n-avea făptura să fie lumească !
Și pasărea-ncepe să cînte. Oh, nu-i,
535 Nu-i modru de-a spune, degeaba vă spui
Ce cîntec măiestru răsuna din ciocul
Nezdravenei pasări ; cuprins era locul
De farmec și-uimire, chiar soarele sta,
Cuprins de mirare. Precum asculta,
540 Tot omul simțește că nu știu ce-l strînge. —
Și plînge crai Codru și Fulger crai plînge,
Iar Salba se-neacă de jale plîngînd.
Dar Cetină singur e vesel : rîzînd

Spre pasăre dînsul ațîța săgeata.
545 — „Oh, ce vrei ?“ îi strigă cu patimă fata,
— „Dar ce vrei ?“ repetă toți sfetnicii-n cor
Și scaldă-n uimire privirile lor.
Ficiorul lui Fulger nimic nu răspunde,
Ci pune săgeata la ochi. — „Da' de unde !
550 Nebun ești, copile ?“ strig cei mai bătrîni
Din oaspeți, iar Fulger îi dă preste mîni,
De-i cade săgeata. Precît se silea
S-azvîrle, nu poate, că-n ciuda perzării
Îi stau împotrivă toți oaspeții țării,
555 Dar mai ales Salba se roagă plîngînd,
Să lase, să lase ce-și puse de gînd, —
Și geme și plînge și tremură fata
Iar Cetină-Dalbă stă gata, e gata
Să cruțe — pe Laur, dar iute-i veni
560 Cuvîntul sihastrei în minte : țînti,
Săgeata se duce de-a dreptul în pieptul
Nezdravenei paseri, ea cade d-a dreptul
Sub pom și, o Doamne ! se schimbă pe loc
În Laur-bălaur, dă flacări de foc
565 Și țiuie tare și bate din limbă,
Acum bucuria de oaspeți se schimbă
În spaimă și tremur, căci Laur s-a-ntins
Și șepte hotare sub el a cuprins !
— „Îți pasă, măi Laur, ori nu, pentru-o Salbă ?
570 Căci seama ți-ai tras-o cu Cetină-Dalbă !“
Iar Laur mugește cu moartea luptînd :
— „Ni-am tras-o, vecine, dar fie-ți în gînd,
Că Laur mai are trei frați, da, mai are
Și nime nu scapă de-a lor răzbunare !“
575 Și geme, se-ntinde, din răni de la brîu
Mult sîngeră sînge, se strînge părîu.
— „Mai ai ! îi răspunde voinicul, știu bine,
Dar am eu răspunsuri cum am pentru tine !
Căci dacă ești meșter, nu crede că nu-s
580 Alți meșteri ! Vrăjita sihastră mi-a spus
Tot chipul de vraje ! Mi-a spus-o bătrîna,
În ce mod se poate pe voi să pun mîna !“

Au fost apoi vremuri cum nu s-au mai dat
Şi zile cu soare şi nemaicurmat
585 Tot hori pe tot locul, tot hori în tot satul.
Şi-o lume de-a lungul şi-o lume de-a latul
Creştea-n veselie şi dalbe cîntări :
Venit-au la nuntă o sută de ţări,
Căci fost-a o nuntă cum n-are păreche
590 Nici lumea cea nouă, nici lumea cea veche !

ACTUL AL CINCILEA

(după Edwin Bormann)

Aş ! N-am durmit deloc, am scris
O tragedie. Stăi ! Ce-am zis ?
„E umbră tot, zic filosofii,
Şi tot ce-i umbră e şi vis“, —
5 Dar unde dracul mi-s pantofii ?

Eroul trebuie de-acum
Să moară ! Trebuie, dar cum ?
În nori fac să-i apună steaua ;
Aici figuri, colori, parfum, —
10 Matildă, nu-mi aduci cafeaua ?

Trei morţi ! Ha, bravo, lîngă ei
Mai pot să mai omor pe trei !
Acum să schimb o dată peana,
E actul ultim, domnii mei, —
15 Matildă, adă-mi o Havana.

E bine tot, frumos şi nou !
Şi-acum în urmă un tablou,
Persoanele mor cu grămada !
Efect la cel mai nalt nivou, —
20 Matildă, ce-i cu limonada ?

Din act în act mai mult avînt,
Şi privitorii-n loge sînt
Frapaţi, cît nu se poate spune,
E o tăcere ca-n mormînt, —
25 Matildă, un vinars de prune !

Toţi plîng şi-aplaudează toţi ;
O piesă clasică ! Socoţi
Ce bine-a mai jucat şi trupa.
Şi toţi, toţi cheamă pe poet,
30 — „Bărbate, haid', că-i rece supa !"

ROMANȚĂ

Negura nopții doarme pe mal,
Ca răzbunarea unor blăstămuri,
Reci sînt de crivăț negrele vremuri, —
Te voi cuprinde ca să nu tremuri,
5 Dragă, și-al feții rumăn oval
Culcă-l la peptu-mi, stînd visătoare.
Ochii tăi negri îmi vor fi soare,
Și prin săruturi, iubita mea,
Te-oi face caldă de-ți va părea
10 Orișice crivăț vînt de răcoare.

Vino cu mine ! Tinăr sînt eu,
Tu ești frumoasă, floare de nalbă !
Noaptea voi face-o să-ți fie albă,
Din stele roșii face-ți-voi salbă,
15 Brîu îți voi face din curcubeu —
Să te cunoască îngerii soră !
De te vor prinde zîlele-n horă,
Cea mai frumoasă zînă vei fi
Și-a lor crăiasă îți va găti
20 Rochii de purpur din Aurоră.

Soarele-n Osturi are palat,
Cît de idilic stă-n orizonuri !
În tot tabloul el are tonuri,
Numai credința află-n el tronul,
25 Numai amorul e-ncoronat.

Acolo nimeni nu cîntă solo,
La toate ține duet Apolo —
O, și-aici lumea cît e de rea !
Acolo-n Osturi, iubita mea,
30 Vino să mergem și noi acolo !

BĂTRÎNUL ŞI COPIII

Cu părul alb ca de zăpadă,
Un biet bătrîn trecea pe stradă.
Slăbit de ani, de griji perdut,
Sărmanul om, el a căzut
5 În stradă jos.

L-a părăsit puterea toată
Copiii s-adunară roată
Pe lîngă el şi toţi de-a rîndul
Rîdeau de el răutăcios,
10 Batjocorindu-l.

Dar eu n-am rîs, n-am rîs deloc.
Copilul, care-şi bate joc
De cei bătrîni, ce minte are ?
E vrednic el să crească mare ?
15 E vrednic el de ce-i acu ?
Nu-i vrednic, nu !

IARNA

Iarna-i un vestit dulgher,
Că ea poate, cînd voiește,
Peste rîuri pod să puie
Fără lemn și fără cuie,
5 Fără nici un pic de fier.
Și gătește așa deodată
Pod întreg dintr-o bucată.

Iarna-i meșter iscusit.
Că pe deal și pe cîmpie
10 Țese-o pînză minunată,
Fără ițe, fără spată,
Fără fir de tort urzit.
Și din drăgălașa-i pînză
Dă și vîntului să vînză.

15 Iarna-i grădinar, cînd vrea :
Pune albe flori pe geamuri,
Fără frunze și coloare,
Fără dor să aibă soare,
Numai cum le știe ea.
20 Mie-mi plac, că sînt de gheață ;
Dar cînd sufli, pier din față.

ZILE DE TOAMNĂ

Ieri vedeam pe luncă flori,
Vedeam fluturi zburători
Și vedeam zburînd albine.
Ieri era și cald și bine.

5 Azi e frig și bate vînt,
Frunzele cad la pămînt ;
Florile stau supărate,
Vestejesc de brumă toate.

Ieri era frumos pe-afară,
10 Ca-ntr-o caldă zi de vară.
Azi e iarnă pe pămînt,
Vreme rea și bate vînt.

SONETE DE LUX

I

CURRICULUM VITAE

Puțin ne pasă cine-i, al cui, și cum îl cheamă.
El a trecut liceul cu cea mai slabă notă,
Apoi s-a făcut actor. Dar fața-i idiotă
N-a încîntat pe nimeni, cel mult pe cîte-o damă.

5 A-ntrat apoi în oaste și-a stat, cum bag de seamă,
În lazaret trei toamne, pus bine de-o cocotă.
Ieșind, a scris novele, dar n-a scris bun o iotă ;
Apoi s-a făcut pictor și-artist la panoramă.

Cu timpul un istoric i-a dat să scrie còpii,
10 Dar nu știa sintaxă, scria ca-n timpul mitic —
S-a hotărît în urmă să-și deie ortul popii.

S-a spînzurat ! Dar bietul rămase paralitic,
Că l-au tăiat din ștreanguri, și-atunci ștergîndu-și stropii
P-obraz, și-a dat de petec, fondînd un ziar critic.

II

VIZITE

Vrei tu să fii eroul saloanelor ? Ascultă.
Tot ce știi nou, vorbește. Sfîrșind, schițează harta
Laplandei, apoi spune ce regi au fost în Sparta,
Ce preț are făina, pe scurt fă vorbă multă.

5 A sta deoparte singur tăcînd e o insultă.
Mergi dar și-ndrugă mofturi cu Mița ori cu Marta ;
De pleacă vreo cocoană, dezvoltă-ți toată arta
De critic, clevetind-o că-i slută și incultă.

Zîmbește și aprobă, orice prostii să-ți toace
10 Stăpîna casei, vesel primește-i tot reproșul ;
Dar cînd începe doamna distrată să se joace

Cu micul ei ceasornic, e semn că-ți dă pașoșul.
Atunci *„bonjour“* încolo, *„bonjour madam“* încoace
Și zi : „la revedere — cînd va-nvia strămoșul !“

III

CRESCIT EUNDO[1]

Ce-i drept, e drept, poete ! Și-ți spun : ești de talent !
Dar iartă-mi vorba asta *(humanum est errare*
Și toți avem defecte) — în fond, mi se cam pare.
Că ești prea slab, și stilul ți-e prea neconsecuent.

5 Ești prea banal, zic unii. Eu nu sînt competent
Să judec tot ; firește, greșeli de conjugare
Pentr-un talent ca tine sînt oricum lucru mare —
Și-apoi, o știi tu însuți, n-ai nici un sentiment.

Că ești naiv, n-ai formă, e rău, dar tot mai trece
10 Și nu-ți imput nici limba, dar gustul — ah, a fost
În drept să zică lumea, că ești prea gol, prea rece !

Încolo versuri bune, cam rari și fără rost —
Din unsprezece versuri de n-ai fura tu zece !
Ce dracul ! Furi într-una și furi așa de prost !

IV

DOC. X

Trei zile-a stat în pește vestitul profet Iona,
Și-a fost el pentru asta savant ihtiolog ?
Iar X e matematic și mare pedagog
Fiindc-a stat și dînsul trei zile prin Sorbona ?

Cînd era mic, de dînsul prinsese groază bona :
Spunea prostii mai zdravăn decît un filolog —
Iar azi cu tot refrenul : „așa-i, cum zic, mă rog",
Nu știe domnul doctor ce-i tropicul și zona.

De-a scris numai trei rînduri, sub nume el și-a pus
Și diploma, subscrisă altcum de vrun Gambrinus.
Iar de-ai vorbit cu dînsul, sînt sigur că ți-a spus

De zece ori, că-i doctor în cosinus și sinus.
Și te-ai convins ! Prostia e uneori un plus
Al minței, însă mintea lui X e proastă-n minus.

V

POLEMICĂ LITERARĂ

Susții că Iuliu Cezar mînca des murătură ?
Stupidule ! Citește în pravila Moldovii.
Ce ? „Slav" e rădăcina ceaslovului și-a slovii ?
Și morcovii-s dactilici ? Curat caricatură.

Tu zici că fur citate ? Dar toți măgarii fură !
Și nici nu-i furt : în dogme oprescu-l blagoslovii ?
De mai repeți citatul grecesc : Quod licet bovi" [1],
La proxima-ntîlnire îți vîr umbrela-n gură.

Ești idiot ! De vorbă nu stau c-un de-alde tine,
Dar dacă nu-ți ții gura, să știi că-s hotărît
Să-ți scriu d-acum răspunsuri lipsite de rușine.

Și de mai vii cu fleacuri, eu vin numaidecît
Cu altele, că-n urmă de știi să-njuri, te ține
Că și eu știu ! Și-aibi grije că-ți sar odată-n gît !

[AȚI VĂZUT-O ? EU MĂ MIR]

Ați văzut-o ? Eu mă mir
Cum n-o au și sfinții dragă !
Cum se-nchină și se roagă
Sărutînd pe sfinți în șir.

5 Eu nu cer a ei privire,
Soare scoborît de sus ;
N-ar avè nimic de spus
Popii la mărturisire.

Înger e ființa ei —
10 În biserică, vezi-bine,
Cînd e pe genunchi la mine,
Numai eu știu dracul ce-i !

O ISTORIE VECHE

Cu flori de crîng
Te-mpodobești, de tine beată ;
Dar n-ai simțit tu niciodată,
Că florile din plete plîng ?
5 Sărmană fată !

Trecînd pe lunci
Tu rupi o floare-mbobocită,
Și-o floare ce-i ? Nu ești oprită
S-o rupi, cînd vrei, și s-o arunci
10 Apoi strivită.

Și tu socoți
Că toată vorba e jurată,
Că tot ce spui e spus odată —
Iubitul tău e cum sînt toți,
15 Și ce-i o fată ?

Tu vrei să placi
Acelui ce, cuprins, te-aprinde
Cînd tu aprinsă-l vei cuprinde,
Tu vreai un pat de flori să-i faci ?
20 Și el te vinde !

Și va peri
Din veselii tăi ochi splendoarea,
Te vei topi, tu-nfloritoarea,
Și aruncată-n drum vei fi
25 Și tu, ca floarea.

Și poate crezi,
Că floare iarăși te poți face,
Că plînsetul cu vremea tace ?
Dar caută-n peptul tău, să vezi
30 E-ntr-însul pace ?

INIMA MAMEI

(după o legendă franceză)

Era băiat frumos la chip și blînd,
El a venit acasă azi oftînd ;
Și mamă-sa, văzîndu-l supărat,
L-a strîns la piept, pe ochi l-a sărutat
5 Și-a zis, privind cu drag în ochii lui :
— „Tu ai ceva pe suflet și nu-mi spui !
Parcă te temi că-ți mustru gîndul tău,
De ce nu-mi spui ? Nu vezi cît ești de rău !"
Și ea plîngea, cum plînge fiul mic,
10 Și-a plîns și el, și n-a răspuns nimic.

Să-i spuie mamii ! Da, cînd a plecat
De la iubita lui, el revoltat
Venea nebun și dus d-un singur gînd
S-ajungă lîngă mă-sa mai curînd,
15 Să-i spuie tot ! Dar cînd a fost în prag,
Cînd mă-sa a privit la el cu drag,
A stat pierdut în loc — o, lașul ce-i !
Azi îl ardea privirea cald-a ei,
Și brațele-i, care-l strîngeau cu dor,
20 Azi îl dureau cu-mbrățișarea lor,
Și toată vorba mamei îl durea —
Și silnic el s-a smuls de lîngă ea.
El a fugit de mă-sa. Abătut,
O-ntreagă zi pe lunci el s-a pierdut
25 Și la iubita lui el să gîndea,
Și la cuvintele ce le-a zis ea :
„Eu voi iubi pe unul dintre toți ;
Din pieptul mamei tale, dacă poți

Să-mi dai tu inima — al meu vei fi !
30 Voiesc un talisman ! De voi iubi,
Să fiu iubită ! Vreau să știu cum ești,
Eu cer un singur semn, că mă iubești !"
Și el s-a îngrozit d-acest cuvînt !
Ea-și bate joc de ce-avea el mai sfînt,
35 Și, ca d-un demon, el s-a rupt de ea,
Dar o iubea nebun, el o iubea
Mai mult acum — fără-nțeles
Vorbea cu sine, și gemea mai des ;
Și se-ngrozea de gîndul că-ntr-o zi
40 Această fată-l poate birui.
Să-și piardă mama-n chip atît de laș,
De două ori să fie ucigaș !

Și-a doua zi s-a dus și-a întrebat
Pe draga lui, dar ea și-acum i-a dat
45 Răspunsul vechi. Și el gemea plîngînd
Și nu putea să fugă d-acest gînd —
Și nouă nopți cu gîndul s-a zbătut
Și-n urmă a dus iubitei ce-a cerut.

El n-a putut să plîngă și-ar fi plîns,
50 În mînă tremurat ținea, dar strîns
Odorul drag, o inimă — și-a cui ?
Aceasta este răsplătirea lui !
Ea l-a iubit, ca ochii ei, și blînd
Plîngea și ea, cînd îl vedea plîngînd,
55 Și și-ar fi dat și capul pentru el :
Și-acum o răsplătește-așa mișel !
El nu mai are mamă ! El a pus
Iubirea unei fete mai presus
D-a mamei lui — ce mult a dat
60 Și-n schimb el nu știa ce-a cumpărat !
Fiori simțea cum îl îneacă reci ;
Îi răsunau blăstemele de veci
A mamei, numai șoapte fără glas,
El o simțea venind cu pas de pas
65 Pe urma lui, el o vedea plîngînd
Cu degetul spre dînsul arătînd —

Și-atunci, d-atîtea gînduri abătut,
Împleticindu-se, el a căzut
În drum, ținîndu-și talismanul strîns
70 La piept. Și-un glas amestecat cu plîns
A răsărit atunci înduioșat
Și plin d-o milă dulce l-a-ntrebat :
— „Tu te-ai lovit, iubitul meu ? Să-mi spui !"

Era inima moart-a mamei lui.

PRIMĂVARA

Cu peptul gol,
În haină albă îmbrăcată,
Prin parc cea mai frumoasă fată
Venea zîmbind, cu pas domol,
5 De vîntul zilei sărutată.

În brațul drept
Avea flori albe, dragi odoare,
Și flori avea la-ncingătoare
Și-n mînă flori, și flori la piept
10 Și însăși ea era o floare.

Și s-a oprit
La trandafiri, și mîna-i dragă
S-a-ntins la flori, ca să aleagă.
S-o vezi așa, ș-un chip iubit
15 Te va-nsoți viața-ntreagă.

Și cînd a rupt
Pe cel mai drag, a ei privire
Zîmbea mai plină de iubire,
Și vechiul gînd i s-a-ntrerupt —
20 Nu știi nimic tu, trandafire ?

CORNUL

Baladă germană

Cum geme-ntreg Tirolul de vuiet de bătăi !
O singură colibă stă pacinică în văi.

Şi-ntr-însa plînge-o mamă. Ce bine şi-a pierdut ?
Ea plînge că bărbatul în luptă i-a căzut.

5 Şi cei doi fii ai mamei căzură la hotar ;
Cel mic îi mai trăieşte şi chinul ei amar.

Un fiu de-ţi mai rămase, la pieptul tău să-l strîngi,
Tu eşti încă bogată, tu mamă, de ce plîngi ?

Şi-auzi ! Ce sunet trece puternic, plin de foc ?
10 De ce-a tresărit mama, stînd galbenă pe loc ?

— „Auzi, măicuţă dragă, ce glas a răsunat !"
— „E nuntă, dragul mamei, sînt clopotele-n sat !"

— „Măicuţo, nu e cîntec de nuntă ce-aud eu !"
— „Vor fi ducînd la groapă p-un mort, iubitul meu !"

15 — „E corn, iubită mamă, nu-i cîntec de mormînt,
Cunosc eu acest sunet şi ştiu şi acest cînt !

Prin văi şi munţi cu vuiet întîi cînd a sunat,
Ne-a strîns în braţe tata şi grabnic a plecat.

Şi-apoi d-a doua dată cînd a trecut sunînd,
20 Doi fraţi ai mei plecară, că ei erau la rînd.

Şi-acum el sună iarăşi, să plec armat şi eu,
Cei morţi şi-au făcut rîndul şi-acum e rîndul meu!

E rîndul meu, măicuţo, dă-mi armele din cui,
Tirolul să mi-l apăr, să-i apăr munţii lui,

25 Acolo unde-n luptă vitejii cad mereu —
Rămîi cu bine, mamă, rămîi cu Dumnezeu!"

El grabnic află arme şi-n noapte s-a pierdut,
Şi mă-sa plînge dusă şi cornul a tăcut.

LEGENDA TRANDAFIRILOR

O mamă tînără-ntr-un sat
Al Indiei, trăia iubită
De soțul ei și fericită
De multe cîte i s-au dat.
5 Statornică-i trecea viața,
Cum trece-n farmec dimineața
P-un cîmp frumos și plin de flori.
Și i-au dat zeii-ndurători
Un copilaș, ca el să fie
10 Cea mai înaltă bucurie
În traiul ei de rău scutit.

Dar într-o zi s-a-mbolnăvit
Cel desmierdat din mînă-n mînă,
Și s-a zbătut o săptămînă
15 Și-a opta zi el a murit.

Din lut era ; s-a-ntors în lutul
Creării noastre-a tuturor !
Și mama-și blăstăma trecutul
Și se-ngrozea de viitor :
20 Vedea întreaga ei viață
Un cîmp pustiu, prin care ea
Cu multă plîngere-și ducea
Durerea timpului de față.

Și cu copilul mort la piept,
25 Aleargă nebunită mama
Și la picioarele lui Brama
În templu ea se duce drept.
Cuprinde gleznele mărețe
A zeului cu patru fețe
30 Și-n hohot tînguios de plîns,
Obrazul și-l lipește strîns
De piatra cea din veac cioplită.

— „Tu, patimă nebiruită
A dragostei, ce-o ai de noi,
35 Părinte ! de ne dai un bine
De ce-l ceri iarăși înapoi ?
O, lasă-mi viu copilul, Doamne !
De ce m-alungi tu cu dureri
Din ziua caldei primăveri
40 În noaptea pustiitei toamne ?"

Și-atunci prin templul luminat
Un sunet vîjîind scoboară,
Ca mulți vulturi ce grabnic zboară
Și-n piatră Brama s-a mișcat :
45 — „Femeie ! Eu sînt mila milei,
În stînga am lumina zilei
Și vorbele, în dreapta port
Lumina gîndului și fapta —
Îmi voi deschide dară dreapta
50 Ca să-ți înviu copilul mort !

Tu mergi și cată pe pămînt
O casă-n care niciodată
N-au fost dureri și nici nu sînt,
Și-acolo pune jurămînt
55 Că ai să plîngi viața toată ;
Că de lumină vei fugi,
Fiind d-a pururi supărată,
Că n-ai să rîzi cît vei trăi —
Cel mort atunci va fi în viață !"

60 Și cu nădejdea scrisă-n față
Ea pleacă, și din sat în sat
Prin toate casele-a-ntrebat.
Și a găsit în casa ceea
Că p-un fiu mort plîngea femeia,
65 Și-ntr-altă casă plini de dor
Copiii plîng pe mama lor,
Și un bărbat în casa asta
Plîngea că i-a murit nevasta.
Și nici o casă n-a găsit
70 Fără dureri, un loc scutit.

Și s-a întors la templu mama,
— „Nu-i nici o casă-n lume, Brama,
Scutită de dureri și-amar.
Părinte-al vieții, e-n zadar,
75 D-aș alerga prin lumea toată —
O, lasă-mi viu copilul, tată !"

Și ca un tunet depărtat,
Prin templul sfînt s-a ridicat
Un vuiet aspru de furtună
80 Și-un glas puternic : — „Ești nebună !
Vreai întuneric ? Dar să-mi spui,
Poți face-ntunecime plină,
În locul unde nu-i lumină ?
Și întuneric unde nu-i
85 Tu faci lumină ? Zile triste
Fără plăceri tu cum le crezi ?
Și de există alb, nu vezi
Că negru-l face să existe ?
Aceasta tu nu o-nțelegi,
90 Vrei pentru tine alte legi ?
Dar pentr-un om stricat la minte
Nu schimbă zeii ce-au făcut —
Ce-a fost în veci ce au trecut,
În veci va fi de-acu nainte.
95 Și cei vii de vor înceta
Să rîdă, blestemîndu-și soartea,
Cei morți din groapă s-or scula
Și-or rîde ei ! Nimic nu-i moartea,

Viața-i tot ! Auzi cuvîntul :
100 Nebunii n-au nimic d-ajuns !“

Și biata mamă n-a răspuns —
Plîngînd a-nmovilit pămîntul
Pe fiul ei, l-a dat lui Iama.
Și-a plîns o zi întreagă mama,
105 Mormîntu-n brațe ea l-a strîns,
Și-o noapte-ntreagă a tot plîns.
Și-a tresărit în zorii zilei
Și-o clipă s-a pierdut în vis :
O mîngîiere i-a trimis
110 Din ceruri Brama, mila milei !
Din lacrimile plînse-n zori
A răsărit o albă floare,
Și peste noapte-a ei plînsoare
S-a prefăcut în roșii flori.
115 Erau frumsețile luminii —
Dar aveau spini, și-atîta ce-i ?
Ea, biata, nu mai vede spinii
Și-adună flori, și mîna ei
Îi sîngera, dar nu o doare,
120 Că pentru-un spin avea o floare. —

Așa e scris în cartea sfîntă
A legii legilor. D-atunci.
Răsar aceste flori pe lunci.
Flăcăii-n poezii le cîntă
125 Și le slăvesc d-atunci pe drept,
Nevestele le pun la piept
Și fetele le pun în plete.
Și-n templul zeilor doi miri
Împodobesc cu flori vestmîntul,
130 Și mame triste pe mormîntul
Copiilor pun trandafiri.
De ei cine-și ascunde fața
De teamă că de ghimpi sînt plini ?
Și dacă viața are spini,
135 De ce te plîngi că-i rea viața ?

ZIUA-NVIERII

E soare-n cer și cîntec de clopote e-n sat.
Biserica e plină de cei cari au plecat
Din zori și de cu noapte, din dealuri și cătune.
Sînt Paștele! Văzduhul e parc-o rugăciune,
5 Și totu-i sărbătoare pe deal și pe cîmpii,
Cu flori și cu izvoare, cu glas de ciocîrlii:
El, El dă zilii farmec și farmec dimineții,
El morții dă răpaos, dă dragoste vieții!

Dar colo într-o casă la margine de sat
10 Nevasta nu-și găsise nici vreme de-mbrăcat,
Nici loc măcar de-astîmpăr în ceasul Învierii.
Cu fața pustiită de viforul durerii
Ea stă-n genunchi de pază bolnavului culcat
În leagăn. Capu-i veșted îi geme răzimat
15 De-o dungă răbdătoare, cu mîinile sub dînsul.
Ea, vesela de-a pururi, abia știu ce-i plînsul
În zilele fetiei, și-un gînd o-nsenina
De cînd e măritată: că Domnul îi va da
O fată, drăgălașă, cu ochii de cicoare
20 Ca tată-său, și blîndă și vecinic zîmbitoare
Ca mă-sa! Puișorul! Oh, bine ce va fi!
Și va zîmbi copila cînd mă-sa va zîmbi,
Și una o să-ndemne la rîs pe ceealaltă.
O vede mică-n leagăn, și inima-i tresaltă,
25 Și-i crește fata, crește, bujor și ghiocel,
Și uite-o cum se-ncearcă să steie copăcel
Și bîlbîie și cade, dar rîde și se scoală.
Ce veselă-i cînd vine să-și puie capu-n poală

La mamă-sa și-ndrugă cuvinte de-ale ei.
30 Și crește ca din apă, n-o vezi înaltă ce-i ?
Cît masa e de naltă, și ajunge la zăvor
Și singură-și deschide, cînd iese-n foișor.
O vede-n gînd și rîde și tremură nevasta —
O, Doamne, tu ești mare, și dulce-i viața asta !

35 Dar a venit copila s-o-nvețe cum să plîngă,
Să-i frîngă rostul vieții și sufletul să-i frîngă
Prin zbuciumul durerii ; — de două săptămîni
Copila mamii n-are răsuflet în plămîni
De multă izbitură și nopți făr-alinare.
40 Degeaba-i mai descîntă, că leac într-asta n-are,
Și slujbele-s degeaba și macu-n așternut
Și vinerile mă-sa degeaba le-a ținut.
Și i-a citit și popa, dar nu i-a fost de samă !
Sub patru evanghelii a stat sărmana mamă
45 În brațe cu odorul, sub sfîntul pătrahil
Și tot nu prinde suflet sărmanul ei copil !

E singură. Bărbatu-i e dus la liturghie.
E prea păcat de moarte ca nimeni să nu fie
Din casă la-nviere, — și s-ar fi dus și ea,
50 Dar azi se liniștise copila și durmea.
Cum stă așa pe leagăn cu fruntea pe o dungă,
O-nvinge oboseala și fierberea-ndelungă.
Pe-ncet ea-nchide ochii : e cald și e frumos
Și-n geamuri bate cerul cu soare și miros,
55 Și ea de nedurmire e galbenă și frîntă,
Și-i liniște-n odaie, și clopotele cîntă...
Ah, iată cum aleargă de-a lungul unui plai
Copila mamii, albă ca îngerii din rai
Și capul mic și vesel pe spate și-l aruncă !
60 E liniște pe dealuri și cîntece pe luncă
Și fete-n haine-albastre, ca cele de-mpărat,
Se joacă-n scînteiarea văzduhului curat
Pe sus, năluci frumoase cu fulgere încinse.
Copila mamii-n zarea cîmpiilor întinse
65 Tot face semn să vie și mamă-sa la ea.
Și mama pleacă grabnic și parcă se ducea

Pe sus, plutind pe aripi, și nu putea s-ajungă :
O țint-așa de-aproape și-o cale-așa de lungă !
Dar uite-acum ! Din vale vin popi, cădelnițînd,
70 Și-n capetele goale creștinii vin cîntînd :
Sînt toți bătrîni ca vremea, iar preoții nainte
Sînt mai bătrîni și cîntă, dar slabele cuvinte
Abia răsar din gură ș-apoi pierdute mor
Prin bărbi tremurătoare ; iar cîntecele lor
75 Răsună ca din peșteri, fac vuiete-necate
Ca plîngerile toamnei prin frunzele uscate.
Și mama-și face cruce, s-apropie un pas
Dar cînd zărește mortul rămîne fără glas,
Copila ei pierise, și-o vede că-i aproape,
80 Copila e sub giulgiuri și-o duc ca să i-o-ngroape...

Ea sare buimăcită și-apucă vrăjmășește
Copila, o ridică din leagăn, o privește
În ochi : ei sînt de sticlă și morți ca de pămînt,
O ține sus, dar capul copilei cade frînt,
85 O scutură puternic, ca-n suflet să-i pătrundă,
Cum ții de piept pe unul și-l scuturi să-ți răspundă,
Și-o strînge furtunatic — un urlet a gemut,
Era durerea mamii, căci ei i s-a părut
C-aude roata morii și roata stă deodată.
90 Să uită lung în giuru-i, să-ntoarce-nspăimîntată,
Cu ochii plini de vifor, cu sufletul pătruns
D-un fulger : parcă vede în cas-aici ascuns
Dușmanul ei, hainul, ce vine să-i sugrume
Bărbatul și copila, pe dragii ei din lume.
95 — „Să nu ne lași, măicuțo !" îi zice de la piept
Copila ei cea moartă, — „Nu, nu ! răspunde biata,
Te apără măicuța, pe tine și pe tata !"
Și strînge-apoi copila la sufletul ei plîns,
Că moartă să nu fie, murea de-atîta strîns,
100 Și iese cu ea-n brațe, spre sat apoi s-abate —
Cu ochi așa năprasnici, cu mînile-ncleștate,
Aleargă, ține drumul bisericii, și-n drum
Se dau creștinii-n lături, cruciți, că văd acum
Ce n-au văzut în viață : văd groaza și păcatul.
105 Dar ea aleargă-ntr-una să-și apere bărbatul,

Căci el acolo-i singur, și dacă va sosi
Dușmanul înainte, ea nu-l va mai găsi.

Cucernici stau creștinii, în pace și iubire,
Smerit plecînd genunchii și limpedea privire,
110 Iar clopotele cîntă ; — dodată ei tresar :
Ea vine, parcă-i vifor, de flacări ochii-i par,
Năvalnică s-azvîrle să-și facă drum cu sila
Și spaima face vuiet și jalnic țipă mila
Din tinda-ndesuită de-o lume de femei.
115 S-abat în două laturi creștinii-n drumul ei,
Năuci de fără-vestea urgiei care-i bate.
Cu ochi așa năprasnici, cu mînile-ncleștate
Pe piept, ca o nălucă visată de-un nebun,
Desculță, nedurmită, și hainele ei spun
120 Că nu e semn a bine, că-i blestem și pierzare,
Pedeapsă peste dînșii, în ziua asta mare.
Ea însăși buimăcită în giurul ei privea,
Căci își pierduse capul și nu-și mai pricepea
Cărările ; — în fața bărbatului, pierdută
125 Privea într-altă parte, el mut și dînsa mută.
Iar cînd el zise-n urmă : — „E moartă ?“ Ca din drum
Un om grăbit, ea silnic răspunse : — „D-apoi cum ?“
Se-ntoarse-apoi cu spaimă, izbită ca din mînă ;
Ardea de-ntunecată privirea ei păgînă
130 Și buzele-i jucară de-un tremur fioros.
Văzuse cruci și facle și chipul lui Christos,
El azi omoară moartea cu vecinica viață,
E sfînt și e puternic, și stă aici de față
Cu mine și cu tine, că toți sîntem ai lui :
135 Iar dacă plîngi, el tace ; sub pază-i de te pui,
El tace ; și durerea cînd urlă și te face
Să rupi pămînt cu dinții de mult amar, el tace !
Și ea, lăsînd copila din mîni, a ridicat
Cu vuiet pumnii-n aer : — „Da, cît nu l-am rugat !
140 Lui cîntec și tămîie, lui rugile și plînsul,
Lui preoți și biserici și toate pentru dînsul !
Că zece bani de are un biet de pe cărări
În loc să-și ieie pîne, îi dă pe lumînări,

Pe fumuri de tămîie ; — el toate ni le cere
145 Şi-n schimb ne dă-ntuneric şi foame şi durere."
Muriseră creştinii în giur de-acest cuvînt,
Iar preotul din mînă scăpă paharul sfînt,
Şi sta cu ochii-n aer şi galben ca paharul :
Părea că s-aprinsese de trăsnete altarul.
150 — „Dar cine-l pune oare să fie Dumnezeu ?
Copilul lui e colo, şi-aici copilul meu :
De-al lui îi pasă numai, de-al altora ce-i pasă ?
Lăsaţi-mă ! E moartă, şi uite-i, nu mă lasă !"
Cu vuiet ea s-azvîrle, dar zece mîni o ţin.
155 Ea plînge, tot altarul de hohot este plin,
Ea ţipă şi scrîşneşte şi bate din picioare,
Dar alte zece palme pe gură-i pun zăvoare.
Aşa-necată urlă, la Christ cătînd mereu ;
— „Copilul lui e colo, şi-aici copilul meu :
160 De-al lui îl doare numai —" şi iarăşi e curmată
De mînile-ngrozite, de multe mîni deodată,
Şi mulţi se dau în laturi şi mulţi ne-ngrămădesc,
Iar Christ rămîne singur, căci toţi acum privesc,
La zbuciumul durerii : de mulţi încercuită,
165 Mîniile slăbiei o fac mai zvîrcolită,
Şi-o clipă, mîntuindu-şi vorbirea, de sub mîni
Ca fulgerul se-ntoarce spre-altar cu ochi păgîni
Şi geme ca junghează : — „De-al altora nu-l doare !
Pe-al lui să şi-l învie, pe-al meu să mi-l omoare !"

170 Au scos-o cu puterea. Pe drumu-ndelungat
O duc acum pe braţe, căci n-a mai încetat
Să ţipe-n zvîrcolire, lovind pe cei ce-o poartă.
Bărbatul ei în urmă, avînd copila moartă
La piept, e dus cu gîndul şi vine-ncet şi trist. —
175 E soare-n cer, puternic şi mîndru, ca un Christ,
E linişte pe dealuri şi, ca o rugă sfîntă
Trec şoapte prin văzduhuri, iar clopotele cîntă.
E ziua veseliei, cu glas de ciocîrlii,
Cu zîmbete şi jocuri şi rîsuri de copii,
180 Căci azi învie Domnul, iar Domnul este mare,
Şi nimeni nu cunoaşte ascunsa lui cărare !

IN OPRESSORES

Fericit va fi cine va lua copiii
lor din fașă și va zdrobi capul
lor de pietrele drumului...

Psalm 123

Tu te plîngi că milă nu-i ?
Mai aștepți tu mila lui ?
Haina el ți-o ia din cui,
Pînea de pe masă.
5 Casa ta, și ei stăpîni !
Prindeți ce vă cade-n mîni,
Și-i loviți la mir, români,
Că-i la voi acasă.

Numai temniți ne-au zidit,
10 Numai lanțuri au gătit,
Numai cuie-au făurit,
Cruci de schingiuire :
Dar, pe moși și pe nepoți
Și pe iad, pe dracii toți,
15 Nu mai vrem să fim iloți,
Nu vrem umilire !

Noi ne-am plîns și-am plîns de-ajuns,
Ne-au bătut, și ne-am ascuns ;
Ne-au scuipat, și n-am răspuns —
20 Am crezut în soarte.
Noi murim de mii de ori :
Și e laș așa să mori !
Sus, români ! Sîntem datori
Numai cu o moarte.

25 Prigoniți de soarte noi ?
Slabi și de virtute goi ?
Lași copii din tați eroi ?
E mințit cuvîntul !
Azi ne prigonesc acei
30 Cari ne cred bărbați mișei,
Că privim tăcînd la ei
Cum ne-nchid mormîntul.

Stați cu mîna-n sîn, flăcăi ?
N-auziți plîngînd prin văi ?
35 Ceru-i roșu de văpăi
Și se umflă vadul :
Dumnezeu ni-e-ntr-ajutor !
Dacă și El e de-ai lor,
Nu-l mai vrem ocrotitor :
40 Ne-nfrățim cu iadul.

UN VOINIC ȘI UN CUMINTE

Turci, tătari, război și ciumă
Bîntuie în țara toată —
E o vreme blestemată !
Trece un voinic călare
5 Înnoptat pe drumul mare.

Arși de sete, morți de spaimă,
Zboară cal și luptător.
Puțurile-s otrăvite
Sate, țarini pustiite
10 Pier în urma lor.

Munții se scufundă-n zare,
Drumul nu se mai zărește ;
Calul pas cu pas slăbește,
Pas cu pas se poticnește
15 Și tresare ;
Și singurătatea crește
Tot mai înspăimîntătoare...

Stins, în liniștea de moarte,
Se aude-n glas departe...
20 Vine cineva pe drum ?...
Un vrăjmaș ?... I s-a părut ?...
Stă ș-ascultă... De acum
E pierdut !

Aiurit întoarce calul,
25 Sar schintei de sub copite...

Peste rîpe și ponoare
Cal cu călăreț dispare...
O prăpastie adîncă
Îi înghite !

30 Dar în urma lor, pe cale,
Glasul tot răsună încă,
Se apropie-ncet, vine...
Se aude-acuma bine :
„Aolică, ce păcate !
35 Turci au dat, tătari au dat,
S-au închis crîșmele-n sat,
S-au închis crîșmele toate,
Și eu tot m-am îmbătat !
Nici de turc, nici de tătar,
40 În viață n-am habar !..."

E un biet creștin cuminte :
A băut,
A petrecut,
Și tot cîntă înainte :
45 „Aolică, ce păcat !
Turci au dat..."
Și se pierde-n depărtări
Încurcînd două cărări.

DINTRE-ALTE LUMI

Cînd am plecat dintr-altă lume
Venind către pămînt din cer,
Un spirit mi s-a prins tovarăș
Zburînd cu mine prin eter.

5 Precum o rîndunea-n văzduhuri,
Văzînd pe-o altă rîndunea,
S-apropie grăbit și zboară
Prin zări alăturea cu ea.

Așa zbura cu mine-alături,
10 Și-mi tot vorbea cu ochii plini
De lacrimi, cum vorbește-un tată
Cînd pleacă fiul prin străini.

Eu însă beat de fericirea
Venirii mele pe pămînt,
15 Nici n-auzeam ce spune dînsul ;
Și-acum nemîngîiat ce sînt !

El mi-o fi spus vro taină mare !
Și parc-o știu și c-o răspic ;
Dar cînd e s-o rostesc în vorbe
20 Simt bine că nu știu nimic !

O, după mii de ani, cînd iarăși
Din cer, ca spirit, voi veni,
Voi fi cuminte, căci viața
Atît de dragă nu mi-o fi.

25 Voi asculta de-al meu tovarăș
Ca-n veci să scap de nenoroc
Ori poate-n veci așa vrea soarta
Să repetăm același joc ?

SONET

(cu contraziceri și cu tendințe)

Să zice și s-a zis că-i un secret
Al artei, să compui macame-arabe,
Să știi să faci o odă unei babe
Și, fără fond, să faci un bun sonet.

5 Deci vreau cu orice preț să fiu poet —
N-am fond, precum vedeți, și versuri slabe,
Și-njur și număr tropotind silabe
Și șterg mereu și șterg și merge-ncet.

Opt versuri le-am făcut ! așa cu gluma,
10 Dar *stante pede* iată mai un vers,
O, de-aş găsi acum o rimă-n *uma ;*

Dar haid' ! și fără rimă văd c-a mers.
Eu sute de sonete-ți fac de-acuma !
Arhangheli, trîmbițați prin univers.

CÎNTEC

Zice Vodă : — „Iar la greu !
Dragii moșului, în țară
Vin păgînii foc și pară,
Dar cum vin s-or duce iară.
5 Procleții lui Dumnezeu !
De vom prinde-n țară turcii,
Să le dăm, și voi și eu,
Cinstea furcii !

Zice Vodă : Bateți voi
10 Marginea, că e mai bine ;
Ce-i la mijloc, las' pe mine !
Cu ei numai dracul ține,
Dar Hristos e-n rînd cu noi !
Haid', să le stîrpim răsadul,
15 Că e plin de marțafoi
Țarigradul."

Vodă-n sîrg a și purces
Și-a plecat cu oastea-n fugă.
Uite, turcii lasă rugă,
20 Lasă tot și-o rup la fugă,
Nu mai știu ce-i deal, ce-i șes.
Care-o fi scăpat din gloată
Nu și-a mai venit în ori
Viața toată.

25 Zice Vodă : — „Sănătoși,
Dragii moșului, cu bine !

Roat-acum pe lîngă mine,
Naiu-n mîni și cupe pline,
Pe-obiceiul din strămoși.
30 Cu voinicii-mi place traiul,
Ori îi văd cu spada-n mîni
Ori cu naiul.

Zice Vodă : După vremi,
Mulți păgîni am dat de smintă !
35 Să-i mai judeci cînd s-alintă, —
Cînd ești bun și ai o flintă,
Nici de dracul nu te temi.
Turcii-s mulți, de-opresc cu palma
Prutul tot, dar cînd ne văd
40 Fug de-a valma."

Și-acum fiul lui Bogdan
Din brîu spada și-o dezleagă,
Și-a plecat cu oastea-ntreagă
Loc de sfînt locaș s-aleagă,
45 Căci așa știa Ștefan
Unde-i loc să sapi morminte
De păgîni, e loc să-nalți
Case sfinte.

O-NTÎLNIRE

Cînd m-a văzut, dintre femei
S-a dezlipit dodată ;
Cînd i-am vorbit, privirea ei
Zîmbea înviorată.
5 Dar a privit în ochii mei
Şi-a stat întunecată.

Nici braţele să le ridic
Eu n-am avut puterea,
Şi nici cuvinte să răspic :
10 Şi mă-ngrozea durerea
Că nici c-un semn, nici cu nimic
Ea nu-mi mustra tăcerea.

Ce-am zis pe cînd mă săruta
Eu nu-mi aduc aminte ;
15 Şi-am stat încremenit, şi sta
Şi ea fără cuvinte :
Şi morţii se revăd aşa
Cînd ies de prin morminte...

Eu am visat... Dar mă gîndesc
20 Că poate-aşa mi-e dată,
Aievea visul să-împlinesc,
Vai, mamă supărată,
Decît aşa să te întîlnesc,
Mai bine niciodată !

ÎN VIS

Cînta-n grădină glas de foi ;
Și stam cu draga mea-n umbriș,
Și mă uitam pe sub frunziș
Cum cată luna după noi
5 Prin crăngi, furiș.

Și, cum proptisem capul meu
În poala dragei, binișor,
Tot ascultînd un cînt de dor,
Șiretul somn fără să vreu
10 M-a luat ușor.

Atunci văzui cum despre cer
Miimi de stele se desprind,
Urzesc în raze — și-mi întind
O scară plină de mister
15 Și fiori mă prind ;

Pe trepte luna se lăsa
În chip de zînă din povești,
Frumoasă — cum de nu gîndești,
Și-n mîini prinzîndu-mă zbura
20 Spre lumi cerești.

Și sus de tot dac-am ajuns,
Din aur tron mi-au fost gătit
Și mi l-au dat spre odihnit ;
Iar eu de ne-nțeles pătruns
25 Rostii mîhnit :

— „Frumos, frumos e pe la voi
Dar lună, nu știu ce gînd ai ;
De ce, drăguță,-n acest rai
Din lumea noastră de nevoi, —
30 Adusu-m-ai ?

Venit-am robul [tău] să fiu
Stăpîn sau vreun iubit pe veci
Cu mine traiul să-ți petreci ?
Că uite — ochiul nu ți-e viu,
35 Și mîni ai reci !

Vorbește, lună, nu mai sta ;
Aștept din gura ta cuvînt.
De nu — în grabă pe pămînt
Mă-ntoarce lîngă draga mea,
40 Pe-aripi de vînt."

Ca frîntă — cum a fost rămas
De mine luna se propti,
În părul ei mă-nvălui,
Și dornică și blîndă-n glas
45 La rînd grăi :

— „Nu te-am adus de pe pămînt
Ca robul meu să te numesc ;
Dar vreau să-l uiți, atît doresc
Și tot ce am aici mai sfînt
50 Ți-l dăruiesc.

Pe veci, un trai îți voi urzi
Din cîntece, lumini și flori,
Ți-oi face noaptea șezători
Și-ntre luceferi om găsi
55 Desmerdători.

Ți-oi da, din aur, tronul meu,
Stăpîn d-acuma chiar îmi ești,
Orice-i voi să-mi poruncești
Te ascult ca și pe Dumnezeu
60 Doar să primești."

— „Destul, destul, zisei atunci ;
O ! lună, cît te-ai înșelat !
Zădarnic gîndul mi-ai purtat
Zădarnic mreji ca să-mi arunci
65 Te-ai încercat.

N-ai tu așa de mari averi
Să-mi poți întrece cu folos
Comoara ce-am lăsat-o jos,
De-ar fi și soarelui să ceri
70 Pentru prisos."

Ah ! trăsnet dac-ar fi picat
Și rana n-ar fi fost mai grea ;
— „Dar care e comoara ta ?"
Pe dată luna m-a-ntrebat.
75 — „E draga mea."

Atît a fost —... și tremură.
Pe dată stele mii de mii
În flacări cerul se topi
Și tronul meu se sfărîmă
80 Și mă trezii

. . . .

Cînta-mprejur tot glas de foi
Cu draga stam tot în umbriș
Și ne uitam pe subt frunziș
Cum cată luna după noi
85 Prin crăngi, furiș.

ŞTEFAN-VODĂ

Prin Suceava, Vodă Ştefan, într-o zi de primăvară,
Cu boieri bătrîni ai ţării şi hatmani treceau călări.
Iată-n drum, pe-o stradă strîmtă, ei p-un mort
întîmpinară,
Un sărac ! Nici lume-n urmă, nici măcar făclii de
ceară
5 Şi nici plîns ca la-ngropări.

Un copil ducea o cruce ; şi-ngînînd cîntarea sfîntă
După el bătrînul preot vine-ncet în sfîntu-i port ;
Duc pe umeri patru oameni un sicriu sărac, şi
cîntă. —
Ştefan îşi opreşte calul şi de milă se-nspăimîntă
10 Cît de singur e-acest mort !

El descalecă şi-azvîrle straiul ce de-argint străluce,
Unui pagi el lasă calul şi s-apropie grăbit
De sicriu, şi-urmînd sicriul, umilit îşi face cruce
Şi, purtînd în mînă coiful, după mort încet se duce
15 Ca dup-un amic iubit.

Sfetnicii şi-oştenii ţării stau miraţi şi n-au putere
Să-nţeleagă cine-i mortul cel necunoscut ca viu,
Văd în capul gol pe Ştefan şi zdrobit ca de-o
durere :
Îşi descopăr şi ei capul şi s-apropie-n tăcere
20 Şi se duc după sicriu.

Şi cu guri făr' de răsuflet stă mulţimea-ntîmpinată
De-acest mort urmat de Vodă şi de curtea sa, pe
drum ;
Nici ei nu-nţeleg convoiul, dar pornesc cu el
deodată,
Şi mulţimi mereu s-adună spre mulţimea adunată,
25 Neştiind de ce şi cum.

Şi pe stradele Sucevei, înnorate-acum de jale,
După mortul fără nume se strecoară lungul şir
De popor, de domn şi sfetnici şi de-oşteni în albe
zale ;
Pe-un necunoscut din lume îl petrece-o lume-n cale
30 Spre mormîntul strîmt şi jalnic dintr-un colţ de
cimitir.

Şi deasupra groapei Ştefan, cu boieri ce-l înconjoară,
Ia sicriul şi-l aşează pe frînghie. Şi-n mormînt
Însuşi el, prinzînd frînghia cu alţi trei, încet
scoboară
Mortul în pămînt, el însuşi peste mort de-ntîia oară
35 Zvîrle-o mînă de pămînt.

Spre popor apoi se-ntoarce : — „De-aţi venit aici
cu mine,
Nu-ntrebaţi ce mort e-n groapă, prieten ori duşman
al meu,
Om a fost, şi-n ceasul morţii noi să dăm ce se cuvine
Omului. Iar unde merge, sufletu-i găsească bine
40 Şi să-l ierte Dumnezeu !"

Şi-n genunchi se roagă Ştefan, iar poporu-ntreg
rosteşte
În genunchi un *Tatăl-nostru,* şi e sfînt murmurul lor.
Astfel codrii-şi cîntă psalmii, cînd frunzişul se
clăteşte,
Iar deasupra lor în aer duhul Domnului pluteşte
45 Cel atotstăpînitor.

Nu-ntrebați ce mort e-n groapă ! Răsărirea unei
spume
Nu e volnică : ea-și are rostul hotărît de cer !
Cînd tu crezi că n-ai pe nimeni, frați tu ai o-ntreagă
lume,
Mila lor e Dumnezeul cel ce altfel n-are nume
50 Pentru cei ce plîng și pier.

PE CERI

Pe ceri în miezi de noapte
Stau stelele în rînd,
Iar luna printre ele
Pășește meditînd.

5 Acolo își spun ele
Durerile lumești,
Dar omul nu e bine
S-asculte-a lor povești.

Eu însă în o noapte
10 M-am pus de le-am pîndit,
Dar vai ! o tristă șoaptă
Urechea mi-a lovit.

Dar limba lor posede
Un „ce“ misterios
15 Ce-abia putu pătrunde
Din cer la mine jos.

Ci șoapta auzită
Atîta m-a pătruns
Încît de-atunci o jale
20 Mă roade în ascuns.

CÎNTEC

Mărirea voastră n-o socot !
Nu sînt setos să-mi fac renume,
Nimic nu-nvidiez pe lume ;
Să strîng averi, ca voi, nu pot !

5 A mele griji sînt fericiri :
Să cînt, să strîng în brațe fete,
Și să-mi dedic albelor plete
Ghirlande roși de trandafiri.

De alte griji alți oameni știu —
10 Eu numai pentru azi port grijă !
Că timpul e cu braț de spijă,
Și mîne pot să nu mai fiu !

PETREA

Urlă Petre prins de trude
Și răpus de munci.
Tată-său din coast-aude,
Stă mirat și pari înșiră ;
5 Iar ascultă, iar se miră,
Pleac-apoi pe lunci.

— „Ce ți-e, Petre, cu strigarea ?
Dat-au lupii-n oi ?
Isprăvit-ai, poate, sarea ?
10 Ai vătui de șarpe supte,
Ori opincile-ți sînt rupte
Și ți-e dor de noi ?"

— „Adormii prin vale, tată,
Sub un tei bătrîn.
15 Vîntul s-a stîrnit deodată
Și-a tot nins pe mine floarea,
Pînă m-a-ngropat ninsoarea
Și mi-a-ntrat un șarpe-n sîn.

Și mă strînge, biet de mine,
20 Parcă-i lanț de fier —
Învălește-ți, tată, bine
Cîrpe groase pînă-n coate,
Pleacă-te-n genunchi și-l scoate
Tat-al meu, că pier."

25 — „Am să-l scot eu, nu te teme,
Capul să i-l crăp —
Dar acum n-am, Petre, vreme.
Fînu-i ud pe coasta luncii,
Rag de sete-n brazdă juncii,
30 Cată să-i adăp.“

Urlă Petre prins de trude,
Urlă-n chip păgîn.
Maică-sa din cas-aude,
Fir și fus și ghem aruncă
35 Și-și găsește fiu-n luncă
Șarpe-avînd în sîn.

— „Învălește-ți în năframă
Mîna pînă-n cot
Că să nu te muște, mamă !
40 Tu n-ai boi să duci la apă,
Fă-mi un bine și mă scapă,
Că m-a rupt de tot.“

— „Petre-al meu, tu muști țărîna,
Vezi, că tot visam —
45 Cum să prind eu șerpi cu mîna ?
Fără mînă nu mi-e bine,
Dar mi-e lesne fără tine,
Că băieți mai am !“

Urlă Petre prins de trude,
50 Url-acum murind.
Fata din grădină-aude —
Cu cosița despletită
Și cu inima sărită
Pleacă hohotind.

55 Și de plînset mult se-neacă
Alergînd grăbit —
Și sosește și se pleacă,
Și sumeasă pînă-n coate,
Ea din sîn mirată-i scoate
60 Brîu într-aurit.

Petrea rîde, fata plînge ;
Dar sărind de jos,
Vesel Petrea-n brațe-o strînge :
— „Poartă-l sănătoasă, dragă,
65 Ca să-mi știe lumea-ntreagă
Pe-omul credincios !“

CÎNTEC

Românește-așa a fost,
Să te-nduri, după putere,
Să fii bun cu cel ce-ți cere
Milă și-adăpost !

5 Doine din caval să cînți
Cum te-nvață-n codri vîntul :
Cînd e horă-n sat, pămîntul
Vesel să-l frămînți.

Românește-așa a fost,
10 Nendurat să dai din coate
Cînd dușmanul vorbă-ți scoate
Că ești slab și prost !

Cînd vrăjmașii vin sumeți
Să ne calce scumpa țară,
15 Tu-i izbești și-i dai afară,
Minte să-i înveți.

Românește-așa a fost —
Știm și noi ce se cuvine
Și-mpărțim și rău și bine
20 Cum e mai cu rost !

OSMAN-PAŞA

Acum te cutremuri ! Cunoşti
Că drumul ţi-e-n marginea gropii.
Degeaba te-azvîrli şi te-apropii
Cu vuiet şi tropot de oşti.

5 În frunte, pe calul tău murg,
Pornit-ai urgia pieririi,
Strivit-ai în şanţ grenadirii —
Dar iată, că ranele-ţi curg,

Se sperie murgul de puşti,
10 Şi-ţi scapă din scară piciorul,
Turbat e-mprejuru-ţi omorul,
Cu dinţii tu gura ţi-o muşti.

Se-ncurcă taberele-n drum
Şi-ţi fug călăreţii de-a valma, —
15 Ridică-ţi, puternice, palma
Şi-opreşte-ţi tabiile-acum !

Cuvîntul ce-odată fu zid
Cînd vrut-au nizamii să fugă,
Azi lor li se pare că-i rugă
20 S-alerge mai iute spre Vid.

Ai aripi, grăbitule vînt,
Tu şoimule,-a cerului cale !
Fă locuri oştirilor tale,
Să intre mai iute-n pămînt.

25 Şi-n sine-ţi tu zis-ai : E rău !
Ca norii ce-ntunecă luna,
Curgeam de pe dealuri într-una
Noi, răii poporului tău.

De-a lungul întinsei cîmpii
30 Aleargă sălbatica spaimă
Şi, plină de gemet, îngaimă
Şi rugi şi blesteme pustii —

Gaziule-Osmane, eşti prins !
Şi toate cetăţile tale
35 Vor sta-ntunecate de jale,
Că soarele lumii li-e stins.

Dar astfel e soarta, eroi !
Căci soarele care se stinse
La voi, o războinici, s-aprinse
40 Mai vrednic de viaţă, la noi !

Martie 1902

BISERICA RUINATĂ

Biserica stă tristă pe golul mal al mării —
O noapte-a fost, cumplită, iar valul răvărsat
Cu vuiet îngropat-a sub el întregul sat.
Și bîrne și cadavre și semne-ale pierzării
5 Rămaseră-n amestec prin mucedul nămol
Cînd apa se retrase lăsînd iar cîmpul gol.
Cînd trec corăbierii în dreptul ei, pe mare,
Fac cruce, și cu vîsla bat apa mai grăbit.
Se joacă vîntul jalnic cu clopotul dogit,
10 Prin spartele ferestre cîntînd cu desperare.
Amurgul vine roșu, vin galbenele zori,
Și noaptea peste lună trec turmele de nori,
Ea stă, tăcutul martur, pe veșteda colină
Umplînd singurătatea de spaimă și fiori...

PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI

Mare pentru noi e ziua, cînd tu, Mircea, la Rovine
Ai strivit păgînătatea ce s-a prins de piept cu tine,
Peste Dunăre-azvîrlind-o, iar pe morții ei în iad !
Mari au fost și-acele zile, cînd tu, vecinice Ștefane,
5 Ai înfrînt în multe locuri groaznicele-oștiri dușmane
Și-ai văzut pierind turcimea ca și frunzele ce cad.

Ah, dar voi vedeați cum vine vîntu-n unde,
vine-ntr-una
Tot mai tare, iar în urmă cum se va stîrni furtuna,
Și porni-se-va potopul cel atoate-necător !
10 Cine să ne fie scutul într-o vreme-așa de-amară,
Cui să cerem ajutorul pentru neam și pentru țară,
Și al cui vei fi prin veacuri, romănescule popor ?

Și-a venit în urma noastră și furtună-ntărîtată
Și potopul larg ! Iar mila Celui vecinic cîteodată
15 Chiar de ne-nălța pe-o clipă cîte-un Domn viteaz
pe tron,
Noi eram ca rîndunica în brumar, o prad-a morții !
În zadar gemu prin aer, ca să schimbe pasul sorții,
Spada lui Mihai Viteazul și-a cumplitului Ion.

Dar virtuțile străbune nu s-au stins în noi cu
totul —
20 Oceanul ne cuprinse, însă l-am trecut cu-notul,

Cerul ne căzuse-n creştet, încă n-am murit sub el !
Ni s-a luminat văzduhul tot mai mult, şi-n urmă soare
Răsări din albe neguri, şi-ntr-o zi răzbunătoare
Prin ruini găsirăm mîndră o coroană de oţel.

25 A cîntat la Plevna tunul cîntul sfînt al învierii
Precum clopotele cîntă la-nceputul primăverii
Pe Christos mîntuitorul ce se-naltă din mormînt !
Iată ziua cea mai sfîntă, cea mai mare dintre zile !
Multă vreme-ai stat de-o parte, duh străbun, ca şi Ahile,
30 Dar cînd ai sărit în luptă, fost-ai fulger pe pămînt !

UN GLAS DIN ADÎNCUL TEMPLULUI

Ce-i scris de zei în cartea sorții,
Și semnul ce ne-a fost trimis,
Rămîne scris.
Noi toți visăm același vis,
5 Iar viața este ușa morții.

De-ți este scris un trai cu fapte,
Chiar paria născut de-ai fi —
Tu-l vei trăi,
Dar gol în noapte vei pieri,
10 De-ți este scris să pieri în noapte.

Mai jos, decît e scris, nu cade
Nici cel cu silnicie dus,
Nici un răpus —
Cel bun nu merge mai în sus,
15 Căci la extrem sînt baricade.

Stai zeci de ani pe lîngă rîuri ;
Pustiul însă ți-e menit :
Cînd a venit
Al vremii curs de s-a-mplinit.
20 Te duce soarta prin pustiuri.

De ce-ți învinuiești tu casta ?
De ești victimă ori călău,
E scrisul tău,
Ori sus, ori jos, e tot un rău
25 Și-amar e toată viața asta.

Nu fi-ncrezut în zile bune,
În zile rele să nu gemi,
Și-n orice vremi,
De ce va fi să nu te temi,
30 Pe viață nici un preț nu pune.

Eu nu te-nvăț : urăște viața,
Te-nvăț să știi vedea prin fum.
Trudit de drum
Abia mai mergi, și-i noapte-acum,
35 Dar stăi și-așteaptă dimineața.

Da, poți să scapi de-a ta povară,
Tu poți stîrpi și poți scurta
Durerea ta,
Ci-ntr-alte lumi ce-or exista
40 Tu-ți vei trăi-o mai amară !

Tu ceri să-ți spui ce e putere
Și-n cer și-n iad și pe pămînt ?
E un cuvînt.
Dar e dincolo de mormînt,
45 Dincoace totul e părere.

O, știu ! Tu vezi averi și glorii.
Dar celor ce le-am dat averi,
Le-au zis poveri,
Azi suferi pentr-un dulce ieri,
50 Ce vor cu-averea muritorii ?

Cît poate, cînd e plin, să-ncapă
Ulciorul tău și-al tuturor
Cîți știu ce vor ?
Din ocean ori din izvor
55 Încape tot atîta apă.

Aceasta deci să-ți fie cheia
În lumea ta de plîns și chin :
Cînd olu-i plin,
Ori iai din mult, ori din puțin,
60 Cînd iai destul, e tot aceea !

SUPĂRARE-MPĂCIUITĂ

— „Guraliva gură tace,
Capul ți-e-n pămînt acum ;
Alta, dragă, n-ai ce face ?“
— „Să mă lași odată-n pace
5 Și să-ți vezi de drum !“

— „Să te las ! Ei, ard-o focul
Lume-atunci, să ard cu ea,
Și să-mi scap numai cojocul !
C-a zis David proorocul :
10 Tu ești draga mea !“

— „Dragă eu ? Ți-oi fi, vezi bine.
Fie-ți dragă cui ești drag.
Ce-ți pierzi vremea după mine ?
Te văd oameni, și-i rușine,
15 Tot la noi în prag.“

— „Las-o asta, că mi-e frică !
Moșul popa mi-e dușman,
Și de-o ști, el ce-o să zică ?
Uite, fa, ce praf rădică
20 Hora-n drum la han !“

— „După joc eu niciodată
Știu că ochii nu mi-am scurs —
Nu mă duc ! Pricepe-odată !“
— „Singur eu ? Să stea mirată
25 Lumea ca la urs ?

Mama o să vadă hora
Și-o să-nceapă : vai și hui,
Să se plîngă tuturora,
Mi-au mîncat tăunii nora,
30 Unde-o fi, că nu-i !“

— „Poate-ți afli vro mătușă
Pe sub gard. De nu și nu,
Ia și tu de după ușă
Mătura de zi-i păpușă,
35 Sari în joc și tu !“

— „Bine, dacă zici și lasă !...
Și c-un tîrn de măturat.
Dar de tine cred că-ți pasă,
N-o să stai închisă-n casă
40 Cînd e horă-n sat.“

— „Sănătos să-mi fii ! Te-omoară
Grija mea ? Atîta rău.
Nu sînt slută eu, nici chioară,
O să-mi aflu și eu doară
45 Biata, vreun flăcău.“

— „O să-l afli... Zi-i pe nume,
Cum îi zic... Dar vorba ta :
Ce tot umblu eu cu glume,
Nici tu nu ești una-n lume ;
50 Zece-mi pot afla.

Eu să vreau, mă roagă toate,
Bun ori rău, așa cum sînt.
Nu așa frumoase, poate,
Ei, dar nici să dea din coate,
55 Stînd cu nasu-n vînt.

Iată trei, de peste vale,
Flori nu alta, vin acum —
Ana, prietenă de-a tale,
Dumnezeu mi-o scoate-n cale,
60 Ca să-mi văd de drum.“

Ea rămîne ; el se duce
Dar s-oprește-apoi. Rîzînd
Vine ea și-și face cruce,
Dă de-o mînă să-l apuce
65 Ca să-l mustre blînd :

— „Bine,-așa ți-a fost purtatul !
Vezi și tu, cît ești de rău.
Eu glumesc, tu-mi porți bănatul —
Cum să las să rîdă satul
70 De necazul tău ?

Las-o dracului de Ană !
Decît ea, mai bine-mi pui
Foc pe ochi și sare-n rană !
Care-o știu eu mai dușmană —
75 Spune-mi ce-ți făcui ?"

Noiemvrie 1902

ȚAPUL

Iarăși e țapul aici ! Omoare-m-odată, mai bine !
Colo-n poteca din crîng, pe spate cu bietele vreascuri
Cîte putui să le-adun prin negru-ntuneric de codru,
Pasuri mărunte făceam, de teama pămîntului umed.
5 Tocmai voiam să-mi apăs, în pripă, cu degetul spuza
Focului stins în lulea, și stetei o clipă-n cărare.
Drace ! Deodată mă văd, cît colo, grămadă pe brusturi.
Moșul aici, și luleaua pe rîpi, și dincolo prin baltă
Traista, ca broasca plutind — că goală de-a pururi e traista
10 Moșului, bietul de el — și-alături de traistă căciula.
Bată-l pustia de țap ! Sta mîndru-n cărare, ca vodă,
Țintă la mine privind, și-ucizîndu-mă-acolo cu ochii,
Barba mișcînd-o mereu, fălos de prostia-i vitează.
Stetei ca morții, lungit, cu tremurul spaimei prin oase
15 Pînă ce-i dete prin cap să plece la vale, nărodul.
Uite, mă doare și-acum, și șoldul și brațul din umăr.
Spuneți odată și voi, e lucru cuminte să-și bată
Țapul de mine-așa joc ? Și ce-are nebunul cu mine ?
Doamne, mai bine să mor, decît să vă supăr cu vorbe,
20 Uite, cu lacrimi vă rog, — dar țapul, el nu vi-e cuminte !

Meargă-vă toate pe plac, și-audă-vă Domnul din ceruri!
Asta de-a pururi o zic, mergînd prin pădure spre casă,
Ziua, suind pe poteci, ori stînd pe răzor să răsuflu,
Seara uitîndu-mă-n foc, ori noaptea cînd scutură vîntul
25 Bietul bordei și, deștept, mă-nvîrt de pe-o parte pe alta.
Lapte de cer, într-o cupă mi-l dați, cît banița cupa,
Urda cea stoarsă-ndeajuns și dulce ca mursa din străcuri,
Caș, o bucată de caș, de-i tremură moșului mîna.
Iar pe căldură de viu, cu zer mă cinstește sterparul.
30 Beau și mă satur, și simt răcoarea că-mi stîmpără pieptul:
Toate, cu mila de om, la voi, le găsește creștinul:
Dacă m-aș plînge de voi, m-ar bate pădurea și cîmpul.
Uite, că ziceți și voi, e slab și cu zilele-n mînă,
N-are pe nimeni în sat, și-i dau de pomană creștinii
35 Peste sicriu la mormînt și schimburi și-opinci și de toate.
Țapul, el singur mi-e rău, și-mi face sfîrșire vieții,
Iată-l m-alungă de voi, m-alungă, nevrednicu-n lume!
Cînele, colo, cel sur, cu coada tăiată, mă latră
Cînd mă zărește pe deal, dar numai lătrarea-i de dînsul.
40 Știe de frică de-atunci de cînd în mînie-l lovise
Baciul Gavrilă c-un ghiont, izbindu-l cît colo grămadă.
Șchiopul de colea și el — dar ce-are, de tremură bietul? —
Cît e cu mine de blînd, dar colo sub runcuri odată
Dete năvală spre moș, și-i prinse sumanul cu dinții,
45 Pînă ce Gheorghe-a ieșit din văi cu găleata de apă.
Nu mă mai latră de-atunci, că strajnic fu Gheorghe-n dojană,

Grabnic vărsîndu-i în cap găleata cu apă ca gheața.
Iată-i, și ceialalți toți, se gudură bieții cînd vine
Moșul, se-ntind pe pămînt, și-și tremură cozile-ntr-una
50 Dacă mă plec în genunchi, netezindu-i pe cap și pe spate —
Țapul să-l bată cel sfînt, m-alungă nevrednicu-n lume.

Uite, tiptil mă strecor, prin vale, gîndindu-mă vesel :
Țapul acum e pe deal, că-n deal e și turma de capre.
Iată-l, dușmanul aici, e-n vale și-așteaptă pe moșul.
Repede-acum ocolesc, pe dealuri, căci țapul e-n vale,
55 Însă, pe creștet în deal, îmi piere pămîntul sub mine,
Țapul, nărod și fălos, stă țapăn acolo pe culme.
Unde mă-ntorc îl găsesc, și spaima i-o port pretutindeni.
Singur, pe drumul din sat, cînd merg și s-aude vrun zgomot
Repede sar tresărind că-mi pare că-i țapul în urmă.
60 Noaptea din visuri tresar, cu gîndul că-i țapul pe vatră.
Pînă și-n sfînta biserică stau și mă-ncrîncen, cînd popa
Cîntă tropare pe nas, că-mi pare-ntr-o doară că-i țapul.
Rîde și moșul, ca voi, cînd vede că-l tulbură spaima
Numai degeaba — ș-un țap e și el făptură cerească !
65 Zice și moșul așa. Dar lasă că-i știu eu năravul,
Nu-i dobitoc blăstemat și mai prost decît țapul pe lume.

Altul, mai tare, de-aș fi ! Că poate l-aș prinde de coarne,
Poate-aș fugi ca să scap ! Dar astăzi nici fuga n-ajută !

N-ai tu picioare să fugi, și-n fugă la vale-mi aluneci
70 Ori mi te-mpiedeci și cazi, și iată-l, că țapul te-ajunge!
Singur, pe drum mă gîndesc, și rîd ca nebunii de-un lucru
Dacă pe coastă-ntr-o zi, cînd țapul îmi ține cărarea,
Fără de veste mi-ar da Dumnezeu și putere și suflet
Drept ca făclia să stau, iar țapul, dintăi cu mirare,
75 Stînd și privindu-mă lung, în urmă cu spaimă nebună
Cum ar mai rupe-o prin văi la fugă nărodul, iar moșul
Cum ar mai rîde și el, ar rîde din inima toată.
Bietul! Văzîndu-l așa, fugind cu răcorile spaimei,
Mila m-ar prinde de el, că-i și el făptură cerească.
80 Uite-o putere să am, nimic nu i-aș face pe lume,
Numai de barbă să-l prind și strașnic să-l scutur o dată
Pîn-o țipa de dureri și capu nălțîndu-i-l bine:
„Prostule-al taichii — să-i zic — mai lasă-ți năravul odată;
Bagă-ți tu mințile-n cap, fii blînd și cinstește pe moșul!"
85 Poate că mîne-o să mor, că Precista-n visuri mi-o spune.
Zile-am avut și zile-am trăit și-mi ajunge viața.
Vesel apusul mi-ar fi și caldă pe groapă țărîna,
Numai să știu eu că mor, în satul acesta, cu oameni
Dragi și pe care-i cunosc de cînd am venit eu pe lume.
90 Unde s-alerg în pustiu prin lumea cea largă, eu singur
Fără de nimeni, sărac și slab și cu zilele-n mînă,
Unde să fug și la ușile cui să mai aflu vro milă?
Țapul m-alungă din sat, m-alungă pe lume, nebunul —
Fie-vă milă, creștini, și-omoare-m-odată mai bine.

PERIREA DACILOR*

„Prea se-ntinde veselia
Tot cu praznic și desfrîu !
Veți tăia cu toții via,
Și veți duce toți la rîu
5 Vinu-n sticle ori în vase
Să-l vărsați pe apă tot :
Cel ascuns de voi prin case
Cu putere am să-l scot.
Așa vreau. Așa veți face
10 Că-i tai capul cui nu-i place !"

Fost-a jale-n tot regatul
Și la munte și la șes ;
Plînse-orașul, vai, și satul,
Cînciumarii mai ales.
15 Și vărsat-au lacrimi dese
Popii și poeții lor,
Cele două tagme-alese
Cari la orișice popor
Sînt apostoli ai mulțimii,
20 Deci la vin de-a pururi primii.

La cetatea Buridava
Ei făcur-un meeting.

---

* Istoria spune că regele Deceneu, înspăimîntat de necontenitele beții ale dacilor, a poruncit să se distrugă toate viile din regatul său *(n. a.)*.

Nu știu care-a fost isprava,
Căci de-acestea nu m-ating.
25 Știu că cinci senatul dete,
Camera pe alții cinci
Delegați, cu mîndre plete,
Bernevici avînd și-opinci,
Să supuie majestății
30 Plînsul țării și-al dreptății.

Unul singur avea cizme
(Primul dac ce le-a purtat)
Și vorbea cu galicisme,
Că-n Paris trei ani a stat
35 De-a învățat geologie,
Și-avea „Takowa" pe piept,
Îl chema sarab * Ilie,
De spun cronicele drept,
Iar în mînă-avea cravașă
40 Semn distins, ca bulibașă.

Zise el : — „De vrei, ne-aruncă
Peste-un milion de scări,
Dar cinstita ta poruncă
Prea ne scoate din răbdări !
45 Cînd nu-i strop de vin în țară
Ce să bem noi ? Petroleu ?" —
Regele cu vorba rară :
— „Oh, Sarailie-al meu !
Tu cunoști pe Leon papa,
50 Vorba lui mereu e : Apa !"

— „Rege mare ! Mai cu-ncetul !
Apa-i lucru cel mai bun,
După cum Pindar poetul,
Popa Kneip și mulți o spun,
55 Însă dacii, ca păgînii,
Nu beau apă, nici să-i pici.
Zic și ei, cum zic românii
Cei ce-urmîndu-ne pe-aici

---

* „Sarab" în limba dacilor înseamnă *prinț* *(n.a.)*.

De strămoși ne-or recunoaște :
60 Apa-n burtă face broaște !

La o mie două sute
După Crist ! Iar noi sîntem
Morți de tot, cînd ni-e ulciorul
Gol o zi, ca la golani,
65 Cum deci îi vom duce dorul
Treisprezece sute de-ani !
Pîn-atunci ne ia tătarul,
Tot cu gînd că-i gol paharul."

Ascultînd aceste spuse,
70 Regele-a zîmbit perfid.
Dete-un semn și-un serv aduse
Zece cupe c-un lichid.
— „M-am gîndit fără-ncetare ;
Ceva trebuie să beți —
75 Iat-aici zece păhare.
Iar dincoace-aveți pezmeți
Spuneți, principi, de vă place,
Și cum vreți, așa voi face !"

Sar fruntașii daci cu ura !
80 Să ia toți paharul plin,
Căci aveau ca focul gura
De cînd nu băură vin.
Însă care cum înghite
Dă să scuipe mai curînd
85 Și cu fețe-ngălbenite
Se privesc pe rînd, pe rînd.
— „Rege, asta-i vrășmășie !
Ce ne dai să bem leșie ?

Auzim că mult li-e dragă
90 Celor scoborîți din Crum —
Un lichior ce-i zice bragă
Și și-o-mpart de cinci pe drum.
Da ! Întîi cînd am văzut-o,
Am crezut că sînt lături,
95 Dar pe Zevs, mă jur, pe Pluto :

Taina ăstei băuturi
N-o-nțeleg — s-asculți de mine —
Decît cei cu gusturi fine !“

— „O, fruntași cu mîndre coame !
100 Asta-i bragă ! Și se bea
Și de sete și de foame.“
— „Mama dracilor s-o ia !
Acest soi de băutură
Nu-i de noi ! Ne vîră-n draci.
105 Să le-o torni cu sila-n gură
N-au s-o-nghită bieții daci.
Parcă-i terciul cu lămîie
De-oblojeli pe la călcîie !“

— „O veți bea ! răspunse tare
110 Și-n mînie Deceneu,
Dacă nu-mi dați ascultare
Și-agitați poporul meu,
Am s-o-mpun, Sarailie,
Astăzi prin decret regal,
115 Toți s-o bea ! A, terci să fie,
Însă terci național !
Haid' să bem, uitînd trecutul
Beți, să-i facem începutul.“

Pe ferești săriră prinții
120 Careși încotro văzu !
Unu-n goană-și rupse dinții,
Altul într-un puț căzu.
Cel cu cizme, dînd din coate
Se izbea de boi și vaci,
125 Tropăind cele ciuboate,
Că-l băgase braga-n draci !
Și-au rămas cei prinți de-ocară
Apăsînd popor și țară.

N-au fost însă lucruri bune
130 Ce-acest rege-a făptuit,
Căci istoria ne spune
Cum că dacii au perit :

Ori de dor de băutură,
Ori de cazně-n ciuda lor, —
135 Deci luați învățătură,
Regilor, în viitor :
Dac-aveau ce soarbe dacii,
Poate și-azi trăiau, săracii !

Ianuarie 1893

LÎNGĂ LEAGĂN

Dormi acum, odorul mamei,
Dormi că ești pe prag,
Strînse-n aripa năframei
Flori de rug ți-am pus, din vale,
5 Roșii strămători de bete,
Să fii drag așa la fete,
Cum ești drag măicuții tale,
Dragul mamei, drag.

Ieri pe cînd cîntau cocoșii,
10 Peste piept ți-am pus
La cămașă panglici roșii,
De deochi, ca el să piară
Unde spaime-l înspăimîntă
Și cocoșii-n zori nu-i cîntă —
15 Să rămîi curat, ca fața
Soarelui de sus.

Dormi în pace și te scoală
Tînăr plugărel !
Azi prin somn mi-ai rîs în poală
20 Și te-am dus plîngînd sub cruce.
Maica Domnului cînd vine
Pune-o mînă peste tine,
Măr de aur ea-ți aduce
Să te joci cu el.

25 Nouă luni în zori, pe rouă,
Tot ți-am descîntat,
Joi curate, alte nouă —
Să ai inimă curată
Și să fii păzit de ele,
30 Șapte stele, logostele
Fie-ți scrise-n cer și-o fată
Mîndră de-mpărat.

M-am rugat de ursitoare
Pentru capul tău,
35 S-odrăslești, ca rupt din soare,
Toată lumea să te placă ;
Dar nici fapt și pus-din-ură,
Nici un fel de-aruncătură,
Nici un farmec să nu-ți facă
40 Nici un rău.

Dormi, plugarul meu, în pace,
Scumpul meu odor !
Mare-al mamei, te vei face ;
Să te văd cu noi la masă,
45 Și-alergînd cu drag pe luncă
După tatăl tău la muncă,
Tînăr voinicel, prin casă
Mamei de-ajutor !

Uite-l ici și-ntr-altă parte,
50 Ochii-n cap îi fug ;
Îl trimeți și-i și departe —
Ș-aduci poala cu surcele.
Ș-aduci apa cu cofița,
Tatei să-i deschizi portița
55 Cînd se-ntoarce, frînt de trudă
Seara de la plug !

O, de te-aș vedea eu mare,
Să mă duc și eu
La amiazi cu demîncare

60 Unde-ți fi, la plug, la coasă !
Să-mi ochesc atunci la horă
Dintre-atîtea fete-o noră —
Dormi și crești, și fă-te mare
Plugărașul meu !

Ianuarie 1893

CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

Cît e iarnă cu ninsoare,
Stă şi doarme calda boare,
Dar Sîn-Toaderii-o pornesc.
Haida, să culegem, fete,
5 Ghiocei la Dragobete
Şi brînduşe, că-nfloresc —
Şi-au să iasă iarăşi muguri,
Şi pe cîmp români cu pluguri,
Va fi cald şi va fi bine
10 Că-ncep zilele de cresc.

Sfîntul soare-o iarnă toată
N-a-ndrăznit din nori să scoată
Faţa sa,-ngrozit de ger.
Mărţişor însă-l deşteaptă,
15 Căci pădurile-l aşteaptă, —
Florile şi mieii-l cer —
Şi-au să vie rîndunele,
Şi Floriile cu ele,
Paştele cu ouă roşii
20 Şi cu chiot pînă-n cer.

Stat-au ploile-ncuiete,
Pînă sfîntul Prier dete
Drumul ploilor de sus.
Sari şi cîntă, Paparudă,
25 Vino, ploaie, şi ne udă

Să răsară grîu nespus,
Cît un pumn să-i fie spicul,
Și de-o-ntra prin grîu voinicul
Să nu-l vezi, s-avem la toamnă
30 Înmiit de cît am pus.

Mîndr-ai fost tu, primăvară,
Mîndră ești și mîndră iară
Sfîntă salcă-n mîni să porți !
Adă hori și adă glume,
35 Cîte cîntece pe lume,
Brazde verzi la uși și porți,
Și te-om preamări cu jocuri,
Și pe culmi vom face focuri
Închinîndu-ne puterii
40 Celui ce-a-nviat din morți.

Martie 1903

POVESTEA GÎŞTELOR

Un gîscan cu pene lucii
Cum trecea pe pod prin sat
Şi-ntr-o mîn-avea papucii,
Nu ştiu cum i s-a-ntîmplat
5 Că papucii lui căzură,
Ce păcat, o, ce păcat !
Căci erau cu-alesătură,
Fără leac de tivitură —
Ce păcat !

10 Gîştele-auzind cum zbiară :
„Aoleo ! Papucii mei !“
Într-un suflet alergară
Şi-ntrebau, mirate, ce-i ?
— „Am rămas, plîngea gîscanul,
15 Păgubaş de patru lei !
Iată-mă desculţ, sărmanul !
Ce mă fac acum, golanul,
Fără ei !“

— „Haideţi toţi, şi moşi şi babe
20 Să-i cătăm pe rîu acu !“
Repede-notînd din labe
Cîrdul tot pe rîu trecu.
— „I-ai găsit ?“ — „Eu, nu, surată,
Ce mă-ntrebi aşa şi tu !“
25 Toate-apoi strigau deodată :
— „Bată-i pacostea să-i bată !
Nici eu nu !“

Vara-ntreagă tot umblară,
Dar papucii duși au fost !
30 Și-au să umble și la vară
Pînă ce le-or da de rost !
Iar gîscanul merge, vine,
Face cruci și ține post,
— „Nu-i găsesc ! Sărac de mine,
35 Iar desculț e, vezi tu bine,
Lucru prost !“

Gîștele de-atunci, în cale,
Cînd văd apa undeva,
Căutînd pornesc agale
40 Tot crezînd că-i vor afla.
Vin și rațe să le-ajute :
Mac-mac-mac și ga-ga-ga !
Mac-mac-mac ! Haid', vino, du-te,
Zile-așa pe rîu perdute !
45 Ga-ga-ga !

Iar cînd gîștile stau gloată
Și prin dreptul lor te duci,
Sare tabăra lor toată
Să te-ntrebe : — „Ce ne-aduci ?
50 Ai găsit papucii ? Spune !“
Tu la fug-atunci s-apuci !
Sî-sî-sî ! Tot fac nebune
Și te mușcă, doar le-ai spune
De papuci !

UN IMN
PREASFINTEI GRAMATICE

Te salut pe tine,-articol cauzal și omogen
Indirect contras în fraza cu subiectul epicen!
Voi, interjecțiuni concrete și-optative principale,
Rădăcini prin apoziții singular adjectivale,
5 Voi, cantitative-abstracte subiective-n viitor,
Unipersonale-n modul cu plural hotărîtor,
Vă salut! Și tot asemeni te salut, o prezumtive,
Număr genetiv în cazul numelor intranzitive.
Tu, obiect *concret* și simplu, tu, circumstanțial de loc,
10 Locativ pasiv, conjuncții, complimente reciproc!
Unde să găsesc puterea de-a trăi, de nu la tine,
Gen subordonat prin verbul reflexivelor supine?
Cardinale-acuzative, virgulă și period,
Două puncte-adversative strict coordonate-n *mod*
15 Și superlativ prezinte derivat din vocative,
Prin vocala secundară cu terminațiuni *pasive*,
Declinări adverbiale negative-n *absolut*
Cu perfecte-adversative sufixate-n atribut,
Relativ invers compuse prin adverbii ca moțiune,
20 Pozitiv improprii-n *număr*, ori neutre, ori comune,
Mod superlativ generic omonim adversativ,
Plenison ca negațiune iar în fond apelativ,
Cu prefix și cu gerundii posesivo-cardinale,
Morfologice prin sunet și prin stări adverbiale,
25 Dați cu fuga sinonime prin funcțiune și raport,
Că mai-mult-decît-perfectul lui Cipar acum e mort!
Dar în locu-i înviiară prezumtive și oblice
Și-un dubitativ pro-contra ortografico-propice.

Propoziții și-apoziții ce ne-arată rupt anume
30 Locul timpului și cauza modului unui pronume
Prefixat dintr-un adverbiu femenin cu derivate
Prin triftongii declinării verbelor neregulate.
Ce-ați făcut, o voi ai țării prea războinici voievozi,
Pentru naintarea noastră ? V-ați luptat niște nerozi
35 Cu tătari, cu turci, cu unguri ? Luptă-i asta ? Alte lupte
Purtăm noi, mai glorioase, cu învingeri nentrerupte
Cu negații și-afirmații și-optativul indirect,
Al interogării proprii și-al pasivului perfect.
Iată se deschide cerul și dintr-însul cad nespuse
40 Și contrarii și contrase și opuse și compuse
Cu diftongi și relative și-ablative și vibrante
Și jumări și fleici și-ntreaga tabără de consonante :
Labiale și dentale și nazale și minuni
Ps ! br ! hr ! he ! ho ! ha, huide, și-alte-asemeni conjuncțiuni
45 Către, spre, prin, la, în, peste, de la, din și-ntr-un ulcior
Joac-o sîrbă vocativul unison într-un picior
Cu funcțiuni și cu rapoarte și-alergînd în fund li-e țelu
Spre azbuchevedeglagoldobreiestjivetezelu
Și-o harababură sfîntă văd, mă tulbur, cad, mă-nchin :
50 Să trăiască-n veci sintaxul ! Aleluia și amin !

GRANDUL MERCÈDES ŞI PAPA

Cînd a primit solemn tiara
Bătrînul papă Hildebrand,
Era-ntre-ambasadori un grand,
Un domn Mercèdes de Navarra.

5 Flăcău abia, dar şi-n cuvinte
Şi-n fapte braţ şi cap deschis,
De-aceea Filip l-a trimis
Ca Spania s-o reprezinte.

Dar papei nu-i plăcu să vadă
10 Un om aşa de tînăr stînd
Cu-atîţi ambasadori în rînd,
Şi toţi de-un fel ca o pleiadă.

Bătrîni şi gravi, bărboşi cu toţii,
Cum însuşi Hildebrand era :
15 Între bătrîni flăcăul sta
Părînd că-şi ofensează soţii.

Deci cînd veni ca să vorbească
Acestui tînăr grand acu,
Sumeţul papă nu putu
20 Dispreţul său să-l stăpînească.

Şi-i zise scurt : — „Eu iert păcatul
Amicului iubit al meu
Filip ! Îi fu aşa de greu
Să afle-un om în tot regatul,

25 De mi-a trimis pe unul care
Nici barbă n-are ? N-a aflat
În țara lui nici un bărbat ?“
Mercèdes, de rușine mare,

Privi-n pămînt, apoi deodată
30 Nălțînd privirea lui, aprins :
— „Filip al meu a fost convins
Că pot să-ți stau în fața, tată !

Cînd m-a trimis aici pe mine,
Știa ce sînt, sfinția ta,
35 Știa și-n fața cui voi sta —
Și ce-a știut, știa el bine.

Căci dac-ar fi putut el crede,
Că-n bărbi stă meritul, cum spui,
Ți-ar fi trimis din partea lui
Un țap aici, nu pe-un Mercède.“

Iulie 1903

BĂRĂGANUL

Soare, pretutindeni soare,
Foc din zori pînă-n apus.
Şi-mprejur, dogorîtoare
Zări pustii fără coline,
5 Nici pe cîmp cîntări de-albine,
Nici o pasere pe sus.

Numai groaza şi fiorul
Stăpînesc pustiul loc,
Trenu-şi înteţeşte zborul,
10 Mai curînd de-aici să scape,
Din pămînt lipsit de ape
Şi mustrat de-atîta foc.

Colo-n fund e parcă turmă
Ori îmi pare-aşa, ştiu eu !
15 A rămas şi-aceasta-n urmă,
Iar cîmpia fără viaţă
Are tot aceeaşi faţă
Ici şi colo şi mereu.

Iat-un car ! Agale vine
20 Tras de boi cu umblet rar.
Şi mă uit, mă uit mai bine ;
În pustia asta mare
Parcă n-am văzut, îmi pare,
Niciodată boi şi car.

25 Și-apoi iarăși golul zării
Pînă-n cerul jos ajuns
Nicăiri îndepărtării
Nu-i găsești deosebire,
Unde-alergi a ta privire
30 Tot același trist răspuns.

La canton, cu stegulețul,
Un copil zglobiu și mic.
Grav ce stă pe loc, istețul
Maică-sii, și-arată drumul !
35 Cînd se dă-ntr-o parte fumul,
Cîmpul iarăși, și nimic !

Și nimic, nimic ! În soare
Doarme galbenul pămînt,
Doarme-nfiorat și moare,
40 Fără umbră, fără cînturi,
Fără de-ngăimări de vînturi,
Făr' de rugă la mormînt !

August 1903

„ȘI-ADÎNC DE-ACUM MORMÎNTUL“

„Acum e Gelu * mort !
Ieri noapte-a dat zăpadă,
Și-ai noștri-n cîmp grămadă
Durmind s-acoperiră
5 Cu scuturile sparte,
Lipsite de-orice cort —
Iar văile sînt ninse
Și munții sînt departe,
Și-așa de mulți periră,
10 Și oștile-s învinse,
Iar Gelu, Gelu mort !“

Acum e Gelu mort,
Și munții sînt departe ?
„Sunați din corn, flăcăi !
15 Treziți din somn pădurea
Și-aici, și-aici, și-aiurea,
Și munții goi treziți-i,
Și-ai noștri să s-adune
Din codri și din văi ! —
20 Ah, nu ! Lăsați rănitii
Să doarm-o noapte-n pace :
Treziți, ei n-au ce face

* Gelu a fost principe al românilor din nordul Transilvaniei pe timpul năvălirii ungurilor. El s-a împotrivit năvălitorilor, dar a fost bătut lîngă Someș, aproape de Cluj, și a căzut în luptă. Ungurii i-au luat în stăpînire principatul. Gelu, după cît se știe, nu era nume de botez, ci titlu, ca : vodă, duce etc. E singurul „gel“ pe care-l știm *(n.a.)*.

Decît numai să plîngă ;
Încet din corn, flăcăi !“

25 Să nu treziți, flăcăi,
Pe cei ce-ar vrea să plîngă !
„Seca-ți-ar apa-n veci,
Tu Someș, matcă lată —
Că soț ne-ai fost odată,
30 Jurat să ne faci bine !
Să prinzi cu stăruință
Dușmani și să-i îneci.
Nădejdea însă în tine
Ne-o dași ca să ne-omoare :
35 Cu ce-ți greșirăm oare ?
Tu rîu fără credință,
Seca-ți-ar apa-n veci !“

Seca-ți-ar apa-n veci,
Tu rîu fără credință !
40 „Acum e Gelul mort,
Pe șes dușmani și pradă,
Pe munți și văi zăpadă —
Vai, nu mă mai cunoaște
Nici rîul, nici pămîntul,
45 Nici spada care-o port !
Un pumn de sfinte moaște
Vom duce-n munți și-n lume,
Și-adînc, fără de nume,
Ne-o-nchide-n el mormîntul
50 Cu Gelul nostru mort !“

Acum e Gelu mort,
Și-adînc, români, mormîntul.

Octombrie 1903

FANTAZIE

În flacăra lampii e horă ! Zglobii
Sar demoni încolo și-ncoace.
De-abia li s-aude murmurul. Sînt mii,
Cuprinși în de-a valma să joace.

5 Acum li s-aude mai limpede-a lor
Cîntare, și-i lungă, e lungă —
Și lung li-e șiragul, părînd meteor
Urmat de-auria sa dungă.

Ies strofe din cîntec, răsună-ngînat
10 De voci trăgănate refrenul,
Și lunecă-n ritmuri precum legănat
Cînta anapestii helenul.

Iar tactul îl bate un preot de sus
În albă hlămidă ca crinii :
15 „Tutmosis e mort și-Osiris l-a dus
În vecinica noapte-a luminii".

Și plîng — iar cu fruntea-n țărînă s-aștern —
Psalmodice imnuri de-agape :
„Cu Zeii cei mari în ostrovul etern
20 Din mijlocul pacinicei ape".

Și tot mai fantastic e galbenul joc
Și vorbele-ntr-una mai pline :
„Iar oasele tale sînt toate la loc,
Și inima, rege, e-n tine.

25 E-n tine, Tutmosis. E-n tine... Tu mort
De veacuri în stîncile tale ;
Dar sufletu-ţi viu se răsfaţă-ntr-un cort
Cu Horus în vesela vale."

Şi-un larg ocean de lumină-mprejur
30 Se varsă ca apa ce sună —
Un chiot, un vaiet, un dulce murmur
Şi-n toate-o mişcare nebună.

Dar flacăra scade şi ochii mă dor
Că-n lampă stau ochii mei ţintă :
35 Acum e un haos tot umbletul lor
Şi nu se mai ştie ce cîntă.

Se stinge cu-ncetul al flacării foc
Şi noapte-n odaie se face
Şi horă şi cîntec s-opriră pe loc
40 Şi-i iarăşi tăcere şi pace.

IEDERA

Iedera care să-ntinde
Pe pămînt, rămîne slabă,
Toți o sfarmă cu piciorul,
Și ea veștejește în grabă.
5 Dar, cînd iedera să-nalță,
Tot mai sus și mai umbroasă,
Cine-o vede, o iubește,
Lăudînd-o, că-i frumoasă.

Astfel omul, cînd rămîne
10 Numai pe pămînt cu gîndul,
Toți îl ocolesc, cu mîna
De departe arătîndu-l.
Dar cînd omul își înalță
Gîndul către Cer mereu,
15 Îl iubește toată lumea
Și-i ajută Dumnezeu !

PĂMÎNTUL UITĂRII

Acesta-i un cîntec de bard ostenit,
  De bard din pămîntul uitării.
Strămoșii-mi acolo pe stîlpi de granit
Cu albe portaluri un templu-au clădit
5 De marmură-n marginea mării.

„Să-l aibă nepoții prin veacuri de-acum
  Spre-a lor și spre-a noastră mărire !"
Dar mută veni nepăsarea pe-un drum,
Iar pe-altul stîrni-necătoru-i samum
10 Atotucigașa hulire.

Azi templu-i ruină ; prin curțile lui
  Culcușuri își caută cerbii,
Prin mîndrele ganguri scot viezurii pui,
Se joacă pe lezpezi de-altare-ale lui
15 Șopîrle tăcute-ale ierbii.

Cu galbene oase-ale moșilor mei
  S-amestecă-n praful cărării
Strivite statui ale marilor zei.
Azi rîdeți, și vai, cum veți plînge, o, mișei,
20 Cu hohot la ziua-nfruntării !

Dar noaptea din frîntele marmuri răsar
  Luciri ca de fulger, și șoapte :
Stau jalnicii zei la ruine, și par
Cuprinși de mînie și galbeni de-amar
25 Și zboară cu vaiuri prin noapte.

Şi iese-al lor bard şi s-aşează plîngînd.
Pe-o piatră sub zidul de-afară,
Şi cîntă şi plînge, ghitara bătînd,
Iar alba lui barbă ca rîul curgînd
30 Se-mprăştie peste ghitară.

„Prin lanuri obsiga şi sterpul odós
Şi-n peptul lor inimi nebune !
Batjocura-i astăzi al nostru prinos.
Ei uită, voind, cu ce trudă i-am scos
35 Din jalnica morţii genune !

Ascultă proroci ai minciunii, şi plini
De-a lor o nebună-nvrăjbire,
Le-alunecă gîndul spre zeii străini,
Fac neamului nostru cunună de spini :
40 Spre-a lor şi spre-a noastră mărire !"

Eu nu mă voi plînge nepoţilor tăi,
Pămîntule sfinte-al uitării !
Desfă-te tu singur şi-nghite pe răi,
Căci iată-i pe toate gătitele căi
45 Răsar conjuraţii pierzării !

PARABOLA SĂMĂNĂTORULUI

Evang. Marcu, Cap. 4 și Matei, 13.

Vorbind apoi, a zis Mîntuitorul :
— „Căzu din boabe-o parte pe cărări,
Și paseri au venit, de sus cu zborul,
Și-obraznice-au mîncat și-au dus în zări
5 Atîta grîu ! Și-amin, amin zic vouă,
Că-n mine am slujbașii-acestei țări.
Din boabe-o parte-n loc fără de rouă
Crescînd pieri, dar el de vină nu-i,
Căci Tatăl vrea, și-a lui e că nu plouă.
10 Căzu-ntre spini o parte și-o văzu
Pierind de spini și umbră și cucută,
Și-amin vă zic c-aceasta-i vina lui.
Și-a fost și-o parte-n bun pămînt căzută,
Și patruzeci o boabă fost-a dînd,
15 Și-o seamă șasezeci, și multe-o sută."
Sfîrșitul, Doamne, l-ai păstrat în gînd ?
Că oameni răi, aduși din multe locuri,
De-acel presimț ce mîn-un lup flămînd
Spre-alți lupi venind cu bici și cu batjocuri,
20 Bătură omul și-al lui grîu l-au dus
În lacomul ponor al lor, în docuri.
El bietul, încrezut în Cel-de-sus,
În caldul Prier își va-ncinge brîul,
Să semene din nou, precum ai spus :
25 Ei iarăși vor veni să-i prade grîul.

Şi, dacă-i laşi tu, Doamne,-aşa mereu
Din mîna cui să simt-aceştia frîul ?
De ce n-ai spus şi-aceasta, Doamne-al meu ?
Tăcut, tu poate-ngrămădeşti mînia ?
30 Ori poate, vai, deşi eşti Dumnezeu,
Nu ştii nimic ce-amar e-n România ?

NA DUNA

Se tîrîie robii spre-adîncul mormînt
   Prin noaptea cea fără cărări,
Iar caii, cu coame zbîrlite de vînt,
Cu sînge-n amestec au aburu-n nări
5   Și capul cu gura-n pămînt.

Scurmată de viscol zăpada-n grămezi
   Li-e stavilă-n drumul bătut,
Și drumu-ntîrzie pierdut în zăpezi :
Sfîrșită-i merindea și-amnarul pierdut,
10   Și nori și pustie cît vezi.

Și-n locul pe unde făcură popas
   Acei ce trecuseră ieri,
Auzi de departe și-al lupilor glas
Și-n neagra zăpadă vezi zdrențe și peri,
15   Și oasele cîte-au rămas.

Pe galbene oase, cu toții-ntr-un loc
   S-așează să moară de-acum :
Să vadă sărmanii-o lucoare de foc,
O dungă măcar să zărească de fum,
20   Și-ar plînge de-atîta noroc !

E vaiet de oameni și vuiet de vînt
   Și-n vale-ntunerec ca-n iad.
Lipite de tine, tu goale pămînt,
Nu-ți cer obositele inimi ce cad
25   Mai bun să le dai un mormînt !

Iar dacă străjerii scot cojile lor
De pîne-ngheţată şi-o rup,
De mil-ar întinde şi celor ce mor,
Dar sute-şi întind zguduitul lor trup
30 De-al poftei năprasnic fior.

O seamă ţin ochii la pîne, şi-urmînd
Tot drumul doritei mîncări,
Ard ochii lor lacomi, de fiară părînd —
Aşa-şi urmăreşte stăpînu-n mişcări
35 La masă-i şi-un cîne flămînd.

Dar fără de suflet stau unii ca morţi
Cu capul pe piepturi lăsat ;
Totuna-i, şi foame, şi vesele porţi
Prin care-o să-i treacă vrăjmaşu-ngîmfat —
40 Urmaţi-vă drumul voi sorţi !...

De zgomot de guri şi de plute e plin
Şi Tigrul şi marele Phrat,
De aur e golful şi cerul senin,
S-aud clopoţele şi tobe ce bat,
45 Şi trec caravane şi vin,

Şi-n dulcele freamăt al vîntului rar
Cîntînd palmierii s-aud,
Sclipind minarete-n lumină răsar
Şi norii de spumă-n plutire spre sud
50 Ca giulgiuri de purpură par...

Şi-n noapte, departe, departe de-ai lor,
Tu inima lumii, Alah,
O moarte cumplită e moartea ce-o mor
Vitejii războinici ai marelui şah,
55 Ai milă de sufletul lor !

Spre ţara robiei, pe drumul de veci,
Plecară, din Plevna, trei mii.
Trei sute mai sînt pe cîmpiile reci,
Şi bun e Alah de-or ajunge ei vii
60 La rîul cel mare treizeci.

Căci patru-mpreună legați într-un rînd
   Se tîrîie, bieții de ei,
Dar unul slăbește și cade-n curînd,
Și-mpiedică-n cale pe ceialalți trei,
65   Și iată-i și-aceștia căzînd :

Rod nodul din ștreangul ce-i leagă, dar fier
   E ștreangul. Rod mîna-i sub nod,
Iar mortul îi ține la sine-și, în ger,
De furie gîtul și țasta i-o rod,
70   Și pier, ticăloșii, și pier !

„Tu, Doamne-al puterii, de ce ne-osîndești
   Cînd totu-i din Tine și-al tău !
Popoare tu naști și cuvinte vestești
Și scară nălțării dai neamului rău
75   Iar bunului groapă tu-i ești !

Dar fie-a ta voie, căci însuți ai vrut
   Să judeci pe buni și pe răi —
Cu noapte și nori și ghiauri ai umplut
Pămîntul din nord, dar aleșilor tăi
80   Ce cald un Eden le-ai făcut !

Și n-o să-l mai vadă nici unul din noi !
   Dar strînge-ne-n inima ta,
Căci singur ești pomul, iar oamenii foi.
Și-a noastră durere tu n-o vei uita
85   La ziua cea mare de-apoi !“

FRAGMENT

În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins
În limpedea serii splendoare,
Cu galbene lanuri pe șesul întins.
În jur, ca zăpada ce-az-noapte ne-a nins
5 Stă volbura-n alba ei floare.

Iar soarele-apune, și-acolo-ntr-un loc
Cu roata-i pămîntu-l-atinge :
Cum cercul și-l bate copilul în joc,
Eu nu știu ce mînă și discu-i de foc
10 Pe marginea lumii-l împinge.

Un tren a trecut în nebunul său fel
Și-a dreptul spre soare-acum pasă,
În soare s-afundă, și parcă prin el
Vrea lacoma fiară să-și scurme tunel
15 Și-n golul cu stele să iasă.

Acum e vărsare de flacări spre-apus
Ca-n noapte cînd arde-o pădure.
Se stinge și-aceasta, și soarele-i dus,
Și-amurgul din vale ia drumul în sus
20 Spre munții cu creștete sure.

Și fluturi și paseri aripile-și strîng
Cătîndu-și vegheate limanuri.
Își freamătă boarea doinirile-n crîng,
Izvoarele cîntă și spicele plîng
25 Cînd lunecă vîntul pe lanuri.

Soseşte-apoi timpul cînd cerul a prins
Tutindeni egală coloare
În toate-ale lui din imensu-i cuprins,
Iar noaptea tăcută-n văzduhul învins
30 În linişte-ncepe să zboare.

Învie-ale firii tăcute puteri
Şi-urzesc, miriade de multe,
Şi leagă pe mîne cu astăzi de ieri ;
Văd ochii cei tainici ai altei vederi,
35 Vin alte auzuri s-asculte.

Şi-atîta durere şi galben amar
Şi-atîta nelinişte tace,
Şi inimi trudite ce plîng în zădar —
O, cît eşti de bună, cea fără hotar
40 În taina ta sfîntă, tu Pace !

NUCUL

Tot mai ceri puțin-rămasei
Inimi să mai simtă mult ?
Nucule din dosul casei,
Tot al meu și-aici și-aiurea :
5 Ziua-n vînt îți văd doinirea,
Noaptea ți-o ascult.

Umbra te-nvălea rotundă
Masa cea de nu-știu-cînd
Și-amîndoi pe banca scundă,
10 Eu robind suflarea-n gură,
Și, cu acu-n cusătură,
Mamă-mea cîntînd.

Jale tu, din legănată
Doină, ce de-amar omori !
15 Dar tu știi că niciodată
Nu cîntam, urmîndu-i cîntul,
Numai, nuce, tu și vîntul
O-nsoțeai aori.

Și-urmărind fugara-mi minte,
20 Mă-nvățai, prieten bun,
Cum s-adun în gînd cuvinte
Și-mi cîntai spre-a-mi da cărare
Și vedeam că ies cîntare
Vorbele ce-adun.

25 Ca și-atunci, mai coase mama,
Coase și suspină rar,
Dar cînd dă-ndărăt marama
Dezvălindu-și cîmpul frunții,
Părul ei e alb ca munții
30 Iernii lui ghenar!

A murit pe luncă macul,
A murit și-i mult de-atunci.
Răzvrătit se miră acul
Mîni trudite-acum că vede —
35 El e tot copil, și crede
Că-i tot vară-n lunci.

Plînge-acum cîntînd sub tine,
Nucule, pe cel ce-i dus —
Nu mai vine,-o, nu mai vine!
40 Și-și îngroapă-n palme fața:
Cît de tristă-i sting ei viața
Neguri din apus...

VLAD-VODĂ CĂLUGĂRUL

(Din condica unui monah)

Nesfîrşit un praznic are
Raiul azi, o frate Vlad !
Ca-mpăratul David sare
Patriarhu-n Ţarigrad,
5 Iar în iad e plînset mare.

Ni s-a-nvrednicit pămîntul
Să-l scăpăm de-amar şi munci,
Har aşa de mult preasfîntul
Nu ne-a dat decît atunci
10 Cînd intrat-a-n trup cuvîntul !

Domn, prea cuvioase frate,
Din Paisie Vlad tu eşti !
O, ce fapte minunate
Scrise-ţi sînt să făptuieşti —
15 Salt-acum, creştinătate !

— Dacă vor veni-mpotriva
Ţării tale agarei,
Scoţi pe sfînta Paraschiva
Şi cu mila dumneaei
20 Le mănînci la toţi coliva.

Iar popor cînd o să vie :
„Noi pierim, mărite Domn !"
Iai ceaslovul unde scrie
Rugăciunile spre somn
25 Şi spre pace-o să le fie !

Oh, păgîna tălmăcire
Cu acel „Io Voievod“ !
Dar de-a pururi fericire
Cînd va-ncepe-orice izvod
30 Cu „de la Matei cetire“ !

Iar boieri tăind vrodată,
N-o să moară făr' de popi,
Tu, cu mila ta de tată,
Pui odăjdii şi-i îngropi,
35 Prohodindu-i fără plată !

Glasuri opt tipicul are,
Opt boieri în taina ta,
Cîte-un glas de fiecare
Şi-ntr-acesta-şi vor cînta
40 Orice-ar spune-n adunare.

Iar divan, mărite Vlade,
Orişicînd ar fi s-aduni,
Precum Domnului se cade,
Tu-l deschizi cu rugăciuni
45 Celui ce pe nouri şade.

Tu dintîiu cînţi Iordanul,
Hangu-l duc cu toţii lin,
Cîntă-n urm-o peasnă [1] banul,
Face-apoi, cîntînd amin,
50 Opt mătănii-ntreg divanul.

În genunchi, pe sub icoane,
Le va dărui Cel Sfînt
Mintea ta, o, Solomoane,
Ca să-şi spuie-a lor cuvînt
55 Glăsuind în antifoane.

O, ce cîrmuire-aleasă
Pentru-atîta neam creştin,
Salţi, Eleno-mpărăteasă,
Cu-al tău fiu, cu Constantin
60 Joace-a lui Isus mireasă !

Ci-n porfiră să se-mbrace
Și să salte drepții-n rai,
Cînd la zile mari vei face
Mîndrul tău domnesc alai,
65 O, spre-a lumii dulce pace!

Cor de popi, mergînd în frunte,
Vor deschide calea ta,
Toți cu bărbile cărunte
Și tot drumul vor cînta:
70 „O, Basan, frumosul munte!"

Și-ndreptar a tot erezul,
Tu, apoi, cadelnițînd,
Vornicul va spune Crezul,
Tretilogofăt purtînd
75 Căldărușa cu botezul,

Și boierii-apoi grămadă
Cu cadelniți și potcap —
Sfinții-n rai de-așa paradă
Nici în piele nu-și încap,
80 Nici n-au saț, mereu s-o vadă!

O, de-acum tu nu te teme,
Luntre-a lui Hristos pe drum!
Vruși să mori, sătul de vreme,
Dar în veci — trăind *acum*
85 N-ai mai vrea, Metusaleme!

PATRIA NOASTRĂ

Patria ne-a fost pămîntul
Unde ni-au trăit strămoșii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
Baiazide, la Rovine,
5 Și la Neajlov te făcură
Fără dinți, Sinane,-n gură,
Și punînd dușmanii-n juguri
Ei au frămîntat sub pluguri
Sîngele Dumbrăvii-Roșii. —
10 *Asta-i patria română*
Unde-au vitejit strămoșii !

Patria ne e pămîntul
Celor ce sîntem în viață,
Cei ce ne iubim frățește,
15 Ne dăm mîna românește :
Numai noi cu-același nume,
Numai noi români pe lume
Toți de-aceeași soartă dată,
Suspinînd cu toți odată
20 Și-avînd toți o bucurie ;
Asta-i patria română
Și ea sfîntă să ne fie !

Patria ne-o fi pămîntul
Unde ne-or trăi nepoții,
25 Și-ntr-o mîndră Românie
De-o vrea cerul, în vecie,

S-or lupta să ne păzească
Limba, legea românească
Și vor face tot mai mare
30 Tot ce românismul are :
Asta-i patria cea dragă
Și-i dăm patriei române
Inima și viața-ntreagă.

JUCĂRIILE CELUI CUMINTE

Un copil, cînd jocu-i place,
toată lumea joc îi face.
Iar el toate le pricepe
și cu ele un joc începe.
5 Zice tufa de zambile :
— „Bună ziua, drag copile !"
Floarea zice : — „Oprește-ți pașii !"
— „Prinde-ne !" zic fluturașii.
— „Eu sînt netedă și mică,
10 ia-mă !" zice o petricică.

Cîntă rîndunica iară :
— „Eu de mult te chem afară !"
Cățelușul și el vine :
— „Hai și joacă-te cu mine !"
15 Vrăbii zboară pe tot locul ;
vezi așa e vesel jocul !
Patru roți de la trăsură
strigă : — „Iute alergătură !"
Vîntul zice : — „Așa mi-e placul
20 să-ndoiesc de vîrf copacul !"
Mărul zice : — „Mă voi coace
Vin' atunci pe fuga-ncoace !"
Toate așa cu drag îl cheamă
și el vesel ia de seamă.
25 Numai cel ursuz nu știe
Cum să-și facă o jucărie,
și numai posomorîtul
nu-și știe alunga urîtul !

PĂIANJENUL ȘI MUSCA

Păianjenul : — „Muscă, știi cît te iubesc !
Pentru ce nu vii la mine ?
Eu sînt bun și, știi tu bine,
Că am suflet creștinesc.
5 De mîncare toată viața
Am dulcețuri ! Ce zici tu ?
Vii la mine ?“
Musca : — „Cum să nu !
Mie-mi place mult dulceața.“

10 La dulcețuri deci chemată
Musca merge bucuros ;
Dar ea s-a văzut îndată
Prinsă-n pînză și-ncurcată.
Ea se bate-n sus și-n jos.
15 Nu mai poate de-oboseală.
— „Am pățit-o ! Iată mor !“
Zicea ea tînguitor. —
Pe cel lesne crezător
Toată lumea îl înșeală.

PĂIANJENUL ȘI MELCUL

Păianjenul : — „Melcule, mă mir de tine,
Ai o casă în spinare,
Cel puțin de-ar fi mai mare !
Altceva tu n-ai nimic !
5 Într-o casă mititică,
Te ascunzi mereu de frică !
A ! Dar vezi-mă pe mine,
Sînt bogat, nu sînt calic,
Eu țes pînza mea cea deasă,
10 La boieri și regi în casă !"

Melcul : — „Poți s-o țeși oriunde-ai vrea ;
Tu trăiești în curți străine,
Însă eu am casa mea,
Este mică, văd eu bine,
15 Dar sînt singur domn în ea !"

TÎMPLARUL

Țiș, țiș, țiș, rîndeaua sună,
Din rîndea talaș s-adună,
Fîșiind, talașul iese.
Și tîmplarul face mese ;
5 L-ai văzut lucrînd și-ți place ?
El atîta știe face ;
Face porți și scări la case,
Face scaune frumoase ;
Taîe scînduri și lipește
10 Uși și paturi pregătește ;
Și atunci, cînd ne-am născut,
Dînsul leagăn ne-a făcut ;
Dar atunci, cînd omul moare,
Cosciug cine-i face oare ?

VARA

Vară, vară, timp de muncă,
Seceriș în lan, pe luncă,
Și belșug de pînă acum !
Iarba o cosesc flăcăii,
5 Scîrțîie de-a lungul văii
Carele ce trec pe drum.

Vine-un vînt, se-nalță norii
Și s-ascund secerătorii ;
Toată munca stă pe loc.
10 Se gătește-a fi furtună,
Și-ntrerupt, departe, tună
Și s-arată șerpi de foc.

Plouă !, dar curînd s-alină ;
Bolta rîde iar senină,
15 Și-n văzduhul răcorit
Cîntă-n fugă rîndunele,
Cîntă inima cu ele
Celui ce ne-a dăruit.

ZILE DE TOAMNĂ

Bate vîntul, frunza cade
Vestejită de pe ram,
Nourii se-ntind pe ceruri,
Ploaia-ncet lovește-n geam.

5 Negura din văi se-nalță
Către ceru-ntunecos,
A pădurilor podoabă
Așternutu-s-a pe jos.

Buciumul nu mai răsună,
10 Cîmpurile sînt pustii ;
Nu se mai zăresc pe dîmburi
Cîrdurile de copii !

CEL MAI BUN CUVÎNT

Veni-ntr-o zi la pustnic un bărbat.
— „Eu știu că Domnu-n ceruri e-mpărat,
Iar tu te lupți și-l rogi întru suspine
Să n-aib-ostaș mai bun decît pe tine.
5 Și-acum eu biet un rob al lui Hristos,
De pacea lui și de-adevăr setos,
La tine viu ca să mă-nveți, părinte,
Să-mi spui pe cel mai bun dintre cuvinte.
Spre-a mea-ntărire și folosul meu,
10 Tu fă ceva să văd pe Dumnezeu."

Cel vechi privi la el cu bunătate.
— „Să-l vezi pe Dumnezeu, îmi ceri tu, frate ?
Răbdat-a Moisi-al ascultării jug,
Și nu-l văzu nici el decît în rug,
15 Și nu-l vedeau cei scoși pe cale-amară
Altfel decît în nor și-n stîlp de pară,
Căci scris ne e-n scripturi de duhul Lui
Că El, acel ce este-n veci, El nu-i,
Și nimeni, om fiind și-avînd viață
20 Nu poate sta cu Domnul față-n față.

Ci-n chipuri multe îl aud mereu
Și mulți proroci și oameni sfinți și — eu.
Deci, frate-al meu, rugîndu-mă voi cere
Să nu te las lipsit de mîngîiere,
25 Căci glas din cer și tu poți auzi.
Deci du-te-acum, și peste-a treia zi

Te-ntoarce-aici ca să găsești plinire,
Iar pîn-atunci tu mergi prin cimitire
Și-n gură vorbe de blestem să porți
30 Vorbind de rău și defăimînd pe morți."

S-a dus uimit de-nvățul ce i-l dete,
Trei zile-acesta-n cimitire stete :
Lovea-n morminte cu toiagul său,
Vorbind pe cei dintr-însele de rău,
35 Cu pietre-n cruci lovea, scuipa pe cruce,
Și nu știa ce-ocări le-ar mai aduce.
— „Ieșiți, spurcaților, la mine-acum,
Mișei pierduți pe-al necredinții drum !
Pe care v-au crezut mai sfînt nebunii
40 Satan-a fost și vas al spurcăciunii,
Și-acei ce-au slove lungi pe cruci mai mari
Aceia sînt cei mai cumpliți tălhari,
Și-aceia sînt burduf al fărdelegii
Pe care i-au crezut mai vrednici regii.
45 Și tu, și tu, și toți, nu sfînt, ci drac,
Vă știe-acel ce-acum v-a strîns în sac !
Ghehena aibă-te,-nrăită **turmă,**
Rușine-n veci adîncului din urmă !"

— „Făcui, precum ai spus, porunca ta."
50 Și toate i le-a spus, și-l asculta
Macarie-acum, cu inima-ncordată.
— „Și care ți-a răspuns ?" — „Nici unul, tată !"

— „Atunci, te du din nou, precum ți-am spus,
Și laudă pe morți." Și el s-a dus.
55 Plîngea-n genunchi, le fericea părinții,
Numindu-i tari toiege-ale credinții
Și gura și-o lipea de-al lor mormînt.
— „Voi, sfinte slove-a numelui cel sfînt,
Potir de veci și-arhangheli ai oștimii
60 Ce-n cer veți face hori cu serafimii,
Ferice tu, și tu, și toți cei duși
Că-n scaun de heruv veți fi voi puși,
Și Domnu-n voi făcu a sa minune."
Și nu știa ce laude-ar mai spune.

65 — „Făcui, a zis, și-această vrere-a ta.“
Și-n fața-i stînd, Macarie-l asculta.
— „Ce veseli or fi fost cei din morminte...
Și ce răspuns ți-au dat ?“ — „Nimic, Părinte !“

— „Ascultă deci, ce-mi ceri spre harul tău.
70 Ei n-au răspuns cînd i-ai vorbit de rău,
Nimic n-au zis cînd i-ai vorbit de bine.
Te du și intră-n lumea ta, creștine,
Și fă ca ei. În lume răii-s mulți.
Nici laudele lor să nu le-asculți,
75 Și nici ocara lor. Tu nu răspunde,
Și nu căta pe Dumnezeu altunde.
Acum, tu vezi și altora să-l dai,
Căci cel mai bun dintre cuvinte-l *ai*.“

TÎLCUIRE

— „Popa din psaltire spune :
Toate sînt deşertăciune —
Creadă-l orbii, da' eu nu !
D-apoi crîşma, Doamne iartă,
5 Cînd o vede el deşartă ?
Spune tu !"

— „Altu-i tîlcul ce s-ascunde,
Numai nu poţi tu pătrunde..."
— „Ce-mi vorbeşti că nu pătrund ?
10 Intru-n crîşmă, dau din coate
Şi pătrund prin zece gloate
Pînă-n fund !"

— „Ce tot crîşmă, măi creştine ?
Solomon, el spune bine..."
15 — „Mie-mi spui ? Da' ce-s copil !
D-apoi Solomon, fireşte,
Că doar el cîrciumăreşte,
El cu Şmil !"

— „Alta spune, măi, psaltirea :
20 Nu de crîşmă e vorbirea,
Că prin crîşme n-a umblat
Preanţeleptul în cuvinte
Solomon, proroc cuminte
Şi-mpărat."

25 — „Nu ? Şi-avea, cum umblă veste,
Şapte sute de neveste,
Cîtă frunză e pe pom...
Şi ce paţi numai cu una !
Ce pat eu cu-a mea, nebuna,
30 Vai de om !“

— „Ahaha ! Vrei tîlcul, frate ?
Nu cu crîşmele se bate
Solomon, cum am gîndit !
Iacă, de femei el spune :
35 Toate sînt deşertăciune,
Şi-a gîcit !“

— „Ba nu, mă ! Bătu-te-ar Sfîntul !
Nu-i despre femei cuvîntul,
Nici de crîşme nu-i cuvînt.
40 Mai adînc aici vorbeşte
Solomon bisericeşte
Ca un sfînt !“

— „Ce spui tu ? Deşertăciune
El despre biserici spune ?
45 Orb ce-am fost cu ochii mei !
Zău aşa, că-s goale toate —
Vezi acum, pricep, nepoate,
Şi eu ce-i !

Gol pîrjol la Născătoarea
50 La Arhangheli numai Floarea
Baba lui Drindei Tarhon —
De biserici drept o spune !
Mă, da' multe-a mai spus bune
Solomon !“

SOARTA FLORILOR

Floarea din cîmpie se plîngea odată :
— „Ah, eu sînt menită pe cîmpii să pier ;
Ploaia să mă ude, vîntul să mă bată,
De toți trecătorii eu să fiu călcată.
5 Vecinic să mă ardă soarele din cer !
Ah, de-aș fi-n pădure ! Ce bine-i de-o floare,
Cînd îi dau copacii umbră și răcoare !"

Floarea din pădure se plîngea odată :
— „Tristă-mi este soarta ! Mai bine-aș muri !
10 Eu trăiesc la umbră, tristă și uscată ;
Nimeni nu mă vede și eu mor uitată !
Ah ! de-aș fi-n cîmpie, ce bine ar fi !
Vîntul cald să bată, să mă știu că-s floare,
Noaptea să văd luna, ziua să am soare !"

FLORII

Sînt Floriile, și-n sat
   Azi nu cîntă naiul.
Dar în prund s-au adunat
Fete, și-a ieșit din sfat
5   Jocul „de-a mălaiul".

Prinse stau de mîni, în rînd.
   Două cîte două,
Se despart apoi fugînd,
Fiecare căutînd
10   O-ntîlnire nouă.

Iată-le-ntr-un joc zglobiu
   Cu desprinse bete —
Mult e-n lume rîs și chiu,
Dar atîta tot nu știu
15   Ca-ntr-un joc de fete!

Ana fuge spre răzor,
   C-o strigă vecina;
Dar e Lina-n drumul lor.
Ea se-ntoarce-atunci de zor,
20   Spre-a scăpa de Lina.

Dar picioru-n grabă pus
   Nu cu-ntreagă pază,
Poate-n cîtă vreme-am spus
Lunecînd pe ierbi, s-a dus
25   Și-o făcu să cază.

Acum eu, care vă spui,
Nu mă plîng de spaimă,
Că speriată-o și văzui ;
Dar... e lumea, și ea cui
30 Nu i-a scos de faimă ?

Deși puse-un braț, lipind
Pe genunchi opregul,
El, necredincios fiind...
Ei ! acum tu zici, mă prind :
35 „Vezi ce face zbegul !“

Hohotiră-n jur cu foc
Fetele deodată,
Și s-opriră toate-n joc.
Și mai sta, căzută-n loc
40 Zăpăcita fată !

— „Te-ai lovit, surato ?“ — „Nu !
Ce tot rîzi ?... o proastă !“
Rîset și mai mare-acu.
— „Rîd așa ! Te aperi tu
45 Și-ai căzut spre coastă !“

Cît au rîs n-oi rîde eu
Tot de-a lungul vieții.
Dar pe fete-așa le vreu !
Și de-atîta rîs mereu
50 S-au oprit drumeții.

— „Ano ! tot la om bogat
Tragi nădejdea-n bine !
Ș-apoi ? Parcă-i vrun păcat...
Drag îți e, și alta-n sat
55 Nu mai e ca tine !“

Cel din deal, el n-a știut,
Ei, dar nu te teme,
Că sughiț de-o fi avut
Și-a zis „Ana !“ i-a trecut
60 Într-aceeași vreme.

Dar deseară, cînd i-au spus
Cum a fost cu Ana,
Şi-a zvîrlit căciula-n sus
Şi-apoi plin-a mai adus
65 Înc-o dată cana.

— „Măi, fărtaţi, de-ar vrea şi-ar vrea
Mama să se plece,
Am să fac la nunta mea
Vinul, cît îl poate bea
70 Satu-ntreg, să sece !

Să bem preţ de patru boi !
Şi mă fac răstoacă
Şi-un vlădic în sat să chem,
Şi să-l facem să vedem
75 Şi-un vlădic cum joacă !"

ISUS ŞI LUMEA

(După tradiţia orientală a lui Saadi)

Iar Isus — cu el mereu
Pacea-mpărăţiei sfinte ! —
A rugat pe-al său Părinte :
— „Din nimic, Părinte-al meu,
5 Lumea ţi-o făcuşi odată :
Las' s-o văd aievea, Tată,
S-o cunosc deplin şi eu !"

Şi ieşind apoi s-a dus
Singur în pustiu, avîndu-l
10 Soţ cu sine singur gîndul.
Ci-ntr-o zi-n pustiu, pe-apus,
O femeie-i stete-n cale
Ce, ca-n ziua nunţii sale,
Tot ce-i scump pe ea şi-a pus,

15 Şi-a-ntrebat-o : — „Cine eşti ?
Ce cărări îţi dă pustia ?"
Ea rîdea cu viclenia
Destrămării femeieşti :
— „Serva ta, de vrei, rămîne
20 La porunca ta, stăpîne,
Şi-am venit că mă doreşti !"

— „Minţi, femeie ! Ochii mei
Nu s-au umilit să cate
Fără-ntreaga demnitate
25 Niciodată spre femei !

Cel ce te-a-nvățat minciuna,
Va plăti pe-această una
Cu Ghehena-n focul ei !“

— „Dar e drept ! răspunse ea.
30 Și-n văpăile mîniei
Fața fiului Mariei
Lac de flacără părea.
Dar e drept ce-am spus, Isuse !
Lumea sînt, și-aici m-aduse
35 Dorul tău de-a mă vedea !“

— „Dacă-i drept, răspunsul dă-l
Într-al Tatălui meu nume !
Dacă ești această Lume
Vălul de pe trup desfă-l !“
40 El a zis, și-atunci căzură
Cîte-avea-mpodobitură
Mîndrul și-nfloritul văl.

Vai cumplitul chip netot !
Galbenă și-uscat de slabă,
45 Numai suliman, o babă
Strîmbă, chioară, ciung și ciot !
Plin de sînge-n dreapta lațul.
Dar frumos și-un farmec brațul
Celalalt, și-o floare tot !

50 El privi-ngrozit la braț.
— „Dar de ce ți-e mîna cruntă ?“
— „Am avut, Isuse, nuntă,
Și-am ucis pe mire-n laț.
Nu pe unul, ci pe-o mie,
55 Căci li-e dată lor și mie
Foamea celui făr’ de saț.

Pînă cînd pe-un mire-omor,
Florile și mîndra-mi mînă
Pe-alt nebun spre mine-l mînă,
60 Cu mireasma dulce-a lor.

Însă eu rămîi tot castă ;
Nu-i sînt nimănui nevastă,
Dar iubita tuturor..."

— „Ah, nemernico, blăsfemi !
65 Tu ce-n hainele-amăgirii
Chemi și-omori cu lațul mirii,
Scîrb-a vecinicilor vremi !
Zilnic sute te-mpresoară :
Cum rămîi mereu fecioară,
70 Cînd tu singură ți-i chemi ?"

— „*Eu* îi chem, c-așa mi-e dat.
Dar din cîți mă urmăriră
Și spre laț se năzuiră,
N-a fost pîn-acum bărbat
75 Cui prin minte gînd să-i cadă
Să mă-ntrebe și să vadă
Cine sînt cu-adevărat.

Nimeni cu-ndrăzneli de leu
Nu s-a-ncumetat să-mi rupă
80 Vălul mincinos ce-astupă
Mincinosul trup al meu.
Iar în laț dacă-mi încape,
Chiar de-ar vrea apoi să scape,
Tot nu vrea, și vrea ce vreu !

85 Iar pe oameni tu-i cunoști.
Cu podoabele minciunii
Eu atrag numai nebunii
Și-i omor numai pe proști.
Nesfîrșit mi-e cimitirul,
90 Căci nenumărat e șirul
Vecinic înșelatei oști.

Iar cîți sînt bărbați întregi
Și cunosc ce-i rău și bine,
Nu mă vreu și fug de mine.
95 Deci, urmînd acestei legi,

Eu, nevast-a miia oară,
Cum rămîn mereu fecioară,
Lesne este s-o-nțelegi..."

Ce-ai gîndit de cîte-a spus?
100 Răzvrătire-n tine-aduse
Tristul fel al ei, Isuse,
Ori odihna păcii-a pus?
Ai zîmbit tu cel ce-n viață
N-ai avut surîs pe față —
105 Plîns-ai dulce-al meu Isus?

POVESTIRI ORIENTALE

CĂLUGĂRUL

Umblînd monahul tîndălind odată,
Văzu o vulpe-n crîng, ca vai de ea,
Căci nici picioare și nici ochi n-avea —
Și-a stat privind cu inimă mirată.
5 De unde-o fi venit aici și cum,
Lipsită de-ambele puteri de drum ?
Și-n care chip își află zilnic hrana,
În starea ei de plîns cum e, sărmana !
Pe cînd el combina ascunse căi
10 Pe cari s-aproprie Cel-etern de-ai săi,
Văzu un leu ce-n dinți un cerb aduse
Și foarte-aproape lîngă vulpe-l puse,
Ș-apoi mîncînd de-ajuns, cît a rămas
Pe urma lui, destul și vulpii fuse.

15 O, nesfîrșit de-ascuns ți-e blîndul pas,
Eternă milă, care-atot prevede !
Iar gîndul meu se-nchină adînc, și crede.

A doua zi veni un corb, purtînd
O pradă-n cioc, din care-apoi căzînd
20 (Cu vrere-ori fără, nu știu) o bucată,
Fu biata vulpe și-astăzi săturată.
Și-așa din zi pe zi văzu mereu
Cum grije-avea de vulpe Dumnezeu.
Călugărul atunci crezu că-i vine
25 Lumină nou-a minții cei divine,

Precum avu şi Paul la Damasc.
— „O sfinte Doamne ; iată, mă renasc !
Pe-a vieţii mare singur eşti pilotul
Ce duce singur cătră ţintă totul !
30 De-acum te ştiu deplin, căci te-am văzut !"

Crezi rău tu cel ce crezi c-a fi-ncrezut
Ar fi credinţa dreaptă-a mîntuirii —
De vrei dovezi, urmează-mi povestirii.

Călugărul voi să-i facă deci
35 Şi lui ca vulpii Tatăl cel de veci,
Şi stînd la rugă pe genunchi şi-n coate
Să-i poarte Dumnezeu de grije-a toate.
Se-ntinse deci în zdrenţele lui vechi,
Şi-adînc şi-a tras potcapul pe urechi,
40 Şi-aşa zicea : — „Eu îi vestesc mărirea,
Îi cînt pricesne şi-i repet psaltirea,
Şi-a lui putere-o spui din loc în loc,
De poartă grije-astfel de-un dobitoc,
Pe-atît mai mult de mine El purta-va,
45 Spre-a-i fi printr-asta mai sporită slava,
De umblă pentr-o vulpe-ascunse căi,
Ce drum va face pentru-aleşii săi !"...

Şi-a stat, şi-a aşteptat, şi-o zi, şi două,
Ori mană ca-n pustiu, ori lapte-n rouă,
50 Ori ploi de pătîrnichi, ori ştiu şi eu
Ce gînd avea că-i face Dumnezeu.
Dar n-a venit nici leu şi corb, nici mană !
Şi-aşa dorind printr-o minune hrană,
Slăbi pîn-a rămas un lemn uscat.
55 Pe cînd acum aproape leşinat
De foame-ardea-într-o ultimă răbdare,
Ieşi, dintr-un părete — aşa se pare,
Un glas zicînd : — „Bătrîn nărod ce eşti !
Pe Cel-etern vreai tu să-l ispiteşti ?
60 Tu crezi că poţi ştirbi a mea mărire
Precum îmi cînţi, sau nu, dintr-o psaltire ?
Şi crezi tu, vierme ce-ntr-o clipă treci,
Că poţi spori puterea mea de veci

Cu-a ta credinţă ? Da, şi-aceasta-ncape :
65 «Credinţa ta pe tine-o să te scape»,
Dar *nu* şi-n felul ce tu orb îl vezi
Şi *nu* cum ţie-ţi place-a şti ce crezi !
Căci e şi-alt adevăr ce-n veci nu trece :
«Credinţa proprie-a ta o să te-nece !»"

70 Acum eu zic : Călugăre nebun,
Ca toţi cari mîntuirea-n lene-o pun
Fii leu şi corb, nu vulpe oarbă, biata,
Ce-aşteaptă hrana ca să-i vie gata.
Ca leu lucreaz-agonisind să ai,
75 Nu duce din cerşire-al vulpii trai.
Şi vezi că ei nevoie-i este-atare,
Dar ce doreşti *tu*, cel voinic şi tare ?
Mergi, prinde prăzi, nu sta un ticălos
Pîndind vulpeşte-al altora prisos,
80 Trăind din ce-ţi azvîrl, cum face-un cîne !
De poţi, cu braţul tău adună-ţi pîne !

«N-ai lipsă», zici. Aşa zic cei nebuni,
Atunci tu pentru cei ce n-au s-aduni,
Şi pentru-al altor bine tu munceşte.
85 Mişel e cel ce sieşi îşi trăieşte,
Şi numai lui, dar mult e mai mişel
Acel ce-a altui trud-o fură el !
Ia *tu* de mînă pe-alţii şi-i condu,
Nu cere-a fi condus de alţii tu.
90 Văzut-ai leul ce-a făcut, şi corbul ?
Şi-i ceri lui Dumnezeu milog, ca orbul ?
De-acea făptură-i vesel Dumnezeu
În care vede-al luptei bold mereu
Şi care face (chiar fără să ştie)
95 Şi altora făpturi o bucurie.
Dar cum să fie vesel el de voi ?
Mult n-o să-ntrebe el la zi de-apoi
De rugi şi psalmi, ci mai cu dinadinsul :
Cu-a sale fapte la cîntar tot insul !

De poţi, fii darnic orişicînd şi-oriunde,
Şi-oriunde poţi s-ajuţi, tu nu te-ascunde.
Dar pentru că eşti bun, nu-ţi bate pieptul
Şi nu uita ce-a spus cîndva-nţeleptul :
5 Sînt mulţi haini, ce par a fi miloşi,
Şi par, fiindcă vreu, că-s vanitoşi,
Şi-i cea mai rea, ce-o ştiu, nemernicie
A tot vorbi de propria-ţi dărnicie !
Tăcut, cu dreapta dă, dar cînd vei da
10 Să nu faci semne-n vînt cu stînga ta.
Mai bine să privească mulţi spre tine,
Decît tu să priveşti spre mîini străine :
Cînd vede mulţi plîngînd în drumul său,
Cel bun e vesel şi-i mîhnit cel rău !
15 Tu dă mereu şi nu-ntreba cui dai,
Căci dacă-ntrebi, azvîrli ce-ai vrea să ai,
Şi-n loc de scop, aprobi numai mijlocul —
Şi-aici cîndva greşi chiar şi prorocul.

N-avuse-o săptămîn-acum deplin
20 La masă-i Avraam nici un străin,
Şi sta-ntristat şi-şi tot lăsa bordeiul.
Căci el avea drept lege obiceiul
Să nu mînînce-n orice dimineţi
Decît atunci cînd îi veneau drumeţi,
25 Săraci şi osteniţi şi făr' de casă,
Şi-aşa mînca tihnit cu ei la masă.
Şi-acum, ieşea din cort, pe drum cătînd,
Şi-ntra mîhnit şi iar ieşea-n curînd.
Dar iat-un om, la margine-n pustie
30 Cum stă şi-o salcie singură-n cîmpie,
Bătrîn, cu-albitu-i păr, tăcut stă-n loc.
Spre el se duse veselul proroc :
— „O, dulce-al meu amic, să vii, bătrîne,
Să-mparţi cu noi ce-avem, şi vin şi pîne !"
35 Bătrînul a primit, pornind cu el,
Căci bine cunoştea frumosul fel

Cum blîndul patriarh primea străinii.
Ajunşi apoi sub bolţile grădinii,
Primiră servi pe noul oaspe-adus
40 Şi-n capul mesei scaunul i-au pus.
Veni apoi pe rînd familia toată
Şezînd, la masa cea de piatră, roată.
Şi pîne-apoi, şi poame-au pus, şi vin,
Şi-un dar ales, gătit pentru străin.
45 Cînd însă Avraam şi-ntreag-oştirea
De servi, şi-au ridicat spre cer privirea,
Şi — „Acum cu Dumnezeu!" ei s-au rugat,
Bătrînul stete-n scaun nemişcat,
Nici semne n-a făcut, n-a zis cuvinte,
50 Ci, ca şi-o piatră, fix, privea nainte.
Privi la el prorocul, roş făcut :
— „Că nu ştii cuviinţă, nu-ţi imput ;
Dar eu mă mir de-o sută de-ani ai vieţii
Că nu ţi-au dat evlavia bătrîneţii !
55 Nu ştii c-al nostru gînd, oricînd mîncăm,
Datori sîntem spre cer să-l ridicăm ?
Răspunse el : — „Icoane, Avraame,
Oricîte poţi schimba-ntr-aceleaşi rame.
Eu am icoana mea ; tu alta vrei ;
60 Dar altfel mă-nvăţară magii mei !"
Văzu atunci şi cunoscu prorocul
Că-n cortul său aduse-un rău bătrîn,
Ce crede-n magi, şi-n legea sa păgîn
De-acei a căror Dumnezeu e focul.

65 Cu scîrbă deci privindu-l l-a gonit
Flămînd aşa, şi gol, cum a venit.
— „Eu nici în cort să nu te văd, străine,
Şi nici să-mpart un fir de mac cu tine!"
Spre-ai săi se-ntoarse-apoi, aşa zicînd :
70 — „Bătrîn nebun ! Spre cer curat nicicînd
Un fum al relei jertfe nu se urcă,
Şi-un necurat pe cei curaţi îi spurcă !"

Veni atunci, trimis de Domnul sfînt,
Un sol şi-a zis cu-asprime-acest cuvînt :

75 — „De ce n-ai tu să-mparți nimic cu dînsul ?
Ce-ntrebi pe cei ce plîng, cui varsă plînsul ?
De-o sută de-ani îl țin eu pîn-acum,
Și-n clipa-ntîi tu-l și gonești pe drum !
Ce vreau cu el, știu Eu care-i sînt Tată ;
80 Eu singur știu de-i inimă curată.
Și chiar și dacă crede-n foc și-n magi,
Tu mîna de la el de ce ți-o tragi ?
Ori vrei să pari mai drept și decît mine ?
Tu milă fă, și nu-ntreba la cine".

BOGATUL DIN SIRIA

Am fost cîndva prin Siria și eu
Și-am vrut să văd ce n-aș mai vrea să vreu.
Dar de-altă parte-am auzit cuvinte
Cum n-am mai auzit, nici mai cuminte,
5 Și nici mai sincer spuse de vrun om.
Acum, fiindc-al cunoștinții pom
Și fructe dulci produce, ca și-amare,
Eu rupe-voi din el ce mie-mi pare
Că-i dulce fruct, deși mi-e faptul clar
10 Că dulcele la mulți le pare-amar.

În zori cînd ești trezit de-un corn ce cîntă,
Știi tu ce noapte-avu acest străjer ?
Pe-un cîmp al luptei vezi uciși de fier,
Și poate-a lor mulțime te-nspăimîntă —
15 Eu însă milă de-a lor chin ți-o cer !
Ce-ți pasă, zici. Că nu ești tu ucisul.
Ascultă, deci, și ia-mi în suflet scrisul.

În Siria fu odat-un an cumplit,
Încît părea că veacul s-a-mplinit.
20 Atît de-avar fu cerul cu pămîntul
Că luni de zile n-a bătut nici vîntul,
Nici ploi n-au scurs din nori al verii dar,
Și-atîta foc a fost că nici măcar
Umbrind vrun nor n-a mai scăzut arsura,
25 Și cerul astfel a ucis natura.

Nici ape-n puţuri, nici izvoare-n munţi
Şi nime n-avea lipsă-acum de punţi
Spre-a trece rîuri cari purtară nave,
Atari călduri domneau pe sus, grozave,
30 Secase-orice izvor şi-orice tălaz
Afar' de-acel ce ochii-i scurg pe-obraz ;
Pustiu era-n amiazi şi-n zori tot drumul
Şi nu ieşea-n amurg pe case fumul,
Iar vitele-au murit, căci nu aflau
35 Nici rouă-n cîmp, nici fir de ierbi să guste,
Şi pomii goi lăcustele-i mîncau,
Iar oamenii trăiau mîncînd lăcuste.

Văzui pe-această vreme-un bun amic,
Deşi cu multe-averi şi-un om voinic,
40 Atît de slab şi de pierit la faţă,
Încît credeam că trece din viaţă.
— „Oh, dulce-amice ! — am zis — ce chinuri porţi,
Şi ce te-alungă-n noaptea negrei morţi ?"
Iar el atunci mîhnit : — „Tu vezi prea bine,
45 Şi ştii, şi tot întrebi ce chin e-n mine ?
Nu vezi acest amar ce ne-a cuprins,
Cum peste-orice măsur-acum s-a-ntins,
Cum pier sărmanii fără pic de hrană
Şi-i bate-astfel o soarte-a lor duşmană..."
50 — „Ba văd ! i-am zis. Dar cum ţi-e asta chin ?
Cum mori de-otravă, negustînd venin ?
Pe acel ce n-are-l înţeleg că plînge,
Dar omul sănătos nu-şi lasă sînge.
Ce-i pasă muntelui că mor furnici ?
55 Şi tu ; cum eşti bogat, ce simţi aici ?
Tu vezi şi treci : ce grijă, deci, te pleacă ?
Stă raţa şi-n potop, şi nu se-neacă !"

El m-a privit atunci aşa cum unul
Cuminte stă privind ce-a zis nebunul :
60 — „Acel ce din corabia spartă scapă
Nu stă-ngrijat de-amicul său din apă ?
Cînd arde satul, şi tu-n munte eşti,
Nu plîngi că ard ai tăi şi te mîhneşti ?

Căci *nu* de-al meu amar ăst trup îmi piere,
65 Ci simt în el a miilor durere !
Să vadă răni, pe-un om milos de-l pui,
Mai rău îl doare-a ta decît a lui,
Căci pentru-a lui el rabdă-n el și tace.
Ci-a ta, precum te zbați, să plîngă-l face,
70 Deși n-am răni, eu singur mi le dau,
Căci simt pe toate-a celor ce le au.
Eu carne-mi sînt, dar alții-mi sînt ca osul.
Cum poate rîde vesel sănătosul
Cînd geme-alături un bolnav lui drag ?
75 Cînd văd plîngîndu-mi un sărman la prag,
Mîncarea-n gîtul meu se face-otravă.
O, vorbe goale ; bogății și slavă !
Pe-un dulce-amic îl duc să-l ardă-n foc,
Iar eu ? *cu alți amici să merg la joc...*"

80 S-aprinse-odat-o casă pe-nserate
Și-a ars din ea Bagdadul jumătate.
— „Ei, slavă ție, Doamne ! a zis un ins,
C-a mea căscioară nu mi s-a aprins !"
— „Vai, om nebun ! a zis un om cuminte,
85 Ești demn să arzi, c-ai zis atari cuvinte !
Mai zis-a vrun nebun cuvînt mai prost
Decît al tău de-acum nebun, ți-a fost !
Un foc întreg orașul să-l cuprindă,
Dar numai casa mea să nu s-aprindă !
90 Vai, cum nu cad pe tine-acești păreți"

Iar voi, bogați, cari burta vi-o umpleți
Și numai „voi" și „voi" și numai „vouă" :
Blăstăm vă fie-n lumile-amîndouă !
Dar cel ce-ascultă vorbele ce-i spui,
95 Noroc și bine avea-va-n casa lui,
Și fagure de miere fi-i-va pragul
Și-ntr-altă lume n-o simți toiagul.
Destul îți este chiar și-o vorb-a mea
De-o știi păstra și nu te-abați de ea,
100 Că-ntr-însa-i plata orișicărui bine :
Cînd sameni spini, nu poți s-aduni smochine !

SCRISOAREA LUI FIRDUSI CĂTRĂ ȘAHUL MAHMUD

De-ți bați de mine joc, Alah ne-aude
Și-n veci bătut de el vei fi, Mahmude!
Fiindcă porți și tu regescul semn
Și stai pe-un tron de care ești nedemn,*
5 Credeai că nimeni nu se va-ncumete
Să-ți fie-acuzator, ca să te-arete
Și-n față să-ți arunce-al său dispreț:
Dar iată-mă că sînt așa-ndrăzneț!
De ce n-aș și-ndrăzni să fiu atare?
10 Fiindc-aș fi prea mic, iar tu ești mare?
Și-aș fi un prost de rînd și-un geniu tu
Și-un om cinstit și nobil, iar eu nu?
Te-ascult, Mahmude, și-ți admir știința!
Toți regii răi s-asamănă-n credința
15 C-ai lor supuși o turmă sînt de robi,
Cu toții orbi și-asemeni de neghiobi;
Căci dac-ar fi altfel, nu se-nțelege
De ce-ar răbda orice le face-un rege.
Și-așa credeai că dacă-ți sînt supus,
20 Eu n-am să văd cum sînt pe cruce pus;
Și, chiar văzînd, eu n-o să am tăria
Să zbier, ca să-ți arăt neomenia!

O, șah Mahmud, de m-ai crezut un miel,
Cumplit război avea-vei tu cu el,

---

* Mahmud a fost fiu de negustor și a ajuns prin vredniciile sale pe tron. Un rege bun; dar Firdusi, în scrisoare, mereu îi amintește originea sa de jos *(n.a.)*.

25 Căci nu-s un miel fricos precum m-ai crede,
Ci leu flămînd ce-n pripă să repede,
Și n-ai știut ce furii-n mine sînt,
Ce suliți port în sprintenu-mi cuvînt,
Ce fulger mi-e-n condei și-aprins ce scapăr !
30 Ei, da ! Tu m-ai lovit, iar eu mă apăr,
Și-oricine vede clar că asta vreu
Și-n cearta asta nu-s de vină eu,
Căci *tu* ai vrut să ai cu noi de furcă,
Și, dac-ai vrut să-ncurci, acum descurcă !

35 Mișeii-au îndrăznit a mă huli,
Că nu-s devot cu totul lui Ali,
Iar tu, un biet bătrîn, le dai crezare. *
Dar iată, jur pe sceptrul tău, pe care
Mai bine-ar fi să-l schimbi într-un ciomag,
40 Mi-e drag profetul, cum și-Ali mi-e drag ;
Și-oricît m-or fi hulind prigonitorii,
Pe-aceștia doi, și demni și plini de glorii,
Fidel îi voi iubi și-acum și-n veci.
Tu poți să mă sugrumi, ori să mă-neci,
45 Și poți să pui — cum cer și sicofanții,
Sub tălpi să mă strivească elefanții :
Și totuși sfînt pe-Ali îl voi ținea.
Oh, ce-ngrijat ești de credința mea !
Dar, rogu-te, Mahmude, vezi de tine,
50 De-a ta credință și de propriu-ți bine,
Și vezi să nu te-abați din drumul viu !
Căci mintea, cît-o ai în cap, ți-o știu
Cît firul de nisip, dar nor ți-e fumul
Și-un biet ca tine lesne pierde drumul !
55 Căci dac-a mea credință vrei s-o pui
Cu-a ta-n cîntar, atîta pot să-ți spui
Că știe Dumnezeu și-adună-n carte,

* Vina de căpetenie ce i-o găsea Mahmut lui Firdusi (pe nedreptul, dar ca pretext) era că în epopee poetul n-ar fi fost destul de religios și nu da cuvenita venerațiune lui Ali, nepotului lui Mohamed prorocul. Firdusi întoarce acuza, nu atît la adresa regelui, cît la a poeților ce-l dușmăneau *(n.a.)*.

Scăzînd oricui ce-ntîi şi-ntîi împarte. *
Şi cred că-n faţa Lui, cînd noi vom sta,
60 Cu-a mea credinţă eu, şi tu cu-a ta —
Eu, biet cum sînt, în faţă-i pot protege
Şi-o sută de patroni ca tine, rege !

Şi acum declar solemn că eu, poetul,
În numele lui Mohamed profetul
65 Şi-al lui Ali, am scris al meu poem,
Dar nu pentru Mahmud, pe care-l chem
Şi-acum şi peste veci în judecată,
Şi-Alah din cer ca pe-un hain să-l bată !
Cu-al meu poem, Mahmude, te mîndreşti :
70 Ci-n care chip părtaş la el tu eşti ?
Cîţi regi au azi şi-n veac de-acum fiinţă,
Aşa să aibă toţi întru ştiinţă :
Că nu-l cunosc pe-acest Mahmud, că eu
N-aştept să-mi dea Mahmuzii premiul meu.
75 Dar cine-i el să-şi bată-n faţă-mi pieptul ?
Puţini sînt cei ce-au nume dat cu dreptul
Dar nesfîrşit de mulţi sînt proştii cari
Numiţi ne sînt de cei nemernici : „mari“ ;
Dar nume, dacă vrei, al *meu* e nume,
80 Căci nimeni n-a mai fost Firdusi-n lume !
Puterea lumii prea puţină fu
Să nască pe-un Firdusi pîn-acu.
Ca stelele pe cer roiesc poeţii,
Mulţi buni, dar mulţi o pacoste-a vieţii,
85 Şi cîntă tot ce ştiu prin univers.
Găseşti la unii şi putere-n vers,
Dar cei mai mulţi sînt triste roţi de moară —
Nu-i vulturul ce e, fiindcă zboară,

* O dogmă. Dumnezeu dă, din graţie, talente şi puteri (fie spirituale, fie materiale, ca frumuseţe, avere, poziţie), însă la ziua judecăţii cînd cîntăreşte faptele bune, el scade întîi darurile graţiei. Dacă doi fac aceeaşi faptă, ea nu cîntăreşte la fel de greu, în cazul că unul a făcut-o ajutat de-o graţie divină, iar celalalt prin propriile puteri. Şi pe cît omul a avut mai mult bine din graţie, pe atîta i se scade din valoarea faptei. Cu totul altfel sună dogma creştinilor catolici *(n.a.).*

Căci zboară și-un gîscan din gard pe gard ;
90 Și nu-s aloe-orice tăciuni ce ard.
Asculte-acești poeți și vorbe crude,
Căci prea te faci de rîs cu ei, Mahmude ! *

Eu mi-am clădit acest al meu poem
Din tot ce noi mai plin de glorie avem
95 Și-n grai, și-n sunet, și-n coloare :
Poem ce-i rîu de raze scurs din soare.
Dar nu-s acestea care-l fac etern,
Ci-al artei simț, prin care-avui să cern
Tot ce-am putut din basm și cărți alege,
100 Și-al meu talent care-a putut să-nchege.
De fapte mari, de regi, de bătălii,
Cuprinde-o sută douăzeci de mii
De versuri cartea mea, și-această carte
Istoria țării în două ne-o desparte. **
105 Eu vi-am cîntat și-amici și inimici,
Femei frumoase și bărbați voinici,
Și cai și care, corturi de corăbii
Și scuturi, coifuri, paveze și săbii
Și lănci și lanțuri, arcuri și săgeți —
110 Cît n-au cîntat o miie de poeți !
Cîmpii și văi, pustiuri și păduri,
Și munți și ape, orașe mari și sate
Și clocot de mulțimi nenumărate
Cu vuiete de oști, cu vai de guri,
115 Și tropot, freamăt, muget, și-ntre ele
Și zmei și gini și draci și duhuri rele
Și regi cari-au făcut, de sînge uzi,
Cît nu vor face-o miie de Mahmuzi !
Am scos din cronici fapte și istorii
120 Și-am fost oglinda vecinicelor glorii.
Trecutul vechi, de praf acoperit,
Lucește-acum, prin mine-ntinerit —

* Aici batjocurește pe poeții de la curte *(n.a.)*.

** Face epocă. Timpul pînă la Firdusi și după el. În versurile ce urmează traducerea dă numai un rezumat, căci Firdusi înșiră o mulțime de nume proprii, care-ar cere prea multe note *(n.a.)*.

Iranul vechi, de mult făcut ruine,
Trăieşte o viaţă-n veci, de-acum prin mine!

125 Acestea le-am făcut. Şi-aş vrea s-aud
Ce parte-ai tu la ele, şah Mahmud!
Vai, şah zgîrcit! Eu ţi-am lăsat avere,
Ce-a pururi e tot ea şi-n veci nu piere.
Cînd fi-vei mort de mult şi cînd uitat
130 Va fi chiar faptul c-ai trăit şi-ai stat,
Atunci, departe-a vremii-ngrămădire
Prin mine va mai da de tine-o ştire;
Atunci de tine-atîta scris va sta:
Că *eu*, Firdusi,-am scris pe vremea ta!
135 Nu tu mă vei purta prin timp ce vine,
Povară pe-al tău gît, ci eu pe tine!
Acum văd eu ce vinovat îţi sînt!...

Bătute de furtuni, de ploi şi vînt,
Cu timpul cad palatele regale
140 Şi zboară stol de lilieci prin sale,
Clocesc pe scumpe tronuri cucuvăi
Şi regi ajung paiangenii-n odăi,
Iar pe-unde vi-aţi plimbat mărirea seacă,
Şopîrle şi guzgani au să petreacă!
145 Dar ce-am clădit eu, rege, pentru voi,
Nu-i turn ca să-l dărîme vînt şi ploi
Şi nici furtuni pe lumea toată vruna!
Afară, poate, de-ar veni furtuna
Ce-ntregul neam ni l-ar strivi-ntr-un fel,
150 Că n-ar mai rămînea nici praf din el,
Şi nici atunci! Mi-ar stinge, cred, cuvîntul,
Furtuna, numai, ce-ar strivi pămîntul!

Bătrîn de-optzeci de ani, bolnav ce zac
Şi-acum aproape orb şi om sărac,
155 Eu totuşi ridicai şi-acea povară
La care şi-alţii-o mie se-ncercară
Şi n-au putut-o nici urni; dar eu
Cu drag am biruit şi-atîta greu.
Trăiam în lipsă şi scriiam cu anii;
160 Plîngeau amicii şi rîdeau duşmanii

De truda mea și gîndul meu sumeț.
Dar eu, acoperit de-al lor dispreț,
Mi-am rupt din nervi bucată de bucată,
Căci tu-mi promiseşi altfel de răsplată.
165 Ușor îți este-a sta pe-un tron răpit,
Mîncînd și bînd, pe perne tolănit ;
Dar eu, și zi și noapte-n trudă mare,
Treizeci de ani muncii fără-ncetare
Să-ți fac un monument, și l-am făcut !

170 Iar tu, nărodul de noroc bătut,
În loc să-mi dai făgăduita parte,
Spre-a nu mai fi sărac și mai departe
Și-n pace să-mi petrec al vieții rest,
Tu, șah Mahmud, în nobilul tău gest
175 Ți-ai strîns la piept enorma ta avere
Și plată tu mi-ai dat — un ol de bere !
Priviți-l, veacuri ! Și vă fie-ndemn,
Poeților, de-a scrie pentr-un rege !
Acest lipsit de cinste și de lege,
180 Ce nici de-un strop de apă nu e demn,
Îmi ia-n dispreț puterea ce mi-e dată
De cel ce-ntregii lumi îi este tată,
De cel ce m-a ursit din veci să fiu
Firdusi-acel ce-acestea i le scriu !
185 Vai, tu, ciupercă de pe vîrf de cracă !
Bătrînule neghiob, ce crezi, că dacă
Îți puse-o soartă tristă mîna-n păr,
Ești mare om și rege-ntr-adevăr ?
Dar soarta asta, care-orbește vine,
190 Putea nălța — cum te-a nălțat pe tine —
Pe-oricare-un biet golan și prost la fel
Și chiar și pe-un nărod și mai mișel
De cum ești tu — deși-n mișelătate
Nu cred că ai vrun naș, nici măcar frate !

195 De-ar fi acest Mahmud, născut din rob,
Pe-atît de darnic cît e de neghiob,
Iar mintea lui de nu i-ar sta-n picioare,
De mult el mi-ar fi dat regeasc-onoare !

De-ar fi el nobil cît e de poltron,
200 Alături lui el m-ar fi pus pe tron,
Dar ce să ceri acelui ce nu ştie
Ce-i drept şi demn și ce-i mărinimie ?
Cînd ia, e sănătos, cînd dă-i bolnav,
Şi ce să ştie-altce un pui de sclav !
205 Un fiu de sclav nu-nvață maiestate,
Şi teama lui e numai că-l vei bate !
Şi cînd ridici din pulbere-un mișel
Şi-apoi aştepţi răsplată de la el,
E ca şi cînd ai creşte-n sîn un şerpe
210 Şi-ai cere grîu din piatra stîncii sterpe.
Pe-un spine poţi să-l răsădeşti şi-n rai
Şi hrană, miere şi nectar să-i dai ;
El tot ghimpos va fi şi-a pururi spine
Şi-amare boabe dînd, dar nu smochine !
215 De cei ce vînd parfum cînd ești atins,
Tu-n haine prinzi mirosul lor distins ;
Dar cînd te-ating acei ce vînd cărbune,
Pe haine-un scrum de zgură ți se pune.
Poţi face strîmbături din drepţi copaci,
220 Dar drepţi pe cei ce-s strîmbi nu poţi să-i faci.
Pe-un negru nici trei mări nu pot să-l spele
Şi-un rău născut va face-a pururi rele.
Învaț-acestea, rege drept şi bun,
Şi ia-le-n cap, căci ţie ţi le spun !
225 În versuri tari şi pline de mînie
De-aceea scriu ce-am scris, ca să se știe,
Ca nu cumva să crezi că eu mă tem
De ura ta şi-al popilor blăstem ;
Şi nu cumva să lase-acum şi-odată
230 Becisnicul tău nume, rege, o pată
Pe-al meu poem ; şi minte ca să-nveţi
Să nu-ţi mai faci distracţie din poeţi,
Bătîndu-ţi joc de ei, ca azi de mine !
Căci vrunul dintre ei — mîhnit, vezi bine —
235 Îţi toarnă-n cap mînia-i de poet
Şi-ţi zvîrle-n faţă-atare vrun pamflet,
Că zece mii de bivoli din rovine
Să n-aib-atît noroi pe ei, ca tine.

Și teme-te de el ! Că-n zi de-apoi,
240 Cînd sta-veți la județul sfînt, voi doi —
Tu mîndru și neghiob privind profetul,
Dar blînd privindu-l și-umilit poetul.
Alah va zice îngerului său :
„Fă mare-abisul între bun și rău !
245 Și-n foc să-l arzi pe șah, că e de vină ;
Dar du poetu-n vecinica lumină !“

POETUL

Sînt suflet în sufletul neamului meu
Şi-i cînt bucuria şi-amarul —
În ranele tale durutul sînt eu,
Şi-otrava deodată cu tine o beu
5 Cînd soarta-ţi întinde paharul.
Şi-oricare-ar fi drumul pe care-o s-apuci,
Răbda-vom pironul aceleiaşi cruci
Unindu-ne steagul şi larul,
Şi-altarul speranţei oriunde-o să-l duci,
10 Acolo-mi voi duce altarul.

Sînt inimă-n inima neamului meu
Şi-i cînt şi iubirea şi ura —
Tu focul, dar vîntul ce-aprinde sînt eu ;
Voinţa mi-e una, că-i una mereu
15 În toate-ale noastre măsura.
Izvor eşti şi ţinta a totul ce cînt —
Iar dacă vrodat-aş grăi vrun cuvînt
Cum nu-ţi glăsuieşte scriptura,
Ai fulgere-n cer, Tu cel mare şi sfînt,
20 Şi-nchide-mi cu fulgerul gura !

Ce-s unora lucruri a toate mai sus,
Par altora lucruri deşarte.
Dar ştie Acel ce compasul şi-a pus,
Pe marginea lumii-ntre viaţă şi-apus,
25 De-i alb ori e negru ce-mparte !

Iar tu mi-ești în suflet, și-n suflet ți-s eu,
Și secolii-nchid'-ori deschidă cum vreu
Eterna ursitelor carte,
Din suflet eu fi-ți-voi, tu neamule-al meu,
30 De-a pururi nerupta sa parte !

FRAGMENT

Tristă-n zori stă-nțepenită
Pasărea pe-un ram, avînd
Aripa de-un plumb strivită.
Ochii ei ce căutară
5 Alte dăți să le răsară
Semnul zilei mai curînd.

Ca din cuib ea guri s-audă
Dulci ciripituri cum scot,
Și să-nceapă dulcea-i trudă ;
10 Azi n-au grija dimineții,
Azi s-afundă-n noaptea ceții
Ochii ei, și ea, și tot !

Îi aude-acum de-aseară,
Noaptea-ntreagă cum au plîns.
15 Ea-i aici, dar au să piară !
Și e plin de cîntec locul
Și-i așa de vesel jocul
Neamului prin ramuri strîns !

Dar pe ea o ține rana,
20 Și ea piere lîngă pui.
Ce să facă ea, sărmana !
Unde-i mila și-ajutorul ?
Vai, neputincios e zborul,
Rob al libertății lui.

25 Neclintit să stea să-i vadă
Pînă mor ? Ori încercînd
Ea departe jos să cadă !
Dar de-acolo, cum să știe
Dacă-și plîng o mamă vie,
30 Ori dac-au murit plîngînd ?

Ori să-nchidă cu putere
Ochii stinși, spre-a nu-i vedea ?
Și cînd toate-or fi-n tăcere,
Și cînd n-o să-i mai audă,
35 Să-și urmeze-o soartă crudă
Și să moar-apoi și ea ?

Ieri, cînd făr' de veste-o soartă
I-a gătit cumplitul chin,
A zburat spre cuib mai moartă :
40 Dar scurgînd pe drum viața,
Rănile-o opriră-n fața
Cuibului, pe-un ram străin.

Mai departe nu se-ncrede
Cîți se-ncred, de-acoalea mor,
45 Și cu-ntinse ciocuri vede
Fîlfîiri de-aripi plăpînde,
Vede guri cum cer flămînde
De la dusă mama lor,

Vede supt un vesel soare
50 Largu-aceluiași senin,
Iar ea-nvață pui să zboare
Și cîntînd le-arată chipul
Cum să schimbe-n cînt ciripul...
Vede iar un cuib vecin !

55 Și spre frînta sa aripă
Lasă capul ca răpus.
Ar dori să doarm-o clipă,
Dar atît de dulce-i sună
Glasuri ce pe sus s-adună,
60 Și ea vesel cată-n sus :

Și-n lucoarea dimineții,
Cît-o dau seninii zei,
Vede farmecul vieții
Cea cu-atîta drag văzută,
65 Vede-ntinderea tăcută —
Vede iarăși cuibul ei...

[LUI SPIRU HARET]

Bîrfirea ca monstru-o văzui alergînd,
   Iar gura ei numai ecouri,
Cu negrul cărării noroi măritînd
Virtutea din cel ce-i virtute cătînd,
5 Dar faima cea putred-a celui flămînd
   De faimă purtînd-o prin nouri.

Nici team-ori mînie, ci-uimire mi-a pus
   În suflet durerea acestor
Nevrednice-ntoarceri cu josul în sus :
10 Căci nu-i apăra să nu fie ce nu-s
Nici braţul pe-Ahil şi pe Socrate νοῦς[1]
   Nici vîrsta cea multă pe Nestor.

Cu scut şi săgeată vrei lupta ? S-o laşi
   Copile, căci scut îţi e timpul,
15 Săgeţi însă zeii şi drepţii tăi paşi.
Priveşte tăcînd vuitorii trufaşi :
Pe-un munte fu munte urcat de-uriaşi
   Şi tot nu bătură Olimpul.

AGHIOTANTUL

Fugarule-al meu, tu te zbuciumi bătut
Și te miri că mă clatin în scară !
Tu crezi că mi-e teamă de timpul pierdut ?
Vai nu, ci de mine că-s fiară !

5 Atunci la plecare plînsesem tustrei
Și mama, sărmana, bătrînă
Ținîndu-ne-alături în mînile ei
De-o parte și de-alta de mînă,

Sta-n poartă la drum și vorbea-ncetinel,
10 Și mie, zicîndu-mi pe nume :
„Ești frate mai mare și-ai grijă de el,
Voi singuri ai mamei pe lume !"

Acum el e mort și departe de-ai săi
Și parcă-mi tot sună cum geme.
15 Dar eu alergam la redută, prin văi,
S-ajung cu porunca la vreme.

Mușcase cu gura pămîntul de chin,
Și strînse pămîntul în mînă ;
Întreaga sa față și părul său plin
20 De sînge-nchegat cu țărînă.

Luîndu-l în brațe mi-l dusei apoi
La umbră sub poala pădurii,
Spălîndu-i pe gene lipitul noroi
Și spumele crunte-ale gurii

25 Și-ncet ridicîndu-l de spate puțin
Îi pusei la gura-ncleștată
Să prindă din ploscă vrun picur de vin,
Dar moale căzut-a deodată.

Și iarbă smulgînd i-am făcut căpătîi,
30 Și tristă fu vorba ce-mi spuse,
Și nu știam bietul ce-aș face dintîi,
Dar calul aminte mi-aduse

Că nu era vreme, și-acolo-l lăsai,
Să-l văd la reîntoarcere iară —
35 Vai, frate, murind, tu de tine oftai,
Ori poate de mine, că-s fiară ?

La-ntoarcere-mi spuse străjerul un drum
Mai scurt, și fu scurtă și-a gurii
Poruncă de spaimă, și iată-m-acum
40 Departe de poala pădurii,

Departe de unul ce-așteaptă mîhnit
Și-n drumul meu ochii și-i zbate,
Departe de unul ce poate-a murit
Mințit de nevrednicu-i frate !

45 Fugarule-al meu, tu te zbuciumi bătut
Și cînd te-am bătut eu pe tine ?
Dar iată-l, blăstămul trădării-a-nceput
Și plata cea jalnică-mi vine !

Nu-n fața ta, Doamne, că știi ! și mi-e greu
50 Cuvîntul ce-n cumpăn-apasă :
Dar mamei, eu mamei, de fratele meu
Ce-oi spune eu mamei acasă ?

CÎNTĂ PILOTUL

Dacă te-am rugat vrodată, suflete, să spui, să spui.
Ai tăcut ! Ai fost eroul îmbrăcat cu scut și zale,
Eu am fost sărmanul cui.
Palmele spre rugă-ntinse îi sînt toată arma lui :
5 Herostrat ce-ncrede crimei faima biruinței sale !

Iar cînd te-am rugat odată, inimă, să taci, să taci,
Ai vorbit ! Mai lesne-ai smulge un stejar
ce însuși este
Codru-ntreg între copaci,
Decît cum ai fost tu gata trista jerfă să mi-o faci !
10 Că sînt inimi și de ceară, asta nu-i numai poveste !

Acum ce ? Plîngînd te vaieți că ești pustiit de tot,
Suflete ! Și țipi de groază, inimă,-n strivirea sorții.
În zădar v-am fost pilot :
Inima un rob nevolnic, sufletul stăpîn despot —
15 Doi nevrednici, nu de viață, ci de sfînta pace-a
morții !

SCUMPĂ ȚARĂ ROMÂNEASCĂ

Scumpă țară românească,
Cuib în care ne-am născut,
Cîmp pe care s-a văzut
Vitejia strămoșească,
5 Scumpă țară românească
Te salut !

Și-a mea frunte ți se-nchină
Ca-naintea unui sfînt,
Căci, deși copil eu sînt,
10 Inima de dor mi-e plină,
Să te văd mereu regină
Pe pămînt.

Să ai viață de vecie,
Să sporească-al tău popor ;
15 Sub stindardul tricolor
Să nu vezi decît frăție,
Și-atunci, dac-o fi să fie,
Pot să mor !

MORȚI, — PENTRU CINE ?

Și iarăși mi-e gîndul la patru nepoți,
   Copii ai surorilor mele,
Și iarăși la soarta ce-i bate pe toți.
Sînt patru mai vrednici de lacrimi, ori trei ?
5 Căci uneori milă mi-e numai de ei,
   Iar alteori numai de ele.

Al tău e la Crasnic, și-i mort. Și de-acum
   Ți-e-n liniște inima tristă.
Al alteia, bietul, e gata de drum,
10 De-al morții,-n spital, și 'rentors din război ;
Dar zilnic a treia își cată pe doi
   În șirul de morți de pe listă.

Sărmanii ! Vi-i văd cum se joacă-n nisip !
   Cum cresc, ca din apă de iute ;
15 Cum, ars și de soare, ia floare-al lor chip ;
Cum chiuie-n deal către casă-n amurg ;
Și-n mintea mea toate de-a rîndul se scurg
   Și-n ordinea vremii trecute.

Și-azi iată-i și-n vaiet, și-n vuiet, și-n foc,
20   Și-n oarbă uitare de viață !
Și cad și rămîn și se zbuciumă-n loc
Și-ai morții fiori îi zgîrcesc și-i întind :
Dar parcă-s asemeni cu cei ce zîmbind
   Prin somn, au lumină pe față.

25 Eu nu mai simt jale, și-n sufletul-nchis
   Atît mi-e acuma de bine
Cu gîndul la dînșii ! Și parc-ar fi-n vis,
Și nu mă mai doare că-s morți, și-i privesc !
Mi-e parcă-s pe-o navă, și-adorm, și plutesc
30   Pe-ntinderi de ape senine.

Dar nu știu, vorbit-au ori morții-ntre ei
   Și șoapta mi-e-n suflet ajunsă,
Ori fost-a cum este cînd nu-nțelegi ce-i :
Tresar și-mprejuru-mi văd roi de români,
35 Vreau parcă să prindă și nu mai au mîni,
   Vreau strigăt, și-au gura străpunsă,

Și mor, și mă mir și mă prinde-un fior :
   Cui duc ei ce duc să răpuie ?
Căci trista lor moarte nu nouă ni-o mor !
40 Și caut cu spaimă răspunsul : „Dar cui ?"
Și stau și mă uit cu cutremur că nu-i
   Vrun glas lîngă mine să-mi spuie.

GESTA

Vedeam c-a zis : — „De este Dumnezeu
Și nu-i numa' poveste,
El este-n cerul lui și-n brațul meu !
Prin mine singur dă dovezi că este ;
5 Cînd pumnul va cădea sunînd pe țeste
Veți ști, popoare, cine-i el și Eu !"

Zîmbind din cer întinse-acesta lațul
Și-a prins pe cel ce-atît se-ncumeta.
Gemu cel smuls din locul d-unde sta,
10 Cînd mort căzu, în jos pe coapse-i, brațul.
— „Ce demon m-a strivit ?" — „Trufia ta !
Că-i scris să piară-n propriu-i laț nesațul."

Și-a fost c-a zis : — „De este Duhul Sfînt
Și-i gura ce nu minte,
15 Al Meu și-al lui e cerul pe pămînt,
Căci eu aici îi sînt Suprema Minte.
Și vreți voi, turme, a-mi sta mie nainte ?
Voi face-așa să știți voi cine sînt !"

Dar Duhul rupse-un văl. Și-atunci deodată
20 În față-i sta feroce-acel erou,
Cum plin de sînge-un leu cînd rupe-un bou,
Cumplit și lacom furia și-o arată.
— „Ce monstru-i acest chip ?" — „Ești tu, cel nou,
Centaur cui i-a fost Ixion tată."

25 Și-atunci, trezit, cum *Biblia* povestește
   De Cain, în spaima lui,
Striga, fugind din fața orișicui :
— „M-omoar-acum oricine mă-ntîlnește !“
Ei, da ! Că-n *Biblie*-i scris : „A fost și nu-i
30 Acel dragon ce-n cer se războiește.“

OȘTEANUL ȘI DRAPELUL

De demult, de tine, taica
Îmi spunea mereu povești,
Ca de steaua cea mai mîndră
A oștirii românești ;

5 Și pe cît mi-aduc aminte,
Pomenind numele tău,
Se nchina precum se-nchină
Un creștin lui Dumnezeu.

Îmi spunea că în altarul
10 Patriei nu-i alt odor
Mai de preț decît drapelul
Unui neam biruitor.

„Pînza ta", zicea bătrînul,
În grai blînd și mîngîios,
15 „E cinstită ca și giulgiul
Sfînt al Domnului Hristos" ;

Și-apoi, cică-n țesătura-ți
De mătase s-a-ntrupat
Cerul zilelor de vară
20 Limpede și nepătat,

Spicu-mbelșugat al holdei,
Ce se leagănă de vînt,
Sîngele ce-a curs spre slava
Strămoșescului pămînt.

25 Avusese el norocul
Să te poarte fluturînd
În război, cînd prin văzduhuri
Treceau plumbii șuierînd;

Și-acum, poate nu m-ăi crede,
30 Stînd de streajă lîngă tine
Mă gîndesc la bietul taica
Şi s-aprinde dor în mine:

Să te port și eu odată
În vîrtejul bătăliei,
35 Că ești nou și ți-ar sta bine
„Crucea Stelei României“!

SPÎNZURATUL

Veneam odată, singur, pe-nserat
Pe lungul drum pustiu pînă-ntr-un sat.

Un vînt ce-a tot bătut de către munți
Stîrni spre seară nori, dintîi mărunți,

5 Apoi mai deși și tot mai deși, și-apoi
Tunau cumplit, vărsînd potop de ploi.

Și-atîta noapte fu, ce tot sporea,
Că nu puteam să-mi văd nici mîna mea.

Erau acolo-n cîmp niște ruini,
10 Un loc sălbatec, plin de scai și spini.

L-am mai văzut, și-atît de trist era,
Că, și numai gîndind, mă-nfiora !

Dar noaptea, ploaia, vîntul, toate-acum
Silit m-au abătut spre el din drum.

15 Nici eu nu știu, de groază, cum mi-a fost !
O tind-aflai, un jalnic adăpost :

Scutit de ploi, dar nu scutit de vînt,
Și-aici zăceam, întins pe gol pămînt.

Iar cînd m-am deșteptat în zori de zi,
20 Vai, nu-ntreba, cum fu ce mă-ngrozi.

Că-ntîi privind în sus, spre-al casei pod,
Văzui de-o grindă prins un ștreang cu nod.

Iar lațul rupt, așa cum mai văzui
Căzut din ștreang un trup al nu știu cui.

25 Și rece-n sîn simții al spaimei foc
Și-n clipă mă-nvîrtii acolo-n loc.

Vai, iată-mi-l! Grămadă și-ncurcat —
Și-aproape așa, ca doi ce-s într-un pat.

Eu n-am crezut mult timp pe-acei ce spun
30 Că spaima face-n clipă pe-om nebun.

Și-acum mă mir că nu vru Dumnezeu
Să dau dovezi acelui spus chiar eu!

De-ți poți tu-nchipui, din cît citești,
C-ai fi putut să fii sau chiar că ești

35 În locul meu de-atunci, te simți tu viu?
Și-mi simți tu groaza mea, și-acum cînd scriu?

O noapte-ntreagă, vai, și-așa cum fu! —
Ai vrea să dormi, lipit de-un mort, și tu?

Ah, ce-ar fi fost, de-aș fi știut că am
40 Așa de-amar vecin, cînd mă culcam!

Ori dacă-n somn, știu eu în care fel,
Speriat m-aș fi trezit cum dorm subt el!...

Erau acolo-n cîmp niște ruini,
Sălbatec loc, și numai scai și spini.

45 Și-acolo-n zori de zi, cîndva, văzui
Ce n-aș fi vrut să văd și să vă spui!

VINE PLOAIA

Hăi ! Vine ploaia ! Las' să vie !
De ce-i bună ploaia, știe
Iarba arsă din cîmpie
Las' să vie ! Las' să vie !

5 Vine ploaia ! Bine-mi pare !
În grădină am o floare !
Ploaia mi-o va crește mare
Bine-mi pare !

Vine ploaia ! Las' să vie !
10 După ploaie toate-nvie
În grădină și-n cîmpie
Las' să vie !

VULTURUL

Venind de departe cu zborul întins
S-oprise deasupra Ceahlăului nins,
Ş-apoi din rotiri tot mai strîmte-n cuprins
   Căzu, ca să prindă vro pradă,
5 Cum uneori parcă vezi fulgerul stins
   Pe cînd nici nu-ncepe să cadă.

Eu nu știu, fui vesel ori trist în acel
Ocol ce-l făcui împreună cu el,
Că-ntîi îmi păruse că-i vis și mă-nșel —
10   Dar bine venitu-mi-a-n minte
Vulturul văzut în rotire la fel
   Cu ani de viață nainte.

Un pisc singuratec al muntelui plin
De colțuri de stîncă, cu zborul său lin
15 Acela-l rotea prin văzduhul senin
   În sute de cercuri egale,
Și-n fiece zi și tot timpul vecin
   Umbririlor nopții din vale.

Păstorii spuneau că păzește pe-ai lui,
20 Că-n rece cuib scoate părechea sa pui
Și hrană-i ducea ori pe-aceea ce nu-i
   La staul pe-amurg, din mioare,
Ori cerbi sugători ce se culcă sătui
   Sub brazii ce-acopăr izvoare.

25 Și parc-aș vorbi ca de lucruri de ieri,
Ce drag îmi era nesătulei vederi !
Cînd singur în largul înaltei tăceri
  Brăzda cu rotirea sa golul ;
Și-uimit cum de-a lungul atîtora seri
30 Eu stam urmărindu-i ocolul.

Dar groaznic venit-a-ntr-o zi, din apus
O noapte cu-atîta-ntuneric c-a pus
În minte-ne stavili putinții de-adus
  Aminte ce-i timpul și locul,
35 Și-urlau în cumplita cădere de sus
  De-a valma și apa și focul.

Ci-ncet se făcu și-o lumină ca-n zori,
Iar ziua, ce prinsă de-ai spaimei fiori
S-ascunse pitită-ntre ceruri și nori,
40 Se-ntoarse, și soare fu iară,
Și-apusu-i stîrnit-a minuni de culori,
  Cum nu mai fu-n lume vro seară !

Iar sufletu-n noi ce și-acum tremura,
De farmec cuprins, ca pierdut se mira !
45 Dar unde-o fi piscul ? Căci nu mai era
  Și-n locul lui gol și lumină —
Vulturul, el însă și-acu-nconjura
  O stîncă trăsnită-n ruină.

Deodată cu țipet se-ntoarse napoi,
50 Ca unul ce-și schimbă gîndirea, și-apoi
Spre văi, și departe, cu zborul greoi
  Încet ni se stinse vederii.
De-atunci nu-l văzură nici alții, nici noi
  Rotind în luminile serii.

POSTUME

DIN ÎNCEPUTURILE POETICE DE LA NĂSĂUD

MÎNGĂIEREA POETULUI

Și dacă nime la mormîntu-mi
   după mine nu va plînge
florile în loc de lacrimi
   vor vărsa rouă cu sînge ;
5 vor vărsa rouă cu sînge
   și cu ea mă vor stropi
   și pe mine m-or jeli !

Și dacă din trecători nime
   n-a căta la a mea cruce :
10 luna cu iubire mare
   va privi-o lin și dulce ;
va privi-o lin și dulce
   și de mine dor i-a fi
   și mă va compătimi !

15 Și dacă în această lume
   mă va uita orișicine
luna, stele, flori și soare
   s-or gîndi mereu la mine ;
s-or gîndi mereu la mine
20 cît în lume ele-or fi
   și-n continuu m-or jeli !

Căci și flori și stelișoare
și soarele aurit
vor gîndi întotdeauna
25 la poetul lor iubit,
la poetul lor de-odată
ce-n viața tristă-a sa
cu dor mare le cînta.

DE MULT, DE MULT...

De mult, de mult plîng nencetat
   și inima-mi suspină :
Căci dorul crud și nempăcat
   din pept nu mi s-alină !

5 De mult, de mult geme mereu
   al meu sîn și se plînge :
Căci dorul crud în peptul meu
   e viu și nu se frînge.

[DOUĂ STELE LOGOSTELE]

Două stele logostele
Care-alungă orice jele
Spre a nu te deștepta,
Mititelule, ce-ai face
5 Cînd mormintele rapace
Ar răpi pre mama ta!

Oh, dar moartea nemiloasă
Cînd la mine va veni,
M-a străpunge cu-a ei coasă
10 Și pe veci voi adurmi.

Atunci plînge după mine
Ca și cînd ai vrea în fine
Din mort a mă deștepta
Căci cu lacrimi de durere
15 Te-a crescut în grea veghere
mama ta.

[CĂCI N-A PUTUT PE TINE]

Căci n-a putut pe tine
Să te striveasc-odată
Nici hanul cel sălbatec
Cu xerxica-i armată,
5 Nici fiii semilunii
Nepașnici și haini,
Dedați să vadă lumea
Cenușă și ruini.
Nici seclul lui Zapolia
10 Nu te-a răpus pe tine,
Nici oarbele partide
Și intrigi fără fine,
Chiar mîna providenții
Turbat te-a urmărit,
15 Dar tu printre blesteme
Rămas-ai neclătit.

REGELE ŞI CIOCLUL

Un rege stă cu fală pe tron în astă lume
Şi preste ţări departe răsună crudu-i nume.
El stă pe tron puternic şi-n pompă se îmbată
Pre cap coroana-i luce tot în rubin lucrată,
5 Un sceptru, ce domneşte, el poartă-n a lui mînă
Şi scumpe diamanturi pe capu-i se îngînă.
Cu ură el priveşte la mizerul ce plînge
La cel ce udă ţărna cu lacrime de sînge,
În visuri se desfată şi lumea nu o vede
10 Pe sine-atotputernic şi mîndru se mai crede
Se cugetă pe sine se-ardică-n gîndul său
Chiar, tocmai deopotrivă cu divul D[umne]zeu !
Şi în întreaga lume numai un om e-n stare
La oarbele lui visuri să pună înfrînare
15 Acela nu se uită la domn ori la ţăran
La cel cu avuţie, la mizer sau orfan,
El nu vrea să cunoască că eşti păstori de munte
Sau rege ce purtat-ai coroană p-a ta frunte ;
Sub mîna lui vin toţii, pe toţi îi ştie el
20 Pre cela ce domneşte, p-orfan şi pe mişel.
Şi el este, zic, numai în lume om în stare,
Să-nfrunte cu urgia a regelui visare,
Şi el e numai singur ce-l poate înfrunta
Căci numai cioclul are dreptate a cînta :

25 „O, rege, tu ești mare, ai sceptru să domnești
O, rege, eşti puternic, pe toţi îi biruiești,
Pe toţi, fără de seamă, sub mîna ta-i supui
Dar mie niciodată povață n-ai să-mi pui
Căci tu ai sceptrul mare și domini după plac
30 Eu însă am unelte cu care groapa-ţi fac !“

SUS LA MUNȚI...

Sus la munți eu mă voi duce, sus la codrul nefinit
Și-acolo mi-oi face casa sub un brad îmbătrînit!
Acolo mi-oi face, face, cu de mușchi coperămînt
Separat d-al lumei zgomot și închis ca-n un mormînt
5 Căci intrige și războaie acolo știu că n-or fi
Iar dureri apăsătoare nu mă vor neliniști!!

ÎN POIANA...

În poiana unde tace mîndrul filomelei cînt
În desişul fără margini, ah, săpaţi-mi un mormînt!
Şi-mi puneţi la cap o cruce căci am fost creştin curat
Iar de umbră daţi-mi, daţi-mi un
brad verde-ncrîngurat.
5 Ca să ştie toţi că-n lume precum bradul viscolit
Astfel sufletul din mine de dureri s-a mistuit!!

VĂD EU BINE !...

Văd eu bine că durerea-mi nu se curmă-n al meu sîn
Doruri triste-umilitoare nu s-alină ci rămîn.
Văd eu bine că speranța nu-mi mai rîde dulcișor
Și-a mea inimă se pleacă putredă fiind de dor,
5 Văd eu bine că acéle nu voiesc a se fini
Pînă moartea să-mi sărute sînul rece n-a veni !!

CĂTRĂ VOI...

Către voi mă-ntorc acuma, către voi vreu să mă plîng
De-ţi putea să-mi rupeţi chinul şi suspinii ce mă frîng,
Către voi mă-ntorc acuma, sprijin ultim mi-aţi rămas,
Căci la nime-n lumea largă nu mai am, vai, nici un pas !
5 Daţi-mi voi baremi o dată ascultare la mîhnit
Şi-al meu suflet de durere fi-va iară liniştit.

SOCIETĂȚII „VIRTUS ROMANA REDIVIVA“

Vărsat-a multe lacrimi, tot lacrime de sînge
În crunta lui durere prin timpul viforos
Românul, acest popul ce plînse și va plînge
Trecuta lui splendoare și laur glorios.
5 Un vis, o lașitate pigmeilor era
Și sclav fără credință în scumpă țara sa !

Rănit pînă la suflet de „oarba tiranie“
O zi în libertate sărmanul n-a avut,
Măcar să plîngă-n taină trecuta-i vitejie,
10 Amorul țării sale ce-n veci nu l-a pierdut.
Nimic însă în fire de soarte nedomnit :
A libertății soare cu zor i-a răsărit !

Românul se rădică, dar slab de grea durere :
El cere mînă tare și brațe de eroi,
15 Dar cine să ne-ajute ? În dar[n] la cer vom cere.
În dar[n]. Salutea este : „Cu-a noastre dintre noi !“

Voim dar mîntuirea ? Sus, fraților, odată,
În gloria străbună pe „vechiu-ne pămînt“
Vedea-vom iar națiunea, de nu, abandonată
20 Apune-va cu zile în tainicul mormînt.

ȘI-AM ÎNTREBAT

Și-am întrebat inima mea
De ce-i mereu cu voia rea ?
Și ea-mi răspunde cînd și cînd
Cu jele palpitînd.

5 Și plin de dor o-am întrebat
De ce suspină nencetat ?
Ea mi-a răspuns tăcînd cu-amar :
Nici ea nu știe chiar !

CÎNTEC

Printre-a îngerilor cete
Am privit misterios :
Dar ca tine nu poșede
Ceriul înger mai frumos.

5 Printre stele cu iubire
Am cercat o dalbă stea :
Dar ca tine stea mai blîndă
Nici pe ceri nu poți vedea.

COROANĂ ŞI SCEPTRU

Regele se-ncoronează
Cu coroane vechi de aur,
Eu mă-ncoronez, copilă,
Cu-al speranţei verde laur.

5 Regele are o ţară ;
Sceptru are de domnit ;
Eu te am pe tine, sceptru
Mi-i amoru-ţi infinit.

DORURILE

Dorurile noastre-n sînuri
Înfloresc şi pier în vînt ;
Înflor iară şi pier iară
Astfel pînă la mormînt.

5 Iar viaţa noastră trece
Ca o pasere în zbor ;
Dorurile trecătoare
Lasă ceva-n urma lor ?

VĂI CU VĂI

Văi cu văi în miezul nopții
Dulci povești destăinuiesc, —
Zefireii a lor șoapte
Florilor le povestesc.

5 Florile încet se-nclină,
Șoaptele le-au mărmurit. —
Cine știe, vai ! ce șoapte
Vîntul le-a destăinuit.

AU CÎNTAT

Au cîntat mult într-o noapte
Blîndele privighetori,
Au plîns florile-ncîntate
Toată noaptea pînă-n zori !

5 Filomelele-și uitară
Cîntul lor ; florile însă
Nopți întregi plîng, iar în ziuă
Le-afli-n lacrime încinsă !

A CĂZUT

A căzut o stea din ceriuri ;
Era palidă. De-abia
O zării și fără voie
Am zis : iată steaua mea !

5 Dac-a fost a mea steluța
Sau a altuia, nu știu,
Însă știu că de atunce
Nu pricep de-s mort ori viu !

TU RÎDEAI

Tu rîdeai, dar pe-a ta față
Două blînde lăcrimioare
Am zărit. Așa în vară
Este ploaia cea cu soare !

5 Ci durerea infernală
Mai în urmă tot te-nvinse :
Zîmbetu-ți peri pe buze,
Soarele de nori se-ncinse.

TABLOU

O tăcere mult adîncă
Peste apă s-a lăsat.
Marea doarme, iar pe stîncă
Stă năierul supărat.

5 Naia lui a fost sfărmată
De orcanul furios ;
Marea doarme legînată
Luna rîde graţios.

LA FÎNTÎNĂ

Copilița la fîntînă
Stă plîngînd, iar într-o mînă
Ținînd cofa tot ofta —
Dar de ce ? — Nu mă-ntreba.

5 Știu, inelul de pe mînă
Că l-a zvîrlit în fîntînă
Blăstămînd din gură greu.
Dar de ce ? — Ști Dumnezeu !

ÎN ZADAR

Soarele pe ceri apare
Mîndru ca un crăişor,
Dar îndată iese-n zare
Şi-l acopere un nor!

5 Ah, de cîte ori şi oameni
Geniali în lume-apar,
Dar se-mbrobodesc în ceaţă
Şi-a lor rază e-n zadar.

1882

FACE-M-AȘ UN VULTURAȘ

Face-m-aș un vulturaș,
Vultur falnic face-m-aș,
Să am aripi ca să zbor
Sus pe fruntea unui nor,
5 S-ascund sub aripa mea
Tristă stelișoara mea.

Și d-acolo pe pămînt
Eu să văd al meu mormînt
Și cu aripa să bat
10 Steaua mea neîncetat,
Ca să cadă steaua mea
Și să cad și eu cu ea!

PÎNĂ CÎND

Pînă cînd, o, Doamne sfinte,
Pînă cînd s-o tot iubesc,
Căci cu-amoru-i zi şi noapte
Tot mai tare veştezesc ?!
5 Pînă cînd, oh ! spune-mi, Doamne !
— Pîn-atunci, el mi-a şoptit,
Pînă cînd — dar pîn-atunce
Pînă cînd — vei fi iubit !

[VÎNTUL BATE-N MIEZUL NOPȚII]

Vîntul bate-n miezul nopții
Trestia lacului mișcînd
Dulci povești din altă lume
P-al său șuier aducînd.

5 Mie încă într-o noapte
O poveste mi-a adus,
Așa tristă cît și lacul
Plîngea trist cînd mi-o-a spus !

CUM CURGÎND

Cum curgînd o undă-n vale
S-a bufnit d-o stîncă-n cale
Și-n mii picuri s-a spart ea,

Astfel e junia mea :
5 Cînd d-o stîncă se izbește
În mii versuri se zdrobește.

TABLOU DE SEARĂ

Blîndă rază
Lucitoare
Scînteiază
Şi-o coloare
5 Purpurie
Se aruncă
Pe cîmpie
Şi pe luncă !
Ce roşeaţă !
10 Ce liníşte !
Ce măreaţă
Priveliște !
Totul pare
În natură
15 Că tresare
Şi murmură
Imnuri sfinte
Rugi duioase
Prin cuvinte
20 Maiestoase
Către tronul
Ce nu piere !
Orizonul
Se poleie,
25 Căci îi place
Ca să-şi scalde
În a sării
Zîmbiri calde
Mîndra-i frunte.

30 Sus pe piscul
Unui munte
Arde discul
Solar. Dulce
El se gată
35 Să se culce —
Şi deodată
El sfinţeşte
Şi-n tot locul
Se lăţeşte
40 O tăcere
Mult dorită ;
Şoapta piere
Adormită.
Colo-n vale
45 La izvoară
Lîngă cale
O fetişoară.
Geme cîmpul
Şi răsună
50 Căci e timpul
Să se-ntoarne
Muncitorii
De la coarne.
Pre cer norii
55 Pier. În juguri
Boii pasă
Trăgînd pluguri
Către casă ;
Iar copiii
60 Ce-i alungă
Pe-a cîmpiii
Zare lungă
Fug şi cîntă,
Rîd şi saltă.
65 Iar de partea
Ceealaltă
Pe răzvorul
Ce-nfloreşte —
Vînătorul
70 Se iveşte.

Deja moare
Cel din urmă
Raz de soare
Şi se curmă
75 În liníşte
Mult frumoasa
Privelíşte,
Căci se lasă
Tristă noapte
80 Şi-amuţeşte
Orice şoapte.
Totul tace
Ca mormîntul,
Doarme-n pace
85 Chiar şi vîntul,
Chiar şi unda
Fără ştire
În profundă
Linişţire.
90 Chiar divina
Cîntăreaţă
Ce suspină
Cu blîndeaţă
Grea şi multă
95 Nu prelude ! —
Dar ascultă !
Ce s-aude
Doar e vîntul
Cu-al său şuier ?
100 Ba, e cîntul
Unui fluier !

CARTEA CELOR DOI ZBÎRLIŢI ŞI-A MAI MULTOR ALŢI PÎRLIŢI

PETRACHE, ZBÎRLITUL ŞI TINCA, NESPĂLATA

De Petrache cel zbîrlit
Voi demult aţi auzit.
El cu claia lui de păr
Era spaima-ntr-adevăr.

5 Şi de Tinca nespălata
V-a vorbit mama şi tata,
Căci era vestită-n ţară
De zbîrlită şi murdară.

Voi acum îmi ziceţi mie :
10 „Noi nu credem să mai fie
Alţi copii de-aşa rău soi
Cum au fost aceştia doi !"

Dragi copii, voi vă-nşelaţi !
Staţi de-o parte şi-ascultaţi
15 Ce de ticăloşi mai are
Lumea cît e ea de mare.

Leneşi, mincinoşi, murdari,
Şi tot felul de ştrengari
Unii merg să fure poame
20 Alţii plîng mereu de foame.

Unii strică pomi şi flori,
Dau cu pietre-n trecători,
De trăsuri s-agaţă unii,
Şi-alţii urlă ca nebunii,

25 Sparg și rup și strică tot ;
Alții scot limba de-un cot
Și se-nstrîmbă, și se-njură,
Știu și mulți ce-s răi de gură.

Știu fetițe nespălate
30 Care rup și strică toate,
Taie părul la păpuși,
Stau și-ascultă pe la uși.

Despre-aceștia eu vă spui
Multe-n cartea ce-o făcui,
35 Iar ce nu spui de la mine,
Chipurile-o spun mai bine.

TUDORICĂ ŞI TITI, CEI NEASCULTĂTORI

Mama lor zicea mereu :
„Cînd nu sînt acasă eu,
Voi să nu vă faceţi jocul
Nici cu lampa, nici cu focul.
5 Căci din sobă sar schintei
Şi v-aprindeţi, dragii mei !"
Astfel le spunea ea multe.
Ei, dar tocmai ei s-asculte !
Mama lor cînd a plecat,
10 Titi, ea, s-a şi urcat
Sus pe masă. Ehehei !
Ia să văd în lampă ce-i ?
A suflat şi nu s-a stins,
Păru-i însă s-a aprins,
15 Şi s-a ars grozav pe faţă.
Rabdă, Titi, şi te-nvaţă !
Tudorică cel mintos
N-a rămas nici el pe jos,
C-un tăciune să se joace,
20 Alergînd încolo-ncoace.
Dar vedeţi acum, din joc
Hainele-i luară foc,
Şi-acum rabdă, vai de dînsul
Prea tîrziu acum e plînsul !

GICĂ ȘI LICĂ, CEI SOMNOROȘI

— „Gică, Lică, ce-i cu voi ?
Asta prea e lată.
Nu v-ați săturat de somn ?
Jos din pat odată !“
5 Tot așa-i certa mereu
Mama lor cu glasul ;
Ei durmeau ca doi bușteni
Nu-și mișcau nici nasul.
Tata lor chemînd atunci
10 Slugile, apucă
Patul cu copii cu tot,
Tocma-n drum să-l ducă.
Și ploua, ei nici n-aveau
Gînd să se trezească —
15 Și-ncepu acum pe străzi
Patul să plutească.
Tocma colo-n piață, vai,
Ei se deșteptară ;
De prin case toți rîdeau :
20 Doamne, ce ocară !
Ei plîngeau răzbiți de frig
Și de dorul pînii,
Gîștele rîdeau de ei
Și-i lătrau și cînii !

ZOE, MIORLĂITA

Uite-o și pe Zoe-acum !
  Spuneți voi, vă place ?
Cum să-nstrîmbă de urît
  Și ce mutră face !
5 Geme, miorlăie mereu,
  Plînge, să scîncește,
Să ferească Dumnezeu
  Cum să mai bocește !
Dacă-i zici numai ceva,
10 Ori nu-i faci pe voie,
Cum începe-n felul ei
  Să mai urle Zoe !
Dă din cap și dă din mîni,
  Dă și din picioare,
15 Să trîntește jos, țipînd
  Urlă parcă moare.
Toată ziua tot așa
  Tot înstrîmbă nasul
Și să vaietă zbierînd
20 Cît o ține glasul.
N-ar fi nici urîtă ea
  Și nici proastă fată —
Ce folos ! Cu plînsul ei
  Parcă-i o gușată !

DAN ŞI VETA, BĂTĂUŞII

Să-i vedeţi pe-aceştia doi
Şi să zici aman, apoi !
Dan nebun, Veta nebună,
Gata cearta cînd s-adună.

5 Orişiunde să-ntîlnesc
Ei se-mping şi să ciupesc,
Stau tot gata să să bată
Şi să-ncaieră deodată.

El să strîmbă, ea-l îngînă,
10 El o zgîlţîie de mînă
Veta ţipă şi-l ciupeşte,
Dan în coaste-o ghiontuieşte.

Veta de urechi îl ia,
Dan o muşcă, vai de ea —
15 Veta-l zgîrie pe faţă,
Dan de păr atunci o-nhaţă.

Şi să-ncinge între doi
Cel mai drăgălaş război,
Pînă-n urmă tata vine
20 Şi-i snopeşte scurt şi bine.

Drept pedeapsă, vezi aici
Veta-nchisă-ntre pisici ;
Dan cel bun de muşcătură
Are botniţă la gură.

MITICĂ, RĂUTĂCIOSUL

O, ce rău om e Mitică !
Ia de coadă pe pisică,
Iar Fifi, bietul cățel,
Ce bătăi ia de la el !
5 Fluturi și gîndaci gonește
Și de-i prinde-i chinuiește
Le smulge picioarele,
Ochii și-aripioarele !
Cîte nebunii nu face —
10 Nici în grajd nu lasă-n pace
Vacile, iar prin grădini
Dă nebun după găini.
Iepurașii cînd îi prinde,
Doamne, cum îi mai întinde !
15 Dar c-un cîne într-o zi
Și Mitică o păți !
După cum i-a fost învățul
L-a tot supărat cu bățul,
Dar la urmă ham ! și vai !
20 Ei, băiete,-acum tu n-ai,
N-ai trei degete-ale tale !
Mai poftim de chinuiește
Animale !

IONEL, POCITUL

Ionel era frumos,
Cum îl vezi, dar ce folos,
Că de-atîta-nstrîmbătură
A rămas pocit la gură.

5 Ori pe unde se ducea
El numai prostii făcea.
Mormăia, schimbîndu-și glasul
Și-nstrîmbînd gura și nasul.

Toți copiii de pe stradă
10 Se-ngrozeau de el să-l vadă
Și fugeau numaidecît,
Vai, că prea era urît.

Își da ochii peste cap
Și sărea, credeai că-i țap.
15 Își umfla obrajii tare
De gîndeai că-i arătare.

Dar de-atîta-nstrîmbătură
I se-ntinse biata gură
Și-i rămase toată viața
20 Strîmbă și pocită fața.

El ar vrea acum să fie
Cum era-n copilărie !
Ei, dar singur și-o făcu :
Rabdă, bre, și taci acú !

MIȚA CEA FĂR' DE-O URECHE

Doamne, ce-i cu Mița asta !?
Tot ce-i cade-n mîni cumva
Ea cu foarfecele taie,
Că-i plăcerea ei așa.
5 La păpuși le taie capul,
După cum vedeți aici,
Tunde lîna de pe-oițe,
Taie coada la pisici.
Chiar pe cățeluș îl tunde —
10 Bre, auzi să tunzi și cîni ! —
Taie scaune și mese,
Taie tot ce-i cade-n mîni.
Acum foarfecele-apucă
Spre-a-și tăia și părul ei :
15 Taie zdravăn o șuviță ;
Dar deodată : Miță, ce-i ?
Și-a tăiat urechea, Mița !
Și cum țipă de amar,
Ce folos, s-a dus urechea
20 Și-al ei plînset e-n zadar !
Și-a rămas și cu rușinea,
Că de-atunci lumea-i zicea
„Mița cea făr' de-o ureche“
Și rîdeau în pumni de ea.

MIMI, FRICOASA

Ah, să vezi fricoasă ce-i
Mimi ! nici n-ai crede.
Țipă, fuge de-un gîndac
Numai cît îl vede.

5 Și de-un biet de iepuraș
Mimi să-nfioară,
Iar cînd vede-un șoricel,
Mimi stă să moară !

Dacă vede-o broască, vai,
10 Urlă ca nebună,
Iar de-o rîmă, ori de-un melc
Țipă cîte-o lună.

Dacă-și vede umbra ei
Dă din mîini în pripă
15 Strigă : Vine cineva !
Vai, și cum mai țipă !

Iar coșarul cînd veni,
Ce mai urlet, frate !
Dar coșarul îi vorbi
20 Tot cu bunătate.

Și i-a spus și basme-apoi,
Și-a băgat de seamă
Mimi că de-acest coșar
Nu mai are teamă,

25 Nici de el și nici de melci
De gîndaci și rîme,
Căci acestea toate doar'
N-au mîncat pe nime !

VLAD, NEASTÎMPĂRATUL

Pac ! Un scaun iată-l rupt !
Cling ! s-a spart păharul !
Vai, prostiile le faci
Vlade, tu, cu carul.

5 Buf, şi masa ! i s-a frînt
Un picior, fireşte,
Dacă Vlad ca un nebun
Toate le trînteşte !

Să deschizi fereastra-ncet,
10 Bagă seama, Vlade !
Zdrang ! S-a spart un geam întreg !
Uite, geamul cade.

Hop acum pe pomi în sus,
Şi mai sus se poate !
15 Rupe bluză, pantaloni
Şi ciorapi, şi toate !

Var e-n groapă, peste ea
Scînduri supţirele :
Vlad s-apucă a juca
20 Sîrba peste ele.

Sare-n sus şi-n jos, şi crac !
Cade-n var grămadă.
Cînd l-au scos din var, părea
Omul de zăpadă.

TRUFIE PEDEPSITĂ

O, vedeţi pe-aceştia doi,
Ce sumeţi sînt, vai de noi !
Trec pe lîngă alţii-n stradă,
Nici nu vreau măcar să-i vadă.
5 Pentru că-s gătiţi frumos,
Cum se-ncred ! Dar ce folos !
Să fii mîndru că ai minte,
Nu căci ai aşa veşminte.
Uite, parcă-s doi curcani.
10 Paul zice : „Voi, golani,
Voi umblaţi desculţi pe stradă,
Eu am haine de paradă,
Bluză, ghete cu dichis,
Toate-aduse din Paris !"
15 Lili zice : „Vedeţi bine,
Ce mai haine am pe mine !"
Iar copiii de pe drum
Le fac loc mai larg acum
Să se plimbe-n bună pace
20 Cei doi mîndri cum le place.
Dar mergînd cu nasu-n vînt
Nu vedeau în ce loc sînt,
Şi se-mpiedecă deodată
Buf, în balta noroiată.
25 Vai de ghete cu dichis
Şi de haine de Paris !
În noroi nu le prieşte.
Cel sumeţ aşa păţeşte.

LIZA, CUM A DUS-O BABA

„Să nu mergi la apă iarăși
Liza ! C-apoi vezi ce-ți fac !
Căci din apă iese-o babă
Și te duce-adînc sub lac !“

5 Dar degeaba strigă mama.
Liza alte lucruri vrea,
Ca să-i facă iar păpușii
Baie precum știe ea.

Își dezbracă iar păpușa
10 De cămașă, de ciorapi —
Dar din trestii iese baba,
Lizo, Lizo, n-ai să scapi.

Mama strigă : „Fugi de-acolo,
Lizo, fugi, nu vezi tu ce-i ?“
15 Liza însă n-are vreme
Și se joacă jocul ei.

Bagă-n apă păpușica
Ca s-o spele după plac,
Dar alunecă și cade,
20 Și-a-necat-o baba-n lac.

MIŞU, MÎNCĂCIOSUL

Ca pe Mişu n-am văzut
   Pe-alt copil în viaţă !
E rotund ca un butoi,
   Umblă ca o raţă.

5 Cît e ziua-l vezi mîncînd
   Şi mereu se-ndoapă,
Şi mîncarea intră-n el
   Parc-o torni în groapă !

Dimineaţa bea cafea
10 Cîte-o ceaşcă mare ;
Dar nu trece nici un ceas,
   Cere de mîncare.

La amiazi mănîncă mult
   Ca pe-o săptămînă,
15 Însă dup-un ceas îl vezi
   Iar cu pînea-n mînă.

Pînă seara tot mereu
   Mestecă din gură —
Şi-ntr-o zi el a mîncat
20 Singur o friptură.

Cum s-a-mbolnăvit atunci
   Mişu din mîncare !
Şi-a zăcut în pat, luînd
   Doctorii amare.

25 După ce s-a vindecat
A prins Mișu minte :
Nu mînca așa de mult
Cum mînca-nainte.

ANA, CARE VREA SĂ ŞTIE TOATE

Ce ruşine e să fii
Curios aşa, copii,
Cum e Ana ! Zău ruşine,
Şi nu-i nici frumos, nici bine.

5 De e cineva la ei,
Ana hop ! să ştie ce-i !
Pe la uşi urechea pune —
Astea nu sînt lucruri bune !

Orice şoapte-ar auzi,
10 Orice glas, ce vorbe-ar fi,
Spionează tot ce poate,
Vrea să afle-n casă toate.

În tot locul vrea să fie,
Tot ce e prin curte ştie —
15 Dar odat-a fost altfel :
Sta deschisă puţintel

Uşa, deci vîrî pe uşă
Capul ei c-o urechiuşă,
Veni vînt pe-un geam deschis
20 Pac ! şi uşa s-a închis !

Vai, urechea ei, sărmana !
Stete spînzurată Ana,
Iar urechea-i să făcu
Lată, precum vezi şi tu !

CHIRIAC, FĂRĂ MILĂ

Să nu-l rogi pe Chiriac,
Că e lucru mare !
De bolnav, ori de sărac
Nici o milă n-are.
5 Cere milă vrun olog,
Biet soldat, ce-i face
Chiriac ? — „Ia vezi, mă rog,
Să mă lași în pace !"
Cade vrun copil în lac
10 Gata să se-nece,
Făr' de milă Chiriac
Fluieră și trece,
Slab și mic un puișor
Cade de pe casă,
15 Chiriac într-un picior
Joacă și nu-i pasă.
Într-o zi căzu și el
Și și-a frînt piciorul.
— „Ajutor !" striga țipînd,
20 Însă călătorul
Ce venea, i-a zis : — „Să taci !
Poți să rogi o sută,
Bine nimănui nu faci
Singur deci te-ajută !"

SIȚA, GURĂ REA

Ce fetiță e aici ?
 Cine e fetița ?
Mi-e rușine să vă spui
 Cine este Sița.

5 Orice-aude undeva
 Vrun secret anume
Spionează pe ascuns
 Și-l vestește-n lume.

Umblă tot tiptil pîndind
10 Pe-alții, ei îi pasă
Tot ce fac copiii-n sat,
 Ca să spuie-acasă.

Ea vorbește despre toți
 Știe despre toate —
15 Cînd sînt alții pedepsiți,
 Atunci nu mai poate !

Dar curînd i s-a-nfundat
 Toți o cunoscură :
Pentru limbuția ei
20 I-au zis „rea de gură".

Și-acum toți o ocolesc,
 Lumea să ferește,
Căci pe-un om limbut ca ea
 Nimeni nu-l iubește.

NU-NȚELEG

Dacă el nu m-a iubit
Și-l priveam și eu prea rece,
Nu-nțeleg de ce-a venit.

Dacă nu l-am supărat
5 Și nici nu i-am spus să plece,
Nu-nțeleg de ce-a plecat.

Iar acum de-mi tînguiesc
Viața care-n silă-mi trece
Nu-nțeleg de ce trăiesc.

[DAȚI TOT ÎNAINTE, ROMÂNI !]

Dați tot înainte, români !
Să nu se răsfire nici unul,
Și nimeni să n-aibă aminte
Decît să-și cunoască nainte
5 Cărarea ce-o fulgeră tunul,
Și sfînta sa pușcă din mîni !

Dați tot înainte, români !

IN OPRESSORES

În frunte flăcăii !
Albastru ni-e steagul, români —
Sătui de nemernici stăpîni,
Să prindeți topoarele-n mîni,
5 Să-nghețe de spaimă călăii.
Din culme de munți și din gurile văii
Cu pletele-n vînt
Puternici să iasă, potop pe pămînt,
În frunte flăcăii !
10 Albastru e cerul pe care jurăm,
Și-albastră mînia pe care-o chemăm
Și-ajute-ne Domnul din cerul albastru,
C-albastru ni-e steagul, români !

La mijloc bărbații !
15 Ni-e galben drapelul, români !
S-azvîrl veneticii păgîni
Să fie pe-aicea stăpîni,
Se-ndeasă spre țară spurcații !
Se-ntorc în mormînt, să se vaiete tații
20 Și plîng în mormînt —
Sari, neamule-al meu, ca vîrtejul de vînt
Să sară bărbații.
Ca ceara de galbeni s-alerge nebuni
Străinii, și-n goană pe toți să-i cununi
25 Cu galbena groază, cu galbena moarte,
Că galben ni-e steagul, români !

La luptă cu toții !
Drapelul ni-e roșu, români !
Nici milă să n-aveți de cîni
30 Nici jale de oameni păgîni,
Să piară tâlharii și hoții.
Copiii cu noi, și ca dînșii nepoții,
De-acum pînă-n veac,
Deprindă-se-n ura cea fără de leac.
35 La luptă cu toții !
Văzut-ați voi sînge pe drumuri curgînd ?
Orașe dușmane văzut-ați arzînd ?
E roșu și focul, și sîngele roșu.
Și roșu ni-e steagul, români !

DRIC DE TELEGUȚĂ

Avacom Rug a lui Pahuță
Ciopleşte dric de teleguță,
Căci n-are la teleagă dric.
Avacom Rug e om voinic
5 Şi tiner gospodar : cu fire
Să pune dînsul pe cioplire
Şi-n cîtă vreme-adăpi un bou
Avacom e cu dricul nou.
„Ce dric cinstit !" a zis punîndu-l
10 De-o lature „mi-a tot stat gîndul
Să fac un dric și dric făcui —
Mi-a fost cam greu, nici vorbă nu-i,
Dar har lui Dumnezeu !" Ş-Avacom
Privea la dric aşa de lacom
15 Şi pînă-n păr îndestulit.
Apoi în degete-a pocnit,
Ca omul vesel ; face cruce
Şi blînd la Safta lui să duce
Ş-o strînge-n brață, chiar pe prag.
20 — „Aşa-i, nevastă, că ți-s drag ?
Aşa-i că toate ne merg bine,
Cînd tu eşti tot pe-un gînd cu mine ?
Aşa-i ? Deci zi precum zic eu :
Zi bravo, pentru dricul meu !"
25 Nevasta rîde să se-nece
Şi rîde iar și vrea să plece,
Zicînd că se grăbeşte-n sat.
— „Să fiu eu, Saftă, blăstămat,

De n-ai să zici cum zic ! Ești mută ?“
30 Ș-o tot dismeardă ș-o sărută ;
Dar Safta dă din cap rîzînd
Și zice cum că n-are rînd,
Să stea la sfaturi, ba să face
Că nu știu cum defel nu-i place
35 De-Avacom ; tot mereu rîdea.
— „Ba zi ! Ba zi, drăguța mea !
Căci vezi, am dric la teleguță —
Ba zi ! De ce nu zici, drăguță !“
Dar Safta zice mînios :
40 — „Auzi, auzi ! Posnit itros !
De ce să zic eu tot nimicul
Și ce zmei roși am eu cu dricul ?
Pricepi ? Dă-mi pace, cînd ți-o spun,
Că-zi nu ești doară chiar nebun,
45 Să faci ce nu să potrivește !“
Avacom Rug să cam ciudește ;
Să uită lung la Safta lui
Și dă din cap. — „Nici vorbă nu-i,
Cu dricul n-ai nimic de-a face !
50 De-ți place, Saftă, de nu-ți place :
Cînd fac un dric, e dricul meu —
Dar poți tu zice, cum zic eu,
Căci nu zici pentru dric, vezi-bine,
Tu zici, nevastă, pentru mine !“
55 Ea rîde și mai veselos.
Avacom însă-i mînios,
Și, mai din asta, mai din ceea,
S-aprinde tot. Glumea femeia
Văzîndu-l de necaz umplut :
60 Dar zău ! Avacom e cam mut,
El prinde-n flacără să ardă
Și-njură lemn, și dric, și bardă,
Făcînd pomelnice de sfinți.
Apoi scrîșnește printre dinți :
65 — „Un dric e dric ! S-o știi tu raftă —
De nu zici, vai de tine, Saftă !“ —
— „Ce ? strigă Safta, toată foc,
Tu cugeți cum că eu mă joc ?

Dar bate-mă, tu dă cu parul,
70 Dar tot nu zic ! Nu zic-amarul !
Eu nu zic ! Ești întunecat ;
De ce te-nholbi și stai umflat ?“
Avacom lung și lung privește
La Safta lui și-nălbăstrește :
75 E tot de foc într-adevăr.
El pune mîna stîngă-n păr
La Safta, face-ncîlcitură,
Și-i dă cu dreapta peste gură.
O ia la trei-parale-apoi ;
80 Lovind cu pumnii amîndoi,
O bate bătătură sfîntă ;
Și pumni, și-mbolditurі, și trîntă,
Din pălmi n-o lasă nici un pic.
— „Așa, nevastă ! Pentru-un dric
85 Și pentru-un bravo, rabdă dară !
Te du și mă pîrește-n țară !“
Ea să rădică-ncetișor
Ș-abia pășește-ntr-un picior :
— „Așteaptă tu cu hopa-tropa !
90 Mă duc chiar azi la moșul-popa,
Căci bun și drept e Dumnezău —
Așteaptă tu cu dricul tău !“

Nevasta face-o dată cruce
Ș-apoi la popa Spic să duce.
95 Părintele, ca om cu minți,
Tot dă din cap și crîșcă-n dinți,
Căci, după cum i-a spus vecina,
Avacom poartă toată vina —
Deci Spic invită cu onor
100 Pe soțul Saftei la sobor.
Aici apoi cu toată graba
S-a descurcat pe-ncetul treaba
Și vede moș părinte Spic,
Că tot războiul stă din dric.
105 El, ergo, prinde să le spună
Cuvinte dulci ; cu vorbă bună
Le dă un car de-nvățături
Și pilde sfinte din scripturi

Și zice-apoi : „Rea treabă-i asta,
110 Să-ți bați, Avacome, nevasta !
Nici tu, nici ea nu-i păr de lup,
Din contră voi sînteți un trup,
Precum să spune din Trioade !
Tu știi, femeile-s cam șoade
115 Și singure să bagă-n laț :
De-ai sta de-a pururi să le bați,
Cînd fac itroasă și-nchinate,
Pe zi de mii de ori le-ai bate !
Dar ce ? Tu, Saftă, fii ce ești :
120 Pe-Avacom trebe să-l cinstești,
Să fii supusă, căci scriptura
A-nchis pentru femeie gura !—
Să-ți dau o pildă. Tilda mea
E fată de profesor, ea
125 A stat prin pension și-i cultă :
Dar vezi ! De mine tot ascultă,
Căci, dricul de-ar fi fost al meu,
Zicea desigur, cum zic eu !"
Și popa Spic pe-un jelț să lasă,
130 Privind la doamna preuteasă,
Ce sta citind din Paul de Kock.
— „Ce zici ? ! întreabă ea pe loc,
Oh, taci și nu vorbi nimicuri —
Un dric... dar cînd ciopleşti tu dricuri ?
135 Un popă să cioplească dric !"
A rîs o dată popa Spic
Și zice blînd : — „Așa-i, Clotildă !
Dar vezi tu, eu grăiesc în pildă
Și, ca s-arăt intuitiv,
140 Vorbesc în modul optativ,
Cum domnilor profesori place —
Eu nu fac dric, ci dacă-aș face,
Așa-i că te-ai uita la dric
Ș-ai zice : bravo, popă Spic..."
145 Părintele glumea, dar gluma-i
Făcu de foc pe Tildi numai.
— „Pompili ! zice, nebun ești ?
Ai lipsă să hodorogești

De dricul nu ştiu cui ? Ei, bine,
150 De ce m-amesteci și pe mine
În sfatul tău ? Auzi, ori taci,
Ori“ — „Ori o tabără de draci !“
Răgneşte Spic şi-n trei clipite
Un protocol de exhibite
155 Năvală dă spre Paul de Kock.
Și-n cap la Tildi zbor' pe loc
Ulcele, blide, cărţi, potcoave,
Psaltiri, mineie și ceasloave
Și fusă, gheme — oh, mă rog,
160 Pompiliu Spic e teolog
Și știe chiar în mod ironic,
Puterea dreptului canonic :
La pumni e Spic mai bun artist,
Decît la psalmi din acaftist.

165 Docentele Pahon Pricopi
Chiar trece pe la casa popii
Ș-aude larma. Stă mirat.
E cantor loci [1] și cumnat
Părintelui, deci intră-n casă.
170 Dar n-a stat mult ; a dat să iasă,
Căci popa-i popă, dar acum
Să prea abate de la drum :
Vorbește-n spirit catehetic,
Mai mult prozaic, ca poetic.
175 „Ba zmei !“ a zis Pahon, clătind
Cinstita frunte, și pășind
Încet — „ba zmei“, zicea pe cale
Și-ntrînd pe poarta curții sale
El iară poartă-n gură zmei.
180 Pahon e tiner, dragii mei,
Și-i place Clara de minune,
Deci el nevestei sale spune
De pozna Tildei ș-a lui Spic —
A spus că pricina-i un dric
185 Și, cum spunea, ș-a dat părerea,
Că-n Tildi arde prea mult fierea.

Dar Clara rîde printre dinți :
— „Ce spui ? Clotildi nu-i cu minți ?
Dar mai cuminte-i oare popa ?
190 Să cerci trei ani prin Europa
Și nu găsești, curat o spun,
Bărbat ca popa de nebun !
Dec ! Minte de bărbat e asta
Să-ți bați pentru nimic nevasta ?
195 Să zici apoi că popa-i cult !"
Și mult ciudea-să Clara, mult ;
Dar chiar Pahon e pe cărbune :
Degeaba Clarei sale spune
Că popa Spic e teolog
200 Și are-n cap un catalog
De predici, el de-a rostul știe
Stihoavnele la cununie
Și-i om cu gînduri și moral,
Cunoaște dreptul conjugal
205 Și pildele de prin canoane —
Dar doamna Tildi e cu toane
Și-i cap cu fumuri : trebuia
Să zică, dacă Spic poftea,
Căci fericit e cine-ascultă.
210 Dar vezi, d-ar fi Clotilda cultă
Zicea, văzînd că nu-i de rîs —
— „De pildă tu, tu n-ai fi zis ?"
Pahon așteaptă ; Clara pune
Un ac de păr în păr. — „Nebune !
215 Dar și tu ești ca popa Spic ?
Să-mi bat eu gura pentr-un dric ?
Vai, Doamne, Doamne sfinte,
Că nu văd un bărbat cuminte !"
Pahon e zăpăcit ; pe loc
220 Să face flacără și foc.
— „Auzi tu ! zice chir Procopi
Eu nu grăiesc de dricul popii —
Acum grăiesc de dricul meu :
N-ai zice, cînd aș zice eu ?"
225 Să-nhoalbă Clara. — „Tu, Procopi !
Să fie dricul chiar al popii,

Ba chiar să fie dricul tău :
Eu n-am să chem pe Dumnezău
Ca martor pentru dric ! Nimicuri !
230 Trăznească dracu-n dric şi dricuri !"
A fost d-ajuns ! Eu nu-nţăleg
Pe Locke şi pe Düsterweg,
Dar cred că ei sînt cvasi-normă
La pumni şi pălmi în fel şi formă :
235 Şi de-i aşa, precum cred eu,
Atunci să vezi, iubitul meu
Pahon Procopi la mînie
E doctor de pedagogie,
Ş-acum Pahon e cenzurat :
240 Din pumni şi pălmi a bombardat
Pe Clara lui ; pojar şi pară !
E Clara clară, dar mai clară
Pahon o face, căci pe ea
Clarisimă s-o facă vrea —
245 Şi nu-i de vorbă ! Cum o bate,
Simţeşte Clara claritate
Şi zbiară, zbiară, căci Pahon
La pumni îşi uită de bon-ton
Şi-n pălmi dezvoaltă cantor loci
250 Metodele lui Pestalozzi.

Din praxă ştiţi desigur voi,
Că larma-i pururea-n război
O larmă nu ştiu cum distrasă :
Gîndeşti că zbieri de-abia prin casă,
255 Dar zbieri de sună peste sat.
Al dracului de dric ! A dat
Prilej de larmă : s-adunară
Vecini şi mult să minunară
D-acest război, d-un dric pornit.
260 Vecinii, dacă-au ştiricit
De cauza-cauzelor anume,
Rîdeau, făceau un car de glume
Şi fiecare-n el gîndea.
„Eh ! Draci betegi ! Nevasta mea
265 Nu-i cultă, nu-i aşa cu toane,
Ca doamnele din pensioane !

Ci chiar să fie ! Nu-i nimic ;
Eu tot n-aş bate-o pentru-un dric !“
Aşa gîndeau, dar Doamne sfinte,
270 Cum rar bărbat găseşti cuminte !
Vecinii pe la căşi s-au dus
Ş-apoi la probă grea ş-au pus
Nevestele şi, drept voi spune,
Gîndeai că-i farmec şi minune :
275 Nici una macar n-a voit
Să zică „bravo“. S-au ciudit
Şi-aşa le-a fost rezonămîntul :
„Oh, nu te-ar mai ţinea pămîntul,
Nebunule ! Ş-ai fi de rîs !
280 De ce să zic ? Dacă n-a zis
Nici doamna Tildi şi nici Clara,
De ce să zic ? Ardă-te para !
Auzi, să fii chiar împărat
Şi tot nu zic ! S-o ştii curat !“
285 Bărbaţii însă dimpotrivă
Ziceau : „Ba draci, cu sucnă grivă !
Un dric oricum e numai dric :
Şi ce-a făcut moş popa Spic
Ş-Avacom, şi diac Procopi
290 Pot şi eu face ! Pilda popii
E pildă sfîntă !“ Zup şi rap !
Şi peste fălci şi peste cap
Şi vaiete şi larmă-amară. —
Ci-n astă larmă s-adunară
295 Alţi oameni buni şi răi din sat
Ş-aceştia-ndată ce-au aflat
Istoricul bătăii sfinte
Ş-au pus cam nebuneşte-n minte,
Să facă probă ş-au făcut :
300 Ei ca pilugul au bătut
Nevestele, căci fiecare
Mergea cu Safta pe-o cărare.
Ş-aşa vecin de la vecin,
În clipă fost-a satul plin
305 De poznă şi de cabazlicuri :
La toată casa vedeai dricuri

Şi pumni şi pălmi cum n-au mai fost.
Desigur actul era prost,
Dar ce să faci ! Moş-popa Spicul
310 A dat exemplu bun cu dricul
Şi tot poporul l-a urmat ;
În urmă nici nu-i de mirat :
Femeile vedeau prea bine,
Că dricul peste cap le vine
315 Şi după dric război cumplit,
Dar una macar n-a voit
Să zică bravo, şi nici una
N-a dat la vorbe mai cu buna,
Lăsînd precum bărbatul vrea —
320 Din contră, care cum vedea
Că-i mînios ş-aprins bărbatul,
Zbera cît să răsune satul
Şi-n butul dracului drăcesc
Mîniile femeii cresc
325 Cu-ale bărbatului deodată.
Zău, n-a fost chip să nu le bată !
A fost, precum v-am enarat :
Un sat întreg s-a revoltat
Şi, cît a fost ziua de mare,
330 A fost un vai ş-o scheăunare
Şi pumni, şi pălmi, şi-njurături,
Şi pacoste, şi trîntituri
Şi dric şi dric şi dricuri iară —
Fum, flacără, tăciuni şi pară !

335 Ei, domnilor ! Eu mult aş vrea
Să nu-mi luaţi povestea mea,
P-un dric de ceva-nvăţătură.
Vă jur şi mîna pun pe gură,
Căci nici decît n-am vrut să spun
340 Că tot bărbatu-i un nebun :
Loveşte peste-a Saftei gură,
Cănd ea-i cu toane şi înjură.
Nici demustrări n-am vrut să fac
S-arăt că-n veci, cum spune pilda
345 E Safta, Clara şi Clotilda
Şi Lina, Crina — tot un drac !

Să nu gîndiţi nimic d-acestea.
Căci jur în duplu, că povestea
Vi-am spus-o fără comentar ;
350 Tot scopul mi-a fost bun şi clar :
S-arăt ce poznă să mai poate
Din dric de teleguţă scoate !

VOLOS, PREOT DAC

Bătrîn, de mult cu ochiul stins,
Cu părul lung, de vremuri nins,
Cu barba albă pîn' la brîu,
E rătăcit într-un pustiu
5 Şi varsă lacrimile rîu,
Dar mut e al său plîns.

Oh, cît a fost un cîmp de lat
Tot pe cadavre a călcat,
Şi gem în vînturi norii suri
10 Şi urlă lupii prin păduri
Şi-aşteaptă prăzi la cotituri
Şi-n jur nu-i nici un sat !

Lui Mitras, preot credincios
A fost bătrînul — ce folos !
15 Aproape stinşi sînt dacii săi,
Ba sînt dărmaţi superbii zei
Şi geme vîntul preste ei,
Şi urlă fioros !

Înaintînd preste cîmpii
20 Făr' de speranţă mai privi
La timpul nu demult trecut.
Cetăţi atîtea ş-au făcut
Ş-o ţară mare au avut,
Ce Roma umili !

25 El, Volos, doar-a-ncoronat
Pe Decebal cel luminat,
Pe Decebal, stăpîn lumesc !
Tot el, din neam dumnezeiesc,
Cu-nvățături un foc ceresc
30 În inimi a vărsat !

A fost un om plin de virtuți
Ș-așa toți dacii, dar temuți
Au fost de-ntreg acest pămînt !
În zei avut-au crezămînt,
35 Căci zeii-ți dau un rai în vînt
Deși-s de mîini făcuți.

Oh !... Iară-l tulbură-acel vis !
Înaltul cer parcă-i deschis
Pentr-un moment și radios
40 S-arată-n zîmbete Hristos...
Zeu din femeie ? Mincinos ?
De alți zei un proscris !

Nu-i mare, tare, nici nu-i sfînt,
Cînd viermi urîți de pe pămînt
45 I-au pus pe cap cununi de spini !
Ah ! Unui laș să i te-nchini ? —
Mișei sînt toți acei creștini
În rîs purtați de vînt !

Hristos ! Dar mori în el crezînd,
50 Căci el îți cere să fii blînd
Pe-acest pămînt învifórat ! —
Credeau păgîn și întrupat,
El, Volos, speră-a fi bărbat
În Roma fulgerînd !...

55 Așa e... n-a fost decît vis ! —
Ori de-a fost drept acel trimis
Al lui Hristos, făcea minuni,
Oprea cu vorba lui furtuni,
Făcea cuminți din cei nebuni
60 Și... toate cu surîs !...

Că nu l-a prins săgeți și fier,
În adevăr, e un mister.
Dar șarlatan a fost și hoț !
De ce pe rug fu ars ca toți ?
65 Cînd faci minuni, să nu te poți
    Cu trup urca la cer ?...

De-ai crede lui, ești moleșit !
Dar Roma ai de umilit,
Ai să omori tot ce-i dușman
70 Și ai să bei doar... preste-un an
Din țeasta mîndrului Traian
    Să bei rîzînd cumplit !

Dar... nume dacic e mai fum,
Cetățile-s cenușă, scrum,
75 De sînge codrii sînt stropiți !
Cari daci trăiesc, sînt umiliți,
De frica morții-s fugăriți
    Și casa li-e în drum !...

Mai doborît de cugetări,
80 Ca un strigoi pribeag în sări
S-avîntă ca purtat de-un val
Doar va-ntîlni pe Decebal —
Amurgu-n văi e tot mai pal,
    Iar Volos piere-n zări.

[SPÎNZURAȚI-L, DE-I MIȘEL]

Spînzurați-l, de-i mișel,
De-i nebun, la gard cu el ;
   De-i ciocoi cu fumuri,
Dați-l celor lui de-un fel :
5   Cînilor din drumuri !

Ce vă doare, cui i-ați spus ?
Pentru cine-ați tot adus
   Smirna și tămîia ?
Latini jos și lifte sus,
10   Iar în vîrf momîia !

Buni ori răi, români sîntem,
Românesc pămîntu-l vrem,
   Românească țara.
Noi ne suferim ce-avem
15   Noi purtăm ocara,

Cui nu-i place-așa cum vrem
Ducă-se la dracul.

Ai venit la noi golan,
Fără țară, făr-un ban,
20   Fără neam și nume,
Și-astăzi, cîne, al meu dușman,
   Vrei s-orbești o lume.

[N-AU PAT, N-AU VATRĂ...]

N-au pat, n-au vatră și n-au masă,
Și-o spuză de copii în casă.

Sînt multe guri de săturat,
Sînt multe spate de-mbrăcat.

5 Muncește gol o săptămînă
Să vad-un leușor în mînă.

Și cînd să-l puie la chimir
Î-l cere călărașul bir.

Stau, nene, singur și mă mir
10 La ce plătesc atîta bir.

Atunci să vezi ! Ce trai :
N-au foc în vatră, n-au mălai.

Și flămînzesc și-nghează,
Blăstăm pe ei așa viață.

15 Și subprefectul e un cîne —
Sărmanului ce-i mai rămîne ?

[LA BANI LI-E GÎNDUL TOT...]

Corabia-n zări, spre stînci acum plutește,
O vezi ? Și nici un braț n-o cîrmuiește.
Pirați în ea, și numără grăbit
Averi, și lacomi scot ce-au jăfuit.
5 Nici stînca nu o văd, n-aud furtuna,
La bani li-e gîndul tot, și-mpart într-una,
Iar marea-i duce-ncet, dar drept spre stînci.
La ce-aș cînta, români, cuvinte-adînci...

[ESTE OARE DUMNEZEU ?]

De este Dumnezeu ori nu-i
Tu cel ce nu cunoști ce-i plînsul
Ești liber absolut s-o spui ;
Nu-s liber eu acel ce fui
5 Amar lovit de dînsul.

★

Este oare Dumnezeu ?
Ori e numai o poveste —
Dacă este,
El atunci e-n brațul meu !
10 Pentru neamuri apăsate,
Pentru drepturi el s-a bate,
Ceri mai mult lui Dumnezeu ?

[CU BÎTA-NVEȚI PE CÎNI BONTONUL]

Lăbuș, noi cînii, mai ales,
Glorificăm acest progres !
          Cu bîta-nveți pe cîni bontonul,
          Dar astăzi s-a schimbat dictonul :
5 Ciomagul nu e pentru cîni
Ci pentru-alegători români !
          Prăjit și fript și fiert și copt
          Înghit, ca vai de om, cît opt.

[ALȚII VOR VENI SĂ-L FACĂ ?]

Marghiloman a zis că dacă Brătianu nu vrea să facă acord cu nemții vor veni alții care s-o facă.

Alții vor veni să-l facă ?
Eh ! să nu dea Cel-de-sus
Să vă spuie ce-au de spus
  Cei siliți să tacă !
5 Nu hodorogiți în vînt
Într-un parlament de clacă.

[BURGHEZI ! DESTUL AȚI GRĂMĂDIT]

Burghezi ! destul ați grămădit
Averi de noi muncite —
Comori ce voi ni le-ați răpit !
Apusul vostru vine !

5 Lăpădături ! V-ați îngrășat
Bînd lacrimile ce vărsară
Ai noștri cei „fără de țară“
. . . .

[RIDICĂ-TE, SĂ SCUTURI CE TE-APASĂ !]

„Ridică-te, să scuturi ce te-apasă !
Voința-nvinge tot : de-o ai în tine,
Tu nu te temi de rău, de greu nu-ți pasă !

Urca-vom și-alte scări, de chin mai pline ;
5 Nimic au fost pe cîte le-am urcat,
De mă-nțelegi, și vreai : să vii cu mine !"

Virgil așa pe Dante l-a-nvățat —
Bătrîne-al meu, te văd cu dinadinsul
Că tu ne-ai fost Virgil ce ne-a-ndemnat

10 Să vrem și să muncim ! Tu, nedeprinsul
A sta pe loc, ai alergat, ca norul
Cu rodnicele-i ploi, pe-ntreg cuprinsul

Latinilor și ne-ai vestit poporul.
Oțel ne-ai pus și tu pe spada care
15 Ne-o va-nvîrti Ahil biruitorul.

Și iat-avîntul vechi din nou răsare ;
Vrăjiți de vechiul duh, de fala veche,
Ies tinerii flăcăi, se-nșiră-n zare :

Cuvîntul i-a născut ! Al tău, Ureche !

[COPILĂ, TU CREDE POEȚII CE SCRIU]

Copilă, tu crede poeții ce scriu,
   Căci lor li s-a dat o putere
S-audă mai bine, să simtă mai viu
   Întreagă a lumii durere.

5 Ei sînt ca oceanul ce-neacă vreun mal,
   Dar cînd se retrage, el lasă
Mai fin nisipișul, și-aduse de val,
   Ici-colo, și perle ne lasă.

CÎNTECUL POETULUI

Venerea vi-o scot din valuri,
Focul sfînt vi-l smulg din cer,
Și spre sfinte idealuri
Eu arăt mulțimii calea
5 Și trezesc în inimi jalea
Pentru-acei ce plîng și pier.

Cînd e neamul dat pierzării
Mîna eu spre cer o-ntind
Și prin gemetul cîntării
10 Știu să-nflăcărez poporul,
[Și mocnit] în inimi dorul
Libertății să-l aprind.

Iată,-n steaguri bate vîntul,
Sună trîmbiți de război
15 Și-i de vuiet plin pămîntul.
Eu sînt glasul care-adună,
Eu sînt fulger și furtună
Care-aprind mînia-n voi.

CÎNTEC

Ridicați cu toții cîntece-n chinvale,
Glasuri de-alăută să răsune-n cor !
Mare este partea moștenirii tale
Și-n triumf gătită hotărîta-ți cale,
5 Vrednice popor !

Dumnezeul nostru stăvili hotarul
Cît ne-a fost prin veacuri spre-ncercare dat,
Plin peste măsură cînd văzu paharul,
„Voi veni“ el zise, mărginind hotarul
10 Celui încercat.

Ridicați cu toții cîntec de mărire,
Că schimbat e drumul :
A sosit dorita zi de mîntuire
Și-a adus viața celor ce-n pieire
15 Se crezură morți.

CÎNTEC DEMONIC

Prăbuşi-se-vor cu vuiet toate turnurile tale,
Cozio, şi-atotpeirea năvăli-te-va-n curînd
Şi vor chicoti-mprejuru-ţi negrii munţi şi strîmta
vale
Şi vor scoate hohot brazii cînd te vor vedea căzînd.

5 Cruci peste bîrne, pietre peste icoane şi vase sfinte.
Şi vîntul va purta-n batjocură pe sus odăjdii
Şi se va îmbrăca cu ele şi ploaia cerului va spăla
picturile.

Iar Oltul va rostogoli prin mijlocul său toată ruina
Ta. Şi oasele lui Mircea-Vodă printre valuri,
10 Şi blestemele morţilor îngropaţi acolo vor îngrozi
satele

Focul va mistui altarul şi-n batjocură va-ntoarce
Foaie după foaie din *Evanghelie*, ca să citească,
Şi va bolborosi în graiul lui, şi eu voi sta şi voi rîde,
Cum se zvîrcolesc de durere sfinţii din icoane
15 Şi cum nu e nici un Dumnezeu în cer să le ajute !

[COPILA CEA CU UMBLET DRAG]

Copila cea cu umblet drag
Și cu obrajii albi și rumeni
Sta singură cu furca-n prag.

Eu am trecut pe stradă-n jos
5 Și mi-am întors anume capul,
Să vadă ea că-s mînios.

Dar nu eram. Voiam și eu
Să mă arăt o dată strașnic,
Cum nu-s lăsat de Dumnezeu...

10 Ieri o-ntîlnii c-un măr prin sat...
„Că nu mi-l dă..., că-l duce mă-sii..."
Și-acum m-arăt că-s supărat.

Și m-am întors pe drum curînd,
Să trec din nou pe lîngă dînsa,
15 S-o supăr, ca s-o văd plîngînd.

Și foc ieșeau din ochii ei
Și grabnic ea s-a-ntors spre casă —
Eu ce-am crezut și uite ce-i !

Să plec de-aci ? Ba n-am să plec !
20 Să stau așa ? Mă rîd și parii
Că stau la gard cînd pot să plec.

Și stam așa și stam zevzec
  Înfipt ca ghinărarii.
Dar parc-a răsărit din tun...
25 Cum stam, ea s-a întors deodată
Și s-a pornit pe-un rîs nebun,
Rîdea, gîndeai că-i apucată
Și... nu știu cum să-ți spun.

— „Ei ce te uiți ? Nu sînt tot eu ?"
30 Mie-mi venea s-o rup la fugă.
Ba zmei ! ziceam în gîndul meu.

Și-ntr-un tîrziu, ca să nu tac,
I-am zis așa cu frică :
— „Faci iar prostii... nu-mi plac".

35 — „Da' cine-i vinovat, bădică,
Le faci, ca să le fac !"

IUBIREA MOARTĂ

Adînc în codru noptatec
Sub bradul de fulger lovit
Săpatu-i-am singur mormîntul.
L-a plîns cu hohote vîntul,
5 Cu urlet sălbatic.
Un trăsnet, din cer i-a cetit
Cazania sfînt-a iertării.

Şi-n noaptea uitării de veci
Cu braţele reci
10 La pieptul cald strîns-am pămîntul
Cel umed de sînge, sub care
El doarme de veci.

[BĂLCESCU...]

Și plîng mereu și plîng.
Și iată-n fața mea, oriunde-ntorc
Privirea, văd o umbră lîngă mine,
Un tînăr pribegit prin [țări] străine
5 Bolnav și slab murind.
Și ochii stînși... Bălcescu ! Ah, nu geme,
Va mai veni o vreme !
E cerul bun... o să învie-o vreme.

[IAR OBOSIT...]

Iar obosit cînd stau tîrziu
La masă nopțile și scriu,
Încep s-aud pe-afară șoapte,
Bătăi în geam,
5 Deschid —
E noapte.
Nu văd pe nimeni.
Nu-i nici vînt.
Tăcere-n cer și pe pămînt.
10 Dar cînd m-așez din nou la masă,
Le-aud din nou —
Acum prin casă !
Mă-ntorc încet, mă uit mereu :
Nimic —
15 Nu-i nimeni —
Singur eu.
Parc-ar vorbi mai mulți în taină,
Și-aud fluturături de haină.
Rupînd a tainei lor zabranic
20 Să-nceap-a hohoti satanic !

[EU FRAZE NU ŞTIU SĂ-NVÎRTESC]

Eu fraze nu știu să-nvîrtesc —
Eu scriu așa precum vorbesc
   Părinții mei acasă.

Sînt tot așa precum am fost —
5 Ei m-au găsit grozav de prost
   Că n-am cetit volume.

Acei ce cred că ei sînt tot,
Că lumea-i rea, iar dînșii pot
   Cu umărul s-o-ndrepte,

10 Să rîzi de ei ! Să cazi pe brînci !
Dar numai apele-adînci
   Sînt ape-n lume oare ?

O ştiu şi eu că e sublim
Oceanul, dar[ă] nu găsim
15 Un farmec și-n izvoare ?

[LUI VASILE GOLDIȘ]

Scumpe-al nostru domn Vasile,
Peste trei sau patru zile
   Noi vom fi-n Arad.
. . . .
5 Însă nu știu clipa-n care
   Trăsnet o să cad.

Trăsnet ca s-aprind Aradul,
Să v-arunc pieririi-n Iadul
   Cel mai dedesupt,
10 Și să vă sfîșiu în felul
Cum un lup sfîșie mielul
   Cel în două rupt.

Ca Hristos vă zic : Vai vouă !
Veți vedea-n pierire nouă
15 Alt Ierusalim !
Șchiopii deci să facă rugă,
Sprintenii s-o ia la fugă,
   Căci venim, venim !

Spune-i deci că nu e nici o
20 Mîntuire pentru Cicio
   Și va fi un mort,
În clipita de suspine,
Cînd se va-ntîlni cu mine,
Căci în geantă port

25 Zece tunuri de cetate
Și cu tunul îl voi bate,
Tun cu tirul lung.
Fugă-n munți înspăimîntatul
Iancu *ügyvéd* [1] — advocatul
30 Cel de lîngă Ping;

Pînă-n Caucaz și pînă
Prin Camciatca-ntr-o păgînă
Furie-o să-l împing.

Numai într-un caz îmi scapă
35 Crudul băutor de apă
Fără de-alcohol:
De va bea-ntr-a mea prezență
Șapte litri de esență
De benzinodol!

40 Și-o să-l prind să-l dau pierzării,
Unde-i adîncimea mării
Fără de hotar
Și de gît ca să-l sugrume
Am să-i leg în opt volume
45 *Magyar jógszótár* [2].

Mergi și-aruncă-te pe gura
Etnei ca să scapi de-arsura
Sorții ce-o să-ți torc;
Fugi în vrun ostrov oceanic
50 Ori te du pe alt Titanic,
Pleacă la New-York.

[POPULARE...]

Toată lumea-mi strigă lotru,
Dar eu nici n-am fost în codru;
Să vedem de ce mi-s lotru,
Ori de fete și neveste
5 Ori de cai fără căpestre?

★

Așa-i rîndul fetelor
Ca și rîndul merelor,
Că pînă ce-s mititele
Stau pe crangă frumușele,
10 Iar dacă îmbătrînesc
Pică jos și putrezesc,
La nime nu trebuiesc.

★

Vai de mine, multe știu,
Miru-mă unde le țiu,
15 În lopată sub covată
Încuiate cu lăcată
Și scot una cîteodată,
Cîteodată cînd și cînd,
Cînd îmi vine mîndra-n gînd.

NOTE ȘI VARIANTE

Acest al treilea volum al ediției Coșbuc își grupează materialul în două mari secvențe : *Din periodice* și *Postume*. Secvența *Postume* cuprinde trei categorii de poezii : *Începuturi poetice*, *Cartea celor doi zbîrliți și-a mai multor alți pîrliți* și *Diverse*, într-o selecție valorică necesară. Textele se publică în ordine cronologică (după data publicării, atît pentru antume cît și pentru postume).

Ca tematică, acest volum este foarte variat : un mare număr de poezii de inspirație folclorică, publicate, cu precădere, în *Tribuna* de la Sibiu ; cîteva anacreontice ; balade de inspirație diferită (unele cu atmosferă și fabulație străină) ; mai multe poezii pentru copii ; cîteva poezii patriotice și protestatare. Din perioada începuturilor de la Năsăud se publică un număr mic de texte (cele mai multe rămînînd, în continuare, materiale de arhivă ; ele reprezintă doar modeste exerciții școlărești). Nu reproducem nici toate poeziile publicate de poet în diferite periodice și manuale școlare.

Pentru cei care doresc să urmărească în întregimea ei și producția mai modestă a lui Coșbuc, rămasă în afara acestei selecții, indicăm, în continuare, titlurile poeziilor necuprinse în ediția de față, precum și locul unde acestea pot fi găsite (periodice, cărți, fonduri arhivistice etc.). Respectînd cronologia redactării (în măsura în care s-au putut stabili anumite date), vom începe, deci, cu producția elevului George Coșbuc de la Năsăud. Precizăm, de la început, că volumul pe anul școlar 1882/1883 al revistei manuscrise *Muza someșană* (a Societății de lectură „Virtus Romana Rediviva“ a elevilor gimnaziului superior românesc din Năsăud) a dispărut în timpul celui de al doilea război mondial ; din fericire, se păstrează textele poeziilor lui Coșbuc

transcrise de profesorul Nicolae Drăganu (din arhiva căruia le-am primit). S-a pierdut, în condiții necunoscute, textul unui basm în versuri *Pepelea din cenușă*; din cele aproape 600 de versuri ale basmului, pe care Coșbuc l-a citit în ședința din 8 martie 1883 a Societății „Virtus Romana Rediviva", se păstrează 135 de versuri integrate în comentariul lui Nicolae Drăganu, în lucrarea *George Coșbuc la liceul din Năsăud și raporturile lui cu grănicerii*, Bistrița [f.a.], p. 55—60. Din această producție năsăudeană nu se publică următoarele texte: *Și știți?*, *Am cercat*, *Un brad*, *Dacă...* *Învățăm*, *Cine plînge*, *Arabii și dracul*, *Un exemplu de grai tistaș rumânesc din părțile Ardealului de miazănoapte dintru norod alcătuit și tot pentru el alcătuit*, *La un leneș*, *Liberalul*, *Lui Ș.*, *Corin*, *Turpin*, *Filosoful*, *Nos et musa*, *La mulți*, *Reverie*, *Omul plînge*, *Îndemnat*, *Inima lui*, *Pe față*, *Tiranei*, *Regret*, *Soartea lor*, *N-am*, *Gîcitură*, *Undele mării* (după Petöfi), *Ciudate-s împărțite a pămîntului comori*, *În ambiția lor se ceartă*, *[Prietenul mi-i bun orator]*, *Fete blînde*, *Ce cînți dragă?*, *De-ai lăsa*, *Unde zbor*. Din aceiași ani sînt și următoarele poezii pe care nu le includem în prezenta ediție, poezii necuprinse în *Muza someșană*, dar păstrate la Secția documentară „George Coșbuc" de la Năsăud: *Ad memorandum*, *Călărețul străin* (traducere), *Coardele de aur* (traducere), *Nu pot scrie versuri de amor, o, floare*, *Sfînt-ar fi acea zeiță ce cu magica ei vargă*, *La altari*, *Richard inimă de leu* (traducere), *Sfîntul Augustin* (traducere), *Lacrimele*, *Îngerul păzitor* (traducere). Din aceeași perioadă, nu publicăm aici alte poezii, pe care le considerăm apocrife, reproduse din memorie de colegi sau de rudenii ale poetului și publicate în diferite periodice (postum): *Pe orizontul nostru...*, *Am întrebat copacii...*, *Și eu scriu...*, *Leșule, rîu ca gioara*, *Românaș, copil de brav*, *Crudă noapte*, *David și Goliat*, *Și-ascult fluierașul* (publicate după memorie în *Arhiva someșană*, Năsăud, nr. 6, p. 79—83), *Izvor lin, tu fugi la vale* (publicată, împreună cu alte poezii înșirate mai sus, de Leon Scridon în *Gazeta Bistriței*, Bistrița, VI, nr. 12, 15 iunie 1926). Dintre postumele acestei perioade mai rămîne în afara ediției *Nu glumiți, v-opriți acuma*, publicată, după un manuscris descoperit la Leșu — sat în care Coșbuc a petrecut unele vacanțe, ca elev, la fratele său Leon, preot acolo —, de către Sandu Manoliu, în *Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc*, Năsăud, 1930, p. 448. În afara acestor postume din producția de elev a lui Coșbuc, lăsăm neinclusă în ediția de față o lungă anecdotă

populară *Lupii țiganului*, publicată de poet în revista *Cărțile săteanului român*, Gherla, XI, cartea IV, 1/13 aprilie 1866 și *Cîntec* [*Iar cînd Ștefan înceta*] (în *Tribuna*, III, nr. 117, 22 mai/3 iunie 1886) scrisă de Coșbuc la Cluj.

Din perioada sibiană, au rămas în afara ediției poeziile: *„Serenadă". Compusă după termometru* (în *Tribuna*, V, nr. 124, 1/13 iunie 1888, *Poezia unui tipografist* (în *Tribuna*, V, nr. 157, 13/25 iulie 1888), *Un barometru nou* (în *Tribuna*, V, nr. 189, 21 august/2 septembrie 1888), *Regulă și excepțiune* (în *Tribuna*, V, nr. 195, 28 august/9 septembrie 1888). *Trond* (o confuză baladă după un izvor german, în *Tribuna*, VI, nr. 180, 8/20 august 1889); toate aceste poezii nu poartă semnătura lui Coșbuc, deși îi aparțin.

În ordinea publicării, s-a mai renunțat la poeziile: *Cartea misterioasă* (publicată sub pseudonimul George Vînt de Vară, în *Tribuna*, IX, nr. 4, 5/17 ianuarie 1892), *Epitafuri (Pe mormîntul meu, Unui leneș, Unui mincinos*, în *Gazeta săteanului*, X, nr. 1, 5 februarie 1893), *Epigrame* (1. *Om ca tine pe sub soare*, 2. *Dinții-ți sînt versificați*, 3. *Dacă și tu ești creat*, 4. *Pe clavir cînți foarte bine*, 5. *Eu jur, Mario...*, sub pseudonimul George Vînt de Vară, în *Tribuna*, X, nr. 33, 13/25 februarie 1893), alte *Epigrame* (1. *Lui Guță*, 2. *Poeții*, în *Gazeta săteanului*, X, nr. 2, 20 februarie 1893; *Poetul și curtenii*, în nr. 3, 5 martie 1893 al aceluiași periodic; 1. *Lui X*, 2. *Unui autor*, 3. *Unui chel*, în aceeași publicație, nr. 5, 5 aprilie 1893). Din genul scurt, rămîn necuprinse în prezenta ediție mai multe *Ghicitori* (publicate în revista *Vatra*, în anii 1894, 1895, 1896).

Mai rămîn în afara ediției noastre: *O baladă modernă* (în *Constituționalul*, I, nr. 201, 1890), *Trandafirii lui Isus* (în *Gazeta săteanului*, XI, nr. 5, 5 iunie 1894), *Cîntec (Colonelu-n front s-arată*, în *Familia*, XXXIV, nr. 50, 13 decembrie 1898), un alt *Cîntec* (monarhist, în *Albina*, IV, nr. 39, 24 iunie 1901). S-a renunțat la mai multe poezii pentru copii risipite în manualele școlare la care Coșbuc era colaborator; asemenea poezii erau, în majoritatea cazurilor, versificări cu intenții pedagogice pe teme de educație și instruire; din cele peste 50 de asemenea poezii rămîn pe dinafara ediției de față texte ca: *Orașul verde*, *Cîntec de primăvară [Toate păsările vin]*, *Cucul*, *Cîntec de seară* — două texte —, *Cîntecul bradului*, *Pe cîmpia verde*, *Plugarul*, *Vînătorul*, *Vierul*, *Trenul* ș.a. (Pentru celelalte texte lăsate afară vezi Gavril Scridon — Ioan Domșa, *George Coșbuc, Bibliografie*,

Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti, 1965, p. 139—141). Tot din categoria poeziilor pentru copii nu se reproduc în această ediţie patru texte din culegerea *Cartea celor doi zbîrliţi şi-a mai multor alţi pîrliţi (Păţania lui Mihai, Hoţii de poame, Nicu haimanaua, Clara cea mincinoasă)*, deşi au fost cuprinse în două ediţii postume.

În general, circa 100 de texte ale lui Coşbuc rămîn în afara prezentei ediţii.

Eliminarea unui atît de mare număr de texte se justifică prin aceea că ediţia de faţă, de „opere alese", are un caracter selectiv, selecţia poeziilor făcîndu-se pe criterii valorice ; s-au păstrat şi unele încercări mai modeste din perioada începuturilor şcolăreşti de la Năsăud, mărturii ale nivelului de la care porneşte Coşbuc, necesare pentru cunoaşterea evoluţiei creaţiei poetului şi a climatului în care şi-a făcut ucenicia (*Mîngăierea poetului, De mult, de mult, Sus la munţi, Dorurile, A căzut* etc.) în total 26 poezii.

S-a renunţat la multe poezii ocazionale sau didactice (risipite în manualele şcolare la redactarea cărora colaborează Coşbuc), versificări modeste pe diferite teme.

Producţia poetică necuprinsă în această ediţie este fie fragmentară (multe fragmente disparate risipite fără noimă în sute de file de la Fondul de manuscrise Coşbuc de la B.A.R. din Bucureşti), fie lipsită de valoare literară ; acest material ar putea intra, eventual, în capitole de note ale unei viitoare ediţii de „opere complete" ale lui George Coşbuc.

p. 9 FILOSOFII ȘI PLUGARII

(după o poveste poporală)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului în *Tribuna*, Sibiu, I, nr. 188, 5/17 decembrie 1884, p. 750—751 ; nr. 189, 6/18 decembrie, p. 754 și nr. 190, 8/20 decembrie, p. 758, sub semnătura C. Boșcu.

În ale sale *Amintiri*, Ioan Slavici consemnează astfel debutul lui George Coșbuc la *Tribuna* sibiană :

„Într-una din zile am primit la redacțiune, pentru foița *Tribunei*, un manuscript curat și citeț, o snoavă versificată. Autorul se subscria «Boșcu» și plicul fusese-n Cluj pus la poștă. Mi se părea lucru învederat că acel «Boșcu» e-ncepător, student la Universitatea din Cluj, și mă bucuram, căci n-o fi, poate, adevărat că ziua bună de dimineață se cunoaște, dar nu mai încape nici o îndoială că cei în adevăr aleși chiar de la începutul lucrării lor își dau destoiniciile pe față. Mi-a plăcut snoava, am publicat-o și mi-am aprins paie-n cap.

Bechnitz avea obiceiul de a citi ziarul pe la cinci după-amiază-zi, cînd paginațiunea era gata de tipar. Așa a făcut și de data aceasta și era foarte supărat. Era adecă de părerea că asemenea lucruri se publică pentru numărul de duminecă ori în ajunul unei sărbători și numai după ce au fost anunțate cu o zi, două mai înainte...

Ziua următoare au dat năvală unul după altul ceilalți ca să afle cine a scris snoava, unde se află el, ce rost are și cei mai mulți erau de părerea lui Bechnitz și stăruiau ca neapărat să-i scriu lui «Boșcu», rugîndu-l să ne trimită ceva pentru ca să fac publicarea după ce voi fi anunțat-o pentru un număr de sărbătoare.

Nu numai că i-am scris apoi, dar i-am mai și trimis volumul de poezii al lui Eminescu, precum și novelele mele"

(*Amintiri*, ediție îngrijită de George Sanda, Editura pentru literatură, 1967, p. 134—135).

În nr. 5 din 1919 al revistei *Luceafărul*, p. 93—95, G. Bogdan-Duică publică sub titlul *Cu George Coșbuc* (prima lor întîlnire, la Sibiu), unele amintiri interesante ; printre altele criticul reproduce următoarea mărturisire a poetului : „Eu îi spuneam mamei să-mi povestească povești. Mi le spusese pe toate — cîte le știa. În sat nu știa pe nimeni să mai știe altele. Auzisem însă de Ion Goriță dintr-un sat vecin, că știe povești... L-a chemat și mi-a spus povești. ***Filosofii și plugarii*** din ***Tribuna*** este auzită de la Goriță." Tot atunci Coșbuc își informează prietenul că are de gînd să reia și să refacă poezia ***Filosofii și plugarii***; dar n-a mai revenit niciodată asupra ei.

În legătură cu sursa folclorică a poeziei ***Filosofii și plugarii*** menționăm studiul lui Dumitru Pop : *Izvorul folcloric al poeziei lui G. Coșbuc „Filosofii și plugarii"* (în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai"* Series Philologia, fasc. I, 1966, p. 7—19). Autorul studiului consideră că George Coșbuc, pe lîngă povestea lui Ion Goriță, a mai putut cunoaște și alte izvoare folclorice (românești sau străine) cum ar fi : *O șezătoare la țară* sau *Călătoria lui Moș Albu* de Anton Pann, *Der Kaiser und der Abt* (prelucrare a lui Bürger, tradusă și în românește de Andrei Mureșanu sub titlu *Împăratul și arhimandritul* și inclusă în volumul *Din poeziile lui Andrei Mureșanu*, Brașov, 1862). Dumitru Pop presupune că poetul a avut la îndemînă și „tradițiunea poporală" *Iuga și Vasile-Vodă*, publicată de Simion Florea Marian în *Albina Carpaților*, Sibiu, 1880 ; această prelucrare e foarte apropiată de cea a lui Coșbuc. Însă Coșbuc aduce înnoiri motivului folcloric : „ceva din atmosfera intelectuală existentă în Transilvania în ultimele decenii ale secolului trecut. Elemente de mitologie greco-romană, tiradele latinești care apar în graiul sfetnicilor mai ales sau în cuvintele ironice ale împăratului nu au nimic de-a face cu variantele populare, dar slujesc scopul urmărit de poetul Coșbuc, dînd totodată o coloratură aparte creației sale" (*op. cit.*, p. 18).

Filosofii și plugarii este inegală ca realizare, cu stîngăcii trădînd începuturile, stîngăcii de care își dădea seama chiar autorul care, după cum am văzut, intenționa să revină asupra ei. Lecția de morală pe care o etalează ***Filosofii și plugarii*** se înscrie într-un crez căruia poetul îi va da expresie și mai tîr-

ziu ; este credința în sănătatea morală, în înțelepciunea naturală a țăranului.

Filosofii și plugarii, publicată în decembrie 1884, a fost scrisă la Năsăud (poetul era elev în clasa a VI-a de liceu), citită, cu titlul *În oala acoperită nime nu știe ce-i pus,* în ședința din 21 mai 1882 a Societății „Virtus Romana Rediviva" și recitită în cadrul adunării generale, festive, a acestei societăți în ziua de 11 iunie 1882 (în programul serbării mai figurau : *Cîntecul gintei latine, Codreanul* de V. Alecsandri, *Pe-al nostru steag e scris unire* ș.a.). (Cf. și A. Fochi, *George Coșbuc și creația populară,* Ed. Minerva, 1971, p. 187—194.)

1. *non datur* (lat.) — nu există.
2. *tandem usque* (lat., după *Quousque tandem...)* — pînă cînd.
3. *Frustra conatur cui Deus non...* (lat.) — în zadar încearcă cel căruia Zeus îi este potrivnic.
4. *Magna petis Phaëton* (lat.) — Ceri mult, Phaëton.
5. *Una salus restat victis* (lat.) — Învinșilor le rămîne o singură șansă de salvare.
6. *Fulmen, tonitra et ventum!* (corect : *ventus,* lat.) — Fulger, tunete și vînt.
7. *Hic crudelis, haec malitia, hoc malumque* (lat.) — Acest (om) crud, această răutate și această pacoste.
8. *piscis in torente* (lat.) — peștele în șuvoi.

p. 20 GHICITURI

Publicate o singură dată în timpul vieții poetului, în *Calendarul pedagogic* pe anul 1885, editat de „Reuniunea Mariana" a învățătorilor din districtul Năsăudului, Gherla, Imprimeria „Aurora" a lui A. Todoran, 1884. Cele două ghicituri sînt : *[Între toți șerpii din lume]* și *[Care rege n-are țară ?].* Pentru a putea fi incluse în calendarul pe anul 1885, poeziile au fost predate mai de vreme, deci au fost scrise în anul 1884.

Între 1894—1896, Coșbuc va publica, în revista *Vatra,* mai multe ghicitori, pe care nu le reținem în ediția de față, fiind exerciții distractive fără pretenții și fără valoare literară.

p. 22 DOUĂ ÎNTREBĂRI

Publicată, pentru prima oară, în *Familia*, Oradea, XXI, nr. 20, 19/31 mai 1885, p. 234, sub semnătura anagramată C. Boşcu.

Poezia a fost inclusă, într-o variantă, în *Muza someşană*, 1882/1883.

Variante:

1 Şi ştiţi ce e *viaţa* (Muza someşană): Şi ştiţi *voi* ce e *moartea* (Familia).

2 Şi *moartea iară* ce-i? (Muza someşană): Şi *viaţa iarăşi* ce-i? (Familia).

3 Ah, *viaţa-i ziua, moartea* (Muza someşană): Ah, *moartea*-i *noaptea, viaţa* (Familia).

4 E *noaptea,* dragii mei (Muza someşană): E *ziua,* dragii mei (Familia).

5 *Şi* ştiţi voi *aşadară* (Muza someşană): Ştiţi *voi,* din *aste două* (Familia).

Nicolae Drăganu a arătat că, în *Două întrebări,* Coşbuc a prelucrat prima strofă din următoarea poezie a lui Heine din ciclul *Die Heimkehr,* secvenţa LXXXVIII:

> Der Tod ist die kühle Nacht
> Das Leben ist der schwühle Tag:
> Es dunkelt schon, mich schläfert,
> Der Tag hat mich müd gemacht.
>
> Über mein Bett erhebt sich ein Baum
> Drin singt die junge Nachtigall;
> Sie singt von lauter Liebe,
> Ich hör es sogar im Traum.

Coşbuc reţine, din poezia lui Heine, doar motivul morţii, din prima strofă, renunţînd la motivul iubirii şi la cîntecul privighetorii din cea de a doua strofă a lui Heine; în ciuda acestei reduceri de motive, poezia lui Coşbuc este doar o modestă prelucrare a textului german. Nicolae Drăganu constată că „E cam acelaşi fel de a lucra pe care l-a urmat poetul şi mai tîrziu, dîndu-ne, deşi cu reminiscenţe străine, totuşi cîteva adevărate măr-

găritare ale literaturii românești." *(George Coșbuc la liceul din Năsăud...*, p. 45—46 ; cf. și Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 215—216.)

p. 23 UNDE ZBOR...

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Familia*, Oradea, XXI, nr. 26, 30 iunie/12 iulie 1885, p. 305, sub semnătura C. Boșcu. Prima versiune a acestei poezioare este cea care se află în revista manuscrisă *Muza someșană*, pe anul 1882/1883, cu deosebiri mai mari de versificare. Nicolae Drăganu publică încă o variantă a acestei poezii, cu cîteva diferențe de text nesemnificative față de cea din *Muza someșană* și de cea din *Familia* (cf. *George Coșbuc la liceul din Năsăud și raporturile lui cu grănicerii*, Bistrița [f.a.], p. 5).

p. 24 BLASTĂM DE MAMĂ

Legendă poporală din jurul Năsăudului

Publicată pentru prima oară în *Tribuna*, Sibiu, II, nr. 170, 27 iulie/8 august 1875, p. 678 ; nr. 171, 28 iulie/9 august, p. 682 ; nr. 172, 30 iulie/11 august, p. 686 ; nr. 173, 31 iulie/12 august, p. 690 ; nr. 174, 1/13 august 1885, p. 694 și nr. 175, 2—14 august, p. 698.

Republicată și în colecția Biblioteca poporală a *Tribunei*, Sibiu, nr. 13, cunoscînd, pînă în anul 1912, unsprezece ediții.

Variante:

În *Tribuna*, subtitlul este mai scurt : *Legendă poporală.*
462 Țărna-n laturi se-*mproșca* (Tribuna) : Țărna-n laturi se-*m-prăștia* (în broșura din colecția *Tribunei).*

În fișele bibliografice la *Tribuna* din Sibiu întocmite de Lucian Blaga (la fondul Institutului de lingvistică și literatură din Cluj-Napoca), aflăm următoarea notă în legătură cu *Blăstăm de mamă:* „O prelucrare liberă a unei balade populare de mare circulație în sud-estul european (motivul Lenore). O încercare de adolescență a lui Coșbuc."

Ca și *Filosofii și plugarii*, poezia *Blăstăm de mamă*, care a cunoscut cea mai largă circulație, are un evident sens moralizator, etic, subliniat puternic în final. Legenda este dezvoltată prea mult, se întinde pe 480 de versuri, diluarea fiind în detrimentul calității. *Blăstăm de mamă* prelucrează un motiv foarte răspîndit în folclorul european, motivul Lenore: călătoria mortului. Motivul fusese prelucrat și de Eminescu în *Strigoii*, publicată în *Convorbiri literare* în decembrie 1876; Coșbuc cunoscuse, de bună seamă, poezia lui Eminescu, fiindcă biblioteca gimnaziului superior românesc din Năsăud avea colecția completă a revistei „Junimii" (colecție distrusă în timpul ultimului război mondial). Coşbuc auzise, fără îndoială, și varianta populară pe care o reținuse din locurile natale. Dovada prezenței acestui motiv în părțile năsăudene o constituie și faptul că un nepot al poetului, Iuliu Bugnariu Sălăuțanu, publică, în 1892, în editura tipografiei Aurora (proprietar A. Todoran) din Gherla o broșură, *Musa someșană. Poezii poporale române din jurul Năsăudului*, partea I (o a II-a parte apare în 1901), poezii între care și o variantă a legendei lui Coșbuc, culeasă din comuna Telciu, unde urmase poetul, o vreme, cursurile școlii primare.

Dar, în afara certelor sugestii autohtone (sînt înregistrate peste 20 de variante populare), Coșbuc a avut un îndemn sigur în *Lenore* a lui Gottfried August Bürger (1747—1794), a cărui operă îi era familiară încă de pe băncile gimnaziului năsăudean; în clasele V-VIII, în cadrul orelor de germană, printre alți autori germani a fost studiat și Bürger. Dealtfel, din opera acestuia, Coșbuc traduce *Femeile din Weinsberg* (publicată în *Tribuna* de la Sibiu, în ianuarie 1892, sub pseudonimul George Vînt de Vară).

Cel dintîi care comentează *Blăstăm de mamă* a lui Coşbuc este G. Bogdan-Duică, în „Revista literară" a *Gazetei Transilvaniei*, nr. 131, 15 iunie 1888, p. 2—3. Duică îi reproșează poetului lipsa de concentrare și de expresivitate caracteristice baladelor nordice, cu care se aseamănă.

Al. Dima, constatînd că „și aceasta e mai mult culeasă din jurul Năsăudului decît făurită de mîna artistului", adăuga scurte observații referitoare la aspectul artistic: „Versuri scurte, cu rime populare slabe, cu stîngăcii care-și au farmecul lor primitiv" *(Cei mai rodnici ani ai vieții lui George Coșbuc. Poetul la Sibiu*, Sibiu, Ed. și tip. „Dacia Traiană", 1938, p. 13).

Nicolae Iorga consideră că această poezie „se salvează prin iutele vers popular" (*Istoria literaturii românești contemporane, I, Crearea formei*, București, Editura „Adevărul", 1934, p. 363).

Adrian Fochi, în cartea despre *G. Coșbuc și creația populară*, urmărește paralel varianta populară culeasă de Iuliu Bugnariu Sălăuțanu, mult mai concisă (186 de versuri față de 480 ale poeziei lui Coșbuc) și aceea coșbuciană. Discursurile și descrierile diluează prea mult firul epic și slăbesc considerabil dinamismul și ritmul pe care-l are *Lenore* a lui Bürger. Dumitru Micu, la rîndul său, sesizează numeroasele stîngăcii, dulcegării și neglijențe stilistice, versuri șchioape și rime sărace (*Studiu introductiv* la Coșbuc, *Versuri*, 1961, Editura pentru literatură, p. XXXV).

Adrian Fochi, după ce vorbește despre versiunile românești, unitare în linii mari, încadrează balada lui Coșbuc în folclorul sud-est european : în Balcani, acest motiv circulă la greci, albanezi, aromâni, bulgari și sîrbo-croați, în creații specifice naționale. La aceste popoare, de notat este faptul că, așa ca și la români, călătorește fratele mort, cîtă vreme, în producțiile pe acest motiv din apusul Europei călătorește logodnicul mort (ca și în *Strigoii* lui Eminescu). Acest motiv cunoaște o largă circulație și în apusul Europei. După modele apusene au scris, alături de Eminescu, poezii prelucrînd acest motiv, și Gheorghe Asachi, și Dimitrie Bolintineanu, și Vasile Alecsandri. Coșbuc se păstrează în strictă respectare a motivului folcloric românesc, fără pretenții deosebite (*op. cit.*, p. 207).

Blăstăm de mamă, raportată mai ales la momentul biografic al creației lui Coșbuc (al doilea titlu cu care colaborează la *Tribuna* lui Slavici) reprezintă un succes și o promisiune.

p. 37 PE PĂMÎNTUL TURCULUI

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, II, nr. 246, 27 octombrie/8 noiembrie 1885, p. 982 ; nr. 247, 29 octombrie/10 noiembrie, p. 986 ; nr. 248, 30 octombrie/11 noiembrie, p. 990 și nr. 249, 31 octombrie/12 noiembrie 1885, p. 994.

Republicată în colecția Biblioteca poporală a *Tribunei*, Sibiu, nr. 17, o a doua ediție apărînd în 1886.

Reprodusă în *Calendarul Minervei*, IX, 1907, p. 191—198.

În *Tribuna*, versul 41 apare înaintea versului 40.

Nicolae Iorga aprecia că „*Pe pămîntul turcului* e o simplă povestire rimată, fără avînt, banală“ (*Istoria literaturii românești contemporane*, I, 1934, p. 362).

Balada lui Coșbuc nu depășește pretențiile unei anecdote hazlii. După mărturisirea făcută de Coșbuc lui G. Bogdan-Duică (vezi amintirile din *Luceafărul*, nr. 5, 1919), fabulația anecdotei a fost reținută de poet din poveștile lui Ion Goriță (ca și *Filosofii și plugarii*); ca și aceasta, *Pe pămîntul turcului* a fost trimisă de la Cluj, în notă avînd indicația : „Cluj, 1885“.

Pe pămîntul turcului este o snoavă populară, cu funcție etică, moralizatoare. Adrian Fochi, după ce amintește de o variantă populară descoperită în Bucovina (pe care o consideră prototip folcloric al poeziei lui Coșbuc), analizînd piesa lui Coșbuc, scrie că în ea „întîlnim două motive poetice frecvente în creația noastră populară : primul este al femeii fugite de la bărbat“ (prezent, tot la Coșbuc, într-o anecdotă deosebit de savuroasă : *Un pipăruș modern. Parodie* — *n.n.*) „al doilea, al zilelor oprite, amîndouă cu dezvoltări ce atestă că poetul a ajuns la un înalt grad de stăpînire a meșteșugului său“ (*G. Coșbuc și creația populară*, p. 194—195). Fochi discută, în același loc, caracterul popular al poeziei lui Coșbuc, inclusiv aspectul lingvistic ardelenesc. Ceea ce am mai reținut din observațiile lui A. Fochi este trimiterea la articolul lui Coșbuc *Un capitol despre lene și superstiție* (publicat în revista *Albina*, nr. 5, 1902, p. 1075—1078), în care poetul combate superstițiile legate de acele „zile oprite“, ce „justifică“ inactivitatea și lenea.

Pe pămîntul turcului a fost primită cu interes de către cititorii *Tribunei*, contribuind și aceasta la crearea unei rapide baze de apreciere a tînărului colaborator al ziarului sibian ; în această vreme, Coșbuc se afla sub imperiul surselor folclorice, pe care, deocamdată, se mulțumește să le prelucreze în versuri, cu modeste contribuții personale.

1. *Sucnă* (magh.) — fustă.

p. 50 ANGELINA

Baladă din Albania

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, II, nr. 281, 10/22 decembrie 1885, p. 1122.

Reprodusă în *Calendarul poporului*, II, 1887, p. 71—74. Datată : „Cluj, octombrie 1885".

Este, așadar, o creație de aceeași vîrstă cu *Pe pămîntul turcului*. *Angelina* ar putea fi trecută în categoria altor balade de inspirație străină : *Teotolinda*, *Legenda trandafirilor*, *Inima mamei* ș.a. Mai constatăm că poetul a publicat, în *Tribuna* (nr. 214, 20 septembrie/2 octombrie 1889) o *Baladă albaneză* (pe care o include în toate edițiile culegerii de *Balade și idile* — cf. ediția noastră, vol. I, p. 19 + 256) ; în această baladă de mică întindere, ca și în *Angelina*, Coșbuc prelucrează o variantă a motivului foarte răspîndit în Europa al soției necredincioase. Adrian Fochi, care a studiat acest motiv la Coșbuc în contextul unor izvoare balcanice (în *Südosteuropeische volkskundliche Motive im Werk des rumänischen Dichters George Coșbuc*, în *Revue des études sud-est européennes*, nr. 6, 1968, p. 602—607 și în *G. Coșbuc și creația populară)*, a reușit să precizeze atît izvoarele general europene, cît și pe cele balcanice, descoperind chiar o versiune italiană a baladei albaneze prelucrate de Coșbuc. Ne aflăm, credem noi, în fața unei prelucrări pe care Coșbuc a făcut-o după vreo versiune citită în vreo revistă italiană sau (probabil) germană. Lucian Blaga afirma că nu se știe dacă balada e traducere sau „o compunere literară după un subiect albanez" (Fișă la *Angelina*, în fișierul documentar al Institutului de lingvistică și literatură din Cluj-Napoca). Fochi presupune că motivul, la origine greco-albanez, s-a pierdut în Albania, fiind cunoscut (în mai multe variante) la coloniștii albanezi din Italia. Motivul este cunoscut și în folclorul românesc, ilustrat în mai mult de zece variante (cf. Al. I. Amzulescu, *Balade populare românești*, București, 1964, vol. I).

Cercetînd, în paralel, izvorul italian cu prelucrarea lui Coșbuc, A. Fochi ajunge la următoarele constatări :

„Ceea ce deosebește prelucrarea lui G. Coșbuc de prototipul lui Camarda (e vorba de Demetrio Camarda, autorul unei colecții în care se află prototipul amintit, *n.n.)* este dimensiunea dublă a versiunii poetului față de prototip. Cum s-a văzut în desfășurarea episoadelor, amplificarea textului nu s-a făcut prin adăugarea unor teme sau motive noi, ci prin lărgirea și aprofundarea celor existente în prototip, dar nu în mod proporțional la tot șirul de episoade. Astfel, episodul întîi, unde se face caracterizarea eroului, nu comportă nici o amplificare ; prelucrarea, ca proces continuu, începe abia de la episodul al

doilea, cînd versiunea lui Coşbuc atinge deja dublul originalului. Poetul s-a simţit dator să clarifice şi să explice întoarcerea pe neaşteptate a eroului acasă. Momentul care cunoaşte însă cea mai mare dezvoltare este cel al episodului şase, în care cele trei versuri ale originalului devin nu mai puţin de 29, înzecindu-se deci, poetul întîrziind, cu o intenţie aproape naturalistă, asupra scenei omorului" (*op. cit.*, p. 208).

p. 54 ATQUE NOS !

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, III, nr. 60, 13/25 martie 1886, p. 237 ; nr. 61, 14/26 martie, p. 241 şi nr. 62, 15/27 martie, p. 245. Datată : „Cluj, februarie 1886".

Atque nos ! ocupă un loc aparte în creaţia folclorică a lui Coşbuc în sensul că poetul nu prelucrează aici vreo piesă populară ; această poezie este o odă admirativă, de un entuziasm tineresc, în care poetul, trecînd în revistă eroii poveştilor populare româneşti, le găseşte înaintaşi în mitologia greco-romană, pentru a ajunge la concluzia originii de la Tibru şi Olimp a eposului nostru folcloric, concluzie care-l umple de mîndrie. *Atque nos !* are menirea unei justificări publice a poetului : de ce scrie poezii de inspiraţie folclorică ; este un fel de profesiune de credinţă.

Atque nos ! nu este o realizare deosebită sub aspectul artistic. Aşa cum afirmase Al. Dima „Versurile sînt prozaice, enumerările abundente dovedesc o bogată cunoaştere a folclorului, cantitatea întunecă însă calitatea, căci afară de mişcarea versurilor, nu ne reţin alte frumuseţi" (*Cei mai rodnici ani...*, p. 14). Dar, dincolo de aspectul formal al poeziei, dincolo de stîngăciile explicabile şi prin anii de ucenicie ai lui Coşbuc, dincolo de unele repetiţii şi de lipsa de conciziune în dezvoltarea materialului, poezia *Atque nos* ridică unele chestiuni de importanţă deosebită pentru cunoaşterea concepţiilor poetului despre folclor, a culturii sale clasice în compartimentul ei mitologic. Vasile Netea scria despre faptul că poezia „aceasta e cea mai întinsă şi mai limpede explicaţie literară a tinereţii lui Coşbuc şi ea ne arată cum universul său poetic era perfect definit încă de la vîrsta de douăzeci de ani" (*George Coşbuc poetul ţărănimii*, în *Vremea*, XIII, nr. 599, 4 mai 1941, p. 10).

Într-un studiu, *„Atque nos!“ sau itinerariul lui Coşbuc în literatura universală* (inclus în volumul *Explorări în istoria literaturii române*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1969, p. 226—244), Al. Duţu realizează o panoramă a contactelor creatoare ale poetului cu literatura universală, mai ales cu cea greco-latină şi cu opera lui Dante. Aşadar, poezia *Atque nos!* se înscrie nu numai într-un crez ci şi într-o năzuinţă care s-a realizat, în bună parte, prin traducerile făcute de Coşbuc din mari poeţi greci şi latini, cu deosebire Homer, Vergiliu şi din italianul Dante.

Scrierea poeziei *Atque nos!* a fost pusă în contextul relaţiilor lui George Coşbuc cu profesorul Grigore Silaşi de la universitatea din Cluj, personalitate de prim rang a intelectualităţii române militante pentru drepturile românilor ardeleni; tocmai datorită acestei lupte neînfricate, profesorul de limbă şi literatură română la universitatea clujeană a fost destituit din învăţămînt. Silaşi, care-şi făcuse studiile la Năsăud (unde s-a retras după demitere şi unde este şi înmormîntat), deşi nu mai funcţiona la catedră în timpul studenţiei lui Coşbuc, a fost în contact cu poetul şi influenţa dascălului a fost demonstrată. (Cf. studiul lui Dumitru Pop, *Grigore Silaşi, folclorist*, în *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai“*, Series Philologia, fasc. 1, 1964, p. 28—55.) Marca concepţiilor lui Grigore Silaşi este evidentă, chiar dacă poetul nu i-a audiat cursurile, dar îi putuse citi studiile, publicate în revista *Transilvania*, în anii 1875 (nr. 3—5), *Însemnătatea literaturii române tradiţionale*, 1876, (nr. 18—23) şi 1877 (nr. 4—18), *Românul în poezia sa poporală. Studiu asupra ramilor poeziei populare române*. Admiraţia pentru basm, declarată de Coşbuc în poezia sa, are o motivaţie etnopsihologică ca la Silaşi: versurile de la început, în care poetul îşi declară plăcerea pentru faptul că poporul se descrie pe sine în poveşti, au un corespondent în ceea ce scrisese profesorul în *Românul în poezia sa poporală*.

Perpessicius constata că *Atque nos!* a fost publicată la zece ani după apariţia, în *Convorbiri literare*, a poemului *Călin (file din poveste)*; este o coincidenţă de date cu certă valoare simbolică; „nu numai că poemul lui Coşbuc reia, pe un plan oarecum comparatist, tema basmului popular, dar şi pentru că amplul alexandrin, folosit de Eminescu, anume imagini şi atmosfera legendară a poemului, arată cît de pătruns era la vîrsta aceea tînărul poet ardelean de vraja poeziilor neferici-

tului său antecesor... Constatarea e cu atît mai prețioasă, cu cît poezia lui George Coșbuc este privită îndeobște, și pe bună dreptate dealtminteri, drept digul care a stăvilit valul lirismului grav, instaurat de Eminescu. Optimismul și luminozitatea poetului ardelean au marcat cu adevărat o nouă eră în poezia noastră." *(Jurnal de lector*, București, Casa școalelor [f.a.], p. 83.)

Prin *Atque nos!*, poezie cu titlu și final latinesc, George Coșbuc dă o primă dovadă despre solidele sale cunoștințe de mitologie greco-romană și de cunoaștere a marilor epopei ale antichității greco-romane (*Odiseea*, din care tradusese un fragment încă la Năsăud, ca elev, și pe care o va relua integral, mai tîrziu); poetul se dovedea un pasionat pentru lecturi credincioase și reluate cu satisfacție din literaturile antichității.

(Cf. și Adrian Fochi, G. *Coșbuc și creația populară*, p. 297—298.)

1. *Atque nos* (lat.) — dar și noi.
2. *Et in Arcadia nos* (lat.) — și noi am fost în Arcadia.

p. 61 FATA CRAIULUI DIN CETINI

Publicată pentru prima oară în *Tribuna*, Sibiu, III, nr. 73, 29 martie/10 aprilie 1886, p. 284; nr. 74, 30 martie/11 aprilie, p. 293—294 și nr. 75, 1/13 aprilie, p. 297. Datată „Cluj, februarie 1886".

Republicată și în colecția Biblioteca poporală a *Tribunei*, Sibiu, nr. 23, 1886.

Fata Craiului din Cetini a reținut atenția unor comentatori de frunte ai scrisului lui Coșbuc. Cel dintîi este G. Bogdan-Duică; acesta, mai întîi în „Revista literară" a *Gazetei Transilvaniei* (la care-și făcea ucenicia de critic literar), nr. 119, 29 mai 1888, scrie următoarele despre povestea lui Coșbuc: poetul „primește de la popor povestea aproape întreagă, nu cearcă să delăture ceva din monotonia ce caracterizează poveștile noastre cu repețirile lor, nici nu implică mai mult în acțiune pe fata ce poartă titlul povestirei: Coșbuc însuși pare că a simțit acest neajuns...

Cred a fi în drept să zic dară că în această povestire Coșbuc a primit cam mult din lipsa de chibzuire cu care poporul își poate povesti creațiile lui."

În anul următor, criticul revine la povestirea lui Coşbuc, în articolul *Laocoon*, publicat în *Tribuna sibiană*, nr. 11, 5/27 ianuarie 1889, pentru a discuta modalităţile poetice de zugrăvire a caracterelor de către Coşbuc.

Nicolae Iorga descoperea, în această poezie a lui Coşbuc, deosebite frumuseţi artistice: „povestea populară e îmbrăcată în versuri cum de la Eminescu nu se mai făcuseră:

Vorbesc stelele noaptea cu florile-n grădină"

(Istoria literaturii româneşti contemporane, I, Bucureşti, 1934, p. 364).

Al. Dima indică „tipul folcloric" al poeziei lui Coşbuc, un tip „destul de răspîndit: răsplătirea prin nuntă a acelui ce săvîrşeşte fapte mari" *(Cei mai rodnici ani...*, p. 15).

Fata Craiului din Cetini urma să facă din proiectata epopee a lui Coşbuc (după cum însuşi poetul mărturiseşte în *Notele* de la sfîrşitul culegerii *Fire de tort* din 1896, p. 167—168, unde, alături de *Ideal, Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger, Fulger, Tulnic şi Lioara* este trecută şi povestea *Craiul din Cetini)*. Subiectul luat „din poveştile poporului" (G. Coşbuc, *op. cit.*, p. 168) este, în realitate, o creaţie originală. Adrian Fochi aduce precizările necesare pentru clarificarea posibilelor izvoare populare ale acestei poezii a lui Coşbuc; folcloristul descoperă faptul că „George Coşbuc nu versifică, de fapt, un basm popular, ci creează un basm propriu, cu ajutorul unor clişee tipice pentru basmul folcloric, pe care le aşază într-o ordine logică, bine motivată, în funcţie de subiectul ce şi l-a ales. Acesta este un fapt vrednic să fie reţinut: nu sîntem, în cazul de faţă, în prezenţa unui basm versificat, ci în prezenţa unei piese originale, reconstituite din elementele tradiţionale, în acelaşi sens în care ar opera şi un povestitor popular." *(G. Coşbuc şi creaţia populară*, p. 99.)

p. 70 ÎNGERUL MORŢII

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Cărţile săteanului român*, Gherla, XI, Cartea IV, 1/13 aprilie 1886, p. 53.

Într-o primă variantă, poezia a avut titlul *Geniul morţii* şi a fost scrisă în anul 1881, pe cînd Coşbuc era elev în clasa

a VI-a a liceului din Năsăud; a fost citită în cadrul Societății „Virtus Romana Rediviva", în ședința din 18 decembrie 1881; manuscrisul integral al acestei variante se păstrează la Arhivele Statului din Năsăud, fondul Secției documentare „George Coșbuc". Deosebirile dintre cele două variante sînt foarte mari.

GENIUL MORȚII

P-al său tron ședea monarhul și-nțeleptul domnitori
Solomon ce n-are-n lume seamăn între muritori.
Cu el sta îngerul morții, un sol sfînt din ceri trimis
Învățîndu-l cu blîndeță în al său sîn ce e scris.

Cînd al morții spirit rece și-a întins aripa sa,
Mai nainte de ce-ar merge și nainte de-a zbura,
Aștepta pe cancelariul ce venea tocmai la tron,
Ca să țină îndesară sfătuiri cu Solomon.

Un surîs mai crunt ca dînsul și-un ochi rece cu fiori
Apăsa el pe bătrînul care sta tremurători;
Murmurînd cu groază sfîntă el cu mîna a făcut
Și rămase sala goală îngerul a dispărut.

O minută trece-n aer, două trec pînă ce cînd
Cancelariul plin le frică a zis liniștea rumpînd:
— „O, putinte rege mare ce ai tronul înălțat
Spune-mi, ah, esplică-mi totul sum deștept sau am visat:
Se-nvoiește-al morții spirit de-al său arc să mă pătrund?...
Oh, că trebe să-i dau urma în locașu-i fără fund!...

Am trăit, puternic rege, lîngă tine am trăit
Și cu buna cuveninţă în tot locul te-am servit
Te-am servit ca pre un tată, te-am servit conștiincios,
Dar acuma n-am putere și nu-ți mai sum de folos!

De voiești cu toate-aceste împărate don să-mi dai
Lasă-mă, ah! a-mi alege cel mai bun din ai tăi cai:
Căci eu știu că-al morții înger după mine va veni
Însă eu nu voi sta față și cu calul voi fugi!"

Cu aceste a lui vorbe el se pleacă rugători
Iar din cap ca semn îi face înțeleptul domnitori :
— „Tot ce ceri plinite-ți fie zbiară groaznicul monarc
Dar să știi că niciodată nu-i scăpa d-al morții arc ! !"

Zice astfel dar bătrînul mult de doruri apăsat
Și-alege-un cal de munte șoim voinic și-nflăcărat ;
Și pe munți, pe văi, pe dealuri, pe coline și zăvoi
Zbor ca vîntul, zbor ca gîndul, zbor voinicii amîndoi,
Fuge-n spume ca și vîntul, fulgera turbatul cal
Pîn' se frînse d-oboseală și bătrîn și animal !

Sub o stîncă mucezită ce salută fruntea-n nori
El stătu să odihnească un moment recreatori,
Împrejur fugeau pustie ca și lîngedul mormînt
P-unde nu-mblase vrodată vietate pe pămînt.

El discalică dodată și privește împrejur
Căci aude ca prin taină șoapte line și murmur.
Dar contat pe siguranța că-aci moartea n-o să-l știe
Sus pe peatra seculară el privește-n bucurie.

Dar atunci... dodat simțește un fior prin trup trecînd
Cînd văzu pe stînca naltă neclintit îngerul stînd.
El stătea măreț și cumva însă-așteptători
Și tună cu-o sfîntă voce și cu glas omorîtori :

— „Minunat e-n astă lume, Doamne ! Doamne ! al tău drum !!..
Tu mi-ai zis că p-astă stîncă să-l aștept pe el acum !
În acest deșert departe unde n-a-umblat muritori
În pustia asta mare, ca întîiul călători.

Murmurînd închis-am ochii căci eu necicînd am crezut
Un bătrîn ca tine-atîta cale lungă-a fi făcut,
Dar eu văd acuma bine că tu, Doamne, cine ești
Și că-a tale-odată vorbe orișicînd le împlinești !"

Astfel zise-îngerul morții și un semn lînged zboară-n vînt
Și căzu murind bătrînul ca un fulger la pămînt,
El, bătrînul care-atîte miluri lungi a parcurat
Ca d-al morții arc să scape, însă totuși n-a scăpat ! !

(Traduceri)

Cea de a doua variantă și cea definitivă, *Îngerul morții*, a fost scrisă la Cluj, în luna februarie 1886 (în aceeași vreme cu *Lupii țiganului*). În această poezie, Coșbuc utilizează o altă metrică decît cea obișnuită începuturilor sale; întîlnim aici, „Versuri lungi, alcătuite din trohei, care îi dau... un aer de solemnitate" (Nicolae Drăganu, *Din cele dintîi încercări poetice ale lui G. Coșbuc*, în *Arhiva someșană*, nr. 5, 1926, Năsăud p. 15).

p. 73 DRAGA MAMEI

Baladă

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, III, nr. 119, 25 mai/6 iunie 1886, p. 473—474; nr. 120, 27 mai/8 iunie, p. 477—478; nr. 121, 28 mai/9 iunie, p. 481—482 și nr. 122, 29 mai/10 iunie, p. 485—487.

Reprodusă: în colecția Biblioteca poporală a *Tribunei*, nr. 25, în același an (reeditată, ulterior, în mai multe ediții); în *Foaia interesantă*, București, I, nr. 27—29, 13 iulie — 23 iulie 1893. Datată: „Năsăud, 1883".

Este vorba de o creație a elevului Coșbuc, pe care, se vede, n-a avut curajul s-o încredințeze, mai devreme, tiparului. Această baladă s-a bucurat de o foarte mare circulație, poate mai mare decît oricare din creațiile folclorice ale lui Coșbuc (exceptînd *Blăstăm de mamă*). Dealtfel, *Tribuna* începuse să publice *Draga mamei* într-un număr de duminică, așa cum ceruse Ion Bechnitz atunci cînd Ioan Slavici dăduse tiparului *Filosofii și plugarii*. De data aceasta, Coșbuc n-a creat o baladă, ci a prelucrat, fără îndoială, un prototip folcloric, lăsîndu-și, însă, multă libertate față de izvorul popular. *Draga mamei* este una din cele mai realizate, sub aspectul formei, din familia baladelor tribuniste.

Al. Dima, după ce vorbește despre latura tragică a acestei balade, adaugă: „Rime tipic populare, ușoare, cu imperfectul repetat, o acțiune naivă, dar sincer cutremurătoare, reflectă aceeași mentalitate populară, în care cultura poetului nu intervenea în nici un fel. S-ar spune o baladă populară al cărui cîntăreț a fost din întîmplare identificat. Pe deasupra baladei plutește însă zvonul surd al acestui implacabil destin pe care

voința omenească nu-l poate frînge în nici un chip, răsunetul acestei soarte care se va rosti de atîtea ori ca un leit-motiv în opera de mai tîrziu a poetului" (*Cei mai rodnici ani...*" p. 7).

A. Fochi afirmă că „Amplul poem al lui Coșbuc are la bază — ca o sugestie destul de îndepărtată — o baladă populară maramureșană din cele mai rare". (*G. Coșbuc și creația populară*, p. 211.)

Draga mamei ne oferă un excelent caz de contaminare a mai multor motive populare: motivul iubirii dintre doi tineri aparținînd unor categorii sociale diferite (cu opoziția bogat-sărac, pe care ne-o ilustrează și alte poezii ale lui Coșbuc); acest motiv s-ar putea înscrie în altul mai larg răspîndit în literatura europeană: acela al *logodnicilor nefericiți*, pe care-l găsim în atîtea balade populare europene, chiar est-europene, precum și, în parte, în *Romeo și Julieta* a lui Shakespeare; motivul își asociază (nu numai în balada lui Coșbuc) un altul: amestecul părinților în dragostea copiilor, aici determinată de opoziția materială și socială a îndrăgostiților; în fine un al treilea motiv este acela al probei iubirii (motiv întîlnit în multe producții populare europene), precum și motivul blestemului.

1. *Rugă* — trandafir sălbatic, măceș.
2. *Cărunjea* — garoafă.

p. 93 „AMIN" STRIGĂ STÎNCILE

Publicată, pentru prima oară, cu titlul *„Amin" strigă stîncile*, în *Cărțile săteanului român*, Gherla, XI, cartea VI, 1/13 iunie 1886, p. 85 (fără indicația „După Kosegarten").

Este cuprinsă și în ***Muza someșană***, volumul pe 1882/1883, sub titlul *Stîncile strig' amin (După Kosegarten)*.

Reprodusă în *Calendarul Unirii*, Blaj, 1898, cu titlul *Beda*.

V a r i a n t e :

Întrucît publicăm, în ediția de față, varianta din *Cărțile săteanului român*, care este mai prelucrată de către Coșbuc reproducem mai jos, varianta din ***Muza someșană*** (o urmărire, vers de vers, a deosebirilor ni se pare neconcludentă):

STÎNCILE STRIG' „AMIN"

(După Kosegarten)

Bătrîn de vîrstă, gîrbov și slab d-un negru chin
Prin țară îmblă Beda ca vecinic peregrin.
Din sate-n sate trece, prin țări călătorește
Și dreapta religiune prin vorbe o lățește.
Dar fiindcă el, sărmanul, orbit de ani era
Un prunc, ca drept tovarăș, de mînă îl purta.
Odată prin o vale copilul l-a purtat,
Un loc cu stînci mărețe și multe sămănat.
Aici stînd bătrînul puțin se odihnește,
Copilul însă-n glumă se-ntoarce și-i vorbește :
— „Cinstitule părinte, nu-i bine a sta-n drum :
Mulțimea te așteaptă, deci scoală-te acum
Și predica o ține." Bătrînul se ridică,
Cătîndu-și textu-ndată-l cetește și explică,
Așa de blînd și dulce, cît lacrime de drag
Brăzdau zbîrcita față a tristului moșneag.
Copilul nebunatec rîdea cu hohot mare
Văzînd cum ține sfîntul la pietri cuvîntare,
Cum glasul lui răsună și flutură în vînt ;
Dar iată, cînd bătrînul încheie-al său cuvînt,
Cînd face semnul crucii, atuncea deodată
Din crînguri se înalță o șoaptă fermecată
Și mii de mii de glasuri din vale repet lin :
— „P-a veacurilor-veacuri amin, părinte,-amin !"
Se sparie copilul ; pe loc îngenunchează,
Și sfîntului părinte păcatul și-l trădează,
Cu lacrimi de căință, de jale prigonit.
Și Beda stă și-ascultă și zice umilit :
— „Tu n-ai cetit, copile, scriptura ce vorbește,
Cînd tace omenirea, chiar stînca glăsuiește.
Însemnă-ți asta bine și nu o mai uita :
Că tot așa se poate o piatră a schimba
În inima umană, precum inima încă
Adeseori se schimbă în piatră și în stîncă."

Mai 1882

Poezia a fost citită de Coșbuc în ședința din 15 octombrie 1882 a Societății „Virtus Romana Rediviva".

Ludwig Theobul Kosegarten (1785—1818) — modest poet german.

p. 95 DRAGOSTEA PĂCURĂREASCĂ

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, III, nr. 178, 3/15 august 1886, p. 709—710.

În „Revista literară" a *Gazetei Transilvaniei*, nr. 113, 21 mai 1888, G. Bogdan-Duică scrie următoarele despre această poezie a lui Coșbuc :

„Și trecînd pe lîngă plugar, după ce i-a mai ascultat și descîntecile, ce le folosește în *Draga mamei*, poetul se oprește la strungă, la păcurar, îl urmărește pas cu pas, îi pătrunde în gînd și-n inimă și-apoi îl cîntă în *Dragostea păcurărească*, după ce «l-au răspuns» nemții cătană. Și-n jalea păcurarului vezi jalea înțeleasă și adîncă a fiecărui fecior ardelean dus în țară streină. Acolo n-are tată, n-are frați, n-are oi și fluier, n-are nici sărbători."

Poezia *În spital* evocă tot un asemenea moment din viața grănicerilor năsăudeni dintre 1762—1851 ; primul război mondial, cînd românii din Transilvania au fost trimiși să lupte pentru interese străine, jertfindu-se zadarnic, este consemnat, cu amărăciune și revoltă, în poezia *Morți, — pentru cine ?*, publicată în toamna anului 1914.

Adrian Fochi încadrează *Dragostea păcurărească* în categoria celora în care Coșbuc reține foarte puțin de la folclor, sugestii sau motive pe care le tratează într-o manieră cu totul originală ; Fochi îi rezervă un spațiu apreciabil, în capitolul *Motive de cîntec popular* din lucrarea sa *George Coșbuc și creația populară* (p. 246—251). Considerațiile lui Fochi sînt interesante și aprecierea valorică a poeziei justă. Noi n-am încadra, totuși, *Dragoste păcurărească* între creațiile de inspirație populară, pentru motivul că, în ciuda reținerii unor motive populare legate de cătănie și, implicit, de înstrăinare, în ciuda realizării unei atmosfere rustice, poezia este rezultatul nu numai al cunoașterii dramei țăranilor români din fostul imperiu habsburgic în condițiile vieții militare îndelungate, ci și al observării atente a modului de trai, de existență a acestora în ac-

tivitățile lor civile. Coșbuc a cunoscut, încă din copilărie, viața ciobanilor din ținutul Năsăudului, despre care vorbește în povestirea sa *Pe culmea muntelui.* Conflictul care alimentează poezia va fi reluat de Liviu Rebreanu în cîteva din nuvelele sale, dar, cu deosebire, în *Pădurea spînzuraților.*

1. *Nedeie* — loc plan pe vîrful unui munte.

p. 102 FULGER

Poveste în versuri

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna,* Sibiu, IV, nr. 5, 9/21 ianuarie 1887, p. 17 și nr. 6, 10/22 ianuarie 1887, p. 21.

Republicată în colecția Biblioteca poporală a *Tribunei,* Sibiu, 1887, nr. 33. Datată : „23 septembrie 1886".

Această poezie este una din piesele visatei epopei coșbuciene (cf. *Note* la *Fire de tort,* 1896, p. 168). Primele comentarii despre *Fulger* le semnează G. Bogdan-Duică, în „Revista literară" a *Gazetei Transilvaniei,* nr. 131, 15 iunie 1888. Printre altele, citim :

„Dacă sfîrșitul *Blăstămului de mamă* sufere prin inconsecvența arătată, în *Fulger* este sfîrșitul care-ți încleștă și închipuirea și sentimentul și te surprinde totdeodată pentru că nu-l aștepți să fie așa și pentru că-i și corect și este cu măestrie adus".

Revenind într-un alt articol, *Laocoon,* publicat în *Tribuna* sibiană, nr. 11, 15/27 ianuarie 1889, vorbind despre măestria artistică a lui Coșbuc, subliniază o anumită grație a versurilor din *Fulger.*

Nicolae Iorga vorbea despre faptul că „puterea epică apare acum în *Fulger,* netăgăduită, impresionantă..." *(Istoria literaturii românești contemporane,* I, 1934, p. 363) ; și tot Nicolae Iorga menționa și crearea, de către Coșbuc, „de nume pentru epopeea populară, ca «Țara lui Amurg», «Cetină-mpărat», apariția cutărui «Cal Galben Fără Splină din țărmurile mării»" *(Ibidem).*

În *Cei mai rodnici ani...,* Al. Dima acorda o atenție deosebită acestei povești în versuri a lui Coșbuc, făcînd cîteva observații prețioase :

„*Fulger* desfășura de asemeni motivul folcloric pe care l-am mai întîlnit în *Fata Craiului din Cetini*: răsplătirea cu nuntă în urma săvîrșirii unor fapte mari. Față de tipul folcloric pe care pînă acum Coșbuc îl respectase, apăreau însă însemnate devieri ce dovedeau părăsirea în parte a mentalității populare... Prin tristul sfîrșit, pe care apoi *Moartea lui Fulger* îl va desăvîrși, se lua basmului mulțumirea sufletească dorită de obicei de artiștii populari. O melancolie și un regret cu ecouri prelungi dădeau sfîrșitului de basm o rezonanță de o mai artistică aureolă. O versificație mai sigură, mai cursivă, dezvăluia un studiu al măestriei poetice" (*op. cit.*, p. 20).

O atenție sporită acordă acestei povești în versuri a lui Coșbuc Adrian Fochi, în lucrarea sa *G. Coșbuc și creația populară*: „Poemul este, de fapt, un basm frustrat. Subiectul său e «pețirea eroinei» și, după modelul corespunzător, ar trebui să se termine cu nunta eroului. Coșbuc însă intervine în desfășurarea narațiunii, întrerupînd cariera eroului, chiar la primii pași ai acestuia." (*Op. cit.*, p. 102.)

În ciuda neajunsurilor și a faptului că finalul nu ne satisface mai ales prin nebulozitatea lui, *Fulger*, marchează, după opinia noastră, o evoluție evidentă în lumea de prelucrări folclorice cu care, deocamdată, Coșbuc colaborează la *Tribuna*. Aceste prelucrări se înșiră între anii 1883 (data scrierii baladei *Draga mamei*) și 1886 (data cînd este scrisă *Fulger*).

p. 108 DEDEȘUPT ȘI DEASUPRA
(după Langbein)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 19, 25 ianuarie/6 februarie 1887, p. 73.

La sfîrșitul poeziei, în paranteză, e trecută indicația „Langbein"; deși am parcurs de mai multe ori opera poetică în versuri a germanului, n-am reușit să dăm de textul de la care a plecat Coșbuc. Poetul a reținut miezul anecdotei, i-a plăcut și l-a versificat, cum îi era obiceiul; asemenea prelucrări, adaptări sau traduceri sînt frecvente la Coșbuc în perioada uceniciei de la ziarul *Tribuna* din Sibiu, sursa lor fiind, de cele mai multe ori, germană.

1 *Goddam!* (engl.) — pe dracu!

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 145, 28 iunie/10 iulie 1887, p. 577—578; nr. 146, 1/13 iulie 1887, p. 581—582. Datată: „Aprilie 1886".

Prin conținutul și sensurile ei, poezia ar fi trebuit să facă parte din gîndita epopee a lui Coșbuc, deși poetul n-o înșiră între celelalte, din aceeași familie, în lista de la *Notele* plasate la sfîrșitul culegerii *Fire de tort*, din 1896.

Cel dintîi care acordă atenție acestei poezii este G. Bogdan-Duică, în „Revista literară" din *Gazeta Transilvaniei*, nr. 119, 29 mai 1888; Duică o pune „în comparație cu *Grui-Sînger* a lui Alecsandri, cu care se aseamănă".

Al. Dima, vorbind despre acest „lung și dureros basm", preciza că este vorba despre „una din acele legende etiologice atît de iubite de popor. Tema o constituia încercarea de a explica pe căile ocolite ale fantaziei populare existența renumitului «izvor de apă-vie»." (*Cei mai rodnici ani...*, p. 21.)

Izvor de apă-vie, în care se amestecă numeroase elemente proprii basmului, este o legendă asemănătoare cu *Brîul Cosînzenii* (publicată tot în anul 1887 în *Tribuna*, dar inclusă și în culegerea de *Balade și idile* din 1893).

O analiză cuprinzătoare a poeziei *Izvor de apă-vie*, a lui Coșbuc o găsim în cartea lui Adrian Fochi, *G. Coșbuc și creația populară*, p. 107—112. Folcloristul, care s-a apropiat „de text fără idei preconcepute", constată că „Sîntem, de fapt, în prezența unei compuneri complexe, care utilizează elemente de basm, fără a fi, în realitate, basm. Însăși structura piesei mărturisește acest lucru."

Motivele din *Izvor de apă-vie* se găsesc în folclorul românesc și, unele, și în al altor popoare: primul motiv, acela al plecării feciorului în căutarea iubitei dispărute este foarte răspîndit; al doilea motiv al năfrămii prevestitoare (în diferite alte variante cum ar fi: „apa care se tulbură, laptele care se preschimbă în sînge, sabia care ruginește, cana de bere care fierbe, florile care se vestejesc, inelul care se rupe, copacul care se usucă, cuțitul care se pătează cu sînge, mătăniile care refuză să mai lunece pe sfoara lor") cunoaște, de asemenea, o foarte largă răspîndire în folclorul românesc; la fel de răspîndit este și cel de al treilea motiv al primei părți: schimbarea eroului în stană de piatră. Cel de al patrulea motiv al primei părți,

care este explicat în partea a doua, dînd chiar titlu poeziei, este acela al apei vii ; este, spune A. Fochi, „un *topos* universal" ; dealtfel, toate patru motivele amintite țin și de literatura universală, nu numai de cea autohtonă. Motivul din cea de a doua parte „sechestrarea fetei în turn, spre a o feri de lume (de fapt atît de pețitori, cît și de răpitori ; uneori din cauza dorințelor incestuoase ale tatălui), este răspîndit în toată lumea".

Izvor de apă-vie reprezintă mai mult decît un exercițiu în cadrul poeziei lui Coșbuc de pînă la data de aprilie 1886, cînd a fost compusă ; legenda, cu toate inegalitățile de realizare artistică, marchează o evidentă evoluție a darurilor poetice ale lui George Coșbuc.

Izvor de apă-vie are, după cum s-a remarcat, și o menire etică. Al. Dima descoperise valoarea simbolică de generalizare a acestei poezii, faptul că „poetul mergea și mai departe socotind că fiecare din noi poartă în pieptul lui un astfel de «izvor de apă vie»" *(op. cit.*, p. 2).

1. *În preabătul* — în preajma.

p. 120 PAUL DE NOLA

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 153, 9/21 iulie 1887, p. 609—610.

Reprodusă în : *Epoca literară*, București, I, nr. 10, 17 iunie 1896 ; în *Semănătorul*, București, I, vol. II, nr. 27, 29 septembrie 1902, p. 1—3 ; în *Tribuna poporului*, Arad, VI, nr. 190, 13/26 octombrie 1902.

Variante:

16 Cu *sutele*-n robie (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : Cu *miile*-n robie (Epoca literară).

69 Prelatul *Nolei blînd cuvîntă* (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : Prelatul o *binecuvîntă* (Epoca literară).

72 *Și*-ncredere străluce (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : *Cu*-ncredere străluce (Epoca literară).

108 *Suspine se văzură* (Tribuna, Semănătorul) : *Regrete se văzură* (Epoca literară) : *Suspine s-auziră* (Tribuna poporului).
124 *La* chinuri şi robie (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : *Ori* chinuri şi robie (Epoca literară).
158 *Toţi robii văd* căminuri (Tribuna, Epoca literară) : *Văd robii-a lor* căminuri (Semănătorul, Tribuna poporului).
174 Şoptind cu *stînse graiuri* (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : Şoptind cu *stinsu-i grai* (Epoca literară).
176 Şi pune-l, Doamne,-n *raiuri* (Tribuna, Semănătorul, Tribuna poporului) : Şi pune-l, Doamne,-n *rai !* (Epoca literară).

Textul a fost reprodus după varianta publicată în *Tribuna poporului*.

Balada *Paul de Nola* evocă un moment din mişcarea popoarelor migratoare prin peninsula italică. Sursa probabilă este germană, sau este de influenţă germană. Un prim comentar al acestei poezii aparţine lui G. Bogdan-Duică, în „Revista literară" a *Tribunei* sibiene, nr. 149, 3/15 aprilie 1888, p. 593 ; criticul îi impută lui Coşbuc faptul că nu l-a urmat pe Schiller în construcţia epică.

Paul de Nola, prin evocarea unor momente ale istoriei Italiei, se alătură, tematic, poeziilor *Roca di Manerba* şi *Regina ostrogoţilor*. Un comentariu substanţial, cu unele precizări istorice, la poezia *Paul de Nola* este semnat de profesorul Mario Ruffini din Torino (Italia). În studiul *Coşbuc e l'Italia*, publicat în revista *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai"*, Series Philologia, fasc. 2, 1966, Cluj ; profesorul italian, după ce rezumă poezia lui Coşbuc, precizează :

„La poesie risponde a verità storica, con la sola riserva che l'episodio non si riferisce a schiere gotiche, ma ad una delle tante incursioni dei Vandali in Italia, e pertanto non ad Alarico e neppure al famoso vescovo Paolino da Nola, l'inventore delle campane nel servizio liturgico, l'amico di Niceta di Remasiana, e che fu il primo vescovo con tal nome della città campana, in cui mori nel 431 e.n., si tratta invece delle schiere di Trasamondo, nipote di Genserico, che invasero la Campania nel 507—508, e del vescovo di Nola Paolino III°, morto nel 535 e che effettivamente fu schiavo nei possedimenti vandalici dell'Africa.

La fonte dell' episodio, certamente di seconda mano per Coşbuc, si trova nel terzo libro, primo capitolo dei famosi *Dia-*

logi di S. Gregorio Magno, al quale risalgono gli errori di persona e di data, non imputabili, quindi, al poeta."

Aşadar, *Dialogurile* lui Grigore cel Mare sînt indicate, de către Ruffini, drept izvor informativ al poeziei ***Paul de Nola***, ceea ce presupune cunoaşterea de către Coşbuc a acestei scrieri. (Cf. pentru *Paul de Nola* şi Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coşbuc*, Bucureşti, 1969, p. 187—188.)

p. 126 NON OMNIS MORIAR

La mormîntul lui Timotei Cipariu

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 191, 25 august/6 septembrie 1887, p. 761.

Reprodusă în : *Şcoala şi familia*, Braşov, II, nr. 11, 1/13 septembrie 1887, p. 255—256 ; în *Foaie bisericească şi şcolastică*, Blaj, I, nr. 2, 15 octombrie 1887, p. 25 ; în *Revista ilustrată*, Reteag, I, nr. 5 şi 6, mai şi iunie 1898, p. 92 ; în *Semănătorul*, IV, nr. 25, 19 iunie 1905, p. 425—426 ; în *Unirea*, Blaj, XV, nr. 25, 24 iunie 1905, p. 212.

Această odă funebră a fost scrisă cu prilejul morţii lui Timotei Cipariu (1805—1887). Titlul este împrumutat din Horaţiu *(Ode*, III). Pentru Coşbuc, Timotei Cipariu este un Prometeu român, dintre acei „bărbaţi superbi" care „fură foc din cer".

Reproducerea acestei poezii de patru ori în timpul vieţii lui Coşbuc este o dovadă a preţuirii, cu deosebire de către ardeleni, a memoriei lui Timotei Cipariu.

p. 128 TULNIC ŞI LIOARA

Publicată o singură dată în timpul vieţii lui Coşbuc în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 240, 23 octombrie/4 noiembrie 1887, p. 956—958 ; nr. 241, 24 octombrie/5 noiembrie, p. 961—962 ; nr. 242, 25 octombrie/6 noiembrie, p. 965 şi nr. 252, 6/18 noiembrie, p. 1005—1006.

Este unul din cele mai ample basme în versuri ale lui Coşbuc : 659 de versuri lungi. ***Tulnic şi Lioara*** ar fi făcut parte

din acea epopee pe care o gîndise poetul în tinerețe, după cum aflăm din *Notele* culegerii *Fire de tort*, din 1896.

Primul comentator, G. Bogdan-Duică, în „Revista literară" din *Tribuna* de la Sibiu, nr. 149, 3/15 iulie 1888, stabilea relații cu *Arghir și Elena*, în conținut, și cu Schiller, în construcția baladei (se dă exemplu balada *Graf von Habsburg*). Al. Dima, în *Cei mai rodnici ani...*, o apropia de *Fulger*, prin final, și descoperea că „Eroismul extraordinar al basmelor dinainte se va umaniza deci încă o dată prin înregistrarea unei înfrîngeri". Același istoric literar consideră că *Tulnic și Lioara* se distinge „mai ales printr-o sclipitoare portretizare a eroilor. Aur astral și marmoră de zei vor închega chipul Lioarei:

> Avea doi ochi albaștri, ca ceriul, și avea
> Obraz rotund și rumen, și plete-avea bălaie —
> Pe umeri doi luceferi de-o nobilă văpaie
> Păreau că-i joacă tainic și-n jocul lor domol
> Aruncă văl de aur pe-al umerilor gol,
> Și sînul ei, ca marmor cioplit de zei, pe care
> Zări sfinte se răsfață din luna ce răsare.

Va fi unul din primele portrete neuitate pe care apoi Coșbuc le va relua deseori în opera sa." (*Op. cit.*, p. 20—21.)

S-a precizat că nici în acest caz Coșbuc nu prelucrează un anumit izvor folcloric, că nu respectă structurile și mecanismele interne ale basmului popular. A. Fochi susține că poetul a folosit materialul folcloric numai ca „un pretext literar, un fel de prag, de pe care fantezia și imaginația lui și-au luat liber zborul, oferindu-ne și poezie adevărată" (G. *Coșbuc și creația populară*, p. 114).

În *Tulnic și Lioara*, Coșbuc a modificat cu bună știință, dezvoltarea tradițională a basmului, prin nerespectarea, de către eroul principal a anumitor formule care ar fi dus la o rezolvare fericită a acțiunii. Motivele folclorice fundamentale ale acestei poezii sînt: răpirea fetei de către un zmeu, un motiv foarte răspîndit la mai multe popoare; A. Fochi, pe baza lucrării lui Stith Thompson, *Motiv-Index of Folk Literature* arată că acest motiv „după ce trece peste toată Europa, ajunge pînă în Japonia și la eschimoși" (*op. cit.*, p. 114). Cel de al doilea

motiv legat de primul, este acela al iubitului care pleacă să-și salveze iubita din puterea celui care a răpit-o; și acest motiv este cunoscut și mult răspîndit. Pentru unele aspecte ale acestui poem am putea să stabilim relații și cu *Călin* al lui Eminescu și cu forma prelucrată a basmului *Fata-n grădina de aur;* ar fi vorba nu numai de apropieri de motive, cît, mai ales, de aspectul artistic al poemelor. *Tulnic și Lioara* marchează, fără îndoială, un pas categoric al lui Coșbuc spre marea artă. Sîntem la sfîrșitul anului 1887, Coșbuc publicase numai în *Tribuna* 15 poezii (la care se adaugă colaborările la *Familia* și *Cărțile săteanului român);* perioada de ucenicie începe să se încheie. În *Tulnic și Lioara* „e vorba de o artă savantă și plină de rafinament, care îmbină, în mod fericit, sugestii venite din lumea clasică și din lumea folclorului, ceea ce conferă creației sale acel ton caracteristic, acea savoare tulburătoare și vraja sa inegalabilă" (A. Fochi, *op. cit.*, p. 118).

Ar mai fi de spus cîteva cuvinte despre modul cum Coșbuc utilizează expresia populară, uneori locală, în combinație cu neologismele; poetul, în realizarea atmosferei folclorice necesare, folosește o mare bogăție de expresii populare și regionale, într-un acord perfect cu momentele speciale ale acestui poem. Printre altele, Fochi notează și „cazul unui *adynaton* clasic, fenomen rar în poezia românească *(rîurile au curs de la vărsare spre izvor)*, ce poate proveni atît din literatura antichității, cît și din literatura noastră folclorică, la care Coșbuc a fost atent". (*Op. cit.*, p. 117.) Pentru literatura română, credem că G. Coșbuc a cunoscut poezia *Moldova la anul 1821*, a poetului năsăudean Vasile Bob Fabian (născut în Rusu-Bîrgăului), poezie publicată în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* și inclusă în *Lepturariul* lui Aron Pumnul (atît *Foaia* cît și *Lepturariul* puteau fi consultate de Coșbuc la biblioteca gimnaziului superior românesc din Năsăud). Cităm din poezia lui Bob:

> S-au întors mașina lumei, s-au întors cu capu-n gios,
> Și merg toate dimpotrivă, anapoda și pe dos:
> Soarele de-acum răsare dimineața la apus
> Și apune despre sară către răsărit în sus.
> Apele schimbîndu-și cursul dau să-ntoarcă înapoi,
> Ca să bată fără milă cu izvoarele război.

p. 146 STRĂJERUL

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, IV, nr. 293, 25 decembrie 1887/6 ianuarie 1888, p. 1169—1170.

Este cea dintîi poezie publicată în *Tribuna* în care Coșbuc atacă frontal aspecte sociale, evidențiind laturi dureroase ale unei lumi nedrepte. Poemul are puternice note realiste; sînt, însă, suficiente imperfecțiuni, multe regionalisme, versul nu curge totdeauna natural — poate tocmai de aceea poetul n-a inclus *Străjerul* în nici una din culegerile sale de poezii. Din perioada *Tribunei*, o poezie de o tonalitate asemănătoare cu puternice accente de revoltă socială ca *Străjerul* este și *Nebuna*, despre care va fi vorba ceva mai tîrziu. Aceste două poezii au fost menționate și de Dumitru Micu în *Studiu introductiv* la ediția Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. XXXVIII—XXXIX — criticul subliniind sentimentul de răzvrătire și revoltă care le alimentează.

p. 152 ANACREONTICA

În volumul I al prezentei ediții, sînt incluse 45 de *Cîntece*, grupate sub acest titlu comun chiar de George Coșbuc; respectînd grupajul poetului din prima ediție de *Balade și idile* din 1893, am arătat, în capitolul de *Note și variante*, că unele „cîntece" au fost publicate, pentru prima oară, în *Tribuna* de la Sibiu, sub titlul comun de *Anacreontica*; din cele 16 *anacreontice*, publicate în ziarul sibian în anul 1888, opt au fost incluse în ciclul de *cîntece*, restul de opt rămînînd mai departe în paginile periodicului sibian. Acestea sînt, în ordinea publicării în *Tribuna*, anacreonticele I, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 16.

După cum s-a comentat, în volumul I al ediției de față, la capitolul *Note și variante*, p. 207 și următoarele, unele cîntece incluse în ediția princeps a *Baladelor și idilelor* au fost puse sub semnul plagiatului și au constituit dovezi în așa-zisul „proces-literar" Coșbuc. Cele opt *anacreontice* „părăsite" de Coșbuc în *Tribuna*, nefiind cunoscute, n-au intrat între piesele incriminatorii. Apărîndu-se, printre alte argumente, Coșbuc face trimitere, în cunoscutele *Note* care încheie ediția din 1896 a culegerii *Fire de tort* și la *Tribuna*, unde a publicat anacreontice și a indicat „negru pe alb" că e vorba de traducere (*op. cit.*, p. 172).

Deàltfel, după cum știm din corespondența cu Slavici, Coșbuc mărturisea faptul că „toată ocupațiunea-n anul trecut și anul acesta jumătate mi-a fost compunerea unei antologii grecești: vro 480 de poezii de toată mîna, din 92 de autori, traduse și în hexametri și în versuri moderne" (I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, p. 216). Anii la care se referă Coșbuc sînt: 1886 și 1887. Printre poeziile amintite se aliniază și anacreonticele. Nu e mai puțin adevărat însă că sugestii anacreontice sînt detectabile și în alte poezii ale lui Coșbuc din perioada *Tribunei* și de mai tîrziu (cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, cap. *„Procesul literar" Coșbuc* și paginile 108—120).

Se cer unele precizări în legătură cu titlul grupajului de poezii publicate de Coșbuc în *Tribuna; anacreontica* trimite la numele unei culegeri de poezii de dragoste, atribuite multă vreme lui Anacreon, dar scrise de poeți păgîni mai modești la începutul creștinismului. Aceste poezii, concepute în maniera lui Anacreon, nu-i aparțin lui, deosebindu-se substanțial de opera sa; imitațiile acestea tîrzii sînt lipsite de „cele mai multe din însușirile cari caracterizau poezia bardului din Teos" (Șt. Bezdechi, *Antologia liricilor greci*, Cluj, 1927, p. 71).

Din păcate, din creația originală a lui Anacreon nu s-a păstrat decît o parte; Anacreon, a trăit cu aproximativ 500 de ani înaintea erei noastre, pe timpul lui Cyrus; se trăgea dintr-o familie bogată; și-a petrecut cea mai bună parte a vieții lui la curtea tiranului Policrate în insula Samos, unde s-a bucurat de o prețuire deosebită. A compus cîntece bachice, eroice, imnuri, elegii, epigrame și ode; se păstrează doar odele și o parte din epigrame. Spre deosebire de predecesorii săi, poetele din Lesbos de la școala lui Sapho, Anacreon nu cîntă atît pasiunea erotică, cît mai ales jocurile iubirii, plăcerile și capriciile trecătoare, bucuriile clipei ce zboară. Poeziile sale se disting prin simplitate și prin grație. Poezia lui Anacreon a influențat foarte mult nu numai poezia greacă din urma sa, ci și poezia latină (un Horațiu, un Catul, de pildă) precum și, în epoci mai tîrzii, lirica europeană.

Lui Coșbuc, poezia lui Anacreon precum și anacreonticele i-au fost familiare mai ales în timpul studenției de la Cluj; în biblioteca universității clujene se găseau, la acea dată, mai multe ediții excelente din opera lui Anacreon, unele cu adnotări și explicații de mare rigoare.

Credem că interesul pentru Anacreon i-a fost stîrnit lui Coşbuc şi de contactul cu opera poetului Martin Opitz (1597—1639), din care traduce *Zlatna*. Opitz a tradus din poeţi latini, greci şi italieni, printre aceştia fiind prezent şi Anacreon. Opitz a tradus fidel şi oda cu Gyges. (Cf. *Ausgewählte Gedichte* von M. Opitz von Boherfeld, Leipzig, Reclam junior Verlag, p. 18). Această poezie este prima din ciclul *Anacreontice* din prezenta ediţie.

1

p. 152 [Ca Gyges, sardicul despot]

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 4, 6/18 ianuarie 1888, p. 13.

Este cea dintîi piesă a ciclului publicată în periodicul sibian. În acest caz se poate vorbi despre o prelucrare, de către Coşbuc, a unei ode a lui Anacreon, şi anume *Oda XV* (după unele ediţii oda poartă numărul 7, chiar 8). Reproducem această poezie după ediţia ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ ΜΕΛΗ. *Anakreons Lyrische Lieder.* Griekisch mit erklärenden Anmerkungen, herausgegeben von J. G. Brieger, Leipzig, im Schwickertschen Verlag, 1787; în această ediţie excelent adnotată şi comentată, poezia de care vorbim se află la paginile 26—27, sub titlul *Fünfzehnte Ode:*

Οὔ μοι μέλει τὰ Γύγεω,
Τοῦ Σαρδίων ἄνακτος
οὐδ' εἷλέ πώ με ξῆλος
οὐδὲ φθονῶ τυράννοις
ἐμοὶ μέλη μύροισι
καταβρέχειν ὑπήνην,
ἐμοὶ μέλη ῥόδοισι
καταστέφειν καρῆνα
τὸ σήμερον μέλει μοι,
τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν;
ὡς οὖν ἔτ' εὔδι' ἔστιν,
καὶ πῖνε, καὶ κύβευε
καὶ σπένδε τῷ Λυαίῳ,
μὴ νοῦσος, ἤν τις ἔλθῃ,
Λέγῃ, σὲ μὴ δεῖ πίνειν.

Coşbuc a tradus liber oda lui Anacreon, permiţîndu-şi nu atît o scurtare a textului, cît mai ales o reducere de motive: poetul român reţine numai dragostea. O precizare mai este necesară: în oda lui Anacreon „nu este vorba despre acel Gyges din opera lui Herodot, care devine unul din eroii principali ai dramei lui André Gide, *Le roi Candaule;* în piesa lui Gide, Gyges este un pescar (în legendă, cioban), care, prin forţa unui destin ciudat şi implacabil, ajunge rege în locul stăpînului său, pe care-l ucide. În poezia lui Anacreon (şi în aceea a lui Coşbuc), Gyges este rege în Lidia; bogăţiile sale l-au făcut tot aşa de vestit ca şi pe Cresus." (Gavril Scridon, *op. cit.*, p. 118.)

Prelucrarea lui Coşbuc este destul de modestă, fără pretenţii, dovadă că poetul nici n-a mai reprodus-o în ciclul de *Cîntece* din *Balade şi idile* (1893).

II

p. 152 [Tu lauzi în cîntări mărirea]

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 6, 10/22 ianuarie 1888, p. 21.

III

p. 153 UNEI COPILE

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna,* Sibiu, V, nr. 21, 28 ianuarie/9 februarie 1888, p. 81.

Reprodusă în *Gazeta săteanului,* Rîmnicul Sărat, Bucureşti, XI, nr. 6 (222), 5 iulie 1894, p. 176, cu titlul: *Unei copile.*

Variante:

2 Obrajii tăi *tineri,* ca tine, (Tribuna): Obrajii tăi *rumeni,* ca tine, (Gazeta săteanului).
5 De ce fugi? Am *dungi eu* pe frunte, (Tribuna): De ce fugi? Am *creţe* pe frunte (Gazeta săteanului).
7 Ca părul *meu* alb de ninsori (Tribuna): Ca părul *tău* alb de ninsori (Gazeta săteanului).

IV

p. 153 [Am scris vecinei mele]

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 23, 30 ianuarie/11 februarie 1888, p. 39.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăştie, XI, nr. 26, 16/29 ianuarie 1916, p. 106.

V

p. 154 [Aperi tu cu mîna tare]

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 44, 25 februarie/ 8 martie 1888, p. 173.

VI

p. 154 [Cîţi picuri de rouă pe frunze sclipesc]

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, nr. 56, 10/22 martie 1888, p. 221.

VII

p. 155 MI-A ZIS MAMA

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 57, 11/23 martie 1888, p. 225.

Reprodusă în : *Românul literar*, Bucureşti, I, nr. 10, 18 martie 1891, p. 78, cu titlul : *Mi-a zis mama ;* în *Lumea ilustrată*, Bucureşti, I, nr. 21, 1891/1892, p. 606, cu titlul : *Cîntece, IX.*

Variante:

1 Mi-a zis mama, dragă *Radă* (Tribuna) : Mi-a zis mama, dragă *fată* (Românul literar, Lumea ilustrată).

6 *Cîte dăţi* m-a sărutat (Tribuna) : *Cît de mult* m-a sărutat (Românul literar, Lumea ilustrată).

7 Şi-a făcut păcat ? — *Hei ! Rado,* (Tribuna) : Şi-a făcut păcat ? *Hai, fato* (Românul literar, Lumea ilustrată).

VIII

p. 155 „SOMNOROASE PĂSĂRELE"

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 298, 29 decembrie/10 ianuarie 1888, p. 1177.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăştie, XI, nr. 26, 16/29 iunie 1916, p. 106, cu titlul: *Anacreontică. „Somnoroase păsărele"*.

Este ultima *Anacreontică* publicată de Coşbuc în *Tribuna*. Reproducerea ei, în *Foaia interesantă* sub titlul *Somnoroase păsărele*, indică modelul eminescian al poeziei lui Coşbuc. Este unul din rarele cazuri în care se resimte influenţa lui Eminescu asupra lui Coşbuc; e vorba de o influenţă de tipare exterioare, iar nu de conţinut sau ţinută. Coşbuc o fi scris această *anacreontică* după vreo noapte bachică; poezia omagiază vinul şi pe cei care-l iubesc, precum şi cărcimăriţa „ca un înger".

p. 156 PROFEŢIE...

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 8, 13/25 ianuarie 1888, p. 29, cu titlul *Logica augurilor*, cu subtitlul, în paranteză: *Poem satiric*.

Reprodusă în: *Epoca literară*, Bucureşti, I, nr. 1, 15 aprilie 1896, p. 1, cu titlul: *Profeţie...; în Foaia interesantă*, Orăştie, XI, nr. 28, 30 iunie 1916, p. 116.

Variante:

1 Caligenes *îşi ară toţi agrii de la sat* (Tribuna): Caligenes *sfîrşeşte moşia de arat* (Epoca literară).

2 *Şi* seamănă *şi grapă, iar după semănat* (Tribuna): O seamănă. *Pe urmă — roman adevărat* — (Epoca literară).

3 *Aleargă pînă-n Roma*, să-ntrebe *el* augurii (Tribuna): *Dă goană-n urbea Romei* să-ntrebe *toţi* augurii (Epoca literară).

4 Că da-vor zeii *oare bun rod* sămănăturii? (Tribuna): Că da-vor *zeii nobili rod bun* semănăturii? (Epoca literară).

6 E om cărunt, *ceteşte pe stele an de an* (Tribuna): E om cărunt, *serveşte de cînd era copil* (Epoca literară).

7 Şi poate să-mblînzească *pe zei numai* cu ruga (Tribuna): Şi poate să-mblînzească *şi viforul* cu ruga (Epoca literară).

8 La *el aleargă doară* Caligenes cu fuga (Tribuna) : La *dînsul vine dară* Caligenes *în* fuga (Epoca literară).

9 Zicînd : „Aristo*fane !* Să-mi spui *dacă* va fi (Tribuna) : Zicînd : Aristo*file,* să-mi spui *tu de* va fi (Epoca literară).

10 An bun și toamnă lungă, *și* pot nădăjdui (Tribuna) : An bun și toamnă lungă, *de* pot nădăjdui (Epoca literară).

14 *Și scutură din* frunte *făcînd* încrețituri (Tribuna) : *Își încruntează* frunte*a cu-atîtea*-ncrețituri (Epoca literară).

17 *La urmă caută-n cartea cea sfîntă cu secret* (Tribuna) : *Mai face-un hocus-pocus și-odată stă pe loc* (Epoca literară).

18 Se-ntoarce și *vorbește solemn ca un profet* (Tribuna) : Se-ntoarce și *grăiește cu tonul de proroc* (Epoca literară).

20 Și bine sămănată *pe brazde,* dacă-*i* soare (Tribuna) : Și bine semănată, *la caz* dacă *e* soare (Epoca literară).

21 Și cald, pe cîtă vreme sub *lut grîul* va sta (Tribuna) : Și cald, pe cîtă vreme sub *brazde ea* va sta (Epoca literară).

23 *Tot agrul tău,* sămînța *să poată ieși* plină (Tribuna) : *Cîmpiile, îți țese* sămînța *toată plină* (Epoca literară).

25 *Și pir în holdă,* grîul va crește ca din rîu (Tribuna) : *Și alte ierburi,* grîul va crește ca din rîu (Epoca literară).

30 Că *grindini* nu *vor* bate, nici brum*ă,* și *zburînd* (Tribuna) : Că *piatra* nu *te-o* bate, nici brum*a,* și *scăpînd* (Epoca literară).

31 *Nici* paseri *n-au* să fure din boabe sămănate (Tribuna) : *De* pasări să *nu-ți* fure din boabe semănate (Epoca literară).

32 *La orice întîmplare de bună seamă, frate* (Tribuna) : *Oricum, orice... În fine, spun zeii că tu poate* (Epoca literară).

33 Avè-vei grîu *atîta, cît nu vor avea opt* (Tribuna) : Ave*a*-vei grîu, *căci anul va fi dintre cei buni* (Epoca literară).

34 *De vei potrivi vremea să nu-l seceri necopt* (Tribuna) : *Dar ține minte bine : necopt să nu-l aduni* (Epoca literară).

35 Atunci *îți vor* fi *toate* grînarele înguste (Tribuna) : Atunci *ți-or* fi *desigur* grînarele înguste (Epoca literară).

36 De *cumva vor* vrè zeii să scapi fără lăcuste !" (Tribuna) : De-*or* vrea din *ceruri* zeii să scapi fără lăcuste !" (Epoca literară).

Spiritul satiric din *Profeție...* este asemănător celui din *Filosofii și plugarii* și din alte cîteva creații coșbuciene. Poetul i-a acordat atenție, deși n-a inclus-o în nici una din culegerile sale de poezii ; revenirea și numeroasele modificări operate aproape în fiecare vers în versiunea din *Epoca literară* demon-

strează categoric acest fapt; dealtfel, este poate textul asupra căruia a revenit cel mai substanțial dintre cele rămase în afara volumelor publicate.

p. 158 GRAMATICA ŞI MEDICUL

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 10, 15/27 ianuarie 1888, p. 37.

Este o poezie satirică, nu lipsită de umor (ca şi *Profeție...*, dealtfel); contactul cu literatura clasică a antichității, care-i era familiară încă de pe băncile şcolii de la Năsăud, se valorifică şi aici, ca şi în *Profeţie...* şi în alte cîteva poezii, originale sau prelucrări.

Versul citat din *Iliada* este o prescurtare a primelor trei versuri ale textului original; Coşbuc, pentru realizarea satirei, a reţinut doar ideea şi începutul invocației către *muză*.

p. 160 ATLETUL DIN ARGOS

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 15, 21 ianuarie/2 februarie 1888, p. 57.

Atletul din Argos pare a fi o parodie în care Coşbuc cumulează elemente din cele două mari opere ale antichității: *Iliada* şi *Odiseea* ale lui Homer. Coşbuc cunoştea foarte bine aceste două epopei, tradusese un fragment din *Odiseea* încă la Năsăud, primind şi un premiu; a lăsat, după cum se ştie, o traducere integrală a acestei epopei, editată abia în 1966 (ediție îngrijită de Iuliu Sfetea şi Şt. Cazimir, vol. I—II, Bucureşti). Întîlnim, în *Atletul din Argos*, o adevărată mitologie, cu personaje şi situaţii din cartea XVII-a a *Odiseei* (ogarul Argus), din *Iliada* (figura odioasă a flecarului Tersit). Se face aluzie la celebrul poem *Batrachomyomachia* (Lupta broaştelor şi a şoarecilor, atribuită fie lui Homer, fie lui Pigres din Halicarnas). E prezent şi nu mai puţin celebrul fabulist Esop. Vocaţia clasică a lui Coşbuc se demonstrează şi de astădată; poetul reţine din izvoare ceea ce era necesar pentru parodiere şi satiră.

1. *Cesturi* — curele ferecate sau plumbuite ce serveau luptătorilor; mănuşi de fier pentru pugilişti.

p. 162 DE CEA DIN URMĂ DATĂ

(spaniolește)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 66, 22 martie/3 aprilie 1888, p. 261.

Poezie de dragoste, *De cea din urmă dată* trimite, prin subtitlu, la o sursă spaniolă ; Coșbuc n-a indicat însă nici un autor sau titlu de poezie străină. Este, însă, vorba despre o prelucrare foarte apropiată (o traducere cu unele elemente personale) a poeziei ce poartă nr. 53 în volumul *Spanische Lieder*, ediția germană a unor selecțiuni din poetul spaniol Gustavo Adolfo Becquer (1836—1870), pe care Coșbuc a putut-o găsi în vreo revistă germană, publicată înaintea editării culegerii de mai sus (care apare abia în 1892). Versiunea lui Coșbuc este mai lungă cu 14 versuri decît poezia lui Becquer ; poetul român adaugă un nume românesc (Lina), unele elemente de decor campestru care lipsesc în textul de bază și subliniază cu mai multă pregnanță ideea de bază a poeziei : trecerea ireversibilă a vieții, stingerea iubirii. Coșbuc repetă cu insistență opoziția dintre veșnicia naturii și trecerea iubirii, opoziție exprimată și prin cuvintele *etern* și *veșnic* reluate de mai multe ori.

Textul german al poeziei lui Becquer :

Die dunklen Schwalben werden einst wohl wieder
Ihr hängend Nest an deine Fenster baun,
Und werden an die Scheiben ihr Gefieder
Wie sonst wohl schmiegen und ins Zimmer schaun ;

Doch jene, ach, die unsre Namen lernten,
Und wenn sie schauten unser junges Glück,
Den Flug anhielten und sich träg entferten,
O, glaub' es mir, — die kehren nicht zurück.

Wohl werden wieder die bescheidnen Winden
An dem Geländer in die Höh' sich ziehn,
Und ihren Weg zu deinem Gitter finden,
Und auch wie sonst im Mondenlicht erblühn ;

Doch jene, die wir Hand in Hand oft schauten
Und leis erbeben sahn, wenn feucht und schwer
Des Himmels Thränen perlend sie betauten,
O — glaub' es mir, — die — blühen nimmermehr.

Die Leidenschaft wird auch dereinst wohl wieder
Wie leises Schluchzen flehen in dein Ohr,
Und hören wirst du neue Liebeslieder
Und wirst dein Antlitz neigen wie zuvor ;

Doch stumm, voll heil'ger Inbrust, auf den Knieen, —
— Als ob du — Gott, und ich ein Sünder wär', —
Mit der Anbetung, die ich dir geliehen,
— Betrüg' dich nicht, — so liebt dich keiner mehr !

Nu este vorba despre „un ecou direct" din Eminescu, poezia nefiind „compusă în tonalitatea și terminologia celui ce a scris *De ce nu-mi vii* sau *Cînd amintirile...*", cum susține Elena Stan (*Poezia lui Eminescu în Transilvania*, București, 1969, p. 129 ; cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 209—212).

p. 164 TILINCA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 80, 8/20 aprilie și nr. 81, 9/21 aprilie 1888, fără semnătura lui Coșbuc ; balada e neterminată.

p. 170 TEOTOLINDA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 93, 23 aprilie/5 mai 1888, p. 369—370, sub semnătura „G. C.".

După indicația de la sfîrșitul textului, „August 1885", acest poem aparține anilor de studenție de la Cluj. Ca sursă de inspirație, *Teotolinda* aduce un mediu străin, deși motivele care alimentează poemul se întîlnesc și în folclorul românesc, fiind, de fapt, prelucrate de Coșbuc și în alte producții ale sale : amestecul unor persoane (de obicei părinții) în relațiile dintre îndrăgostiți

este prezent și în *Blăstăm de mamă* și în *Draga mamei;* Coșbuc condamnă prejudecățile și imixtiunile în viața îndrăgostiților, apărînd dreptul la libertate al iubirii. *Teotolinda* face „un elogiu al statorniciei în dragoste" (Dumitru Micu, *Studiu introductiv* la Coșbuc, *Versuri,* 1961, Editura pentru literatură, București, p. XXXVI). Dar motivul principal al baladei, amestecul părinților în dragostea copiilor lor, nu este prelucrat de Coșbuc numai în cele două basme versificate citate mai sus, ci și în *Dușmancele, Numai una, Fatma;* aceasta din urmă, după cum se știe, este de inspirație orientală (prin versiunea germană). *Teotolinda* este însă mai aproape de *„Logodnicii nefericiți,* care vor fi uniți în moarte" (A. Fochi, *G. Coșbuc și creația populară,* p. 119).

Coșbuc a reținut, de bună seamă, din vreo legendă, numele Teotolinda (o românizare a numelui Theudelind), odată cu ideea scrierii poemului. Coșbuc realizează aici și un alai de nuntă, bun exercițiu pentru *Nunta Zamfirei.*

Față de alte basme în versuri de pînă la acea dată (1888), *Teotolinda* este organizată în strofe.

1. *S-o smicure* — s-o frîngă în bătaie (cu biciul).

p. 175 PATRU PORTĂREI

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului în *Tribuna,* Sibiu, V, nr. 97, 30 aprilie/12 mai 1888, p. 385.

La B.A.R. din București se află o copie neautografă a acestei poezii.

În „Revista literară" a *Tribunei* sibiene, nr. 149, 3/15 iulie 1888, p. 593, G. Bogdan-Duică remarca unele calități artistice ale acestei poezii : „...cei *Patru portărei* stau martori că poetul știe să rupă din șirul întreg al povestirii momentele de căpetenie, potrivite să-ți provoace în fantazie acțiunea întreagă ; ea și curge repede aici..."

Patru portărei ocupă un loc aparte în cadrul prelucrărilor folclorice ale lui Coșbuc ; avînd la bază unele elemente populare de basm, poetul a realizat o parodie. S-ar părea că poetul a urmărit să satirizeze pe creatorii de basme versificate din vremea sa, pentru modul cum aceștia falsificau folclorul ; satira se îndreaptă, în primul rînd însă împotriva unei anumite trăsături de caracter : lăudăroșenia. (Cf. D. Micu, *Studiu introductiv* la

Coşbuc, *Versuri*, 1961, p. XXIX şi A. Fochi, *G. Coşbuc şi creaţia populară*, p. 120.)

Patru portărei ţine de anecdotă şi, din acest unghi, se leagă de *Un Pipăruş modern*, *Pipăruş-viteaz* şi de alte producţii ale lui Coşbuc, cum ar fi : *Pe pămîntul turcului*, *Leac pentru drac*, *Dric de teleguţă*, *Profeţie*, *Dedesubt şi deasupra*, chiar dacă aria de inspiraţie a acestora este destul de diversă.

În *Patru portărei*, Coşbuc a modificat tradiţionala schemă de basm, pentru a putea realiza parodia şi a da creaţiei sale o netă direcţie ironică, satirică. Despre această modificare de schemă vorbeşte, într-o excelentă motivaţie, A. Fochi (*op. cit.*, p. 120).

Patru portărei diferă de celelalte producţii „folclorice" ale lui Coşbuc şi prin unele aspecte formale : poetul utilizează distihul. Pseudoeroii vorbesc ţărăneşte, chiar în grai regional.

Fără să fie o realizare deosebită, *Patru portărei* se încadrează organic în creaţiile pe care Coşbuc le-a publicat în *Tribuna*, valorificînd din plin contactul cu literatura populară şi cu lumea satelor.

1. *S-au pristăvit* — s-au stins din viaţă.

p. 179 RODOVICA

Baladă din popor

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 110, 15/27 mai 1888, p. 437—438. Datată „Sibiiu, 15 mai 1888".

S-a scris foarte puţin despre această baladă a lui Coşbuc. G. Bogdan-Duică îi descoperă unele deficienţe : „La prima vedere balada păcătuieşte, prin aceeaşi carenţă ca şi *Paul de Nola*. Neevidenţierea semnificativului. Dar *Rodovica* mai aduce aminte de alt defect, pe care dramatizarea de care e vorba, îl delătură cu succes deplin : este neclaritatea, e faptul că în povestirea simplă acţiunea se încarcă adeseori cu întîmplări ce stau în legătură prea depărtată ori chiar în nici o legătură cu adevăratul cuprins al baladei" „Revista literară", în *Tribuna*, Sibiu, nr. 149, 3/15 iulie 1888).

„Istorisirea e naiv-romanţioasă şi, ca atare, involuntar comică. Prin ea, însă, poetul a încercat să ilustreze o anumită concepţie

despre dragoste, formulată explicit în final. Iubirea adevărată, mare, este opusă mimetismului dragostei, obișnuit în saloane:

„Tu n-ai cetit cărți cu novele domnești,
Tu n-ai învățat a iubi ca-n salon"...

(D. Micu, *Studiu introductiv* la Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. XXXVI.)

Poezia este inegală ca realizare; primele trei strofe, care au rostul de a crea un cadru, sînt de o mare frumusețe descriptivă, cu excelente elemente de pastel, anunțînd pe viitorul mare pastelist; în acest cadru de pastel rustic, poetul stă „privitor", ca un pasionat și statornic scrutător al satului românesc. Credința populară în „ceasul rău" din *Rodovica,* devine motivul central al baladei *Ceas-rău.*

Caracterul popular al baladei este determinat și de limbaj: expresii populare, unele chiar locale.

Rodovica este, într-o anumită măsură, și un exercițiu pentru *Fata morarului,* pe care o va publica în 1889, în *Tribuna.*

1. *Cordun* — orizont, hotar.
2. *A cercela* — a curăța părul vitelor (cu un pieptene de metal și cu peria).

p. 185 CEAS-RĂU

Baladă

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna,* Sibiu, nr. 124, 1/13 iunie 1888, p. 493—494.

Reprodusă în *Semănătorul,* I, vol. II, nr. 28, 6 octombrie 1902, p. 17—19.

Variante:

6 Boarea-n *ramurii* de fag (Tribuna): Boarea-n *crengile* de fag (Semănătorul).

103 *Și cu ele făcea* sfat (Tribuna): *Și făcea cu ele* sfat (Semănătorul).

154 Strigă mă-sa *desperată* (Tribuna): Strigă mă-sa-*nspăimîntată* (Semănătorul).

170 *Cîte* fete-au-nebunit (Tribuna): *Multe* fete-au-nebunit (Semănătorul).

După indicația de la sfîrșitul poeziei, Coșbuc a scris această baladă în anul 1888.

Ceas-rău dezvoltă un motiv frecvent în superstițiile și credințele populare, motiv de aceeași categorie cu acela al „vîntoaselor", al „strigoiului" sau chiar al „zburătorului".

„Poemul *Ceas-rău* tratează problema credințelor populare în epoci faste și nefaste din viața omului. Ține de ciclul tabuurilor temporale și interdicțiilor observate, mai ales de femei, fie de-a lungul anului etnografic, fie de-a lungul săptămînii, fie — ca în cazul de față — de-a lungul zilei. Există în credințele populare numeroase asemenea interdicții ce privesc, în special, diversele munci domestice, în anumite zile ale anului, mai cu seamă în joile nefaste de după paște, pe care, în repetate rînduri, poetul le-a combătut cu vehemență... Ideea principală a textului e că destinul nu trebuie provocat prin stăruirea cu gîndul asupra lui și prin destăinuirea prematură și nepotrivită a propriilor visuri de fericire. Este aceeași idee pe care o întîlneam și în *Moartea lui Fulger*, necesitatea retragerii din cîmpul reflexiei, pentru a nu atrage asupra sa pedeapsa fatalității." (Cf. A. Fochi, *op. cit.*, p. 285—286.)

p. 191 LA LOGODNĂ

Baladă

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, V, nr. 144, 26 iunie/8 iulie 1888, p. 573. Datată : „Hordou, 1888".

Este o baladă de inspirație străină, probabil germană. Ca realizare artistică este destul de modestă ; poetul n-a mai revenit asupra ei.

p. 194 LEAC PENTRU DRAC

Anecdotă poporală

Publicată, pentru prima oară, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 198, 1/13 septembrie 1888, p. 789—790, nesemnată.

Reprodusă în *Foaia interesantă*, Orăştie, XI, nr. 26, 16/29 iunie 1916, p. 106, cu semnătura poetului.

Este, aşa cum se indică în subtitlu, o „anecdotă poporală", în care Coşbuc dezvoltă, într-o manieră originală, un motiv destul de răspîndit în folclorul românesc şi al altor popoare : nevasta leneşă. În partea întîi a anecdotei, după cum observă şi A. Fochi, se pare că poezia se orientează spre alt motiv foarte răspîndit la toate popoarele, motivul soţiei necredincioase. Dar Coşbuc renunţă repede la acest motiv, care îndeplineşte aici doar funcţia unei introduceri în temă, şi, probabil de dragul poantei hazlii, se rezumă doar la lecuirea nevestei leneşe. O contaminare a celor două motive se realizează, însă, în prima strofă.

Dumitru Micu găsea că *Leac pentru drac* „e o scriere de gust îndoielnic" (*Studiu introductiv* la ediţia Coşbuc, *Versuri*, 1961, p. XXVIII).

Anecdota lui Coşbuc se ridică, totuşi, deasupra unor producţii similare din cele care populau presa satirică românească a vremii. Această poveste hazlie, nu lipsită de un ţel etic şi de anumite frumuseţi de limbaj, se alătură altor producţii similare ale lui Coşbuc.

1. *Rozole* — ţuică dulce.

p. 201 SULAMITA

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Tribuna*, Sibiu, V, nr. 225, 5/17 octombrie 1888, p. 897—898.

Poezia *Sulamita* versifică unele elemente din *Cîntarea cîntărilor* a lui Solomon (*Biblia, Vechiul Testament, Cîntarea cîntărilor*, cap. 1—8) ; Coşbuc reţine parcă mai mult capitolul 7, care vorbeşte despre frumuseţea Sulamitei.

O sugestie a putut primi Coşbuc de la poetul Martin Opitz, care a scris un lung poem, format din opt cîntece, în care sînt versificate, în dialog (Solomon — Sulamita) capitolele *Cîntării cîntărilor;* este vorba despre poemul *Solomon hohes Lied*, cu care începe ediţia Martini Opitii, *Geistliche Poëmata.* Von ihm selbst anjetzo zusammen gelesen, verbessert und absonderlich heraussgegeben, tipărită la Amsterdam, în anul 1646.

p. 207 NEBUNA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, VI, nr. 14, 19/31 ianuarie 1889, p. 53, nesemnată.

În *Fire de tort* (1896), Coșbuc publicase o poezie *Nebunul*, deosebită însă de *Nebuna*.

Nebuna este o baladă cu temă socială, asemănătoare, prin conținutul ei, cu *Străjerul*. Poetul are o atitudine vehementă, de ținută foarte apropiată de aceea din *Noi vrem pămînt!*

p. 211 UNUI POET

Publicată, o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, VI, nr. 24, 31 ianuarie 1889, p. 93—94, sub semnătura Stan Pîrjol II.

Coșbuc realizează o savuroasă parodie, în metrica și ritmul poeziei eminesciene; sînt preluate citate din Th. Alexi, Eminescu, Alecsandri, Barac, *Arghir* și *Elena*, Dosoftei și Homer, după cum informează în trimiteri la subsol; într-o trimitere scrie: „Mă plagiez și pe mine însumi aici". În text mai apar: *Ciocoii vechi și noi*, cu un lung comentariu despre Nicolae Filimon, Schiller, Venus etc. Celebrul vers al lui Horațiu din *Ars poetica* „Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus" devine, parodiat, „Poete, nu sînt munții ce nasc șoareci mărunți".

p. 217 DR. JURIS

Publicată, o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, VI, nr. 53, 7/19 martie 1889, p. 209—210.

Este o poezie satirică, vizînd pe avocații semidocți; Coșbuc realizează, cu mult umor, o șarjă lexicală, jonglînd copios cu termenul de bază *drept*, în diferite accepțiuni, și cu derivatele lui.

p. 222 ÎN BISERICĂ

Publicată, o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, VI, nr. 102, 5/17 mai 1889, p. 405.

p. 224 UN PIPĂRUȘ MODERN

Parodie

Publicată, o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, VI, nr. 151, 5/17 iulie 1889, p. 601—602 ; nr. 152, 6/18 iulie, p. 605—606 și nr. 153, 7/19 iulie, p. 609—610. Poezia n-a fost semnată de Coșbuc.

În versul 711, cuvîntul *pipă* (în Tribuna) e greșit ; sensul cere *pripă*.

Numele de Pipăruș nu ne întîmpină pentru prima oară acum la Coșbuc ; acest personaj al poveștilor transilvănene, cu atributele integral folclorice îl găsim în ultimul vers al poeziei *Patru portărei*, de pildă. *Un Pipăruș modern* are însă un alt personaj tratat la modul parodiei și purtînd un nume nu prea poetic : Achim Cotor al lui Ignat. Parodia lui Coșbuc a fost alăturată poemului eroi-comic *Trei viteji* al lui Ion Budai-Deleanu (Cf. Dumitru Micu, *Studiu introductiv* la ediția Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. XXX și Dumitru Pop, *George Coșbuc și folclorul*, în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai"*, Series Philologia, fasc. 2, 1966, p. 25) ; pentru Dumitru Micu, Achim Cotor este un nou Don Quijote *(op. cit.*, p. XXXI), iar pentru A. Fochi „e de fapt un Don Quijote românesc, lipsit de raisonneur-ul paralel care e Sancho Panza" *(G. Coșbuc și creația populară*, p. 126).

Un Pipăruș modern este nu atît o parodie a basmului cît mai degrabă o parodiere a celor care „cred în basm" (A. Fochi, *op. cit.*, p. 130). Toate peripețiile de mare haz prin care trece Achim sînt o șarjă excelent condusă împotriva unor practici și mentalități pe care Coșbuc, în bună tradiție iluministă, le va combate mai tîrziu, în perioada bucureșteană (credințe și superstiții, vrăjitori, păscălieri ș.a.). Întîmplările prin care trece eroul sînt pline de haz, scenele sînt, aproape fiecare, o surpriză, pentru că poetul ne scoate din șabloanele și canoanele basmului într-un mod cu totul neașteptat ; de aici, una din sursele hazului.

Am amintit de asociațiile cu *Trei viteji* și cu *Don Quijote*. În cuprinsul parodiei, e amintită și *Leonat și Dorofata*, o carte la modă în acea vreme, destul de răspîndită în broșuri populare.

Atmosfera hazlie, de anecdotă, este păstrată pe tot întinsul parodiei atît prin fapte, prin neprevăzut cît și prin limbajul foarte pestriț pe care-l utilizează Coșbuc. Pe lîngă expresia populară, foarte plastică, preluată, uneori, din graiul

năsăudean, poetul a introdus și neologisme: Achim Cotor este întîmpinat de Cîrc Ciolan cu: „ — Servus frate Achim". Chiar și numele eroilor țin de caricatură: Achim Cotor al lui Ignat (numit și Chim Cotorul), Savinca e fata lui Mihai Terinte, amantul ei este Cîrc Ciolan, care-i nepotul lui Pavel Drug al lui Răchită. Numele lui Bunăparte nu trebuie să ne surprindă la Coșbuc: numele împăratului cu care se luptaseră grănicerii năsăudeni la podul de la Arcole intrase în legendă și în folclorul local (există chiar o baladă pe această temă, publicată în revista *Arhiva someșană*, nr. 21, 1937, p. 573—574); Coșbuc va scrie ceva mai tîrziu o povestire istorică, *Românii ținînd drumul lui Napoleon cel Mare (Episod din istoria militară a românilor ardeleni)* inclusă și în *Dintr-ale neamului nostru*, București, 1903.

1. *König — Tinte (germ).* — cerneală König.
2. *Sămădaș* (magh.) — socoteală.
3. *Planisa* — plănuia.
4. *Catarcă* — coș mai mare împletit din tulpini de alun.
5. *Șchiap* — o bucată mai scurtă de lemn.
6. *Șluc* (germ.) — înghițitură.
7. *Trafică* (germ.) — tutungerie.
8. *Magyar finom* (magh.) — maghiar fin (un sortiment de tutun).

p. 245 PIPĂRUȘ-VITEAZ

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna,* Sibiu, VI, nr. 165, 21 iulie/2 august 1889, fără semnătură.

Chiar titlul poeziei ne indică relații cu *Un Pipăruș modern*; de data aceasta asistăm la reconstituirea biografiei eroului popular. Cercetătorii au acordat puțină atenție acestei creații a lui Coșbuc. Observațiile cele mai substanțiale le găsim la Adrian Fochi, în *G. Coșbuc și creația populară,* unde se demonstrează în ce măsură *Pipăruș-viteaz* se leagă de concepția despre folclor a poetului. Coșbuc dă o direcție precisă unei anumite concepții și atitudini față de producția folclorică în dorința de a discredita, utilizînd ironia și persiflajul, „unele tendințe de vulgarizare ce-și făceau loc în știința vremii despre geneza și for-

mele culturii" (A. Fochi, *op. cit.*, p. 132). Poetul va relua ideea, mai tîrziu, în scrieri cu caracter teoretic, ca *Elementele literaturii populare.*

1. *Posuș* (magh.) — pașaport.

p. 250 **CETINĂ-DALBĂ**

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, nr. 269, 24 noiembrie/6 decembrie 1889, p. 1073—1074, nr. 270, 25 noiembrie/7 decembrie 1889, p. 1077-1078. Poezia apare nesemnată ; în *Notele* de la sfîrșitul culegerii *Fire de tort*, 1896, (p. 168). Coșbuc înșiră această poezie, cu alt titlu, *Laur-bălaur*, printre piesele din care ar fi urmat să se alcătuiască epopeea sa ; Laur-bălaur este unul din eroii poeziei *Cetină-Dalbă.*

Cetină-Dalbă este ultima piesă folclorică publicată de Coșbuc în *Tribuna* de la Sibiu înainte de plecarea sa la București (și penultima din anul 1889). Anul 1889 este hotărîtor pentru destinul poetului ; în imediata vecinătate cronologică a poeziilor *Un Pipăruș modern* și *Pipăruș-viteaz*, cu puțin mai înainte, apăruse, în *Tribuna* celebra *Nunta Zamfirei.* Coșbuc debutase în ziarul condus de Slavici cu o piesă folclorică și-și încheia colaborarea directă (ca redactor) printr-o piesă tot folclorică.

Cetină-Dalbă „este un basm tipic, autentic în toată desfășurarea sa, în povestirea căruia poetul are doar meritul versificării (dacă nu punem la socoteală unele destul de neînsemnate îndepărtări de la canavaua tradițională). În ce privește basmul ca atare, el intră în categoria celor ce povestesc «dobîndirea nevestei» ; iar în ce privește eroul lui, el este de tipul lui Făt-Frumos, în accepția erotică a lui G. Călinescu" *(A. Fochi, op. cit.*, p. 132—133). Acțiunea basmului se desfășoară după canoanele obișnuite ale basmului popular, încheindu-se, în virtutea acelorași canoane, cu o nuntă împărătească, în timpul căreia Cetină-Dalbă mai comite un act de vitejie : ucide o pasăre năzdrăvană, în care se transformase zmeul. În acest basm, pentru care cercetătorii n-au găsit încă vreun prototip nici românesc, nici străin, Coșbuc dezvoltă, de-a lungul povestirii, așa cum arată A. Fochi, următoarele cinci motive (frecvente în lumea basmelor populare) : 1. motivul recompensei pentru eliberarea fetei

din robia balaurului, 2. motivul hotărîrii eroului de a pleca să elibereze fata, 3. motivul dobîndirii de către erou a calului năzdrăvan și a unor obiecte miraculoase necesare, toate, realizării hotărîrii, 4. motivul fugii eroilor, după eliberarea fetei din captivitatea zmeului, și 5. motivul nunții eroului cu fata pe care a eliberat-o. Aceste cinci motive se leagă, de obicei, în basmele populare, în ordinea de mai sus. O răsturnare a canoanelor obișnuite o realizase Coșbuc în unele basme mai degrabă create de el. Dar, *Cetină-Dalbă* se constituie aproape ca o excepție prin puritatea și respectarea schemei populare a basmului.

p. 266 ACTUL AL CINCILEA

(după Edwin Bormann)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, VI, nr. 277, 3/15 decembrie 1889, p. 1105.

Este o anecdotă, fără pretenții, inspirată din Edwin Bormann (1851—1912); Coșbuc ridiculizează pe autorii de tragedii (și pe scriitori, în genere), care nu se inspiră din viață, ci creează după imaginație și după șabloane.

p. 268 ROMANȚĂ

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Amicul familiei*, Gherla, XIV, nr. 1, ianuarie 1890, p. 6.

p. 270 BĂTRÎNUL ȘI COPIII

Publicată, pentru prima oară, în *Carte românească de citire* de Dr. Barbu Constantinescu. Din inițiativa și ajutorarea profesorilor asociați: Dr. B. Constantinescu, Th. D. Sperantia, George Coșbuc, G. Constantinescu și Calistrat Orleanu, ed. I, Ploiești, Ed. „Progresului", 1890. Poezia e nesemnată.

Reprodusă în manualele: *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, de G. Coșbuc, G. N. Costescu, G. A. Dima și G. Stoinescu, ed. a III-a, București, Ed. Carol Göbl, 1910; și în ediția din 1916.

p. 271 IARNA

Publicată, pentru prima oară, în *Carte românească de citire*, ed. cit.

Reprodusă în *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, de George Coșbuc ș.a., Institutul grafic „Samitca" (Samitca și D. Baraș. Societate în comandită), Craiova, 1909.

p. 272 ZILE DE TOAMNĂ

[Ieri vedeam pe luncă flori]

Publicată, pentru prima oară, în *Carte românească de citire*, ed. cit.

Reprodusă în ediția din 1893 a aceluiași manual, de aceiași autori (manualul are titlul schimbat: *Carte de citire*. Destinată pentru clasa a II-a a școlilor primare rurale și urbane de ambele sexe, Editura Progresul).

Abia descins la București, Coșbuc începe o activitate „didactică" de autor de manuale școlare; la aceasta se referă într-o scrisoare adresată tatălui său, la data de 16 septembrie 1890: „Această slujbă (funcționar la ministerul de culte *n.n.*) mi-e ocupație secundară, lucrul de căpetenie este facerea unor cărți de școală. Este o societate de profesori, între care sînt și eu, scopul societății e să facă pentru școli cărți nouă și bune" (George Monahu — pseudonimul lui Grigore Găzdac, *Din corespondența lui Coșbuc cu familia. Pe margini de vreme*, în *Tribuna Ardealului*, Cluj, II, nr. 172, 19 aprilie 1941).

p. 273 SONETE DE LUX

Sub acest titlu sînt publicate, în două numere din *Constituționalul*, cinci sonete, fiecare numerotat cu cifră romană și avînd titlu propriu: I. *Curriculum vitae*, II. *Vizite*, *III. Crescit eundo*, *IV. Doc.* X *și V. Polemică literară*.

p. 273 *I. Curriculum vitae*, *Constituționalul*, București, II, nr. 456, 11/23 ianuarie 1891, p. 2.

p. 273 *II. Vizite, Idem.*

p. 274 *III. Crescit eundo*, *Idem.*

1. *Crescit eundo (lat.)* — crește în mers, răspîndindu-se

p. 274 *IV. Doc. X, Constituționalul*, București, II, nr. 468, 25 ianuarie/6 februarie 1891, p. 2.

p. 275 *V. Polemică literară, Idem.*

1. *Quod licet bovi (lat.)* — ce-i permis boului ; o modificare, cu intenție satirică, a dictonului *Quod licet Jovi non licet bovi* (satira e dublată și de „citatul grecesc").

p. 276 [AȚI VĂZUT-O? EU MĂ MIR]

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Tribuna*, Sibiu, VIII, nr. 256, 17/29 noiembrie 1891, p. 1021, fiind cea de a cincea piesă a grupajului *Gînduri risipite* (celelalte șase au fost incluse în *Balade și idile*, în ciclul de *Cîntece* (păstrate și în prezenta ediție).

Variante:

La Biblioteca Academiei R.S.R. se află o variantă a acestei poezii, în ms. *3286*, f. 83.

3 S-o vezi numai cum să roagă (3286) : *Cum se-nchină și se* roagă (Tribuna).

5 E cucernică din fire (3286) : *Eu nu cer a ei privire* (Tribuna).

Prin substanță și atmosferă, această poezie poate fi trecută în familia anacreonticelor.

p. 277 O ISTORIE VECHE

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Lumea ilustrată*, București, I, nr. 3, decembrie 1891, p. 89.

p. 279 INIMA MAMEI

(după o legendă franceză)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Lumea ilustrată*, București, I, nr. 8, februarie-martie 1892, p. 243,

sub pseudonimul C. Boşcu, pentru că în acelaşi număr al revistei, la care era şi redactor, Coşbuc semnează cu numele autentic poezia *Primăvara*.

Indicaţia „după o legendă franceză" a permis lămurirea izvorului respectiv : este vorba despre o legendă sau o baladă populară foarte răspîndită în Franţa, prelucrată şi de poetul Jean Richepin (1849—1926), sub titlul *La chanson de Marie-des-Anges*. Balada lui Richepin a fost tradusă şi în româneşte, sub titlul *Cîntec breton*, de către Corneliu Moldovanu (1883—1952) ; traducerea este inclusă în volumul *Poezii*, Editura Cultura naţională, Bucureşti, 1924, p. 62—63. Poetul român a respectat formele de expresie populare, ritmul şi refrenele textului francez.

Motivul principal al acestei poezii este larg răspîndit în literatură (pornind de la cea populară) : sacrificiul suprem, dobîndirea iubirii, a libertăţii de a te bucura de iubire, prin sacrificarea, de cele mai multe ori, a mamei. Motivul se află şi în folclorul românesc şi în basmul *Făt-Frumos din lacrimă* al lui M. Eminescu.

(Cf. Adrian Fochi, *George Coşbuc şi creaţia populară*, p. 153 ; Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coşbuc*, p. 205—209, 292.)

p. 282 PRIMĂVARA

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Lumea ilustrată*, Bucureşti, I, nr. 8, februarie-martie 1892, p. 244—245.

p. 283 CORNUL

Baladă germană

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Lumea ilustrată*, Bucureşti, I, nr. 10, aprilie—mai 1892, p. 305.

Este o prelucrare a unei poezii germane, izvorul nefiind cunoscut.

p. 285 LEGENDA TRANDAFIRILOR

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Lumea ilustrată*, Bucureşti, I, nr. 11, mai—iunie 1892, p. 316—317.

Este una din legendele de inspirație orientală, mai exact spus : indiană. Coșbuc era un bun cunoscător al literaturii indiene, din care a și tradus mai multe texte, avînd la îndemînă versiuni germane.

p. 289 ZIUA-NVIERII

Publicată, pentru prima oară, în *Vatra*, București, I, nr. 1, 1894, p. 2—8.

Reprodusă în : *Tribuna poporului*, Arad, V, nr. 61, 31 martie/31 aprilie 1901 ; în volumul George Coșbuc, *Versuri și proză*, Caransebeș, 1897, p. 17—23.

Variante:

72 Sînt *mai* bătrîni și cîntă, dar slabele cuvinte (Vatra) : Sînt bătrîni și cîntă, dar slabele cuvinte (Versuri și proză) ; considerăm forma corectă cea din *Vatra*, în *Versuri și proză* fiind o greșeală de tipar.

80 Acest vers lipsește din *Versuri și proză*, evidentă greșeală de tipar.

Întrucît ediția *Versuri și proză*, editată de Enea Hodoș n-a fost corectată de Coșbuc, luăm drept text de bază tipărirea din *Vatra*.

Ziua-nvierii nu este una din creațiile cele mai reprezentative ale lui Coșbuc ; această poezie „este brodată pe aceeași, temă ca și cunoscuta poezie a d-lui Vlahuță, *La icoană :* O mamă, care se răzvrătește împotriva dumnezeirii care i-a răpit unicu-i copil. Tema poeziei d-lui Coșbuc e complicată prin faptul că copilul mamei moare tocmai în noaptea învierii fiului lui Dumnezeu. De aici și aerul de afecțiune care transpiră în blestemele mamei :

> Dar cine-l pune oare să fie Dumnezeu ?
> Copilul lui e colo și-aici copilul meu :
> De-al lui îi pasă numai, de-al altora ce-i pasă ?

Și apoi povestirea n-are deloc vioiciunea caracteristică poeziilor bune ale autorului." (Lisandros, *Versuri și proză de George Coșbuc*, în *Convorbiri literare*, XXXI, nr. 10, 1 octombrie 1897, p. 957.)

Poezia lui Vlahuță apăruse în 1884 și putea fi un model pentru Coșbuc. Dar, în *Ziua-nvierii* se mai întîlnesc motive pe care Coșbuc le dezvoltă în *Moartea lui Fulger*, *Legenda trandafirilor*, *La Paști* ș.a. : moartea, revoltă în fața divinității, viața trebuie trăită așa cum ni s-a dat etc.

p. 294 IN OPRESSORES

[Tu te plîngi că milă nu-i ?]

Publicată, pentru prima oară, în *Vatra*, I, nr. 9, 1894, p. 280.
Reprodusă în *Foaia interesantă*, București, XI, nr. 33, 4/17 august 1916, p. 133.

Coșbuc a mai scris o poezie cu același titlu, publicată după moartea poetului, în *Viața românească* (1920) ; vom reveni la aceasta în secvența rezervată postumelor.

În anul 1892, conducătorii Partidului național român din Transilvania au redactat un *Memorandum* în care protestau împotriva abuzurilor guvernelor de la Budapesta, cerînd împăratului de la Viena o serie de drepturi pentru populația românească din imperiu. Delegația fruntașilor care urma să înmîneze împăratului memorandul n-a fost primită, documentul a fost înaintat guvernului maghiar care a chemat în judecată, pentru trădare, pe autorii memorandului. Procesul, care a durat mai mult timp, a stîrnit o largă mișcare de mase în Transilvania și peste Carpați ; conducătorii au fost condamnați la închisoare, în mai 1894, în procesul care s-a desfășurat la Cluj. În timpul acestui celebru proces, tinerimea studioasă a răspîndit, printre participanți, multiplicată pe foi volante, la Năsăud, în 1893, poezia lui Coșbuc *In opressores*, al cărui text va apărea în *Vatra*, în anul următor. Printre cei mulți condamnați în acest proces se numără și preotul Constantin Pop, cumnatul poetului, soțul Angelinei Coșbuc ; pe acesta îl vizitează la închisoare, trimis de Coșbuc, gazetarul Ion Rusu Șirianu (Cf. Gavril Scridon, *Din corespondența familiei Coșbuc*, în *Tribuna*, Cluj, XIII, nr. 17, 1969).

In opressores, poezie cu un titlu excelent ales, exprimă nu numai revolta ridicată la cea mai înaltă tensiune, ci și chemarea la acțiune hotărîtă și bine motivată. Finalul este asemănător cu cel din *Noi vrem pămînt !* Poezia este alimentată din conștiința dreptății cauzei, exprimată lapidar în versuri. „Casa ta și ei stă-

pîni", urmată de chemarea la răzmeriță. Acțiunea este justificată. Versurile se înlănțuie într-un ritm rapid, potrivit cu conținutul pe care-l exprimă.

Coșbuc urmărea cu pasiune frămîntările românilor din imperiul austro-ungar. O dovadă o constituie și faptul că, într-o însemnare autografă dintr-un carnet de notițe, păstrat la Fondul Coșbuc de la Biblioteca Academiei din București (Mapa VII, Carnetul V), poetul, nemulțumit de activitatea Partidului național român din Transilvania, scrie: „Cu rizicul de a servi un nou act de trădare națională dăm expresie convingerii noastre că este datoria conducătorilor partidului național românesc de a începe o acțiune energică prin adunări de popor. *Tema* politică a campaniei ar putea fi îndoită.

Din parte-ne asigurăm onor. comitet național că va avea tot concursul nostru în campania aceasta.

Noi ne-am *făcut datoria* atrăgînd atenția *partidului național*, ne vom face datoria și în lupta pe care o cerem. Este rîndul partidului național de a-și face de asemenea datoria."

Poetul o fi fost nemulțumit de pasivitatea partidului și nota din carnetul amintit poate fi ciorna unei scrisori adresate cuiva din conducerea partidului național.

Se știe că unul din cei mai aprigi și neînfricați memorandiști a fost preotul Vasile Lucaciu (1852—1922), supranumit „Leul de la Șișești", care a fost condamnat la mai mulți ani de închisoare în sentința din răsunătorul proces al Memorandului. Între primele fișe pentru proces, *Tribuna* de la Sibiu, IX, nr. 289, 25 decembrie 1892/6 ianuarie 1893, publică următoarea poezie:

PĂRINTELUI VASILE LUCACIU

Neînfrînt erou din luptă-n luptă
Tu poartă steagul biruind;
Te admiră zece milioane
Din Tisa pînă la Pind.

Bordei, palat acum răsună
De-a tale fapte vitejești,
Și nasc sublimele iluzii
În inimi românești.

Te luptă, nobilă odraslă,
Precum străbunii s-au luptat,
Pe lîngă tine tot românul
Se simte brav soldat.

Nu vei cădè decît atuncea
Tu primul între patrioţi,
Cînd vei vedè cum cad în giuru-ţi
Luptînd soldaţii toţi.

Este o scrisoare fără pretenţii, semnată de : „G. Murnu, George Coşbuc, Iordan Bogdan, Dr. Morariu, Dr. Stinghe, Dr. Poljer, Aburel, A. Vraciu, I. Gabay, Al. Bozonceanu, farm. I. Enescu, Petre Bodocanu, Ciumelli, A. Bârsan, C. Belimace, Aurel Eliad, Teodor Goma etc." Poezia a fost scrisă cu prilejul unei întîlniri politice a celor de mai sus. Coşbuc era în relaţii directe cu memorandiştii şi chiar cu Vasile Lucaciu. Se păstrează o fotografie semnificativă : George Coşbuc, cu celebra sa pelerină, într-un grup în care, la loc central, se află Vasile Lucaciu. Poezia trimisă *Tribunei* reprezintă valoarea unei adeziuni la mişcarea memorandistă.

p. 296 UN VOINIC ŞI UN CUMINTE

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Epoca*, Bucureşti, I, nr. 6, 20 mai 1896, cu semnătura M. Pătru (unul din pseudonimele lui Coşbuc).

p. 298 DINTR-ALTE LUMI

Publicată, pentru prima oară, în *Familia*, Oradea, XXXIII, nr. 1, 5/17 ianuarie 1897, p. 2.

Reprodusă în : *Universul ilustrat*, Bucureşti, VI, nr. 8, 21 februarie 1897 ; *Foaia interesantă*, Bucureşti, I, nr. 29, 27 iulie 1897 ; *Revista Orăştiei*, III, nr. 32, 2/14 august 1897, p. 131.

p. 300 SONET

(cu contraziceri și cu tendințe)

Publicată, pentru prima oară, în *Foaia interesantă*, București, I, nr. 9, 9 martie 1897, p. 2.

Reprodusă în volumul George Coșbuc, *Versuri și proză*. Caransebeș, 1897, p. 38, fără subtitlul din paranteză.

Acest *Sonet*, subintitulat *cu contraziceri și cu tendințe*, are o direcție satirică limpede : poeziile lipsite de viață, artificiale, acele poezii care, în expresia lui Eminescu, sună doar din coadă. Nu este singurul caz și loc în care Coșbuc militează pentru o artă realistă, care să fie inspirată din viață, din realitate. În acest sens, acest *Sonet*, în ciuda contrazicerilor, are o tendință clară, este un fel de profesiune de credință exprimată într-o formă parodică ; e o mică artă poetică.

După cum bine observa, într-o discuție, Gheorghe Rațiu, sonetul lui Coșbuc a avut ca model următorul sonet al unui poet german mai puțin cunoscut : Friedrich Gottleb Wetzel (pseudonimul său literar fiind Bonaventura) :

DAS SONNETT

An den Herausgebers eines poetischen Almanachs

Sonnette wilst du ? Pochst auf mein Versprechen ?
Gut ! mit Sonnetten will ich dich ersäufen ;
Einmal ums andre springt durch 14 Reifen
Dein flinker Freund, mag's biegen oder brechen !

O edle Kunst ! aus leerem Glase zechen
So den Gedanken untern Arm zu greifen,
Die eben auf dem letzten Loche pfeifen —
Ach, à propos ! vom letzten Loch zu sprechen.

Da blas' ich selber drauf — ich fall' ins Wasser
Mit meinem Klinggedicht — das geht ums Leben —
Packs nur beim Haar und hilf mir ziehn und rucken —

Siehst du, es wird! — Nun einem Reim auf *Wasser*!
Auf Wasser, seh' ich, reimt sich Wasser eben —
Gelt? So'n Sonnett kann tüchtig Wasser schlucken?

(1808)

(Din *Epochen der deutschen Lyrik*, 1972, vol. 7, p. 156.)

p. 301 CÎNTEC

[Zice Vodă: „Iar la greu!]

Publicată, pentru prima oară, în *Foaia literară*, Oradea, I, nr. 1, număr de probă, 6/18 aprilie 1897.

Reprodusă în: *Calendarul românului*, XX, 1908, p. 84; în volumul George Coșbuc, *Versuri și proză*, Caransebeș, 1897, p. 32—34.

Prima publicare, în *Foaia literară*, a fost, credem, solicitată lui Coșbuc de către poeta de la *Familia*, Lucreția Suciu Rudow, care este indicată „pentru redacție responsabilă", în timp ce soțul ei, Dr. W. Rudow, este „editor și proprietar"; revista a avut o viață foarte scurtă (aprilie—octombrie 1897).

p. 303 O-NTÎLNIRE

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Foaia interesantă*, București, I, nr. 34, 31 august 1897, p. 2.

p. 304 ÎN VIS

Publicată, o singură dată în timpul vieții poetului, în *Foaia interesantă*, București, I, nr. 41, 19 octombrie 1897, p. 3—4. Semnează cu pseudonimul Bran.

p. 307 ȘTEFAN-VODĂ

Publicată pentru prima oară, în *Albina*, București, I, nr. 11, 14 decembrie 1897, p. 321—322.

Reprodusă în: *Revista ilustrată,* Reteag, I, ianuarie 1898, p. 2—3; *Calendarul Unirii,* Blaj, III, 1899, p. 63—64; *Calendarul Minervei,* Bucureşti, VII, 1905, p. 116.

p. 310 PE CERI

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Calendarul Unirii,* Blaj, II, 1898, p. 72.

Poezia este însoţită de scurte date biografice ale lui Coşbuc.

p. 311 CÎNTEC

[Mărirea voastră n-o socot!]

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Revista ilustrată,* Reteag, Soimuş, Bistriţa, II, broşura 1, ianuarie 1899, p. 4.

p. 312 PETREA

Publicată, pentru prima oară, în *Pagini literare,* Bucureşti. vol. II, nr. 7 (32), 28 noiembrie 1899, p. 1.

Reprodusă în *Tribuna poporului,* III, nr. 233, 5/17 decembrie 1899, p. 2—3.

O analiză pertinentă, din punctul de vedere al izvoarelor, în special, face acestei balade Adrian Fochi în lucrarea mult citată de noi *George Coşbuc şi creaţia populară,* p. 235—242. Se demonstrează că poetul a prelucrat o baladă populară destul de cunoscută şi răspîndită, pe care a putut-o cunoaşte şi în locurile copilăriei; o variantă foarte apropiată fusese publicată în *Familia* de la Oradea, în 1886, republicată de Iuliu Bugnariu Sălănţanu în culegerea sa *Muza someşană. Poezii poporale române din jurul Năsăudului,* Gherla, 1892. Iuliu Bugnariu era cu doi ani mai în vîrstă (1864—1929) decît unchiul său — poetul, şi fost învăţător în Hordou. Dar, balada fusese publicată şi în alte locuri, de aproape 20 de ori, înainte de apariţia prelucrării lui Coşbuc. Ideea de a scrie o asemenea baladă se poate, presupune Adrian Fochi (*op. cit.*, p. 237), să-i fi fost sugerată de

prelucrarea mai mult decît mediocră a lui H. Grandea (publicată, mai întîi, în 1861, și republicată, în 1889, în *Universul literar săptămînal).* Un lucru e cert : Coșbuc prelucrează un prototip ardelenesc, pe care l-a cunoscut încă înainte de a pleca la București, fie din satul natal, fie din culegerea nepotului său ; poetul mai putea cunoaște și unele versiuni străine, pornind de la literaturile antichității. Motivul principal răspîndit și la aromâni, este acela al șarpelui în sîn, în acest caz asociat motivului probei iubirii care salvează de la moarte pe unul din parteneri, la Coșbuc fata pe fecior. Șarpele scos din sîn de iubită se transformă în brîu, pe care feciorul i-l dăruiește ca să-l poarte ca să cunoască „lumea-ntreagă / Pe-omul credincios !"

Prelucrînd subiectul folcloric, Coșbuc a respectat schema și a păstrat și unele „elemente formale ale prototipului" precum și „unele elemente de versificație populară (lucru destul de rar, dealtfel, în practica lui poetică), recurgînd la o combinație eterometrică formată din tetra și tripodii pirice, realizată simetric în cadrul strofelor" (Adrian Fochi, *op. cit.*, p. 241).

p. 315 CÎNTEC

[Românește-așa a fost]

Publicată, pentru prima oară, în *Albina,* București, IV, nr. 25, 18 martie 1901, p. 665.

Reprodusă în : *Bunul econom,* Orăștie, II, nr. 13, 24 martie/6 aprilie 1901, p. 2 ; *Foaia poporului,* Sibiu, IX, nr. 13, 27 martie/7 aprilie 1901, p. 145 ; *Activitatea,* Orăștie, III, nr. 44, 12 noiembrie 1903 ; *Carte de citire pentru divizia a III-a rurală, anul II,* Craiova—București, 1908, Samitca ; *Carte de citire. Clasa a IV-a primară urbană,* Ploiești, Progresul, 1908 și edițiile din 1909 și 1910 (Coșbuc este unul din coautorii acestor manuale școlare).

p. 316 OSMAN-PAȘA

Publicată, pentru prima oară, în *Universul literar,* București, XX, nr. 12, 25 martie 1902, p. 2.

Reprodusă în : *Tribuna poporului*, Arad, VI, nr. 94, 21 mai/ 3 iunie 1902 ; *Familia*, Oradea, XXXVIII, nr. 20, 19 mai 1902, p. 231. Datată : „Martie 1902".

Ca tematică, poezia este legată de acele creații care cîntă Războiul de independență ; nu știm de ce Coșbuc n-a inclus-o cel puțin în *Cîntece de vitejie*.

p. 318 BISERICA RUINATĂ

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Sămănătorul*, I, nr. 18, 31 martie 1902, p. 285—286.

Variante:

În ms. *3286*, f. 103, de la B.A.R. se află șase rînduri dintr-o variantă a acestei poezii, cu titlul *Ruine*.

1 *Stau ziduri mucezite* pe golul mal al mării (3286) : *Biserica stă tristă* pe golul mal al mării (Sămănătorul).
2 *Veni cumplit o noapte și-adîncul* răvărsat (3286) : *O noapte-a fost, cumplită, iar valul* răvărsat (Sămănătorul).
3 *Supt apele-i cu vuiet cuprinse*-ntregul sat (3286) : *Cu vuiet îngropat-a sub el* întregul sat (Sămănătorul).
6 *Cînd apele-obosite lăsară* cîmpul gol (3286) : *Cînd apa se retrase lăsînd iar* cîmpul gol (Sămănătorul).
7 *În dreptul ei pe mare, cînd trec veseli luntrașii* (3286) : *Cînd trec corăbierii în dreptul ei pe mare* (Sămănătorul).

p. 319 PROCLAMAREA INDEPENDENȚEI

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Albina*, București, V, nr. 31, 5 mai 1902, p. 817.

În versul 24, Coșbuc face aluzie la scrierea sa în proză *Povestea unei coroane de oțel*.

p. 321 UN GLAS DIN ADÎNCUL TEMPLULUI

Publicată pentru prima oară în *Sămănătorul*, București, I, vol. II, nr. 31, 27 octombrie 1902, p. 70—72.

Reprodusă în *Tribuna poporului*, Arad, VI, nr. 201, 31 octombrie/13 noiembrie 1902.

p. 323 SUPĂRARE-MPĂCIUITĂ

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Universul literar*, Bucureşti, XX, nr. 45, 11 noiembrie 1902, p. 2. Datată : „Noiembrie 1902".

p. 326 ŢAPUL

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Sămănătorul*, I, vol. II, nr. 39, 22 decembrie 1902, p. 206—208.

Ca şi în cazul poeziei *După furtună*, Coşbuc cultivă aici hexametrul dactilic latinesc, de o rară frumuseţe, probînd capacităţile expresive ale limbii române şi din acest punct de vedere ; este şi aceasta o dovadă a vocaţiei clasice la Coşbuc. Faptul nu are vreo semnificaţie simbolică, e doar o anecdotă cu ecouri pastorale.

p. 330 PERIREA DACILOR

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Universul literar*, Bucureşti, XXI, nr. 5, 3 februarie 1902, p. 2. Datată : „Ianuarie 1893".

p. 335 LÎNGĂ LEAGĂN

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Universul literar*, XXI, nr. 6, 10 februarie 1903, p. 2. Datată : „Ianuarie 1893".

Adrian Fochi aminteşte, în legătură cu *Lîngă leagăn*, o piesă rămasă în manuscris, *Cîntec de leagăn*, prin „motivul general al urării mamei pentru creşterea copilului" (*George Coşbuc şi creaţia populară*, p. 257).

p. 338 CÎNTEC DE PRIMĂVARĂ

[Cît e iarna cu ninsoare]

Publicată, pentru prima oară, în *Universul literar*, XXI, nr. 12, 24 martie 1903.

Reprodusă în : *Tribuna poporului*, Arad, VII, nr. 64, 6 aprilie 1903, *Familia*, Oradea, XXXIV, nr. 14, 6/19 aprilie 1903, p. 159 ; *Unirea*, Blaj, XIII, nr. 15, 18 aprilie 1903, p. 153—154 ; *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, Craiova, „Samitca", 1909 (cu eliminarea primei strofe). Datată : „Martie, 1903."

Face parte din ciclul poeziilor pentru copii.

p. 340 ÎN TREACĂT

Publicată, pentru prima oară, în *Albina*, București, VI, nr. 30, 27 aprilie 1903, p. 789.

Reprodusă în : *Răvașul*, Cluj, nr. 10, 6 iunie 1903 ; *Adevărul la sate*, București, III, nr. 50, 15 iunie 1903 ; *Calendarul poporului român*, Budapesta, III, 1905, p. 154 ; *Foaia poporului*, Sibiu, XXI, nr. 5, 27 ianuarie/9 februarie 1913, p. 5, cu titlul *Bețivul* ; *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, Craiova, „Samitca", 1909.

Poezia este o combatere în versuri a viciului beției, în direcția articolului *Urmările alcoolului*, publicat de poet în *Albina*, București, V, nr. 42—43, 21—28 iulie 1902. Face parte din mijloacele luptei de iluminare, dusă de Coșbuc și generația sa (Al. Vlahuță, Emil Gârleanu, Mihail Sadoveanu ș.a.), angajată în cadrul programului Casei Școalelor și patronată de Spiru Haret.

p. 342 POVESTEA GÎȘTELOR

Publicată, pentru prima oară, în *Albina*, București, VI, nr. 31, 4 mai 1903, p. 820—822.

Reprodusă în : *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXVI, nr. 140, 11 mai 1903 ; *Familia*, Oradea, XXXIX, nr. 23, 8/21 iunie 1903, p. 267 ; *Tribuna poporului*, Arad, VII, nr. 108, 14 iunie 1903 ; *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, ed. V, București, 1916.

p. 344 UN IMN PREASFINTEI GRAMATICE

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Școala română*, București, II, nr. 1, 15 mai 1903, p. 15.

Este o satiră la adresa celor care complicau gramatica românească, a acelora care credeau că poartă lupte „mai glorioase" decît voievozii noștri. Poetul încheie cu constatarea ironică

Să trăiască-n veci sintaxul ! Aleluia și amin !
Și-o harababură sfîntă văd, mă tulbur, cad, mă-nchin :

În ciuda exagerărilor și a caracterului de șarjă nemiloasă îndreptată împotriva stricătorilor de limbă (asemănătoare, prin intenții, cel puțin, cu însemnările despre *Gramatica zăpăciților*) Coșbuc demonstrează o bună cunoaștere a gramaticii românești, cu mulțimea de termeni tehnici lingvistici. Dealtfel, după cum mărturisește Ioan Slavici, Coșbuc era pasionat pentru problemele de limbă și gramatică încă în timpul activității de la Sibiu.

p. 346 GRANDUL MERCÈDES ȘI PAPA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Universul literar*, București, XXI, nr. 31, 4 august, p. 2. Datată : „Iulie 1903".

Poezia este o probabilă prelucrare a unui izvor german necunoscut încă.

p 348 BĂRĂGANUL

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Universul literar*, XXI, nr. 34, 25 august 1903. Datată : „August 1903".

Variante:

Revista *Luceafărul*, București, XIV, nr. 5, 1 martie 1919, p. 84—85 (număr închinat lui Coșbuc), publică o variantă a acestei poezii, în facsimil, cu titlul *Pe Bărăgan ;* această variantă este

mai scurtă decît cea publicată în *Universul literar* și o considerăm o primă formă a poeziei.

3 Și *se-ntind îngrozitoare* (Luceafărul) : Și-*mprejur, dogorîtoare* (Universul literar).

4 Goluri fără *de* coline (Luceafărul) : *Zări pustii* fără coline (Universul literar).

5 Nici pe *șes* cîntări de-albine (Luceafărul) : Nici pe *cîmp* cîntări de-albine (Universul literar).

7—12 — o strofă întreagă lipsește în varianta din *Luceafărul*.

18 Tot același gol mereu (Luceafărul) : *Ici și colo și* mereu (Universul literar).

21 Car o fi? Mă uit mai bine (Luceafărul) : *Și mă uit*, mă uit mai bine (Universul literar).

22 Ca minune mi s-arată (Luceafărul) : *În pustia asta mare* (Universul literar).

23 Parcă-*n lume niciodată* (Luceafărul) : Parcă *n-am văzut, îmi pare* (Universul literar).

24 N-am văzut nici boi *nici* car (Luceafărul) : *Niciodată* boi *și* car (Universul literar).

25—30 — strofa lipsește în varianta din *Luceafărul*.

37—42 — strofa lipsește în varianta din *Luceafărul*.

p. 350 „ȘI-ADÎNC DE-ACUM MORMÎNTUL"

Publicată, pentru prima oară, în *Universul literar*, XXI, nr. 41, 13 octombrie 1903, p. 2.

Reprodusă în Calendarul *Voința poporului*, Budapesta, 1905, p. 32—33. Datată: „Octombrie 1903".

Poezia reia tema uneia din cele mai reprezentative creații ale lui Coșbuc, *Moartea lui Gelu*, reținînd doar momentul de după moartea eroului. Reproducerea textului în Calendarul *Voința poporului* (calendar al ziarului socialist cu același titlu) își are tîlcul ei ; prin mesajul ei, poezia lui Coșbuc se încadra în orientarea generală a social-democraților români din Austro-Ungaria.

p. 352 FANTAZIE

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Viața literară*, I, nr. 20, 14 mai 1906, p. 1.

În ms. *3286*, f. 147—150 de la B.A.R., se află un text identic cu cel publicat.

p. 354 **IEDERA**

Publicată, pentru prima oară, în *Luceafărul*, Sibiu, V, nr. 21—24, 15 decembrie 1906, p. 463.

Reprodusă în : *Foaia interesantă*, București, II, nr. 1, 1907, p. 3 ; *Călindarul de la Cluj*, 1908, p. 32.

p. 355 **PĂMÎNTUL UITĂRII**

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Revista noastră*, București, III, nr. 3, 1 februarie 1907.

Variante:

Din această poezie, se păstrează două variante manuscrise, la B.A.R. din București : *Mapa VII* și ms. *2934*, filele 18—19, față de care textul definitiv prezintă numeroase deosebiri.

3 Strămoșii-mi pe stîlpi de granit (Mapa VII) : Strămoșii-mi *acolo* pe stîlpi de granit (2934, Revista noastră).

4 Un templu *clădiră* (2934) : *Cu albe portaluri* un templu-*au clădit* (Revista noastră).

8 *Tăcută* veni nepăsarea pe-un drum (2934) : *Dar mută* veni nepăsarea pe-un drum (Mapa VII, Revista noastră).

9 *Cu hohote* pe-altul *cumplitul* samum (2934) : *Iar* pe-altul *stîrni-necătoru-i* samum (Revista noastră).

11 *Ies noaptea mirați de lucorile* lui (Mapa VII) : *Și noaptea mirați de lucrurile* lui (2934) : *Azi templu-i ruină ; prin curțile* lui (Revista noastră).

12 *S-apropie* cerbii (Mapa VII) : *Îl caută din rariște* cerbii (2934) : *Culcușuri își caută* cerbii (Revista noastră).

13 *Și viezuri prin ganguri au cuiburi cu* pui (Mapa VII) : *Prin mîndrele ganguri scot vulpile* pui (2934) : *Prin mîndrele ganguri scot viezurii* pui (Revista noastră).

15 *Tăcute șopîrle*-ale ierbii (Mapa VII) : *Șopîrle tăcute*-ale ierbii (Revista noastră).

16 *Şi* oase *albe ce-au rămas din ei* (Mapa VII) : *Cu galbene* oase-*ale moşilor mei* (Revista noastră).

17 S-amestecă-n *de-a valma prin ţărînă* (Mapa VII) : S-amestecă-n *praful cărării* (Revista noastră).

18 *Şi albe firmituri de vecinici* zei (Mapa VII) : *Strivite statui ale marilor* zei (Revista noastră).

23 *Ies zeii şi jalnici stau trişti la ruine; Şi-n jurul ruinii stau zeii,* şi par (Mapa VII) : *Stau jalnicii zei la ruine,* şi par (Revista noastră).

26 *El vine tăcut* şi s-aşează plîngînd ; peste *El vine tăcut,* Coşbuc a adăugat varianta : *Şi iese şi bardul* (Mapa VII) : *Şi iese-al lor bard* şi s-aşează plîngînd (Revista noastră).

28 Şi *plînge şi cîntă,* ghitara bătînd (Mapa VII) : Şi *cîntă şi plînge* ghitara bătînd (Revista noastră).

29 Iar alba *sa* barbă ca rîul curgînd (Mapa VII) : Iar alba *lui* barbă ca rîul curgînd (Revista noastră).

31 *În* lanuri obsiga şi sterpul odós (Mapa VII) : *Prin* lanuri obsiga şi sterpul odós (Revista noastră).

33 Batjocură-i astăzi *întregul* prinos (Mapa VII) : Batjocură-i astăzi *al nostru* prinos (Revista noastră).

34 *Al celor ce-n luptă cu soarta* i-*au* scos ; *Şi* uită *de noi* cu ce trudă i-am scos (Mapa VII) : *Ei* uită, *voind,* cu ce trudă i-am scos (Revista noastră).

În *2934,* pe fila 18 (contrapagină) se află următoarele versuri satirice :

TU NEAM SĂNĂTOS ŞI VOINIC ŞI BOGAT

Obraznic ciocoiul cu suflet de cîne
Şi lacom slujbaşul cu fire de fiară
Şi toţi de la vodă la straja din sat
Întind ca golanii căciula să-ţi ceară
O, dă-le, tu, dă-le, române,
Şi biruri şi clacă şi oaste.

Poezia *Pămîntul uitării,* scrisă în pragul răscoalelor ţărăneşti din 1907, este un avertisment la adresa stărilor de lucruri din ţară, o mărturisire a „decepţiei" şi „scîrbei de prezent" (Dumitru Micu, *Studiu introductiv* la ediţia Coşbuc *Versuri,* 1961, p. XCIV). *Pămîntul uitării* are rostul unei profesiuni de credinţă, prevestind cumplitul vaier care va izbucni nu peste mult.

p. 357 PARABOLA SĂMĂNĂTORULUI

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Sămănătorul*, București, VI, nr. 17—18, 20 aprilie 1907, p. 323—324.

p. 359 NA DUNA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Viața romînească*, Iași, II, nr. 11, noiembrie 1907, p. 209—212.

Variante:

Din această poezie se păstrează, la B.A.R., Mapa VII, varianta în șpalt, cu multe modificări din *Viața romînească*, și două variante manuscrise: o variantă mai dezlînată și mai fragmentară, o primă așternere pe hîrtie a poeziei, în Fondul Coșbuc, *Mapa VII* și o alta mai închegată, mai apropiată de forma publicată, sub cota nr. *3286*, f. 92—96.

1 Se tîrăie *caii* spre-adîncul mormînt (Mapa VII, 3286): Se tîrîie *robii* spre-adîncul mormînt (Viața romînească).

2 Al nopților fără cărări (Mapa VII, 3286): *Prin noaptea cea* fără cărări (Viața romînească).

3 Zbîrlitele coame le flutură-n vînt (Mapa VII, 3286): *Iar caii, cu coame zburlite de* vînt (Viața romînească).

4 Cu sînge-n amestec *li-e* aburu-n nări (Mapa VII): Cu sînge-n amestec *au* aburu-n nări (3286, Viața romînească.

18 Să vadă *măcar* o lucoare de foc (3286): Să vadă *sărmanii* o lucoare de foc (Viața romînească).

19 Să simtă prin aer mirosul de fum (3286): *O dungă măcar să zărească* de fum (Viața romînească).

22 Și-n *văi e*-ntuneric ca-n iad (Mapa VII, 3286): Și-n *vale*-ntuneric ca-n iad (Viața romînească).

23 S-aștern obosiții pe golul pămînt (Mapa VII): *Lipite de tine tu goale* pămînt (3286, Viața romînească).

24 S-așterne zăpada pe-aceia ce cad (Mapa VII): *Nu-ți cer obositele inimi* ce cad (3286, Viața romînească).

Pentru versurile 26—30, în *Mapa VII* este următoarea variantă:

Iar dacă străjerii, răzbiţi la popas
De foame, scot cojile lor,
Adună cu groază şi picul rămas —
De mil-ar întinde şi celor ce mor,
Dar sute se roagă-ntr-un glas.

Pentru versurile 33—35, în *Mapa VII* este următoarea variantă :

Sălbateci ca fiarele stînd
Cu gîtul întins, cu răsufletul greu
Cum lacom pîndeşte şi-un cîne flămînd
Mîncările — aşa-şi urmăresc stăpînii-n mişcări.

37 Cu capul *în piept răzimat* (Mapa VII) : Cu capul *pe piepturi lăsat* (3286, Viaţa romînească).
38 *Nici foamea cumplită şi-a temniţei* porţi (Mapa VII) : *Totuna-i, şi foame, şi vesele* porţi (3286, Viaţa romînească).
56 *Din Plevna plecară,* pe drumul de veci (3286) : *Spre ţara robiei,* pe drumul de veci (Viaţa romînească).
57 Plecară, *ca robii,* trei mii (3286) : Plecară, *din Plevna,* trei mii (Viaţa romînească).
64 *Şi mort îl trag după dînşii cei* trei (Mapa VII) *Şi-mpiedică-n cale pe ceilalţi* trei (3286, Viaţa romînească).
66 Rod *ştrangu nodat de pe mînă,* dar fier (Mapa VII) : Rod *nodul din ştreangul ce-i leagă,* dar fier (3286, Viaţa romînească).
68 *Pe-un hoit, care-i* ţine la *dînsul* în ger : *Pe-un mort care-i* ţine la *dînsul,* în ger (Mapa VII) : *Pe-un mort care-i* ţine la *sine-şi,* în ger (3286) : *Iar mortul îi* ţine la *sine-şi,* în ger (Viaţa romînească).
69 *Se zbuciumă-n blestem şi-n furie-l* rod (Mapa VII) : *De furie gîtul şi ţasta i-o* rod (3286, Viaţa romînească).
70 *Că dînsul îi face de* pier ! (Mapa VII) : *Şi pier, ticăloşii, şi* pier ! (3286, Viaţa romînească).

După prima strofă din *Viaţa romînească* (versurile 1—5), în manuscrisul din *Mapa VII,* urmează strofa următoare :

Nici gura n-ascultă de frîu-nvăţat
Nici coast-amorţită de scări.
Căci frîul pe coamă li-e volnic lăsat
Şi-n scări călăreţii-ngroziţi de mişcări
Stau ţepeni cu trupu-ngheţat.

După strofa a 12-a din *Viața romînească* (versurile 61—65), în manuscrisul din *Mapa VII*, strofa următoare :

Flămîndele fiare se dau înapoi,
Se-mprăștie-n laturi urlînd
Și-așteaptă să treacă convoiul, și-apoi
S-adună-n de-a valma cu vuiet scurmînd
Pe bieții rămași de convoi.

În manuscrisul *3286*, această strofă (care n-a fost publicată) are următoarea variantă :

Și fiare flămînde se dau înapoi
Se-mprăștie-n lături urlînd
Și-așteaptă să treacă șiragul, și-apoi
S-adună-n de-a valma pe cale cătînd
Pe cei ce-au căzut din convoi.

În continuarea acestei strofe, în manuscrisul din *Mapa VII*, mai urmează alte două strofe :

Iar lupii pe-alocuri, simțind pe-obosiți
Le ies înainte, și stau
În drumuri cu ochii adînc pironiți,
Și focuri de pușcă și chiote dau
Pe rînd călărașii-ngroziți.

O bine-i de-aceia ce mor pe cărări
Ferite de fiare, prin sat.
Mai bine cu dinții vrășmașei turbări
Să-i rupă ghiaurii, căci intră...
Și-n focul eternei pierzări.

Din parcurgerea variantelor se poate constata cît de mult lucrase Coșbuc asupra acestui text. *Na Duna* zugrăvește un tablou zguduitor din timpul Războiului de independență : drumul unui convoi de prizonieri turci, idee ce putea foarte bine să-i fie sugerată de *Pohod na Sybir* a lui Vasile Alecsandri, cu care se aseamănă nu numai prin titlu, ci și prin tonalitatea de ansamblu.

p. 362 FRAGMENT

[În față-mi se-ntinde-al cîmpiei cuprins]

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Viața romînească*, Iași, II, vol. III, nr. 10, 12 decembrie 1907, p. 390—391.

Variante:

În ms. *3286*, f. 86—87 de la B.A.R., se găsește o variantă manuscrisă aproape integrală a acestei poezii.

2 În limpedea *zării* splendoare (3286) : În limpedea *serii* splendoare (Viața romînească).

4 În juru-*mi* zăpada ce-az-noapte ne-a nins (3286) : În jur, *ca* zăpada ce-az-noapte ne-a nins (Viața romînească).

8 *Și-asemeni cum face* copilul în joc (3286) : *Cum cercul și-l bate* copilul în joc (Viața romînească).

13 *S-afundă-n rotundu-i*, și parcă prin el (3286) : *În soare s-afundă*, și parcă prin el (Viața romînească).

15 *Ce-n gol de de-a pururi* să iasă (3286) : *Și-n golul cu stele* să iasă (Viața romînească).

17 *Și soarele nu se mai vede* (3286) : *Ca-n noapte cînd arde-o pădure* (Viața romînească).

18 *Se luptă cu duhuri pe unde e* dus (3286) : *Se stinge și-aceasta, și soarele-i* dus (Viața romînească).

19 Și-Amurgul din vale *pe* drumul în sus (3286) : Și-Amurgul din vale *ia* drumul în sus (Viața romînească).

20 Spre-*al munților creștet purcede* (3286) : Spre *munții cu creștete sure* (Viața romînească).

27 *Aceeași* egală coloare (3286) : *Tutindeni* egală culoare (Viața romînească).

28 În toate-ale lui din *întregul* cuprins (3286) : În toate-ale lui din *imensu-i* cuprins (Viața romînească).

29 *Și-ncepe și noaptea*-n văzduhul învins (3286 : *Iar noaptea tăcută*-n văzduhul învins (Viața romînească).

30 *Cu-aripi liniștite* să zboare (3286) : *În liniște-ncepe* să zboare (Viața romînească).

32 *Afară din număr* de multe (3286) : *Și-urzesc, miriade* de multe (Viața romînească).

33 *Și-ncepe-o urzeală-ntreruptă* de ieri (3286) : *Și leagă pe mîne cu astăzi* de ieri (Viața romînească).

34 Văd ochii cei *vecinici* ai altei vederi (3286) : Văd ochii cei *tainici* ai altei vederi (Viața romînească).
36 Și-atîta durere și *jalnic* amar (3286) : Și-atîta durere și *galben* amar (Viața romînească).

p. 364 NUCUL

Publicată, pentru prima oară, în *Viața romînească*, Iași, III, vol. VIII, nr. 1, ianuarie 1908, p. 76—77.

Reprodusă în *Revista Bistriței*, IV, nr. 7, 16/29 februarie 1908, p. 1 ; *Foaia interesantă*, Orăștie, III, nr. 10, 23 februarie 1908.

p. 366 VLAD-VODĂ CĂLUGĂRUL

(Din condica unui monah)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Viața romînească*, Iași, III, vol. IX, nr. 4, aprilie 1908, p. 56—68.

Variante:

Din această poezie se păstrează o variantă fragmentară în fondul Coșbuc, *Mapa VII*, de la B.A.R.
26 *O, nespusă fericire* (Mapa VII) : *Oh, păgînă tălmăcire* (Viața *romînească*).
27 *A nu-ncepe-n chip nărod* (Mapa VII) : *Cu acel „Io Voievod!"* (Viața romînească).
28 *Orice acte de-ntărire* (Mapa VII) : *Dar de-a pururi fericire* (Viața romînească).
29 *Tot cu Io Voievod* (Mapa VII) : *Cînd va-ncepe-orice izvod* (Viața romînească).
31 *Vrun boier* tăind vrodată (Mapa VII) : *Iar boieri* tăind vrodată (Viața romînească).
33 *Cum îl tai și-ncepi îndată* (Mapa VII) : *Tu, cu mila ta de tată* (Viața romînească).
34 *Să-i cetești* și *să-l* îngropi (Mapa VII) : *Pui odăjdii* *și-i* îngropi (Viața romînească).
35 *Făr' a-l încărca cu* plată (Mapa VII) : *Prohodindu-i fără* plată (Viața romînească).

44 *Să*-l deschizi cu rugăciuni (Mapa VII) : *Tu*-l deschizi cu rugăciuni (Viața romînească).
71 Versul acesta apare în *Mapa VII* în locul versului 73, care ocupă locul versului 71.

Vlad-Vodă Călugărul a fost instalat ca domn în Țara Românească de către Ștefan cel Mare, care intenționa să-și alieze, astfel, Muntenia. Vlad fusese, mai înainte, călugăr, de unde și numele de Vlad Călugărul. El a domnit între 1482 și 1495 ; era fiul lui Vlad Dracul ; a trebuit să rămînă supus turcilor, Ștefan cel Mare nereușind să aducă „Țara Românească în sfera de influență a Moldovei" (Constantin C. Giurescu — Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, București, Editura Albatros, [1971], p. 315).

1. *Peasnă* — cîntare bisericească.

p. 369 PATRIA NOASTRĂ

Publicată, pentru prima oară, în *Albina, București, XII*, nr. 4, 26 octombrie 1908, p. 85—86, cu titlul *Patria română*.
Reprodusă în *Albina*, București, XVIII, nr. 27, 5 aprilie 1915, p. 971, cu titlul *Patria noastră*.

Variante:

În ms. 3286, f. 108, de la B.A.R., se află o variantă a poeziei *Patria noastră*.
7 și-*au arat cumplit cu plugul* (3286) : și *punînd dușmanii-n juguri* (3286, Albina).
11 *Și ne preamărim* strămoșii (3286) : *Unde-au vitejit* strămoșii (Albina).
20 *Toți cu-aceeași* bucurie (3286) : *Și-avînd toți* o bucurie (Albina).
24 Unde-*or înflori* nepoții (3286) : Unde *ne-or trăi* nepoții (Albina).
27 *tot mîndră să înflorească* (3286) : *S-or lupta să ne păzească* (Albina).

Poetul definește patria română prin elementele ei fundamentale, în perspective istorice, pe trei coordonate : trecutul

glorios, prezentul unității frățești și viitorul „unde ne-or trăi nepoții, / Și-ntr-o mîndră Românie"; condițiile esențiale ale existenței patriei noastre sînt păstrarea limbii și a legii românești. *Patria noastră* se alătură poeziei *Graiul neamului*, poetul fiind convins că păstrarea limbii strămoșești este condiția *sine qua non* a ființei naționale, a duratei noastre în fruntariile patriei.

p. 371 JUCĂRIILE CELUI CUMINTE

Publicată, pentru prima oară, în *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*, de G. Coșbuc ș.a. ed. I, București, Editura Minerva, 1908.

Reprodusă în *Carte de citire pentru divizia a II-a primară urbană*, de G. Coșbuc ș.a., ed. a III-a, București, 1910; *idem*, ediția V, 1916.

În manuale, poezia a fost publicată sub formă de proză ritmată, fără o organizare în versuri; o asemenea organizare a fost, de fapt, gîndită de poet, după cum ne-o demonstrează cele zece distihuri din manuscrisul aflat la B.A.R. din București, *Mapa VII/IV*.

Variante:

5 Zice-*albina din* zambile (Mapa VII): Zice *tufa de* zambile (Manual).

8 — „Prinde-ne" zic *copilașii* (Mapa VII): — „Prinde-ne!" zic *fluturașii* (Manual).

15 Vrăbii-*aleargă* pe tot locul (Mapa VII): Vrăbii *zboară* pe tot locul (Manual).

16 Vezi așa-*i cuminte* jocul (Mapa VII): Vezi așa *e vesel* jocul (Manual).

18 Strigă: *uite*-alergătură (Mapa VII); *strigă: Iute*-alergătură!" (Manual).

20 *Uite cum îndoi* copacul (Mapa VII): *să-ndoiesc de vîrf* copacul!" (Manual).

22 Vin' atunci *la mine*-ncoace: Vin' atunci *cu fuga*-ncoace (Mapa VII): Vin' atunci *pe fuga*-ncoace!" (Manual).

27 *Însă vezi* posomorîtul (Mapa VII) : *și numai* posomorîtul (Manual).
28 Nu știe-alunga urîtul (Mapa VII) : Nu-*și* știe alunga urîtul (Manual).

p. 372 PĂIANJENUL ȘI MUSCA

Publicată, pentru prima oară, în *Carte românească de citire*, de Dr. Barbu Constantinescu și colectiv, ed. I, Ploiești, Editura „Progresului", 1890. Poezia e nesemnată, autorul e indicat la cuprins.

Reprodusă în ed. a II-a, din 1893, a aceluiași manual.

p. 373 PĂIANJENUL ȘI MELCUL

Publicată, pentru prima oară, în *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*, de G. Coșbuc ș.a., ed. I, București, Editura Minerva, 1908. Poezia e nesemnată, autorul fiind indicat la cuprins.

Reprodusă în *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană* de G. Coșbuc, ș.a., ed. a III-a, București, Ed. Carol Göbl, 1910 ; *idem*, ediția V, 1916.

p. 374 TÎMPLARUL

Publicată, pentru prima oară, în *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*, de G. Coșbuc ș.a., ed. I, București, Editura Minerva, 1908.

Reprodusă în *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, de G. Coșbuc ș.a., ed. a III-a, București, Ed. Carol Göbl, 1910.

p. 375 VARA

[Vară, vară timp de muncă]

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, de G. Coșbuc ș.a., ed. I-a, Institutul grafic „Samitca", Craiova, 1909.

p. 376 ZILE DE TOAMNĂ

[Bate vîntul, frunza cade]

Publicată, pentru prima oară, în *Carte de citire pentru divizia a II-a rurală*, de G. Coșbuc ș.a. ed. I, București, Editura Minerva, 1908.

Reprodusă în : *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană*, de George Coşbuc ş.a., *ed. cit* ; *Carte de citire pentru clasa a II-a primară urbană*, de G. Coșbuc ș.a., ed. a III-a, București, 1910 ; *idem*, ediția V, 1916.

p. 377 CEL MAI BUN CUVÎNT

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Viața romînească*, Iași, IV, nr. 3, martie 1909, p. 323—324.

Variante:

La Fondul Coșbuc de la B.A.R., *Mapa VII*, se află o variantă manuscrisă a acestei poezii.

2 *Eu am averi cît n-are-un* împărat ; *Eu știu că Domnu-n ceruri e* îm[părat] (Mapa VII) : — *„Eu știu că Domnu-n ceruri e*-mpărat (Viața romînească).

4 *Că n-a avut* Hristos *ostean* mai bun (Mapa VII) : *Să n-aib-ostaș* Hristos mai bun *decît pe tine* (Mapa VII, Viața romînească).

9 Spre-a mea-ntărire și *spre harul meu* (Mapa VII) : Spre-a mea-ntărire și *folosul* meu (Viața romînească).

11 *Macarie-l* privi cu bunătate (Mapa VII) : *Cel vechi* privi *la el* cu bunătate (Viața romînească).

15 *Așa-l* vedeau cei scoși pe cale-amară (Mapa VII) : *Și nu-l* vedeau cei scoşi pe cale-amară (Viața romînească).

16 *Și ziua-n* nor și *noaptea*-n stîlp de pară (Mapa VII) : *Altfel decît în nor* și-n stîlp de pară (Viața romînească).

25 *Și* glas din cer și tu *vei* auzi (Mapa VII) : *Căci* glas din cer și tu *poți* auzi (Viața romînească).

26 *Tu* du-te-acum și peste-a treia zi (Mapa VII) : *Deci* du-te-acum, și peste-a treia zi (Viața romînească).

28 Iar pîn-atunci *mergînd* prin cimitire (Mapa VII) : Iar pîn-atunci *tu mergi* prin cimitire (Viața romînească).

29 *Ca*-n gură vorbe de *patimi* să porți (Mapa VII) : *Și*-n gură vorbe de *blestem* să porți (Viața romînească).

35 Cu pietre-n cruci lovea, scuipa pe *ele* (Mapa VII) : Cu pietre-n cruci lovea, scuipa pe *cruce* (Viața romînească).

50—51 *Macarie*-l asculta cu inima-ncordată (Mapa VII) : *Și toate i le-a spus și*-l asculta / Macarie-*acum*, cu inima-ncordată (Viața romînească).

53 Atunci te du din nou *unde* ți-am spus (Mapa VII) : Atunci te du din nou *precum* ți-am spus (Viața romînească).

68 *„Răspunsu-ți-au ceva?"* — „Nimic, Părinte!" (Mapa VII) : *Și ce răspuns ți-au dat?"* — „Nimic Părinte!" (Viața romînească).

69 Ascult-*acum* ce-mi ceri spre harul tău. (Mapa VII) : Ascultă *deci*, ce-mi ceri spre harul tău. (Viața romînească).

71 *Și n-au răspuns* cînd i-ai vorbit de bine. (Mapa VII) : *Nimic n-au zis* cînd i-ai vorbit de bine. (Viața romînească).

p. 380 TÎLCUIRE

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Revista politică și literară*, Blaj, II, nr. 8—9 noiembrie—decembrie 1909, p. 231.

p. 382 SOARTA FLORILOR

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Carte de citire pentru clasa a III-a urbană, anul al II-lea*, de G. Coșbuc ș.a., ed. I, 1908, Craiova — București, Inst. „Samitca".

Poezia e nesemnată, autorul fiind indicat la cuprins.

p. 383 FLORII

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 81, 10/23 aprilie 1911, p. 3.

p. 386 ISUS ȘI LUMEA

(După tradiția orientală a lui Saadi)

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 134, 19 iunie/2 iulie 1911, p. 1—2.

Este cea dintîi povestire orientală, din seria celor cinci publicate în periodicul arădean. Autor al unor opere celebre, Saadi, la care trimite Coșbuc, este unul din poeții celebri ai literaturii persane. Coșbuc, ca student la Cluj, a putut cunoaște mai ales *Bustan*, (Grădina fructelor), într-o elegantă ediție germană *(Der Fruchtgarten)*, la Biblioteca Universității, precum și alte scrieri ale persanului.

Probabil ca, în acest caz, Coșbuc să fi prelucrat un text german, pe care nu l-am putut identifica în edițiile germane ale lui Saadi.

p. 390 POVESTIRI ORIENTALE

Sub acest titlu general, Coșbuc publică, în *Românul* din Arad, în anul 1911, trei povestiri în versuri ; la acestea adăugăm o a patra povestire publicată în același periodic arădean, fără indicația „Povestiri orientale" ; *Scrisoarea lui Firdusi către șahul Mahmud.*

p. 390 CĂLUGĂRUL

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 139, 26 iunie/9 iulie 1911, p. 1—2.

p. 393 GREȘALA PATRIARHULUI

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 144, 3/16 iulie 1911, p. 1.

p. 395 BOGATUL DIN SIRIA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 150, 10/23 iulie 1911, p. 1—2.

p. 398 SCRISOAREA LUI FIRDUSI CĂTRĂ ȘAHUL MAHMUD

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Românul*, Arad, I, nr. 210, 25 septembrie/8 octombrie 1911, p. 1—3.

Variante:

Această poezie cunoaște două variante manuscrise păstrate la B.A.R.: varianta din ms. *3286* (f. 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72), a fost scrisă pe filele unei agende-calendar maghiare (probabil într-una din călătoriile poetului în Transilvania); o a doua variantă e în *Mapa VII*, Caietul *„Firdusi"*. Manuscrisele mărturisesc o trudă îndelungată asupra unui text de amploare, care, pornind de la un izvor persan, era transpus în românește printr-o filieră germană. Vom reține din aceste variante pe cele mai ilustrative.

15 *Că toți supușii lor ar fi neghiobi* (3286): *C-ai lor supuși o turmă sînt de robi* (Românul).

16 *Și nu-s născuți decît să fie robi* (3286): *Cu toți orbi și-asemeni de neghiobi* (Românul).

19 Și *poate chiar* credeai că dacă-ți sînt supus (3286): Și-*așa* credeai că dacă-ți sînt supus (Românul).

25 *Eu nu sînt* miel fricos precum m-ai crede (Mapa VII): *Căci nu-s un* miel fricos precum m-ai crede (Românul).

36 Că *n-am iubire-n piept pentru* Ali (Mapa VII): Că *nu-s devot cu totul lui* Ali (Românul).

57 Că *scrie* Dumnezeu și *scrisa-i* carte (Mapa VII): Că *scrie* Dumnezeu și-*adună-n carte* (3286): Că *știe* Dumnezeu și-*adună*-n carte (Românul).

58 *Răsplată aici, și-aici pedepse-mparte* (Mapa VII): *Scăzînd oricui ce-ntîi și-ntîi împarte* (Românul).

63 Și-*așa* declar *aici* că eu poetul; Și-*acum așa* declar că eu poetul (Mapa VII): Și-*acum* declar *solemn* că eu, poetul (Românul).

78 Numiți ne sînt de *mulți netrebnici* „mari" (3286): Numiți ne sînt de *cei nemernici* „mari" (Românul).

83 Ca stelele pe cer *foiesc* poeții (Mapa VII): Ca stelele pe cer *roiesc* poeții (Românul).

86 *Și mulți chiar pot să prindă cîte-un* vers (Mapa VII): *Găsești la unii și putere-n* vers (Românul).

87 *Dar toți au fost de-acei ursiți să moară; Cu mine însă cine să măsoară?* (Mapa VII): *Dar cei mai mulți sînt triste roți de moară* (Românul).

95 Și-n grai, *și-n ritm,* și-n sunet și-n culoare (Mapa VII, 3286): Și-n grai, și-n sunet, și-n coloare (Românul).

96 *Și-n vers* ce-i rîu de raze scurs din soare (Mapa VII, 3286): *Poem* ce-i rîu de raze scurs din soare (Românul).

121 Trecutul vechi, de *mult* acoperit (Mapa VII): Trecutul vechi, de *praf* acoperit (Românul).

122 *De praf,* acum prin mine-a-ntinerit (Mapa VII): *Lucește*-a-cum prin mine-ntinerit (Românul).

127 *O, șah Mahmud!* Eu ți-am lăsat avere (Mapa VII): *Vai, șah zgîrcit!* Eu ți-am lăsat avere (Românul).

129 *Cînd tu vei fi* de mult *pămînt,* și-uitat (3286): Cînd *fi-vei mort* de mult și *cînd* uitat (Românul).

133 *O singură amintire* va *mai* sta; *Prin veci de-acum, Mahmude-n urma ta* (Mapa VII): *Atunci de tine-atîta scris* va sta (Românul).

137 *Nu vezi acum* ce vinovat îți sînt? (Mapa VII): *Acum văd eu* ce vinovat îți sînt... (Românul).

142 După acest vers, în *Mapa VII,* urmează:

> Și ai și tu, Mahmude-al meu, să treci
> Și regii toți vor trece-n altă lume
> Și-uitați vor fi și neștiuți pe nume.

150 Că n-ar mai *fi-n etern* nici praf din el (Mapa VII): Că n-ar mai *rămînea* nici praf din el (Românul).

151 Și nici atunci, Mi-ar stinge-*n veci* cuvîntul (Mapa VII): Și nici atunci! Mi-ar stinge, *cred,* cuvîntul (Românul).

153 — Bătrîn *și-aproape orb și om sărac / Ani mulți și grei eu*
154 *m-am trudit să fac* (Mapa VII): Bătrîn *de optzeci de ani bolnav ce zac / Și-acum aproape orb și om sărac* (Românul).

182 De *alt stăpîn, de cel de-a pururi* Tată (3286): De *cel ce-ntregii lumi îi este* Tată (Românul).

211 Un *spin tu* poți să-l răsădești și-n rai (Mapa VII): *Pe-*un *spine* poți să-l răsădești și-n rai (Românul).

236 Și-ți zvîrle-n *cap un astfel de* pamflet (Mapa VII): Și-ți zvîrle-n *față-atare vrun* pamflet (Românul).

Pe una din filele manuscrisului *3286* Coșbuc a scris și următoarele versuri, care nu apar în textul tipărit :

Acum, că-ntrebi de noi și a noastră lege
Vom spune drept și tot, mărite rege.
Acest al nostru neam, de care-ntrebi,
E bun și blînd, și drept îndeosebi.

. . . .

Al nostru... oricare fie, smeriți noi ni-l
răbdăm, și cu tărie, și nu ne plîngem cînd
sîntem bătuți, că-i bine-a plînge numai un-
de-ajuți, dar unde-n ajutor nu dai cu
plînsul, de ce să-ncerci prisos, nu scazi ci
-ncarci numai prisos cu dînsul.
Cînd însă unu-i păgubit prin noi,
De-ar fi năcazul lui de-oricare soi,
O veste printre noi [toți] dă-n sîrg ocolul
Și dăm frățește toți, umplîndu-i golul.
Noi toți sîntem la fel, un neam de frați,
Și-n tot ce-avem asemeni de bogați
Căci tot ce-are-un ins tot insul are
Căci tot prisosul este-obștească avere.
Să vrea s-adune averi, să aibă tot,
Ei nici nu vreau și chiar și vrînd nu pot.

Coșbuc a citit opera lui Firdusi în traduceri germane, fie în traducerea lui Adolf Friedrich Schack, *Heldensagen des Firdusi* (tipărită la Stuttgart în anul 1877), în care, înaintea *Cărții regilor* este *Firdusi's Satire gegen Sultan Mahmud den Gasnewiden*, fie în antologia lui J. Hart, *Diwan der persischen Poesie*, unde satira poetului persan are titlul *Satire auf Sultan Mahmud den Gasnewiden* (cartea făcea parte din biblioteca lui Coșbuc) ; menționăm faptul că și în antologia lui Julius Hart (tipărită la Halle, în anul 1887) satira lui Firdusi este tradusă de același A. Fr. Schack.

Îndată după titlu, în ziarul *Românul*, Coșbuc inserează următoarea notă explicativă :

„Abul Kasim Mansur, cunoscut cu supranumele Firdusi, cel mai mare poet al literaturilor asiatice și un Homer al persienilor (născut la 939 d. Hr. și mort la 1020), a scris epopeea

Cartea religiilor (Sah-namé), care cuprinde fapte istorice și legendare din 36 de secole. De tînăr se ocupase cu adunarea materialului ; iar regele Mahmud l-a însărcinat oficial să scrie epopeea neamului persian, promițîndu-i cîte un ban de aur pentru fiecare vers. Mahmud avea să dea banii din propria-i pungă (fiindcă era enorm de bogat și iubitor de a încuraja literatura și artele), dar dușmanii lui Firdusi, mai ales poeții de pe la curte, i-au întors mințile, așa că la plată a schimbat aurul în argint și în loc să dea lui Firdusi 60000 de galbeni (ban de cîte 12,50 lei), cîte erau versurile epopeii, i-a dat tot atîția bani de argint. Deși lucrase 30 de ani la epopee, în cursul vremii n-a cerut nici un ban, căci voia să aibă suma întreagă deodată, ca să poată face un apeduct în orașul său natal. Cînd i-a adus banii, poetul era în baie ; indignat de purtarea regelui, el a împărțit toți banii între servitorii băilor și un cîrciumar la care băuse un pahar de bere. Regele, cînd a auzit acest lucru, a amenințat pe Firdusi că-l va strivi sub tălpile elefanților. În urmă l-a iertat : dar nu l-a iertat Firdusi pe rege și a scris împotriva lui o satiră care a rămas vestită și care atîta a înfuriat pe rege, încît căuta acum într-adevăr să-l strivească. Firdusi a fugit în Bagdad, dar, nefiind sigur nici aici, a fugit în Cuhistan. Se vede că, la sfîrșit, s-au împăcat, căci aproape de moarte găsim pe poet în orașul său natal, Tus, în regatul lui Mahmud."

Traducerea liberă a satirei lui Firdusi i-a permis lui Coșbuc o organizare diferită a materialului : cele cinci părți ale lui Firdusi au devenit la poetul român șapte (versiunea persană e formată din 180 de versuri, cea românească din 246 de versuri). George Coșbuc introduce, chiar din prima parte, note personale, ajunge la generalizări, care au rostul de a combate nu numai pe Mahmud „nărodul de noroc bătut" ci pe toți monarhii. Coșbuc a subliniat mai pregnant opoziția dintre deșertăciunea măririi regale și nemurirea operei poetice, într-o confruntare cu veșnicia, cu însăși existența universului. Lectura paralelă a celor două texte — persan (în versiune germană) și român — clarifică și alte aspecte, demonstrînd din plin partea de contribuție a lui Coșbuc. (Cf. Gavril Scridon, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, p. 172—178.)

Publicată, pentru prima oară, în *Flacăra*, București, I, nr. 1, 22 octombrie 1911, p. 3.

Reprodusă în: *Foaia interesantă*, Orăștie, VI, nr. 51, 8/21 decembrie 1911, p. 201; *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, LXXIV, nr. 238, 30 octombrie 1911.

Variante:

Pe filele aceleiași agende maghiare, ms. *3286*, fila 110, pe care este prima versiune a poeziei *Scrisoarea lui Firdusi către șahul Mahmud*, se găsesc și cele dintîi variante ale poeziei *Poetul*. Cele două poezii s-au născut în același timp, în același climat politic și sufletesc și se leagă strîns prin substanța comună: profesiunea de credință a lui Coșbuc referitoare la misiunea poetului și a poeziei, la contopirea destinului artistului cu acela al neamului din care face parte, în bine și-n rău.

Citām cîteva versuri din manuscrisul amintit:

Sînt suflet din sufletul...
Eu cînt ce e-n sufletul neamului meu
  Îi cînt bucuria și-amarul
Cînd plînge de-o rană, voi plînge și eu.
  Frățește-al otrăvii paharul să beu
Și-oriunde și-ar pune-al speranței altar
  Acolo-mi [voi] duce altarul.
De-l doare, nu el e durutul, ci eu.
. . . .

Eu cînt ce e-n inima neamului meu
  Îi cînt și iubirea și ura
Dușmanilor lui un dușman le sînt eu

. . . .
La fel noi avea-vom scriptura
Și dacă vrodat-aș grăi vrun cuvînt
  Cum nu-i glăsuiește scriptura
În clipele-acelea, la Tatăl meu
  C-un fulger . . . .

Voința ni-e una, că-i una mereu
   În toate-ale noastre măsura.
În sufletul vostru e sufletul meu
   Și-al vostru e sufletu-n mine.
Căci sufletul meu nu se zbuciumă-n voi
   Și-al vostru se zbuciumă-ntr-una.

. . . .

Acesta e cîntec și-al vostru și-al meu
   Să-l cînte cei tineri cu mine
Așa l-am cîntat noi bătrînii mereu
   Și tinerii-nvețe-mi-l bine!

Citatele reprezintă doar o parte a manuscrisului, care ni s-a părut mai ilustrativă. Ultimele versuri citate fac dovada că Coșbuc considera *Poetul* un mesaj adresat tinerei generații, o chemare la integrarea totală în soarta neamului românesc. Această poezie se înscrie alături de: *Moartea lui Gelu, Decebal către popor, Un cîntec barbar, În opressores, Doina, Noi vrem pămînt!, Scrisoarea lui Firdusi către șahul Mahmud,* în seria poeziilor care definesc crezul de luptător al lui Coșbuc.

p. 408 FRAGMENT

[Tristă-n zori stă-nțepenită]

Publicată, pentru prima oară, în *Flacăra,* București, I, nr. 5, 19 noiembrie 1911 p. 35.

Reprodusă în *Foaia interesantă,* Orăștie, VII, nr. 1, 1912, p. 4, cu titlul *Mama rănită.*

V a r i a n t e :

În fondul Coșbuc de la B.A.R., *Mapa VII,* se găsesc variante ale acestei poezii, incomplete, conținînd, însă, și strofe care n-au fost tipărite.

1 Sta *de frig* înțăpenită (Mapa VII): *Tristă-n zori* stă-nțepenită (Mapa VII, Flacăra).

2 Pasărea pe-*o creangă stînd* (Mapa VII): Pasărea pe-*un ram, zbătînd* / Pasărea pe-*o creangă-n zori* (Mapa VII): Pasărea pe-*un ram avînd* (Flacăra).

3 *Rar* aripa-*i rău rănită* (Mapa VII) : Aripa *de-un plumb strivită* (Flacăra).
8 Dulci ciripituri *s-audă* (Mapa VII) : Dulci ciripituri *cum scot* (Mapa VII, Flacăra).
11 Azi *în noapte-o să s-afunde* (Mapa VII) : Azi *s-afundă-n noaptea ceții* (Flacăra).
21 Ce să facă ? *Ar face tot* (Mapa VII) : Ce să facă *ea sărmana !* (Flacăra).
25 *Pînă mor*, să stea să-i vadă (Mapa VII) : *Neclintit* să stea să-i vadă (Flacăra).
26 *Neclintită ? Ori în zbor* (Mapa VII) : *Pînă mor ? Ori încercînd* (Flacăra).
27 *Un zadarnic zbor*, să cadă (Mapa VII) : *Ea departe jos* să cadă (Flacăra).
30 *Nu-i va auzi* plîngînd (Mapa VII) : *Ori dac-au murit* plîngînd (Flacăra).
32 Ochii, *vai*, spre-a nu-i vedea (Mapa VII) : Ochii *stinși*, spre-a nu-i vedea ? (Flacăra).
33 Și cînd *tot va* fi-n tăcere (Mapa VII) : Și cînd *toate-or* fi-n tăcere (Flacăra).
34 *Iar* cînd n-o să-i mai audă (Mapa VII) : *Și* cînd n-o să-i mai audă (Flacăra).
35 *Singură-n suprema trudă* (Mapa VII) : *Să-și urmeze-o soartă crudă* (Flacăra).
36 *Fulgerat murind* și ea (Mapa VII) : *Și să moar-apoi* și ea (Mapa VII, Flacăra).
37 Ieri cînd *o ajunse*-o soartă (Mapa VII) : Ieri, cînd *făr' de veste*-o soartă (Flacăra).
38 *Pentru-al lor și-al ei amar* (Mapa VII) : *I-a găsit cumplitul chin* (Flacăra).
40 *Dar simțindu-și scurtă* viața (Mapa VII) : *Și mergînd pe drum* viața (Mapa VII) : *Dar scurgînd pe drum* viața (Flacăra).
41 *Ea de-abia ajunse*-n fața (Mapa VII) : *Ranele-o opriră*-n fața (Mapa VII) : *Rănile-o opriră*-n fața (Flacăra).
42 Cuibului, pe *alt stejar* (Mapa VII) : Cuibului, pe-*un ram străin* (Mapa VII, Flacăra).
44 *Dincolo peste izvor* (Mapa VII) : *Cîți se-ncred, de-acoalea mor* (Flacăra).
45 *Ea* cu-ntinse ciocuri vede (Mapa VII) : *Și* cu-ntinse ciocuri vede (Flacăra).

47 *Cum cer hrana guri* flămînde (Mapa VII) : *Vede guri cum cer* flămînde (Flacăra).

Strofe și fragmente închegate care n-au fost incluse în varianta publicată :

Soarele-și înalță focul
Și poporul-ntreg e strîns
Ea și-ai ei îns-o să piară
Și-i ascult-acum de-aseară
Cum întreaga noapte-au plîns.

Și-i spre cuib cu ochii țintă
Și-i tot pleac-al morții ger
Capul sub aripa frîntă.

. . . .

Iar acum plîng și mai bine
Soarele rîzînd răsare
Și prin ramuri vesel cîntă
Tot poporul cît s-a strîns.

. . . .

Moare-o pasere ? Ce pierde
Codrul e tot codru verde
Ori c-un imn al fericirii
Ori c-un țipet al peririi ;
Pune milei frîu și treci !

Ah, eu nu știu ! Ai dreptate
E un suflet ce se zbate
Vede farmecul vieții
Cea cu-atîta drag văzută.
Vede-o-ntindere tăcută
Vede iarăși cuibul ei.

. . . .

Pentru ce te prinde jale / omule, de ea și pui ? / Partea veciniciei tale / mila care-n cer ridică / într-o faptă-așa de mică / tu atît de mult o pui ?

Ce-i o pasere ? Ce pierde / Dumnezeu prin moartea ei ? / Codrul e tot codru verde, ori c-un imn al fericirii, ori c-un țipet al peririi.

După cum ne-o dovedesc variantele, Coşbuc a lucrat mult asupra textului acestei poezii, pînă la găsirea ultimei forme.

Poezia *Fragment*, relatînd zbuciumul unei păsări rănite, demonstrează capacitatea lui Coşbuc de a descoperi lumea necuvîntătoarelor cu multă fineţe şi compasiune, aşezînd în paralel stări umane şi confruntînd, ca şi în *Moartea lui Fulger*, ideea trecerii vieţii şi indiferenţa codrului, a veşniciei, deci. *Fragment* se apropie, prin fineţe şi stări de sentiment, de universul creaţiei lui Brătescu-Voineşti *(Puiul, Privighetoarea)* sau de Emil Gârleanu *(Din lumea celor cari nu cuvîntă)*.

p. 411 [LUI SPIRU HARET]

Publicată, pentru prima oară, în volumul *Lui Spiru C. Haret*, Bucureşti, Carol Göbl, 1911, p. 1.

Reprodusă în *Tribuna*, Arad, XV, nr. 277, 18 decembrie 1911, sub titlul *Omagiul lui Coşbuc*.

În fondul de manuscrise Coşbuc de la B.A.R., manuscrisul *3286*, fila 89, se află textul integral, autograf, al acestei poezii. Acest text nu se deosebeşte cu nimic de cel publicat.

Colaborarea lui Coşbuc la volumul omagial închinat lui Spiru Haret, în anul în care ministrul învăţămîntului împlinea 60 de ani de viaţă (1851—1912) nu trebuie să ne surprindă. Haret, care are merite apreciabile în organizarea şi dezvoltarea învăţămîntului românesc, l-a ajutat pe Coşbuc, numindu-l funcţionar la Casa şcoalelor. Coşbuc a participat, alături de Mihail Sadoveanu, Al. Vlahuţă, la acţiunile de culturalizare organizate de ministrul Haret; poetul s-a bucurat de preţuirea acestuia.

1. νοῦς (gr.) — înţelepciune.

p. 412 AGHIOTANTUL

Publicată, pentru prima oară, în *Flacăra*, Bucureşti, I, nr. 10, 24 decembrie 1911, p. 73.

Reprodusă în: *Gazeta Transilvaniei*, Braşov, LXXIV, nr. 286, 31 decembrie 1911; *Almanahul Societăţii scriitorilor români pe anul 1912*, Bucureşti, Editura revistei „Flacăra", 1912, p. 49—50.

V a r i a n t e :

La B.A.R., fondul Coșbuc, se află două versiuni autografe ale acestei poezii : una integrală, cota *3286*, f. 100—102, identică cu textul tipărit în volumul citat, și o a doua versiune, în *Mapa VII*, care este, de fapt, cea dintîi așternere pe hîrtie a poeziei, mai dezorganizată, cu multe ștersături și reveniri.

3 Tu crezi că mi-e *grijă* de timpul pierdut (Mapa VII) : Tu crezi că mi-e *teamă* de timpul pierdut (volum).

17 Mușcase pămîntul, de chin, (Mapa VII) : Mușcase *cu gura* pămîntul, de chin (3286, volum).

18 Și *strîns-avea nisipul în* mînă : *Și nisip adunase-ntr-o* mînă (Mapa VII) : Și *strînse pămîntul* în mînă (3286, volum).

19 Iar păru-ncîlcit peste obrazii săi : Și păru-ncîlcit era plin (Mapa VII) : *Întreaga sa față și părul său plin* (3286, volum)

21 Și fără să geamă eu l-am dus liniștit : Luîndu-l în brațe l-am dus grăbit (Mapa VII) : *Luîndu-l în brațe mi-l dusei apoi* (3286, volum).

22 Sub umbra tăcută-a pădurii ; *La umbră-n răcoarea* pădurii (Mapa VII) : *Întreaga sa față și părul său plin* (3286, volum).

23 Tăcînd i-am spălat și noroiul pe-obraz ; Spălîndu-i noroiul pe gene lipit (Mapa VII) : *Spălîndu-i pe gene lipitul noroi* (3286, volum).

26—27 În gura-ncleștată din plosca mea vin (Mapa VII) : *Îi pusei la gura-ncleștată / Să prindă din ploscă vrun picur de vin* (3286, volum).

35 Așteaptă-mă, frate, la-ntoarcere, vai (Mapa VII) : *Vai, frate, murind, tu de tine oftai* (3286, volum).

36 Vai, nu de tine oftai, ci de mine că-s fiară (Mapa VII) : *Ori poate* de mine că-s fiară (3286, volum).

37 Dar cînd m-am întors ei mi-au spus (Mapa VII) : *La-ntoarcere-mi spuse străjerul un drum* (3286, volum).

38 O cale mai scurtă prin vale ; mai scurt prin livada din vale (Mapa VII) : *Mai scurt, și fu scurtă și-a gurii* (3286, volum).

50 Ce-or spune mai marii ce-mi pasă (Mapa VII) : *Cuvîntul ce-n cumpăn-apasă* (3286, volum).

p. 414 CÎNTĂ PILOTUL

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Flacăra*, București, I, nr. 23, 24 martie 1912, p. 179.

În fondul Coșbuc de la B.A.R., ms. *3286*, f. 99, se află un manuscris integral al acestei poezii, identic cu textul publicat.

p. 415 SCUMPĂ ȚARĂ ROMÂNEASCĂ

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Carte de citire pentru clasa a III-a primară urbană*, de G. Coșbuc ș.a., ed. a II-a, București, Editura „Flacăra", 1913.

p. 416 MORȚI, — PENTRU CINE?

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Flacăra*, București, III, nr. 46—47, 6 septembrie 1914, p. 373.

Variante:

La B.A.R., ms. *3286*, f. 84, se află o variantă manuscrisă a acestei poezii.

3 *Că-i jalnică* soarta ce-i bate pe toți (3286): *Și iarăși la* soarta ce-i bate pe toți (Flacăra).

4 *Ei patru, nădejde și azi jale-alor* trei (3286): *Sînt patru mai vrednici de lacrimi, ori* trei? (Flacăra).

9 *Al celei de-a doua* e gata de drum (3286): *Al treilea, bietul,* e gata de drum (Flacăra).

12 *Pe lunga perduților* listă (3286): *În șirul de morți de pe* listă (Flacăra).

13 *Îi văd cum se joacă copii prin* nisip; *Îi văd cum se joacă desculți în* nisip (3286): *Sărmanii! Vi-i văd cum se joacă-n* nisip (Flacăra).

25 *Și* nu mai simt jale, *căci altul a scris!* (3286): *Eu* nu mai simt jale, *și-n sufletu-nchis* (Flacăra).

26 *Și-așa mi-e de cald și* de bine (3286): *Atît mi-e acuma* de bine (Flacăra).

Morți, — pentru cine? este o poezie de protest față de jertfa zadarnică a românilor din Transilvania, obligați să lupte în armate străine. Abia începuse primul război mondial, românii din imperiul habsburgic fiind chemați sub arme din primele zile; situația se va agrava abia după intrarea Romă-

niei în război, ducînd la confruntarea, pe fronturi de luptă, dintre românii ardeleni și cei „din țară". Tema va fi reluată de Liviu Rebreanu în *Catastrófa* și *Pădurea spînzuraților*.

p. 418 GESTA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Flacăra*, București, IV, nr. 1—2, 25 octombrie 1914, p. 10.

În fondul Coșbuc de la B.A.R., ms. *3286*, filele 90—91, se păstrează o variantă integrală a acestei poezii, cu o singură deosebire în versul 10 : coapse / coapse-i față de textul publicat.

p. 420 OȘTEANUL ȘI DRAPELUL

Publicată, pentru prima oară, în *Albina*, București, XVIII, nr. 20, 15 februarie 1915, p. 715.

Reprodusă în *Românul*, Arad, V, nr. 41, 6 martie 1915.

p. 422 SPÎNZURATUL

Publicată, pentru prima oară, în *Șezătoarea săteanului*, București, XVII, nr. 11—12, noiembrie-decembrie 1915, p. 14—16.

Reprodusă în Calendarul „Minervei", București, XVIII, 1916, p. 127—128.

p. 424 VINE PLOAIA

Publicată o singură dată în timpul vieții poetului, în *Albina*, București, XIX, nr. 32, 8 mai 1916, p. 1194.

Sub titlul poeziei se dau indicațiile : „Cîntec pentru copii, Versurile de G. Coșbuc, Muzică populară." La subsol se precizează, printr-o trimitere la titlu : „Aranjată de Gr. Teodossiu pe o melodie cunoscută".

Este una din cele mai cunoscute poezii pentru copii ale lui G. Coșbuc.

Publicată o singură dată în timpul vieţii poetului, în *Scena*, Bucureşti, II, nr. 50, 24 februarie 1918.

Variante:

La B.A.R., se află două variante manuscrise ale acestei poezii : o variantă în *Mapa VII*, (ms. *3 a*, două file) şi altă variantă sub cota *3286* (f. 127—130). Sînt fragmente disparate şi plasarea textelor în două locuri este o greşeală de arhivistică. *Mapa VII* conţine primele trei strofe ale poeziei. Reţinem variante din ms. *3286*.

45 Dar *piscul acela, el* nu mai era (3286) : Dar *unde-o fi piscul ? Căci* nu mai era (Scena).

48 O stîncă *făcută* ruină : *Adînc fulgerata* ruină (3286) : O stîncă *trăsnită-n* ruină (Scena).

50 *Cum nu mai făcuse vrodată*, şi apoi (3286) : *Ca unul ce-şi schimbă gîndirea*, şi-apoi (Scena).

53 *Şi nu-l mai văzurăm de atuncea nici noi, nici nimeni* : *De-atunci nu-l văzură nici alţii nici noi* : *Nici culmile nu-l mai văzură* (3286) : *De-atunci nu-l mai văzură nici alţii, nici noi* (Scena).

54 Rotind în *liniştea* serii : Rotind în *luminile* serii (3286) : Rotind în *luminile* serii (Scena).

Publicată într-un periodic bucureştean în plină ocupaţie germană, poezia *Vulturul*, exprimă durerea poetului (şi a poporului său) faţă de starea în care se găsea ţara cotropită.

POSTUME

DIN ÎNCEPUTURILE POETICE DE LA NĂSĂUD

La Secția documentară „George Coșbuc" din Năsăud se păstrează un mare număr de încercări poetice ale lui Coșbuc din perioada cînd era elev de liceu. O parte din încercări (din anii 1882—1883, cînd poetul era elev în clasele a V-a și a VI-a) sînt autografe; o altă parte sînt transcrise în revista manuscrisă *Muza someșană*, „editată" de Societatea „Virtus Romana Rediviva"; primul volum al revistei, din anul școlar 1882—1883, în care au fost transcrise numeroase încercări de ale lui Coșbuc, a dispărut în timpul celui de al doilea război mondial; poeziile lui Coșbuc din acest volum au fost transcrise de Nicolae Drăganu (manuscrisul respectiv îl păstrează îngrijitorul acestei ediții). Cel de al doilea volum al revistei gimnaziștilor năsăudeni, pe anul școlar 1883—1884, în care sînt cuprinse și cîteva poezii ale elevului Coșbuc, se păstrează la Muzeul din Năsăud.

Din primul grupaj de poezii păstrate cu scrisul lui Coșbuc am selectat doar 9 încercări (și acestea destul de modeste) și anume: *Mîngăierea poetului, De mult, de mult..., [Două stele logostele], [Căci n-a putut pe tine], Regele și cioclul, Sus la munți..., În poiana..., Văd eu bine* și *Către voi...*, eliminînd încercările indicate la începutul capitolului de *Note și variante: Ad memorandum, Călărețul străin, Coardele de aur, Nu pot scrie versuri de amor, o, floare, Sfînt-ar fi acea zeiță ce cu magica ei vargă, La altari, Richard inimă de leu, Sfîntul Augustin, Lacrimele* și *Îngerul păzitor.*

Din cel de al doilea grupaj (din revista *Muza someșană*) includem, în ediția de față, următoarele 17 poezii: *Societății „Virtus Romana Rediviva", Și-am întrebat, Cîntec [Printre-a îngerilor cete], Coroană și sceptru, Dorurile, Văi cu văi, Au cîntat, A căzut, Tu rîdeai, Tablou, La fîntînă, În zadar, Face-m-aș un*

vulturaş, Pînă cînd, [Vîntul bate-n miezul nopţii], Cum curgînd şi *Tablou de seară;* n-am cuprins în ediţia noastră următoarele producţii ale elevului Coşbuc „publicate" în *Muza someşană* (indicate şi la începutul acestui capitol) : *Şi ştiţi ? Am cercat, Un brad, Dacă..., Învăţăm, Cine plînge, Arabii şi dracul, Un exemplu de grai tistaş rumânesc..., La un leneş, Liberalul, Lui Ş., Covin, Turpin, Filosoful, Nos et musa, La mulţi, Reverie, Omul plînge, Îndemnat, Inima lui, Pe faţă, Tiranei, Regret, Soartea lor, N-am, Gîcitură, Undele mării, Ciudate-s împărţite a pămîntului comori, În ambiţia lor se ceartă, [Prietenul mi-i bun orator], Fete blînde, Ce cînţi dragă ?, De-ai lăsa* şi *Unde zbor.*

Am considerat că textele neincluse în această ediţie sînt doar exerciţii şcolăreşti, foarte modeste şi mai puţin semnificative pentru evoluţia ulterioară a creaţiei lui Coşbuc.

p. 429 MÎNGĂIEREA POETULUI

Citită de Coşbuc în „şedinţa din 6 februarie 1881 a Societăţii „Virtus Romana Rediviva" (poetul era elev în clasa a V-a de liceu).

Reprodusă în facsimil, de Gavril Scridon, în *George Coşbuc şi pămîntul natal*, Cluj, 1966.

p. 431 DE MULT, DE MULT...

Poezia a fost scrisă pe cînd Coşbuc era elev în clasa a V-a de liceu.

p. 432 [DOUĂ STELE LOGOSTELE]

Poezia a fost scrisă pe cînd Coşbuc era elev în clasa a V-a de liceu.

Reprodusă în *Arhiva someşană*, nr. 5, 1926, p. 26.

p. 433 [CĂCI N-A PUTUT PE TINE]

Poezia a fost scrisă pe cînd Coşbuc era elev în clasa a V-a a liceului.

Reprodusă în *Arhiva someşană*, nr. 5, 1926, p. 27.

p. 434 REGELE ȘI CIOCLUL

Poezia a fost scrisă pe cînd Coșbuc era elev în clasa a V-a a liceului.

p. 436 SUS LA MUNȚI...

Citită în ședința din 13 noiembrie 1881 a Societății „Virtus Romana Rediviva“; Coșbuc era elev în clasa a VI-a a liceului.
Reprodusă, în facsimil, de Gavril Scridon, în *George Coșbuc și pămîntul natal*, Cluj, 1966.

p. 437 ÎN POIANA...

Citită în ședința din 13 noiembrie 1881 a Societății „Virtus Romana Rediviva“; Coșbuc era elev în clasa a VI-a a liceului.
Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coșbuc la liceul din Năsăud...*, p. 4.

p. 438 VĂD EU BINE!...

Citită în ședința din 13 noiembrie 1881 a Societății „Virtus Romana Rediviva“.
Reprodusă, în facsimil, de Gavril Scridon, în *George Coșbuc și pămîntul natal*, Cluj, 1966.

p. 439 CĂTRĂ VOI...

Poezia a fost scrisă pe cînd Coșbuc era elev în clasa a VI-a a liceului.
Reprodusă, în facsimil, de Gavril Scridon în *George Coșbuc și pămîntul natal*, Cluj, 1966.

p. 440 SOCIETĂȚII „VIRTUS ROMANA REDIVIVA“

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă, fragmentar, de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud şi raporturile lui cu grănicerii*, Bistriţa [f.a.], p. 6.

În legătură cu această poezie, Nicolae Drăganu scrie următoarele: „Admiraţia colegilor săi îl aşează în anul şcolar 1882/1883 în scaunul de vicepreşedinte al societăţii («Virtus Romana Rediviva» — *n.n.)*, căreia poetul, în cea dintîi şedinţă, îi dedică o odă, în care, pornind din anumite idei şi cuvinte ale *Răsunetului* lui A. Mureşianu, plîngea soartea poporului românesc...

Era o mare cutezanţă să se cetească astfel de versuri într-o societate de lectură studenţească." (*Op. cit.*, p. 6.)

p. 441 ŞI-AM ÎNTREBAT

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud...*, p. 50.

Poezia e scrisă sub influenţa lui Heine.

p. 442 CÎNTEC

[Printre-a îngerilor cete]

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud..* p. 50.

Poezia este scrisă sub influenţa lui Heine.

p. 443 COROANĂ ŞI SCEPTRU

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud...*, p. 50

p. 444 DORURILE

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă de Gavril Scridon, în *Pagini despre Coșbuc*, București, 1957, p. 31.

p. 445 VÂI CU VÂI

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coșbuc la liceul din Năsăud...*, p. 50.

p. 446 AU CÎNTAT

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă de Gavril Scridon, în *Pagini despre Coșbuc*, p. 31.

p. 447 A CĂZUT

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă de Gavril Scridon, în *Pagini despre Coșbuc*, p. 30.

p. 448 TU RÎDEAI

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

p. 449 TABLOU

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană*.

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud...*, p. 73.

Nicolae Drăganu consideră că această poezie „are factura poeziilor scrise sub influenţa lui Heine. Poate că trebuie să ne gîndim la o inspiraţie inconştientă din Lorelei" (*op. cit.*, p. 73); e vorba de cea de a doua poezie din ciclul *Die Heimkehr* al lui Heine, cu celebra legendă a lui Lorelei (de pe valea Rinului).

p. 450 LA FÎNTÎNĂ

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud...*, p. 73.

Nicolae Drăganu descoperă aici motivul „iubirii înşelate" (*op. cit.*, p. 73) reluat de Coşbuc, mai tîrziu, în poeziile *Cîntecul fusului, Fata morarului* şi *Fata mamei.*

p. 451 ÎN ZADAR

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coşbuc la liceul din Năsăud...*, p. 51.

Poezia e scrisă sub influenţa lui Heine.

p. 452 FACE-M-AŞ UN VULTURAŞ

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someşană.*

Reprodusă în *Arhiva someşană,* nr. 5, 1926, p. 24—25.

În legătură cu această poezie Titu Procopian face următoarele observaţii, la data de 30 iunie 1883: „În piesa a 5-a întrebuinţează autorul cuvîntul *vulturaş.* Ce ar zice neamţul cînd ar scrie cineva *Adlerchen* sau *Adlerlein.* Afară de aceasta se ştie că vulturul e simbolul falei, tăriei, puterii, dovadă ne sînt poeziile populare, pe cînd diminutivul denotă contrariul, deci

vulturul cu diminutiv din punct de vedere al formei e necorectat". (Într-o notă critică citată la 30 iunie 1883 în ședința Societății „Virtus Romana Rediviva").

p. 453 PÎNĂ CÎND

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coșbuc la liceul din Năsăud...*, p. 54.

Vorbind despre lirica subiectivă a elevului Coșbuc, Nicolae Drăganu scrie următoarele :

„În timpul cît a fost elev al liceului din Năsăud însă încearcă o serie destul de mare de poezii lirice, subiective, în care își cîntă dragostea cu o ușoară notă de umor și filosofie, evident subt influiența covîrșitoare a lui Heine. Așa sînt unele din cele citate mai sus.

Dragostea pare să-i fi fost destul de aprinsă. Cel puțin aceasta ne-o dovedește poezia *Pînă cînd.*" *(Op. cit.*, p. 54.) Urmează apoi citate și alte poezii din aceeași categorie : *Nu pot scrie versuri de amor, o, floare !, N-am, Tiranei.*

p. 454 [VÎNTUL BATE-N MIEZUL NOPȚII]

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană.*

p. 455 CUM CURGÎND

Transcrisă în volumul pe 1882/1883 al revistei *Muza someșană.*

Nicolae Drăganu asociază simbolic această poezie credinței lui Ovidiu, din tinerețe, în talentul său : „orice încerca să spună, pe buzele sale se versifica" *(op. cit.*, p. 79).

p. 456 TABLOU DE SEARĂ

Trascrisă în volumul pe 1883/1884 al revistei *Muza someșană.*

Reprodusă de N. Drăganu, în *George Coșbuc la liceul din Năsăud...*, p. 71—72.

Poezia a fost citită în cadrul ședinței din 9 martie 1884 a Societății „Virtus Romana Rediviva" ; în aceeași ședință, Teodor Olteanu face unele observații critice. Mai tîrziu, în ședința din 15 iunie 1884 a societății (ultima la care participă și G. Coșbuc), studintele de clasa a VIII-a, Emilian Popescu, citește o lungă *Critică la poezia lucrată de studintele de clasa a VIII-a gimnazială George Coșbuc, întitulată „Tablou de seară"*, în care, după ce afirmă că, „în ce privește condițiunea ideală a acestei poezii, ea se poate număra între poeziile cele mai frumoase", încheie profetic : „cu producerea ei la societatea noastră autorele ni-a mai dat încă o dată dovadă despre frumosul său talent poetic, care dorim ca să și-l poată cultiva și să producă opere voluminoase și folositoare neamului nostru românesc".

Nicolae Drăganu apreciază și el poezia *Tablou de seară*, pe care o asociază, ca sursă de inspirație, cu *Zburătorul* lui Heliade Rădulescu și cu ultimele strofe ale *Concertului în luncă* al lui Alecsandri (*op. cit.*, p. 71—72).

Chiar dacă metrica e uneori forțată prin mutarea accentului la unele cuvinte și ne întîmpină unele stîngăcii, *Tablou de seară* (ultima poezie citită de Coșbuc la „Virtus Romana Rediviva") anunță, prin elementele de bază, poezia *Noapte de vară*.

p. 459 *CARTEA CELOR DOI ZBÎRLIȚI ȘI-A MAI MULTOR ALȚI PÎRLIȚI*

Este o culegere de 20 de poezii pentru copii, publicată de către Editura Cartea românească [f.a.], fără a se indica numele autorului ; culegerea este elegant tipărită, fiecare poezie este pe o singură pagină, adecvat ilustrată, alb-negru și în culori. La B.A.R. din București, fondul Coșbuc, cota *3296*, se găsește manuscrisul integral al celor 20 de poezii numerotate de la I la XX; în acest manuscris grupajul nu are titlu, după cum nici poeziile nu au titluri.

O reeditare. purtînd numele lui Coșbuc, s-a făcut în anul 1967, ciclul *Cartea celor doi zbîrliți și-a mai multor alți pîrliți* fiind inclus în culegerea *Cîntec* (Editura Tineretului, cu ilustrații de Felicia Avram).

Cele douăzeci de poezii din placheta amintită sînt: *Petrache, zbîrlitul și Tinca, nespălata, Tudorica și Titi, cei neascultători, Gigă și Lică, cei somnoroși, Zoe, miorlăita, Dan și Veta, bătăușii, Mitică, răutăciosul, Ionel, pocitul, Pățania lui Mihai, Mița cea făr' de-o ureche, Hoții de poame, Mimi, fricoasa, Vlad, neastîmpăratul, Trufia pedepsită, Liza, cum a dus-o baba, Mișu, mîncăciosul, Ana, care vrea să știe toate, Nicu, haimanaua, Clara cea mincinoasă, Chiriac, fără milă, Sița — gură rea.* Poeziile realizează adevărate caricaturi ; o asemenea scriere putea fi sugerată de excepționale cărți realizate de poetul pictor german Wilhelm Busch (1832—1908), în special de *Max und Moritz.*

Nu reproducem următoarele poezii din acest grupaj : *Pățania lui Mihai, Hoții de poame, Nicu, haimanaua* și *Clara cea mincinoasă,* fiind mai puțin realizate.

Păstrăm titlurile poeziilor așa cum apar în prima ediție tipărită.

DIVERSE

p. 479 NU-NȚELEG

Publicată în *Luceafărul,* Sibiu, XIV, nr. 5, 1919, p. 92.

p. 480 [DAȚI TOT ÎNAINTE, ROMÂNI !]

Publicată, în facsimil, fără titlu. în *Luceafărul,* Sibiu, XIV, nr. 5, 1919, p. 85.

Reprodusă în *Foaia interesantă,* Orăștie, XIII, nr. 8, 8 mai 1919, p. 30.

p. 481 IN OPRESSORES
[În frunte flăcăii !]

Publicată în *Vițaa romînească,* Iași, XII, nr. 1, martie 1920, p. 57—58.

La pagina 165 apare următoarea notă :

„Poezia inedită a lui Coșbuc din acest număr a fost lăsată de marele poet revistei noastre, spre a fi publicată după moarte. Motivul stă în conținutul poeziei. Blîndul poet avusese de suferit

mult de pe urma puținelor, dar viguroaselor versuri «incendiare» tipărite de el..."

În același număr al revistei, la rubrica „Miscellanea", sub titlul *Cei morți*, sînt publicate următoarele comentarii despre George Coșbuc (rubrica e semnată : P. Nicanor & Co. = G. Ibrăileanu și colectivul) :

„Într-o dimineață din mai 1918, pe cînd descifram cu spaimă paragrafele tratatului de pace, impus de centrali, gazetele din București ne aduceau vestea morții lui Coșbuc. Iar peste cîteva ore ni se aducea la cunoștință moartea lui Delavrancea. Întristare și jale din toate părțile.

Nu mai aveam în acel moment Ceahlăul și nu mai aveam nici pe cel mai mare cîntăreț al lui. Acela dintre noi, în mintea căruia s-a oglindit mai strălucit strălucirea pămîntului românesc, se dusese și el odată cu ceea ce aveam mai minunat în frumoasa noastră țară.

Coșbuc a fost adevăratul și poate singurul poet al pămîntului și al neamului românesc cel etern, așa cum a rămas dedesuptul schimbărilor și a furtunilor aduse de vremuri. În poezia lui Coșbuc nu sînt curente de idei trecătoare, atitudini de sistem filosofic și de școală literară. «Optimismul» său nu este altceva decît sănătatea, decît seninul și armonia sufletului său. Această sănătate și această armonie sufletească apar în chip splendid și în arta sa, în perfecția, liberă și nesilită, a versului său luminos.

Coșbuc a fost un scriitor rar, un scriitor unic în întreaga literatură a vremurilor de azi. Trebuia un concurs rar de împrejurări, ca să poată apărea Coșbuc. Trebuia să se nască într-un sat de țărani sănătoși și bogați cu vechi așezări cinstite, un fecior genial cu sufletul — amestec rar — contemplativ și viteaz. Și astfel apărea un poet clasic în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Și dacă împrejurări potrivnice, ca acele în care a trăit printre noi, nu i-ar fi mohorît sufletul, cine știe la ce culmi nebănuite nu s-ar fi ridicat, odată cu maturitatea, poezia mîndrului fecior din Ardeal" (p. 162).

p. 483 DRIC DE TELEGUȚĂ

Publicată, pentru prima oară, de I. E. Torouțiu, în *Studii și documente literare*, vol. III, București, 1932, p. 218—222.

Manuscrisul integral se păstrează la B.A.R. din București, cota *3286*, filele 151—152 (4 pagini).

Anecdota aceasta pare a fi inspirată din *O șezătoare la țară sau călătoria lui Moș Albu*, de Anton Pann, și anume *Povestea lui Moș Popa*, după cum observă, pe bună dreptate, George Pienescu în notele de la ediția Coșbuc, *Versuri*, 1961, p. 871.

George Călinescu scria că *Dric de teleguță* este un „mic poem burlesc", un „tablou viu al satului greco-catolic cu țăranii și «inteligența» lui" *(Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, p. 517).

1. *Cantor loci* (lat.) — cîntăreț (bisericesc) local.

p. 493 VOLOS, PREOT DAC

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coșbuc, *Pentru libertate, București,* 1950, după manuscrisul aflat la B.A.R., *Mapa VII.*

p. 496 [SPÎNZURAȚI-L, DE-I MIȘEL]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coșbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, fila 25.

Este o poezie vehement antimonarhică, amintind de *Trimiteți regii la spînzurătoare ! (Akasszátok föl a királyokat)*, a lui Petőfi Sándor, scrisă în 1848.

p. 497 [N-AU PAT, N-AU VATRĂ...]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coșbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286.*

p. 498 [LA BANI LI-E GÎNDUL TOT...]

Publicată pentru prima oară, în vol. G. Coșbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, filele 181—182.

p. 499 [ESTE OARE DUMNEZEU ?]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coşbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, filele 23—24.

p. 500 [CU BÎTA-NVEŢI PE CÎNI BONTONUL]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coşbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, fila 164 (verso).

p. 501 [ALŢII VOR VENI SĂ-L FACĂ ?]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coşbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, fila 26.

p. 502 [BURGHEZI ! DESTUL AŢI GRĂMĂDIT]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coşbuc, *Pentru libertate*, ed. cit., după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, fila 153.

p. 503 [RIDICĂ-TE, SĂ SCUTURI CE TE-APASĂ !]

Publicată, pentru prima oară, în vol. G. Coşbuc, *Poezii*, ed. cit., după manuscrisul de la B.A.R., cota *3286*, fila 174.

p. 504 [COPILĂ, TU CREDE POEŢII CE SCRIU]

Publicată, pentru prima oară, în *Viaţa românească*, Bucureşti, VII, nr. 5, mai 1954, după manuscrisul de la B.A.R., cota *3286*, fila 49.

Publicată, pentru prima oară, în *Viața românească*, București, VII, nr. 5, mai 1954, după manuscrisul aflat la B.A.R., cota *3286*, filele 170—172, sub titlul ***Din urîtul chip al vieții;*** titlul este dat, după primul vers al poeziei. În *Mapa VII* din fondul Coșbuc de la B.A.R. se găsește altă variantă cu titlul ***Cîntecul poetului***, pe care o reproducem noi.

Variante:

În *Viața românească*, primele trei versuri sînt:

Din urîtul chip al vieții
Mie-mi cereți să v-aleg
Strălucirea frumuseții.

Acestea cunosc și varianta din *Mapa VII*:

Din de-a valma trist-a vieții
Mie-mi cereți să v-aleg
Nemurirea frumuseții.

Înaintea primei strofe a variantei reproduse de noi, în ms. *3286*, fila 171, sînt versurile

Eu vă-mpopulez Olimpul
Fac din Crist un Dumnezeu.

Ca idee, acestea ar putea fi continuate cu versurile din *Mapa VII*:

Nici pe fiul lui Priam
Nu-l lega de car Ahile
Dacă nu vi-l legam eu.

6 Pentru *cei ce-n noapte pier* (3286): Pentru-*acei* ce *plîng și* pier (Mapa VII).
10 *Către soare-mping* poporul (3286): *Știu să-nflăcărez* poporul (Mapa VII).

Cîntecul poetului este o profesiune de credință asemănătoare ***Poetului.*** Poezia subliniază veșnicia artei, forța creatoare a cuvîntului poetic, motiv care nu apare în ***Poetul.***

p. 506 CÎNTEC

[Ridicați cu toții cîntece-n chinvale]

Publicată, pentru prima oară, în *Viața românească*, București, VII, nr. 5, mai 1954, după ms. *2934*, f. 16.

p. 507 CÎNTEC DEMONIC

Publicată, pentru prima oară, în *Viața românească*, București, VII, nr. 5, mai 1954, după ms. *2934*, f. 13.

p. 508 [COPILA CEA CU UMBLET DRAG]

Publicată, pentru prima oară, în *Viața românească*, București, VII, nr. 5, mai 1954, după ms. *3286*, ff. 27—30.

Variante:

10 Ieri o-ntîlnii c-un măr *în sîn* (3286) : Ieri o-ntîlnii c-un măr *prin sat* (3286, Viața românească).

11 Că nu mi-l dă... că-l duce-*acasă* (3286) : Că nu mi-l dă... că-l duce *mă-sii* (3286, Viața românească).

20 Să stau așa? Mă *rîde gardul* (3286) : Să stau așa? Mă *rîd și parii* (3286, Viața românească).

21 Că stau la gard cînd pot să-*l trec* (3286) : Că stau la gard cînd pot să *plec* (3286, Viața românească).

24 Dar *stai să vezi! Mi-e greu să spun* (3286) : Dar *parc-a răsărit din tun* (3286, Viața românească).

25 Cum stam, ea s-a întors *spre mine* (3286) : Cum stam, ea s-a întors *deodată* (3286, Viața românească).

26 Și-*a rîs, a rîs* un rîs nebun (3286) : Și *s-a pornit pe*-un rîs nebun (3286, Viața românească).

30 *Parcă*-mi venea s-o rup la fugă (3286) : *Mie*-mi venea s-o rup la fugă (3286, Viața românească).

32 Și-*am zis* tîrziu, ca să nu tac (3286) : Și-*ntr-un* tîrziu, ca să nu tac (3286, Viața românească).

34 Faci iar prostii ! *Şi ştii ce-mi zise :* (3286) : Faci iar prostii... *nu-mi plac* (3286,Viaţa românească).

36 *Ce faci şi tu, aceea* fac (3286) : *Le faci, ca să le* fac (3286, Viaţa românească).

p. 510 IUBIREA MOARTĂ

Publicată, pentru prima oară, în *Viaţa românească,* Bucureşti, VII, nr. 5, mai 1954, p. 277, după ms. *3286,* f. 39.

Poezia pare a fi o transfigurare a durerii „poetului în ceasul teribil al înmormîntării unicului său fiu, Alexandru, decedat în urma unui accident de automobil" (G. Pienescu, note la ediţia Coşbuc, *Versuri,* Bucureşti, 1961, p. 874).

Alexandru a fost singurul copil al poetului şi al soţiei sale Elena (născută Sfetea). Se naşte la 11/23 august 1895. Moare, în accident de automobil, la 26 august 1915, la Băileşti. Poetul se afla la Tismana, unde-şi petrecea vara. Alexandru Coşbuc era student la Facultatea de litere din Bucureşti. Deosebit de înzestrat, talentat (a şi publicat, la vîrsta de 17 ani, un poem în proză în *Simbolul,* Bucureşti, I, nr. 1, 25 octombrie 1912), cunoscător de multe limbi (le studia pe cele arabe şi orientale).

Despre Alexandru Coşbuc au scris mai mulţi, în acele clipe de grea încercare pentru familia Coşbuc. Reproducem un fragment din portretul pe care i-l face Ramiro Ortiz, în *Noua revistă română,* Bucureşti, XV, nr. 13, vol. VII, 1915, p. 182 şi următoarele, sub titlul *În amintirea lui Alexandru Coşbuc :*

„*Ex nihilo nihil, ex aliquo omne*
Aşa ai scris deasupra dulapului tău de cărţi.
Şi tu erai „ceva" Alexandre.
Nu încă un geniu, dar poate-ai fi ajuns.

Nu se ştie dacă, împreună cu noi, care te plîngem, n-a pierdut în tine şi România.

La douăzeci de ani erai frumos, voinic, bun, drăgălaş. Ştiai mai mult decît primele elemente ale sanscritei, ale ebraicei, ale egiptenei, ale arabei şi ale limbilor slave.

Vorbeai curent limbile moderne ;
Ştiai elina, ştiai latinească ;
Scriai distice latineşte.

Cîntai din vioară cu un transport ce dezvăluia sufletu-ţi de artist.

Cîntai cîntecele triste ale Ardealului tău, şi tatăl tău te privea din ochi, mîndru de feciorul său, înduioşat de aducerea aminte a tinereţei sale sălbatice şi gînditoare."

Ramiro Ortiz era prieten apropiat al poetului, a fost şi el la Tismana cînd s-a petrecut accidentul, a văzut chipul zdrobit al lui Alexandru Coşbuc.

Despre această nenorocire abătută asupra poetului, mai lasă unele consemnări : Nicolae Iorga *(O descoperire literară,* în *Drum drept,* Bucureşti, X, nr. 35, 27 septembrie 1915), care scrie : „O mare nenorocire a atins pe George Coşbuc. N-a fost om care, ştiind bucuriile şi durerile unui părinte, care să nu-şi şteargă o lacrimă atunci cînd inima aceea mare sîngera de cea mai înspăimîntătoare rană, care niciodată nu se poate închide. Fiecare a spus ce a crezut, deşi nici unul n-a putut să-şi închipuie că în toate aceste cuvinte, cît de simţite, poate fi măcar un pic de adevărată mîngîiere, căci acestea nu sînt suferinţe înaintea mormîntului, ci un pas făcut spre adîncurile lui."

Liviu Rebreanu, care-l cunoscuse pe Alexandru Coşbuc la Prislop, în vara anului 1908 (cf. *Coşbuc,* în *Amalgam,* p. 102), îşi aminteşte (în articolul *Un poet uitat,* în *Adevărul literar şi artistic,* nr. 485, 14 februarie 1937) despre starea sufletească a poetului la cîteva zile de la moartea fiului său :

„Pierderea aceasta în nişte împrejurări atît de năprasnice i-a zdrobit orice încredere în viaţă. Poetul celei mai exuberante dragosti de viaţă, în sufletul căruia gîlgîise numai voioşie şi avînt, devenea un mistic cu speranţele îndreptate în altă lume, mai bună şi mai dreaptă de cît aceea în care fusese sortit să trăiască şi să sufere înăbuşit de mult..."

Se petrecea cu Coşbuc ceea ce se petrecuse cu Hasdeu, după moartea prematură, în 1888, a fiicei sale Iulia, în vîrstă de abia 19 ani.

Durerea uriaşă, care a grăbit moartea poetului, se lasă grea sub condeiul lui Coşbuc, în timp ce încerca să-şi caute un echilibru în studii danteşti. Din această durere au răsărit cîteva frînturi de versuri risipite în *Mapa VII, carnetul B* (20 de file) de la B.A.R. ; din acestea, Ion Negoescu a asamblat un poem, intitulat *Lui Alexandru* pe care l-a publicat în *Limbă şi literatură,* Bucu-

rești, 1955, p. 227—230. Reproducem cîteva fragmente din acest poem :

Știi și cît de tristă e tăcerea morții ?
Știi cît e de-amară jalea celui viu
Ce-i uimit de-atîta nepăsare-a sorții ?

★

Cunoaște-atît că tot ce e și-a fost
Ori are-ascuns, ori n-are nici un rost,
De n-are-atunci curg toate-n chip fatal,
Agest zvîrlit de-al mării vînt pe mal.
Frînturi de vase, alge, scoici, nămol...
De-l are-ascuns, de ce crezi tu să poți
Să vezi ce este-ascuns și pentru toți —

. . . .

Cînd singur lui își este atît de nepătruns

★

Acum ți-e bine, drag copil al meu,
Acolo-n lumea cea de sus, ți-e bine.

Ah, tată, nu e bine. Să ți-l descriu :
Un cîmp de asfodel, cumplit de-ntins,
Și-atît de monoton, că nu-i mai tristă
O zi de toamnă. —
Noi trecem unii pe lîngă alții,
Fără să ne cunoaștem.
Eu nu știu nici ce gînduri poartă-n minte
Acei ce trec și nici ce gînduri, eu.
Așa-i acum și nu știu de se schimbă
Vrodată aceasta, dar cred c-așa-i mereu.
Nu-i nimeni trist, nu-i nimeni vesel, tată,
Nu-i rîs și-oftat, căci nimeni nu jălește
Pe nimeni. Nimic și nimeni n-are dorință de nimic

★

De-ai vrea tu, Alexandre, să stai și să-mi vorbești
De-acolo d-unde ești.
Dar eu sînt slab. M-apasă cu-atîta greutate
Cuvintele ce-mi spui.

După cum se vede, se fac simțite unele ecouri dantești.

Într-un caiet de note despre Dante, în același fond de manuscrise Coșbuc de la B.A.R. *(Mapa III, caietul 1913)*, se găsesc următoarele versuri izvorîte din aceeași sălbatică durere :

Ah, cumva să nu mi-o spuie
  Vrun dușman cumplit
Că băiatul meu azi nu e
  Și că mi-a murit,
Că-n mișcarea (schimbarea) bruscă a minții
Eu l-aș omorî cu dinții
Ca pe-un cîne care mușcă
Pe furiș, alt cîne care
  Groaza clipei l-a turbat.

Diavolul să nu mi-l puie
Pe-un dușman [al meu să-mi spuie]
C-Alexandru al meu azi nu e
Și că-i mort și e-ngropat.

Număr săptămîni și zile
  Și mă uit pe drum.
Unde-mi ești acum, copile,
  Unde-mi ești acum ?
Poate-mi vii și-mi vii odată
De pe-o cale-ndepărtată —
  Știu eu cînd și cum ?

Că-mi tot pari un dus departe
  După dorul meu,
Ca să-nveți prin lume carte...

Aici manuscrisul se frînge. (Cf. Gavril Scridon, *Pagini despre Coșbuc*, București, 1957, cap. *Un moment tragic din viața lui George Coșbuc*, p. 153—164.)

p. 511 [BĂLCESCU...]

Publicată, pentru prima oară, în G. Coșbuc, *Poezii*, București, 1958, vol. II, p. 500, după ms. *3286*, f. 180.

p. 512 [IAR OBOSIT...]

Publicată, pentru prima oară, în G. Coşbuc, *Poezii*, Bucureşti, 1958, vol. II, p. 501, după manuscrisul *3286*, f. 35.

p. 513 [EU FRAZE NU ŞTIU SĂ-NVÎRTESC]

Publicată, pentru prima oară, în G. Coşbuc, *Poezii*, Bucureşti, 1958, vol. II, p. 502, după ms. *3286*, f. 36.

Variante:

După versul *3* din textul publicat, în ms. *3286* urmează versul *Eu cred în tot ce e frumos*, care n-a fost tipărit.

Ultima strofă are, în ms., şi varianta următoare :

Găsim farmec cînd privim
Furtuni pe mări ; dar nu-l găsim
Şi-n şoapte de izvoare ?

p. 514 [LUI VASILE GOLDIŞ]

Publicată, pentru prima oară, în G. Coşbuc, *Poezii*, Bucureşti, 1958, vol. II, p. 504—506, după ms. *3286*, f. 125—126.

Această scrisoare hazlie este adresată (probabil în urma unei călătorii a poetului în Ardeal), la Arad, lui Vasile Goldiş (1861—1934), unul din conducătorii Partidului Naţional Român din Transilvania ; a jucat un rol însemnat în realizarea unităţii noastre politice ; era prieten al lui Coşbuc. În poezie este amintit şi Cicio ; este vorba despre Ştefan Cicio Pop, om politic ardelean, apărător în procesul Memorandului.

1. *ügyvéd* (magh.) — avocat
2. *Magyar jógszótár* (magh.) — Dicţionar juridic maghiar.

p. 516 [POPULARE...]

Publicată, pentru prima oară, în G. Coşbuc, *Poezii*, Bucureşti, 1958, vol. II, p. 503, după ms. Fondul Coşbuc de la B.A.R., *Mapa VII, carnetul E.*

Cele trei texte par a fi culegeri de folclor în care poetul n-a intervenit.

INDICI

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR
(după primul vers)

A

B

C

D

E

F

G

H

I

Î

L

M

N

O

P

R

S

Ş

T

Ț

U

V

Z

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR *
(după titlu)

A

B

* Cifrele cursive trimit la textul poeziei ; următoarele, la locul unde se află comentariul titlului respectiv în cadrul *Notelor și variantelor.*

C

D

E

F

G

I

Î

J

L

M

N

O

P

R

S

Ș

T

Ț

U

V

CUPRINS

DIN PERIODICE *

* Cifrele din paranteze trimit la pagina unde se află comentariul titlului respectiv în cadrul *Notelor și variantelor*.

POSTUME

DIN ÎNCEPUTURILE POETICE DE LA NĂSĂUD

CARTEA CELOR DOI ZBÎRLIȚI ȘI-A MAI MULTOR ALȚI PÎRLIȚI

DIVERSE